



ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

**ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ & ΔΙΕΘΝΩΝ
ΣΠΟΥΔΩΝ**

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ «ΔΙΚΑΙΟ &
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ»**



ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

*«Νομικά ζητήματα γύρω από τις εξαγορές και τις συγχωνεύσεις
στον τραπεζικό κλάδο»*

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια:

Άννα Σαμαρά

Α.Μ.: ΜΔΟ 1965

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

Κορνηλία Δελούκα

Πειραιάς 2022

Παράρτημα Β: Βεβαίωση Εκπόνησης Διπλωματικής Εργασίας



ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ»

ΒΕΒΑΙΩΣΗ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

(περιλαμβάνεται ως ξεχωριστή (δεύτερη) σελίδα στο σώμα της διπλωματικής εργασίας)

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η διπλωματική εργασία για τη λήψη του μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, του Πανεπιστημίου Πειραιώς, «Δίκαιο και Οικονομία» με τίτλο «Νομικά ζητήματα δίκου από τις εξαγωγές και τις εισαγωγές στον τραπεζικό κλάδο»

έχει συγγραφεί από εμένα αποκλειστικά και στο σύνολό της. Δεν έχει υποβληθεί ούτε έχει εγκριθεί στο πλαίσιο κάποιου άλλου μεταπτυχιακού προγράμματος ή προπτυχιακού τίτλου σπουδών, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό, ούτε είναι εργασία ή τμήμα εργασίας ακαδημαϊκού ή επαγγελματικού χαρακτήρα.

Δηλώνω επίσης υπεύθυνα ότι οι πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας, αναφέρονται στο σύνολό τους, κάνοντας πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου.

Υπογραφή Μεταπτυχιακού Φοιτητή/τριας.....

Όνοματεπώνυμο..... Άννα Σακράκη

Ημερομηνία..... 1/9/2022

*Η παρούσα εργασία αφιερώνεται
στο σύζυγό μου και τους γονείς μου
για τη συμπαράσταση και τη στήριξή τους*

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΚΡΩΝΥΜΙΩΝ

ΑΕΔΑΚ : Ανώνυμη Εταιρεία Διαχείρισης Αμοιβαίων Κεφαλαίων

ΑΕΠΕΥ : Ανώνυμη Εταιρεία Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών

ΑΚ : Αστικός Κώδικας

Α/Κ : Αμοιβαίο Κεφάλαιο

α.ν. : αναγκαστικός νόμος

ΑΠ : Άρειος Πάγος

Αρμ : Αρμενόπουλος

βλ. : βλέπε

γνμδ: γνωμοδότηση

ΓΟΣ : Γενικοί Όροι των Συναλλαγών

ΓενΔΕΕ: Γενικό Δικαστήριο Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΔΕΕ : Δικαστήριο Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΔΕΕΤ : Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών

ΔΕΚ : Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

ΔΝΤ : Διεθνές Νομισματικό Ταμείο

ΔΣ : Διοικητικό Συμβούλιο

ΕΕ : Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΕμπΔ : Επιθεώρηση Εμπορικού Δικαίου

ΕΕΤ : Ελληνική Ένωση Τραπεζών

ΕΚ : Ευρωπαϊκή Κοινότητα

ΕΚΤ : Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα

ΕμπΝ: Εμπορικός Νόμος

ΕΜΣ : Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας

ΕΟΚ : Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα

ΕΠΕΥ : Επιχείρηση Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών

ΕΣΚΤ : Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών

ΕΤΧΣ : Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας

ΚΠολΔ : Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας

Ν. ή ν. : Νόμος

ν.δ. : νομοθετικό διάταγμα

ΝοΒ : Νομικό Βήμα

νπδδ : νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου

ΟΝΕ : Οικονομική και Νομισματική Ένωση

ΟΟΣΑ : Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης

ΟΣΕΚΑ : Οργανισμοί Συλλογικών Επενδύσεων σε Κινητές Αξίες

π.δ. : προεδρικό διάταγμα

ΠΑΤΕ ή ΠΔ/ΤΕ : Πράξη Διοικητού της Τράπεζας της Ελλάδος

ΠΕΕ : Πράξη Εκτελεστικής Επιτροπής (ΤτΕ)
ΠΟΕ : Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου
ΣΕΕ : Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση
ΣΕΚ : Συνθήκη για την Ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας
Σελ.: Σελίδα
ΣΛΕΕ : Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΣυνθΕΕ : Συνθήκη Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΤτΕ: Τράπεζα της Ελλάδος
ΤΧΣ : Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας

BCBS : Basel Committee on Banking Supervision
BRRD : Bank Recovery and Resolution Directive (2014/59/EU)
CEBS : Committee of European Banking Supervisors
CESR : Committee of European Securities Regulators
CRD : Capital Requirements Directives
CRD I : Capital Requirements Directive no. I (2006/48/EC & 2006/49/EC)
CRD II : Capital Requirements Directive no. II (2009/111/EC)
CRD III : Capital Requirements Directive no. III (2010/76/EU)
CRD IV : Capital Requirements Directive no. IV (2013/36/EU)
CRR : Capital Requirements Regulation (575/2013)
EBA : European Banking Authority
EBC : European Banking Committee
EBU : European Banking Union
EC : European Community
EEA : European Economic Area
EEC : European Economic Community
ELA : Emergency Liquidity Assistance
ESCB : European System of Central Banks
ESFS : European System of Financial Supervision
ESM : European Stability Mechanism
EU : European Union
MiFID I : Markets in Financial Instruments Directive no. I (2004/39/EC)
MiFID II: Markets in Financial Instruments Directive no. II (2014/65/EU)
MiFIR : Markets in Financial Instruments Regulation
p: page
PSI: Private Sector Involvement
SRM : Single Resolution Mechanism
SSM : Single Supervisory Mechanism

Πίνακας Περιεχομένων

Πρόλογος	σελ. 8
Εισαγωγή	σελ. 9
Κεφάλαιο 1.....	σελ. 11
1.1 Βασικές Έννοιες.....	σελ. 11
1.2 Έννοια χρηματοπιστωτικού συστήματος – Έννοια χρηματοπιστωτικής αγοράς-Έννοια τράπεζας	σελ. 11
1.3 Ιστορική εξέλιξη συγχωνεύσεων & εξαγορών	σελ. 14
1.4 Έννοια εξαγοράς & συγχώνευσης.....	σελ. 14
1.5 Διακρίσεις συγχωνεύσεων & εξαγορών.....	σελ. 17
1.6 Παράγοντες των συγχωνεύσεων & εξαγορών.....	σελ. 19
1.7 Κίνητρα & αιτίες συγχωνεύσεων & εξαγορών	σελ. 19
1.8 Πλεονεκτήματα & Μειονεκτήματα	σελ. 21
Κεφάλαιο 2	σελ. 23
2.1 Νομικό πλαίσιο	σελ. 23
2.1.1 Εισαγωγή	σελ. 23
2.2 Το ζήτημα της συγκέντρωσης	σελ. 23
2.2.1 Έννοια συγκέντρωσης-Έννοια αγοράς.....	σελ. 24
2.2.2 Συγχωνεύσεις μεταξύ προηγουμένως ανεξαρτήτων επιχειρήσεων.....	σελ. 25
2.2.3 Απόκτηση ελέγχου.....	σελ. 25
2.2.4 Αποκλειστικός έλεγχος.....	σελ. 27
2.2.5 Joint ventures: Απαγορευμένη σύμπραξη ή μορφή συγκέντρωσης;	σελ. 28
2.2.6 Η σχετική αγορά.....	σελ. 29
2.2.7 Κριτήρια ελέγχου συγκεντρώσεων	σελ. 30
2.2.8 Οι υπό έλεγχο σχετιζόμενες αγορές στον τραπεζικό κλάδο.....	σελ. 32
2.2.9 Εμπόδια εισόδου	σελ. 40
2.3 Αξιολόγηση συγκεντρώσεων.....	σελ. 40
2.3.1 Δημιουργία ή ενίσχυση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης	σελ. 41
2.3.2 Δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης.....	σελ. 42
2.4 Συγκεντρώσεις που επιτρέπονται.....	σελ. 42
2.5 Οριζόντιες-Μη οριζόντιες συγκεντρώσεις.....	σελ. 43
2.6 Συγκεντρώσεις εταιρειών ετερογενών δραστηριοτήτων.....	σελ. 46
2.7 Συγκέντρωση με δυνητικό ανταγωνιστή.....	σελ. 46

2.8 Δικαιοδοσία ελέγχου.....	σελ. 47
2.8.1 Διαδικασία	σελ. 50
2.8.2 Διαδικασία ενώπιον της ελληνικής Επιτροπής Ανταγωνισμού	σελ. 51
2.9 Διαδικασία διερεύνησης – Δικαστικός έλεγχος	σελ.52
2.10 Λίγα λόγια για το νέο Ν. 4886/2022.....	σελ.53
2.11 Εποπτικό πλαίσιο	σελ.54
2.11.1 Εισαγωγή.....	σελ.54
2.11.2 Επάρκεια κεφαλαίων.....	σελ.56
2.11.3 Νέα δέσμη μέτρων.....	σελ. 61
Κεφάλαιο 3: Οι συγχωνεύσεις & οι εξαγορές στην ελληνική τραπεζική αγορά.....	σελ. 64
3.1 Εισαγωγή.....	σελ. 64
3.2 Η περίπτωση των ελληνικών τραπεζών υπό τον έλεγχο της Επιτροπής Ανταγωνισμού	σελ. 67
Κεφάλαιο 4.....	σελ. 74
4.1 Νομολογία.....	σελ. 74
4.1.1 Περιπτώσεις συγχωνεύσεων & εξαγορών που τέθηκαν στην κρίση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ανταγωνισμού.....	σελ. 74
4.1.2 Περιπτώσεις συγχωνεύσεων & εξαγορών που τέθηκαν στην κρίση της Ελληνικής Επιτροπής Ανταγωνισμού.....	σελ. 89
Κεφάλαιο 5-Εμπειρικές έρευνες & μελέτες.....	σελ. 125
5.1 Συγκεντρώσεις-εξαγορές & επίδοση.....	σελ. 127
5.2 Η ολιγοπωλιακή τραπεζική αγορά.....	σελ. 128
5.3 Συγκέντρωση & κίνδυνος.....	σελ. 131
5.4 Συγκέντρωση & ανάπτυξη.....	σελ. 133
5.5 Συγκέντρωση & κανονιστικό πλαίσιο.....	σελ. 135
5.6 Συγκέντρωση & καταναλωτές.....	σελ. 136
5.7 Επιδιωκόμενοι στόχοι των συγχωνεύσεων & εξαγορών σε εγχώριο & διεθνές επίπεδο.....	σελ. 137
5.8 Συγκέντρωση & αντιμονοπωλιακή πολιτική.....	σελ. 139
5.9 Συγκέντρωση & χορηγήσεις.....	σελ. 140
5.10 Επιπτώσεις του υψηλού βαθμού συγκέντρωσης.....	σελ. 140
5.11 Συγκέντρωση & σταθερότητα τραπεζικού συστήματος	σελ. 141
Επίλογος-Συμπέρασμα.....	σελ. 144
Βιβλιογραφία	σελ. 146

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τη διεθνή βιβλιογραφία απασχολεί πολύ το ζήτημα των συγχωνεύσεων και των εξαγορών καθώς απαιτούν μεγάλες κεφαλαιακές επενδύσεις, υψηλό βαθμό δέσμευσης και κίνδυνο αυτών των κεφαλαίων αλλά ενέχουν και πολλαπλές σοβαρές συνέπειες για όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη όπως είναι η υψηλή συγκέντρωση στον κλάδο και η συνακόλουθη μείωση του ανταγωνισμού, οι απολύσεις εργαζομένων, η αλλαγή των διοικήσεων κλπ.

Το θέμα της παρούσας διπλωματικής εργασίας εμπεριέχει δύο στοιχεία που απασχόλησαν, απασχολούν και θα εξακολουθήσουν να απασχολούν –όσο υφίστανται οικονομίες και κοινωνίες δυτικού τύπου- την εγχώρια και διεθνή βιβλιογραφία.

Το πρώτο εξ αυτών είναι οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές (Σ&Ε). Πρόκειται για μια μορφή επιχειρησιακής στρατηγικής η οποία κατευθύνεται στην ανάπτυξη(growth)¹. Οι στρατηγικές ανάπτυξης είναι οι πιο δημοφιλείς καθώς οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις τείνουν να επιβιώνουν για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα από τις μικρότερες. Μέσω μιας στρατηγικής ανάπτυξης επιτυγχάνονται μεγαλύτερες πωλήσεις, επαύξηση περιουσιακών στοιχείων, αύξηση εσόδων και επαύξηση του μεριδίου αγοράς μιας επιχείρησης. Τρόποι υλοποίησης της στρατηγικής αυτής είναι μέσω συγχωνεύσεων και εξαγορών.

Το δεύτερο είναι ο τραπεζικός κλάδος, ο οποίος ακριβώς λόγω του ρόλου του χρηματοοικονομικού διαμεσολαβητή που καλείται να διαδραματίσει στη λειτουργία της οικονομίας εν γένει, καθίσταται η «καρδιά» της τελευταίας.

Με δεδομένη την τάση συγκέντρωσης του τραπεζικού κλάδου, σε παγκόσμιο επίπεδο, αλλά και την ανάγκη να υπάρχουν και να τηρούνται κανόνες, προκειμένου να μην διασαλεύεται η ανταγωνιστικότητα του κλάδου, γεννάται το ακόλουθο δίλημμα: Λιγότερες και μεγαλύτερες επιχειρήσεις που μπορούν –ενδεχομένως – να αντιμετωπίσουν καλύτερα τους κλυδωνισμούς της οικονομίας ή περισσότερες και μικρότερες τράπεζες, ώστε να διασφαλίζεται η τήρηση των κανόνων ανταγωνισμού στην αγορά; Φρονούμε ότι εύλογα κανείς αναρωτάται γιατί να μην γίνονται και τα δύο, δηλαδή να έχουμε έναν τραπεζικό κλάδο με λιγότερες και μεγαλύτερες επιχειρήσεις χωρίς να μειωθεί η ανταγωνιστικότητα του κλάδου, γεγονός που θα συνεπάγετο μεγαλύτερη ασφάλεια και σταθερότητα στο τραπεζικό σύστημα χωρίς κόστος για την οικονομία και την κοινωνία. Αυτό ακριβώς το ερώτημα αποτελεί το ζήτημα που θα μας απασχολήσει στις επόμενες σελίδες.

¹T. Wheelen – J. D. Hunger, Introduction to strategic management and business policy, p. 227-228

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο άκουσμα της έννοιας «ανταγωνισμός» ο μέσος νομικός σκέφτεται εκείνο το πλέγμα διατάξεων που αποσκοπεί αφενός στην προστασία της οικονομικής ελευθερίας των ανταγωνιστών (αθέμιτος ανταγωνισμός) και αφετέρου στο σύνολο των κανόνων που στοχεύουν στην προστασία της δημόσιας οικονομικής τάξης (ελεύθερος ανταγωνισμός). Για τον μέσο άνθρωπο, ωστόσο, η έννοια αυτή είναι περισσότερο συνώνυμη της ανταγωνιστικότητας.

Παρά τη διαφορετικότητα στον τρόπο σκέψης, και οι δύο «βλέπουν» τις όψεις του ίδιου νομίσματος. Αυτό συμβαίνει γιατί το σύνολο των κανόνων περί ανταγωνισμού «γεννήθηκε» και υπάρχει ώστε να εξασφαλίζεται αυτό που αντιλαμβάνεται ο μέσος άνθρωπος, η ύπαρξη ανταγωνιστικών και αποτελεσματικών κλάδων. Απόρροια των κανόνων περί ανταγωνισμού είναι η ύπαρξη επιχειρήσεων που ανταγωνίζονται με τέτοιο τρόπο ώστε, αφενός να εξασφαλίζεται η κοινωνική ευημερία (μέσω της προσφοράς της καλύτερης τιμής και του καλύτερου προϊόντος ή υπηρεσίας) και αφετέρου να μεγεθύνεται η οικονομία μέσα από υγιείς και κερδοφόρες επιχειρήσεις, οι οποίες με τη σειρά τους επωφελούνται από την ανάπτυξη και την κερδοφορία.

Από το 1980, έχει λάβει χώρα σειρά ρυθμιστικών μεταβολών στον τραπεζικό κλάδο, κάποιες εκ των οποίων ήταν: i) Απελευθέρωση κεφαλαίων, ii) Χαλάρωση των όποιων περιορισμών υπήρχαν στη γεωγραφική επέκταση, iii) Πτωχεύσεις τραπεζών, iv) Απαιτήσεις επάρκειας κεφαλαίου σύμφωνα με την Επιτροπή Βασιλείας I, II, και III. Τα γεγονότα αυτά ενέτειναν τον ανταγωνισμό μεταξύ των τραπεζών, γεγονός που με τη σειρά του ενίσχυσε την τάση για συγχωνεύσεις τραπεζικών ιδρυμάτων.

Η αποτελεσματικότητα, η ανταγωνιστικότητα και εν τέλει η κερδοφορία των τραπεζών κατέστη επίκαιρο θέμα συζήτησης εντός του κλάδου -και όχι μόνο- αλλά και ζητούμενο, τον Σεπτέμβριο του 2008, όταν η χρεοκοπία της Lehman Brothers σηματοδότησε την παγκόσμια οικονομική κρίση. Για να γίνει αντιληπτό το μέγεθος του προβλήματος πρέπει να επισημανθεί ότι ο ρόλος της τράπεζας, ως χρηματοοικονομικός διαμεσολαβητής, είναι να αντιμετωπίσει αφενός το πρόβλημα της ασύμμετρης πληροφόρησης και αφετέρου το πρόβλημα του ηθικού κινδύνου όταν συναλλάσσεται με δανειολήπτες.

Η επιλογή μιας τραπεζικής αγοράς υπό μορφή ολιγοπωλίου με λίγες και μεγάλες τράπεζες- μπορεί να αντιμετωπίζει καλύτερα το πρόβλημα της ασύμμετρης πληροφόρησης όμως συνεπάγεται κόστος για τον καταναλωτή. Αυτή τη δυσλειτουργία της αγοράς προσπαθεί να αντιμετωπίσει το κράτος μέσω της θέσπισης ρυθμιστικού πλαισίου, ώστε να προστατεύσει

τους καταθέτες (βλ. εγγύηση καταθέσεων) –προστατεύοντας στην ουσία και την τράπεζα από μαζική απόσυρση καταθέσεων- και να διασώσει το τραπεζικό ίδρυμα.

Ενόψει των ανωτέρω καθίσταται αντιληπτό ότι υποστηρίζονται δύο αντικρουόμενες απόψεις αναφορικά με την εύθραυστη συνύπαρξη της συγκέντρωσης και της ανταγωνιστικότητας/αποτελεσματικότητας των τραπεζών.

- Η πρώτη άποψη υποστηρίζει ότι η ολιγοπωλιακή δύναμη των μεγάλων τραπεζών, συνεπικουρούμενη από κανονιστικά εμπόδια, λειτουργεί αποτρεπτικά ως προς τον ανταγωνισμό και μειώνει την αποτελεσματικότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος.
- Η δεύτερη άποψη υποστηρίζει ότι οι ανταγωνιστικότερες τράπεζες έχουν μεγάλα μερίδια αγοράς και χαμηλά κόστη, με αποτέλεσμα η υψηλή συγκέντρωση να είναι απόρροια της επιβίωσης των πιο ανταγωνιστικών - αποτελεσματικών τραπεζών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1.1 Βασικές Έννοιες

Οι Συγχωνεύσεις και οι Εξαγορές, δηλαδή ο τρόπος με τον οποίο δύο επιχειρήσεις ενώνονται προκειμένου να επιτύχουν στρατηγικούς σκοπούς, αποτελούν υψηλής αξίας συναλλαγές με μεγάλη σημασία για τις επιχειρήσεις ως νομικά πρόσωπα, για τα εμπλεκόμενα φυσικά πρόσωπα (π.χ. στελέχη, μέτοχοι, εργαζόμενοι, καταναλωτές κλπ.) και εν γένει για την κοινωνία.

Το φαινόμενο των συγχωνεύσεων και των αποκτήσεων (Mergers and Acquisitions) δεν υποδηλώνει πάντα δύο ξεχωριστά πράγματα αλλά μπορεί και οι συγχωνεύσεις να αποτελούν εξαγορές.

1.2 Έννοια Χρηματοπιστωτικού Συστήματος – Έννοια Χρηματοπιστωτικής Αγοράς - Έννοια Τράπεζας

Ως χρηματοπιστωτικό σύστημα ορίζεται το σύνολο των ιδρυμάτων της οικονομίας, τα οποία εναρμονίζουν την αποταμίευση που κάνει ένα άτομο με την επένδυση που πραγματοποιεί κάποιο άλλο. Συνεπώς, μπορούμε να πούμε ότι το χρηματοπιστωτικό σύστημα είναι ένα σύστημα παροχής υπηρεσιών στο πλαίσιο του οποίου επιτελούνται δύο λειτουργίες²:

1) Διοχέτευση χρηματικών πόρων από τους θετικούς αποταμιευτές της οικονομίας στους αρνητικούς αποταμιευτές

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα διαμεσολαβεί και δίνει τη δυνατότητα στους αρνητικούς αποταμιευτές (νοικοκυριά και κυρίως επιχειρήσεις), να αντλήσουν κεφάλαια από μια δεξαμενή θετικών αποταμιευτών στην οποία είτε δεν έχουν πρόσβαση, είτε εάν έχουν, το κόστος άντλησης είναι δυσανάλογα μεγάλο για αυτούς.

2) Συμβολή στην πραγματοποίηση από φυσικά ή νομικά πρόσωπα (μεταξύ των οποίων και από τους θετικούς και αρνητικούς αποταμιευτές) πληρωμών χωρίς τη χρήση μετρητών.

² Gregory N. Mankiw – Mark P. Taylor, Αρχές Οικονομικής Θεωρίας, Gutenberg, p. 849-850

Μέσω της λειτουργίας αυτής καθίσταται δυνατή η μεταφορά κεφαλαίων μεταξύ νοικοκυριών, επιχειρήσεων αλλά και του Δημοσίου, από έναν πληρωτή σε ένα δικαιούχο, κατά κύριο λόγο (όχι, όμως, αποκλειστικά) για την εξόφληση χρεών από ιδιωτικές και εμπορικές συναλλαγές, καθώς και από χρηματικές ενοχές, εφόσον συμφωνηθεί να μην γίνει χρήση μετρητών, δηλαδή κερμάτων και τραπεζογραμματίων.

Οι χρηματοπιστωτικές αγορές ορίζονται ως οι οικονομικοί θεσμοί μέσω των οποίων οι αποταμιευτές μπορούν αμέσως να προσφέρουν κεφάλαια στους δανειζόμενους. Εν ολίγοις, είναι θεσμοί διαμέσου των οποίων ένα άτομο μπορεί απευθείας να προσφέρει κεφάλαια σε κάποιον που επιθυμεί να δανειστεί³.

Η Τράπεζα, με τη σειρά της, αποτελεί τον πιο σημαντικό χρηματοοικονομικό διαμεσολαβητή, δηλαδή μέσω αυτής οι αποταμιευτές μπορούν, έμμεσα, να προσφέρουν τα κεφάλαιά τους στους δανειζόμενους.

Η καταλυτική σημασία που έχει ο τραπεζικός τομέας για την οικονομία επιβάλλει να δοθεί πριν από όλα ένας ορισμός του πιστωτικού ιδρύματος, όρος που αντικατέστησε τον όρο «τράπεζα» με την Πρώτη Τραπεζική Οδηγία του Συμβουλίου (77/780/ΕΟΚ). Ως «πιστωτικό ίδρυμα», στο άρθρο 3 του Ν. 4261/2014, ορίζεται η επιχείρηση, η δραστηριότητα της οποίας συνίσταται στην αποδοχή καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων καταθέσεων από το κοινό και τη χορήγηση πιστώσεων για λογαριασμό της⁴.

Το αντικείμενο κάθε τραπεζικής συναλλαγής είναι το χρήμα. Το πιστωτικό ίδρυμα είναι: α) έμπορος χρήματος, β) φορέας χρηματικών συναλλαγών και γ) δέκτης κεφαλαίων. Ως εκ τούτου, το πιστωτικό ίδρυμα δύναται να δέχεται καταθέσεις πελατών, να χορηγεί πιστώσεις σε ιδιώτες και επιχειρήσεις, να μεσολαβεί στην εξόφληση χρηματικών οφειλών σε λογιστικό χρήμα και να μεσολαβεί επίσης για λογαριασμό των πελατών του σχετικά με επενδύσεις κεφαλαίων τους σε αξίες.

Στο άρθρο 11 του Ν. 4261/2014 αναφέρονται τόσο οι τραπεζικές εργασίες που μπορεί να ασκεί η τράπεζα όσο και άλλες δευτερεύουσες ή χρηματοπιστωτικές δραστηριότητες που αποκτά το δικαίωμα άσκησής τους η τράπεζα, κατόπιν άδειας της Τράπεζας της Ελλάδος⁵.

Η παράγραφος 1 του άρθρου 11 του Ν. 4261/2014 έχει ως εξής: «Οι δραστηριότητες των πιστωτικών ιδρυμάτων για την εφαρμογή των άρθρων 33, 34, 36 και 38 έως 43 που υπόκεινται σε αμοιβαία αναγνώριση, σύμφωνα με τον παρόντα νόμο, έχουν ως εξής: α) αποδοχή καταθέσεων και άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων, β) χορήγηση δανείων ή λοιπών

³ Gregory N. Mankiw – Mark P. Taylor, Αρχές Οικονομικής Θεωρίας, Gutenberg, p. 850

⁴ Ν. Ρόκας – Α. Μικρουλέα, Στοιχεία τραπεζικού δικαίου, Νομική Βιβλιοθήκη, 2016, σελ. 7

⁵ Ν. Ρόκας – Α. Μικρουλέα, Στοιχεία τραπεζικού δικαίου, Νομική Βιβλιοθήκη 2016, σελ. 10

πιστώσεων, στις οποίες συμπεριλαμβάνεται μεταξύ άλλων: η καταναλωτική πίστη, συμβάσεις πίστωσης εν σχέσει με ακίνητα, οι πράξεις αναδόχου εισπράξεως απαιτήσεων (factoring) με ή χωρίς δικαίωμα αναγωγής και η χρηματοδότηση εμπορικών συναλλαγών συμπεριλαμβανομένου του forfeiting), γ) χρηματοδοτική μίσθωση (leasing), δ) υπηρεσίες πληρωμών, όπως ορίζονται στην παρ. 3 του άρθρου 4 του ν. 3862/2010,ε) έκδοση και διαχείριση άλλων μέσων πληρωμών (π.χ. ταξιδιωτικών και τραπεζικών επιταγών) στο βαθμό που η δραστηριότητα αυτή δεν καλύπτεται από την προηγούμενη περίπτωση, στ) εγγυήσεις και αναλήψεις υποχρεώσεων, ζ) συναλλαγές για λογαριασμό του ιδίου του ιδρύματος ή της πελατείας του σε οποιαδήποτε από τις ακόλουθες περιπτώσεις: αα) μέσα της χρηματαγοράς (αξιόγραφα, πιστοποιητικά καταθέσεων κ.λπ.), ββ) συνάλλαγμα, γγ) προθεσμιακά συμβόλαια χρηματοπιστωτικών τίτλων ή χρηματοπιστωτικά δικαιώματα, δδ) συμβάσεις ανταλλαγής επιτοκίων και συναλλάγματος, εε) κινητές αξίες, η) συμμετοχές σε εκδόσεις τίτλων και παροχή συναφών υπηρεσιών περιλαμβανομένων ειδικότερα και των υπηρεσιών αναδόχου εκδόσεως τίτλων, θ) παροχή συμβουλών σε επιχειρήσεις όσον αφορά τη διάρθρωση του κεφαλαίου, τη βιομηχανική στρατηγική και συναφή θέματα παροχής συμβουλών, καθώς και υπηρεσιών στον τομέα της συγχώνευσης και της εξαγοράς επιχειρήσεων, ι) διαμεσολάβηση στις διατραπεζικές αγορές, ια) διαχείριση χαρτοφυλακίου ή παροχή συμβουλών για τη διαχείριση χαρτοφυλακίου, ιβ) φύλαξη και διαχείριση κινητών αξιών, ιγ) συλλογή και επεξεργασία εμπορικών πληροφοριών, περιλαμβανομένων και των υπηρεσιών αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας πελατών, ιδ) εκμίσθωση θυρίδων, ιε) έκδοση ηλεκτρονικού χρήματος, ιστ) οι επενδυτικές υπηρεσίες και δραστηριότητες της παρ. 1 του άρθρου 4 του ν. 3606/2007 και οι παρεπόμενες υπηρεσίες της παραγράφου 2 του ίδιου άρθρου οι οποίες αφορούν χρηματοπιστωτικά μέσα κατά την έννοια του άρθρου 5 του ν. 3606/2007.»⁶

Η παράγραφος 2 του άρθρου 11 του Ν. 4261/2014 έχει ως εξής: «Η Τράπεζα της Ελλάδος μπορεί, εκτός από τις αναφερόμενες στην παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου δραστηριότητες, να επιτρέπει σε πιστωτικά ιδρύματα, εφόσον καλύπτονται οι σχετικοί κίνδυνοι, την άσκηση και λοιπών χρηματοπιστωτικών ή δευτερευουσών δραστηριοτήτων, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία. Η Τράπεζα της Ελλάδος μπορεί για το σκοπό αυτόν να καθορίζει, γενικώς ή κατά περίπτωση, και άλλα κριτήρια, καθώς και ειδικότερους όρους και προϋποθέσεις.»⁷

Τα τελευταία έτη στη διεκπεραίωση των τραπεζικών συναλλαγών κερδίζει συνεχώς έδαφος η χρήση ηλεκτρονικών μέσων (π.χ. e-banking, mobile-banking κλπ.), ενώ μέσω των θυγατρικών τους εταιρειών μπορούν να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους σε τομείς που

⁶ Άρθρο 11 παρ. 1 Ν. 4261/2014

⁷ Άρθρο 11 παρ. 2 Ν. 4261/2014

ασκούνται από άλλες εξειδικευμένες εταιρείες όπως η προσφορά ασφαλιστικών προϊόντων ή οι επενδύσεις σε ακίνητα⁸.

1.3 Ιστορική εξέλιξη των συγχωνεύσεων & εξαγορών

Η δραστηριότητα των συγχωνεύσεων και εξαγορών στην Ελλάδα είναι ιστορικά μικρή εξ' αιτίας του μικρού μεγέθους της ελληνικής κεφαλαιαγοράς. Ωστόσο, από τη δεκαετία του 1990 και εξ' αιτίας της πορείας προς την ΟΝΕ το φαινόμενο των συγχωνεύσεων και εξαγορών έκανε εντονότερα την εμφάνισή του, καθώς αρκετές ελληνικές επιχειρήσεις θέλησαν να ενισχύσουν τη θέση τους μέσω αυτών. Παρά την κάμψη που εμφάνισε το φαινόμενο εντός της δεκαετίας του 1990, ήδη κατά τα έτη 1997-1999 αναζωπυρώθηκε, κυρίως λόγω της φιλελευθεροποίησης και απορρύθμισης της χρηματιστηριακής αγοράς και λόγω της βελτίωσης βασικών μεγεθών της οικονομίας όπως μείωση πληθωρισμού και επιτοκίων, ενόψει της ένταξης της χώρας στη ζώνη του ευρώ.

Αυτή τη χρονική περίοδο έλαβαν χώρα μεγάλες συγχωνεύσεις τραπεζικών ιδρυμάτων π.χ. Άλφα Τράπεζα – Ιονική Τράπεζα, Eurobank – Τράπεζα Εργασίας, Πειραιώς – Τράπεζα Χίου & Εγνατία, καθώς και αναδιάρθρωση του χρηματοπιστωτικού κλάδου. Κατόπιν αυτής της χρονικής περιόδου, τα έτη 2002-2006 εμφανίζεται εκ νέου το φαινόμενο των συγχωνεύσεων και εξαγορών, με τις τράπεζες να πρωταγωνιστούν και πάλι π.χ. συγχώνευση Societe General – Γενική Τράπεζα. Την περίοδο 2003-2004 αυξήθηκαν οι διασυνοριακές συγχωνεύσεις με τις τράπεζες να επεκτείνονται σε βαλκανικές χώρες. Αντίθετα με τη προηγούμενη περίοδο, κατά τα έτη της κρίσης (από το 2010 και μετά) οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές μειώθηκαν, χωρίς να λείπουν σημαντικού μεγέθους συναλλαγές όπως π.χ. η εξαγορά του δικτύου λιανικής τραπεζικής της Citibank από την Άλφα Τράπεζα αλλά και αμυντικές συγχωνεύσεις επιβίωσης όπως συνέβη με την Τράπεζα Πειραιώς και την ΑΤΕ. Μάλιστα οι αμυντικές συγχωνεύσεις επιβίωσης αλλά και οι διασυνοριακές συγχωνεύσεις προβλέπεται ότι θα ενισχυθούν τα επόμενα έτη⁹.

1.4 Έννοια εξαγοράς και συγχώνευσης

Οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές αποτελούν συνηθισμένα μέσα άσκησης στρατηγικών ανάπτυξης σε επιχειρησιακό επίπεδο. Σκοπός της στρατηγικής αυτής είναι η επίτευξη μεγαλύτερων πωλήσεων και κερδών καθώς και η αύξηση των περιουσιακών στοιχείων της

⁸ Ν. Ρόκας – Α. Μικρουλέα, Στοιχεία τραπεζικού δικαίου, Νομική Βιβλιοθήκη, 2016, σελ. 11

⁹ Δ. Κυριαζής, Συγχωνεύσεις & Εξαγορές, Εκδόσεις Διπλογραφία, 2016, σελ. 17-18

εταιρείας. Η ανάπτυξη είναι μια δημοφιλής στρατηγική καθώς χάρη σε αυτή η επιχείρηση έχει μεγαλύτερες πιθανότητες επιβίωσης σε σχέση με μια μικρότερη επιχείρηση κυρίως λόγω μεγάλης διαθεσιμότητας οικονομικών πόρων και οργανωσιακής δομής¹⁰. Στο σημείο αυτό πρέπει να γίνει αναφορά στην έννοια της εξαγοράς και της συγχώνευσης όπως περιγράφονται από το δίκαιο του ανταγωνισμού.

Οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές, ως στρατηγική, έχουν υποστηρικτές και μη.

Οι υποστηρικτές χρησιμοποιούν ως επιχείρημα ότι μέσω των συγχωνεύσεων και των εξαγορών αυξάνεται το μέγεθος των τραπεζών, γίνεται πιο ορθολογική η παραγωγική διαδικασία μέσω της μείωσης του κόστους και αποχωρούν από τον κλάδο τα λιγότερο αποδοτικά και αποτελεσματικά ιδρύματα.

Όσοι δεν υποστηρίζουν τις συγχωνεύσεις και τις εξαγορές είναι περισσότερο σκεπτικοί και επιφυλακτικοί απέναντί τους εξ' αιτίας της μεταβολής που επέρχεται στον κλάδο. Πιο συγκεκριμένα, ισχυρίζονται ότι μέσω αυτών αυξάνεται ο έλεγχος της αγοράς και η μονοπωλιακή δύναμη των τραπεζών, γεγονός που συνεπάγεται ότι οι πελάτες των μεγαλύτερων πλέον ιδρυμάτων θα χρεώνονται με υψηλότερες τιμές για τα τραπεζικά προϊόντα και υπηρεσίες.

Οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές αποτελούν μορφές συγκεντρώσεων, σύμφωνα με το δίκαιο ανταγωνισμού. Ως συκέντρωση ορίζεται η απόκτηση, άμεσα ή έμμεσα, από ένα ή περισσότερα πρόσωπα που ελέγχουν ήδη τουλάχιστον μια ή περισσότερες επιχειρήσεις, του ελέγχου του συνόλου ή τμημάτων μιας ή περισσότερων επιχειρήσεων. Ο έλεγχος μπορεί να απορρέει από δικαιώματα, συμβάσεις ή άλλα μέσα, τα οποία είτε μεμονωμένα είτε από κοινού με άλλα και λαμβανομένων υπόψη των σχετικών πραγματικών ή νομικών συνθηκών, παρέχουν τη δυνατότητα καθοριστικής επίδρασης στη δραστηριότητα της επιχείρησης¹¹. Πιο συγκεκριμένα:

- **Εξαγορά:** Αφορά στη μεταβίβαση του συνόλου ή πλειοψηφικού μέρους της ιδιοκτησίας μιας τράπεζας (εξαγοραζόμενη) σε μια άλλη (εξαγοράζουσα), που καταβάλλει το αντίστοιχο τίμημα. Η μεταβίβαση γίνεται συνήθως με καταβολή μετρητών ή με αγορά/ανταλλαγή μετοχών μέσω του Χρηματιστηρίου. Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί ότι ακόμη και η απόκτηση του μειοψηφικού πακέτου μετοχών ή ανάλογου ποσοστού επί της συνολικής ιδιοκτησίας, μπορεί να εξασφαλίζει στην εξαγοράζουσα επιχείρηση ουσιαστικό έλεγχο, εάν με τη μεταβίβαση μπορεί να

¹⁰ T. Wheelen – J. D. Hunger, Introduction to strategic management and business policy, p. 227

¹¹ Άρθρο 5 Ν. 3959/2011

επηρεάσει τις κρίσιμες επιλογές της διοίκησης και της στρατηγικής της εξαγοραζόμενης¹².

Οι εξαγορές των τραπεζών είθισται να κατηγοριοποιούνται ανάλογα με:

α) Το είδος της εξαγοραζόμενης τράπεζας (π.χ. όταν η εξαγοραζόμενη τράπεζα είναι δημοσίου δικαίου και η εξαγοράζουσα είναι ιδιωτικού δικαίου πραγματοποιείται ιδιωτικοποίηση).

β) Την προέλευση της εξαγοράζουσας τράπεζας, η οποία μπορεί να είναι ξένη, πολυεθνική, εγχώρια.

γ) Τους οικονομικούς και επιχειρηματικούς στόχους της εξαγοράζουσας τράπεζας, οι οποίοι μπορεί να είναι η αύξηση μεγέθους για την επίτευξη πιο αποδοτικής λειτουργίας, η απορρόφηση ανταγωνιστών, η ενίσχυση της θέσης στη αγορά, η είσοδος σε μια νέα αγορά ή περιοχή κ.α.

- **Απορρόφηση:** Με τον όρο αυτό νοείται η απόκτηση από μια μεγάλη τράπεζα του συνόλου ή μέρους του ενεργητικού ή του παθητικού μιας μικρότερης τράπεζας.

Η ακολουθία βημάτων στην περίπτωση απορρόφησης μιας τράπεζας από μια άλλη είναι η εξής:

1) Εκκαθάριση της τράπεζας που απορροφάται.

2) Αύξηση μετοχικού κεφαλαίου της τράπεζας που απορροφά την απορροφώμενη τράπεζα.

3) Οι τίτλοι της απορροφώμενης τράπεζας ανταλλάσσονται με μετοχές της τράπεζας που την απορροφά σύμφωνα με την αναλογία που συμφωνήθηκε.

- **Συγχώνευση:** Με τον όρο αυτό καλείται η συνένωση δύο ή περισσότερων προηγουμένως ανεξάρτητων τραπεζών. Αυτό πραγματοποιείται όταν μια τράπεζα αγοράζει μια άλλη και την απορροφά σε μια ενιαία δομή, διατηρώντας συνήθως την αρχική ταυτότητα της εξαγοράζουσας τράπεζας. Η υλοποίησή της μπορεί να είναι άμεση ή σταδιακή, ολική ή επιλεκτική, οδηγώντας σε ολική ή μερική συνένωση μονάδων, καταστημάτων, υπηρεσιών, με μεταπώληση ή κλείσιμο άλλων κλπ¹³.

Επομένως, στην πράξη, η συγχώνευση δύο τραπεζικών ιδρυμάτων ακολουθεί τα εξής βήματα:

1) Εκκαθάριση όλων των τραπεζών οι οποίες συγχωνεύονται.

2) Ανταλλαγή των τίτλων των παλαιών τραπεζών με μετοχές της νέας τράπεζας.

¹² Ε. Φαφαλιού – Μ. Πολέμης, Σύγχρονα θέματα βιομηχανικής πολιτικής, Εκδόσεις Μπένου, 2016, σελ. 178

¹³ Ε. Φαφαλιού – Μ. Πολέμης, Σύγχρονα θέματα βιομηχανικής πολιτικής, Εκδόσεις Μπένου, 2016, σελ. 178

1.5 Διακρίσεις συγχωνεύσεων και εξαγορών

Οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές μπορούν να διακριθούν σε διάφορες κατηγορίες ανάλογα με τα κριτήρια που χρησιμοποιούμε κάθε φορά. Στη συνέχεια θα αναφέρουμε συνοπτικά κάποιες εξ αυτών των κατηγοριών.

Οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές διακρίνονται με κριτήριο τους στόχους που επιδιώκονται σε¹⁴:

- **Επενδυτική-στρατηγική εξαγορά:** Πρόκειται για την απόκτηση επιχείρησης ως μέσου αυτοτελούς κερδοφορίας. Σκοπός της είναι η μέσω μερισμάτων ή μέσω του τιμήματος μεταπώλησης εξόφληση του χρηματοδότη, προσδοκώντας θετικό υπόλοιπο.
- **Ανανεωτική – συμπληρωματική εξαγορά:** Ανανεωτική εξαγορά υπάρχει στην περίπτωση που η εξαγοραζόμενη δραστηριότητα αποτελεί κάτι νέο για την αποκτώσα επιχείρηση, ενώ η συμπληρωματική εξαγορά απλώς τη μεγεθύνει.
- **Απόκτηση για άμεση εκμετάλλευση – για εξυγίανση – για εξουδετέρωση:** Η εν λόγω διάκριση σχετίζεται με τον προορισμό της αποκτώμενης επιχείρησης.

Οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές διακρίνονται ανάλογα με τη μορφή τους σε:

- **Μερική εξαγορά:** Η μερική εξαγορά είτε θα αφορά συγκεκριμένα περιουσιακά στοιχεία ή ορισμένες λειτουργίες της επιχείρησης, είτε θα αφορά την απόκτηση ποσοστού μόνο των μετοχών, είτε θα αφορά το βαθμό ολοκλήρωσης της ένταξης, η οποία μπορεί να είναι μείζων, μεσαία ή ελάχιστη.
- **Ολική εξαγορά:** Η ολική εξαγορά αφορά είτε το σύνολο του ποσοστού των μετοχών της εξαγοραζόμενης επιχείρησης είτε το σύνολο των περιουσιακών της στοιχείων από την αποκτώσα.

Οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές διακρίνονται με βάση τον τρόπο της προσφοράς εξαγοράς σε:

- Δημόσιες προσφορές στους μετόχους (Public Tender Offer)
- Συγχωνεύσεις (Mergers)
- Μάχες μέσω αντιπροσώπων

¹⁴ Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικών Λόγων, Εξαγορά Επιχειρήσεων, 10^ο Πανελλήνιο Συνέδριο, Εκδόσεις Α.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2001, σελ. 19-20

Οι δημόσιες προσφορές είθισται να πραγματοποιούνται με μετρητά ενώ οι συγχωνεύσεις πραγματοποιούνται με ανταλλαγή μετοχών.

Οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές διακρίνονται με βάση τη στάση της διοίκησης της εξαγοραζόμενης εταιρείας σε¹⁵:

- **Εχθρικές:** Στην περίπτωση αυτή υπάρχει μεγάλη διαφορά μεταξύ των εμπλεκόμενων πλευρών. Εν προκειμένω, η εξαγοράζουσα επιχείρηση υλοποιεί τα σχέδιά της είτε μέσω δημόσιας προσφοράς στους μετόχους, είτε μέσω απόκτησης πακέτων μετοχών της εξαγοραζόμενης σταδιακά, είτε και τα δύο.
- **Φιλικές:** Στην περίπτωση αυτή υπάρχει συμφωνία μεταξύ των διοικήσεων και των δύο εμπλεκόμενων πλευρών και τη δημοσιοποίηση στους μετόχους τους ότι εγκρίνουν τη συγκέντρωση αυτή. Εν προκειμένω, το αντίτιμο της συμφωνίας έχει καθορισθεί από κοινού.

Οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές διακρίνονται επίσης με βάση το λεγόμενο βαθμό ολοκλήρωσης. στις ακόλουθες κατηγορίες¹⁶:

- Η κάθετη ολοκλήρωση αφορά συγχωνεύσεις τραπεζών και γενικά επιχειρήσεων που καλύπτουν διαφορετικά τμήματα των λειτουργιών της αλυσίδας αξίας, είτε προς τα εμπρός (forward vertical integration) είτε προς τα πίσω (backward vertical integration), γεγονός που συνεπάγεται την εξάλειψη κινδύνων και μειονεκτημάτων που ελλοχεύει ο κατακερματισμός των επιμέρους έργων ή υπηρεσιών. Συνεπώς, πρόκειται για την εξαγορά είτε του πελάτη (προς τα εμπρός) είτε του προμηθευτή (προς τα πίσω).
- Η οριζόντια ολοκλήρωση αφορά συγχωνεύσεις τραπεζών και γενικά επιχειρήσεων του ίδιου κλάδου δραστηριότητας. Κατά κανόνα οι συγχωνεύσεις των τραπεζών εντάσσονται σε αυτή την κατηγορία. Προφανής στόχος αυτής της συγχώνευσης είναι η εξουδετέρωση του υφιστάμενου ανταγωνισμού και η κυριαρχία τους στην αγορά καταλαμβάνοντας όσο γίνεται μεγαλύτερο μερίδιο αγοράς.
- Η συμπληρωματική συγκέντρωση, όπου συγκεντρώνονται επιχειρήσεις που δεν παρουσιάζουν καμία ομοιότητα, των οποίων όμως η δραστηριότητα αλληλοσυμπληρώνεται.
- Η συγχώνευση τύπου συγκροτήματος (conglomerate merger) είναι η συγχώνευση δύο επιχειρήσεων σε κλάδους δραστηριότητας που δεν σχετίζονται μεταξύ τους.

¹⁵ Ε. Φαφαλιού – Μ. Πολέμης, Σύγχρονα θέματα βιομηχανικής πολιτικής, Εκδόσεις Μπένου, 2016, σελ. 179

¹⁶ Ε. Φαφαλιού – Μ. Πολέμης, Σύγχρονα θέματα βιομηχανικής πολιτικής, Εκδόσεις Μπένου, 2016, σελ. 179

Μια επίσης διάκριση για τις συγκεντρώσεις των τραπεζών είναι σε αφανείς(μυστικές) και σε φανερές. Αφανείς συγκεντρώσεις είναι συνασπισμοί που δημιουργούνται de facto, όταν ένας μικρός αριθμός τραπεζών ή εν γένει επιχειρήσεων ελέγχει το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής ενός προϊόντος, ή συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό του απασχολούμενου στον οικείο κλάδο εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού ή ένα συνδυασμό όλων αυτών. Φανερές είναι οι συγκεντρώσεις που εξωτερικεύονται και λαμβάνουν ένα από τους γνωστούς τύπους συγκεντρώσεων, όπως είναι τα καρτέλ, τα τραστ(Trust)κ.ά. Οι εξαγορές και συγχωνεύσεις αποτελούν τύπους φανερών συγκεντρώσεων.

1.6 Παράγοντες των Εξαγορών και Συγχωνεύσεων

Παράγοντες που έχουν συντελέσει και συντελούν στην πραγματοποίηση συγχωνεύσεων και εξαγορών είναι¹⁷: i) η πρόοδος της τεχνολογίας, ii) η παγκοσμιοποίηση, iii) η απελευθέρωση των χρηματοοικονομικών αγορών, iv) η αύξηση των εποπτικών ελέγχων του πιστωτικού συστήματος, v) η αποκανονικοποίηση και vi) η δημιουργία μιας ενιαίας χρηματοοικονομικής αγοράς στην Ευρωπαϊκή Ένωση, μέσω της υιοθέτησης του κοινού νομίσιματος, γεγονός που συνέβαλε στις συγχωνεύσεις και εξαγορές τραπεζών μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί ότι η υιοθέτηση του κοινού νομίσιματος συνέβαλε στη σταθεροποίηση και τη συνένωση των τραπεζών της Ένωσης, καθώς πλέον είναι πολύ πιο εύκολη και απαλλαγμένη κινδύνων σχετιζόμενων με το νόμισμα η δραστηριοποίηση εντός μιας αγοράς ενός κράτους μέλους της ζώνης του Ευρώ.

1.7 Κίνητρα και Αιτίες Συγχωνεύσεων και Εξαγορών¹⁸

Υπάρχουν πολλά και διαφορετικά κίνητρα και αιτίες¹⁹ που οδηγούν σε συγκέντρωση τις επιχειρήσεις, τα οποία μπορούν να συντρέχουν από κοινού ή κεχωρισμένως, χωρίς να αποκλείεται η ύπαρξη και οποιουδήποτε άλλου κινήτρου ή αιτίας, πλην των κάτωθι αναφερομένων, που να οδηγεί στη συγκέντρωση:

¹⁷ Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδας, Επιστημονικό Δελτίο Οικονομικής Ανάλυσης, Δρ. Κυριαζόπουλος, Η στρατηγική της επέκτασης των τραπεζών μέσω των εξαγορών και συγχωνεύσεων, Αθήνα, Μάρτιος 2016, σελ. 8-9

¹⁸ Λάμπρος Ε. Κοτσίρης, Δίκαιο Ανταγωνισμού, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2015, σελ. 563-564

¹⁹ Κυριαζόπουλος-Ζησόπουλος-Σαρηγιαννίδης, 131-150, ΕΣΔΟ 2009

- 1) Δημιουργία οικονομιών κλίμακας. Μέσω αυτών επιτυγχάνεται ο περιορισμός του κόστους είτε λόγω «παραγωγής του προϊόντος» με χαμηλότερα έξοδα είτε λόγω ορθολογικότερης «παραγωγικής ικανότητας» είτε λόγω περιορισμού του συνολικού κόστους λειτουργίας μιας επιχείρησης.
- 2) Επέκταση τεχνογνωσίας, μέσω χρησιμοποίησης νέων τεχνολογιών και μεθόδων που ανήκουν σε μια από τις επιχειρήσεις.
- 3) Εξασφάλιση πρώτων υλών και δικτύου πωλήσεων κυρίως σε κάθετες, διαφορετικού επιπέδου συγκεντρώσεις.
- 4) Οικονομικά πλεονεκτήματα όπως η δημιουργία μεγαλύτερης κεφαλαιακής βάσης και κατά συνέπεια πιστοληπτικής ικανότητας.
- 5) Πλεονεκτήματα προώθησης προϊόντων σε διαφοροποιημένες αγορές στις οποίες δραστηριοποιούνται οι επιχειρήσεις που μετέχουν στη συγκέντρωση.
- 6) Απόκτηση εξειδικευμένου προσωπικού, υψηλών προσόντων, είτε σε παραγωγικό είτε σε επιχειρηματικό επίπεδο.
- 7) Δημιουργία ενός μεγέθους που θα λειτουργήσει αμυντικά και αποτρεπτικά σε μια εξαγορά.
- 8) Δυνατότητα διαφοροποίησης ως προς τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες.
- 9) Επέκταση της επιχείρησης σε εδάφη -είτε εντός είτε εκτός χώρας- όπου δραστηριοποιείται άλλη επιχείρηση μετέχουσα στη συγκέντρωση.
- 10) Μέθοδος διάσωσης επιχείρησης που βρίσκεται σε αδυναμία εκπλήρωσης των υποχρεώσεών της.
- 11) Αποχώρηση ανταγωνίστριας από την αγορά και ενδυνάμωση μονοπωλιακής δύναμης.
- 12) Διευκόλυνση δυνατότητας συμπαιγνίας των επιχειρήσεων στην αγορά (ύπαρξη συντονισμένων επιδράσεων).
- 13) Εκμετάλλευση συνεργειών²⁰.

Ως συνέργεια²¹ καλείται η υψηλότερη απόδοση που αποδίδουν δύο συντελεστές παραγωγής μαζί, σε σχέση με το άθροισμα των αποδόσεων των συντελεστών στην περίπτωση

²⁰ Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδας, Επιστημονικό Δελτίο Οικονομικής Ανάλυσης, Δρ. Κυριαζόπουλος, Η στρατηγική της επέκτασης των τραπεζών μέσω των εξαγορών και συγχωνεύσεων, Αθήνα, Μάρτιος 2016, σελ. 9

²¹ Ε. Φαφαλιού-Μ. Πολέμης, Σύγχρονα θέματα βιομηχανικής πολιτικής, Εκδόσεις Μπένου, 2016, σελ. 192

που δεν λειτουργούν ενιαία. Υπάρχουν τρία είδη συνεργειών: η λειτουργική, η χρηματοοικονομική και η διοικητική.

- Η λειτουργική συνέργεια αναφέρεται στην αύξηση των εσόδων και τη μείωση του κόστους παραγωγής που προκαλείται από τη συγχώνευση.
- Η χρηματοοικονομική συνέργεια αναφέρεται στην πιθανότητα να μειωθεί το κόστος κεφαλαίου για τη συγχωνευόμενη επιχείρηση.
- Οι διοικητικές συνέργειες μπορούν να προκύψουν από το μίρασμα των ικανοτήτων των διοικητικών ομάδων των συγχωνευόμενων επιχειρήσεων ή από την αντικατάσταση μιας αναποτελεσματικής ομάδας της εξαγοραζόμενης εταιρείας από μια ικανότερη της εξαγοράζουσας.

Όλες οι ανωτέρω αιτίες-κίνητρα είναι οικονομικής φύσεως. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχουν και άλλες αιτίες όπως γοήτρου ή επίδειξης οικονομικής δύναμης που επίσης οδηγούν σε μια συγκέντρωση.

Από την παράθεση όλων των ανωτέρω κινήτρων-αιτιών, καθίσταται προφανές ότι τα κυριότερα κίνητρα-αιτίες μιας συγκέντρωσης είναι η αύξηση της οικονομικής δύναμης της επιχείρησης που μετέχει στη συγκέντρωση. Το γεγονός αυτό, αφενός θα βοηθήσει την επιχείρηση να πραγματώσει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο το σκοπό της, που δεν είναι άλλος από τη μεγιστοποίηση του κέρδους της, αφετέρου θα έχει σαν αποτέλεσμα τον παραμερισμό από τον κλάδο ενός ενδεχομένως ισχυρού ανταγωνιστή.

1.8 Πλεονεκτήματα και Μειονεκτήματα

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η συγχώνευση θα έχει ως αποτέλεσμα μια μεγαλύτερη τράπεζα. Ωστόσο το αποτέλεσμα αυτό δεν επαρκεί για να οδηγηθούμε σε μια συγχώνευση. Συνήθως υπάρχει μια σειρά πλεονεκτημάτων²² που θα συνεπάγεται αυτή, τα οποία συνοπτικά είναι: 1) Οικονομίες κλίμακας 2) Φορολογικά οφέλη 3) Αντικατάσταση μη αποτελεσματικής διοίκησης ειδικά σε θέματα που απαιτείται εξειδίκευση 4) Μείωση του κινδύνου μέσω νέων εργαλείων χρηματοοικονομικής διαχείρισης κινδύνου 5) Η εκμετάλλευση του συγκριτικού πλεονεκτήματος 6) Μεγιστοποίηση απόδοσης των μετοχών 7) Απόκτηση ολιγοπωλιακής δύναμης που αυξάνει τα κέρδη των πιστωτικών ιδρυμάτων 8) Εισαγωγή νέας δαπανηρής τεχνολογίας που είναι ευκολότερα προσβάσιμη από μεγάλους ομίλους 9) Διείσδυση σε νέες αγορές και εκμετάλλευση αυτών με μεγαλύτερη ευκολία 10) Δημιουργία ενός δυνατού εμπορικού σήματος με ανταγωνιστικά προϊόντα και υπηρεσίες 11) Η αύξηση της αποτελεσματικότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος, οφειλόμενης αφενός στις

²² Κυριαζόπουλος-Ζησόπουλος-Σαρηγιαννίδης, 131-150, ΕΣΔΟ 2009

οικονομίες κλίμακας και αφετέρου στην μείωση των προμηθειών για την αναδοχή της εισαγωγής των τίτλων στο Χρηματιστήριο, των προμηθειών των χρηματιστών κλπ.

Όπως συμβαίνει σε όλες τις περιπτώσεις μια συγχώνευση έχει και μειονεκτήματα²³, τα οποία δεν πρέπει κανείς να παραβλέπει. Ενδεικτικά μπορούν να αναφερθούν ως μειονεκτήματα τα ακόλουθα: 1) Οι δυσκολίες στην εξοικείωση του προσωπικού των συγχωνευομένων τραπεζών με τους νέους συνεργάτες, τις νέες πολιτικές και τις νέες διαδικασίες. 2) Ο εσωτερικός ανταγωνισμός, καθώς και οι προστριβές που συχνά συμβαίνουν ανάμεσα στο προσωπικό των τραπεζών που συγχωνεύτηκαν. 3) Η απομάκρυνση του προσωπικού που πλεονάζει και η απομείωση του εξοπλισμού που δεν είναι πλέον χρήσιμος, μπορεί να προκαλέσει ζημία. 4) Το ζήτημα της αδυναμίας επικερδούς αξιοποίησης -είτε μέσω πώλησης είτε μέσω εκμίσθωσης- των υποκαταστημάτων ή άλλων εγκαταστάσεων που μπορεί να μην χρειάζονται μετά την συγχώνευση, αλλά που μπορεί να μην είναι δυνατόν να εκμισθωθούν ή να πωληθούν επικερδώς. 5) Η μη αξιοποίηση αναλωσίμων και εξοπλισμού, σε περίπτωση που απαιτηθεί είτε νέος εξοπλισμός είτε νέα αναλώσιμα όπως π.χ. γραφική ύλη. 6) Η έγκριση από τις αρμόδιες Αρχές (Επιτροπή Ανταγωνισμού και Τράπεζα της Ελλάδος) 7) Η ενδεχόμενη συρρίκνωση των δραστηριοτήτων του ιδρύματος μετά τη συγχώνευση. 8) Το πρόβλημα του πλεονάζοντος προσωπικού μετά τη συγχώνευση σε διάφορες θέσεις 9) Το κοινωνικό κόστος που έχει η πραγματοποίηση απολύσεων μετά τη συγχώνευση και 10) Η διάσταση που υπάρχει στην εταιρική κουλτούρα, στα μισθολόγια, στην υπηρεσιακή εξέλιξη κλπ.

²³ Κυριαζόπουλος-Ζησόπουλος-Σαρηγιαννίδης, 131-150, ΕΣΔΟ 2009

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2.1 Νομικό Πλαίσιο

2.1.1 Εισαγωγή

Η συγκέντρωση είναι μια διαδικασία που οδηγεί αναπόφευκτα στην απόκτηση ισχύος από λιγότερες επιχειρήσεις. Το γεγονός αυτό μπορεί από τη μια πλευρά να έχει αρνητικές οικονομικές και κοινωνικοπολιτικές συνέπειες και από την άλλη πλευρά η συσσώρευση κεφαλαίων από λιγότερες επιχειρήσεις μπορεί να οδηγήσει σε μια αποτελεσματικότερη οικονομία και σε κοινωνική ευημερία. Ενόψει των ανωτέρω, το δίκαιο των συγκεντρώσεων διακρίνει τις επιθυμητές από τις ανεπιθύμητες(απαγορευμένες) συγκεντρώσεις.

Τα άρθρα 85-86 της Συνθήκης της Ρώμης -αργότερα άρθρα 81 και 82 ΣΕΚ και ήδη άρθρα 101 και 102 ΣΛΕΕ- αποτέλεσαν το αρχικό πλαίσιο που εφαρμοζόταν στην περίπτωση των συγκεντρώσεων. Ωστόσο, κρίθηκαν ως ανεπαρκή για το σύνολο των συγκεντρώσεων, γεγονός που οδήγησε στην υιοθέτηση του υπ' αριθμ. 4064/89 Κανονισμού, ο οποίος καταργήθηκε από τον Κανονισμό 139/2004. Στην ελληνική έννομη τάξη, ο έλεγχος των συγκεντρώσεων καθοριζόταν από το Ν. 703/77, οι διατάξεις του οποίου τροποποιήθηκαν από το Ν. 3784/2009 και οι διατάξεις του τελευταίου από τα άρθρα 5επ. του Ν. 3959/2011. Οι διατάξεις του εν λόγω Νόμου τροποποιήθηκαν πρόσφατα από το Ν. 4886/2022.

2.2 Το ζήτημα της συγκέντρωσης

Η διαδικασία της συγκέντρωσης κεφαλαίων είναι ένα γεγονός που συνέχεται με τη λειτουργία του ανταγωνισμού και είναι σε μεγάλο βαθμό αναμενόμενη οδηγώντας σε μικρότερο αριθμό επιχειρήσεων οι οποίες θα κατέχουν μεγαλύτερο μερίδιο ισχύος.²⁴ Όπως ήδη αναφέρθηκε, το γεγονός αυτό μπορεί να πλήξει τη λειτουργία της οικονομίας της αγοράς η οποία έχει ως βάση τον ελεύθερο ανταγωνισμό. Από την άλλη πλευρά, η απόκτηση ισχύος από λιγότερες επιχειρήσεις μπορεί να οδηγήσει σε κοινωνική ευημερία και να ενισχύσει την αποτελεσματικότητα της οικονομίας. Ακριβώς εξ' αιτίας αυτών των αντικρουόμενων

²⁴Α.Δ. Πλιάκος, Εισαγωγή στο Οικονομικό Δίκαιο, Νομική Βιβλιοθήκη, 2011, σελ.373

αποτελεσμάτων που μπορούν να οδηγήσουν οι συγκεντρώσεις είναι απαραίτητη η θέσπιση ενός πλαισίου βάσει του οποίου θα διακρίνονται οι επιθυμητές από τις ανεπιθύμητες συγκεντρώσεις.

Το ζήτημα των συγκεντρώσεων έχει, όπως ήδη αναφέρθηκε, απασχολήσει την Κοινότητα εδώ και αρκετές δεκαετίες. Λόγω της ανεπάρκειας των άρθρων 81 και 82 της ΣΕΚ (και ήδη 101 και 102 ΣΛΕΕ) να ρυθμίσουν το σύνολο των συγκεντρώσεων κατέστη αναγκαία η θέσπιση νέου νομικού πλαισίου, ώστε να καθίσταται αποτελεσματικός ο έλεγχος των συγκεντρώσεων. Προς το σκοπό αυτό υιοθετήθηκε, όπως ήδη αναφέραμε, αρχικά ο Κανονισμός 4064/89 και στη συνέχεια ο Κανονισμός 139/2004. Με το νέο αυτό Κανονισμό θεσπίστηκαν κάποιες αλλαγές τόσο επί της ουσίας όσο και διαδικαστικές σε σχέση με το προγενέστερο νομοθετικό καθεστώς. Μια σημαντική αλλαγή που υιοθετήθηκε με τον ως άνω Κανονισμό ήταν το SIEC²⁵ test. Βασική επιδίωξη του εν λόγω Κανονισμού είναι να προστατεύσει τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό εντός της ενωσιακής αγοράς. Μέσω του αποτελεσματικού ανταγωνισμού επιτυγχάνονται διάφορα οφέλη για την κοινωνία όπως είναι οι χαμηλές τιμές ή η υψηλή ποιότητα των προϊόντων. Η «αυξημένη ισχύς στην αγορά» συνιστά τον κίνδυνο αυτών των ωφελειών καθώς μέσω αυτής ελλοχεύει ο κίνδυνος ο κάτοχος (επιχείρηση) να την μεταχειρισθεί ώστε να πετύχει αύξηση τιμών ή να μειώσει την παραγωγή.²⁶

2.2.1 Έννοια συγκέντρωσης – Έννοια αγοράς

Δυνάμει όσων προβλέπονται στο άρθρο 5 παρ. 2 του Ν. 3959/2011 και στο άρθρο 3 παρ. 1 του Κανονισμού 139/2004, ως συγκέντρωση ορίζεται η συνένωση δύο ή περισσότερων ανεξάρτητων επιχειρήσεων με τη δημιουργία μιας ενιαίας οικονομικής οντότητας, είτε de facto είτε de jure, υπό κεντρική διοίκηση. Βασική προϋπόθεση που θέτει ο Νόμος για να γίνεται λόγος για συγκέντρωση είναι να υπάρχει μόνιμη μεταβολή του ελέγχου των επιχειρήσεων που μετέχουν στη συγκέντρωση.

Οι συγκεντρώσεις διακρίνονται ως ακολούθως:

α) ανάλογα με το επίπεδο αγοράς σε οριζόντιες και μη οριζόντιες συγκεντρώσεις. Στις πρώτες οι επιχειρήσεις που μετέχουν στη συγκέντρωση αποτελούν πραγματικούς ή δυνητικούς ανταγωνιστές ενώ στις δεύτερες οι επιχειρήσεις που μετέχουν στη συγκέντρωση δραστηριοποιούνται σε διαφορετικές αγορές και συνεπώς δεν είναι άμεσοι ανταγωνιστές.

²⁵ SIEC (Significant Impediment to Effective Competition): Μια συγκέντρωση η οποία θα εμπόδιζε αποτελεσματικά τον ανταγωνισμό, μέσω δημιουργίας ή ενίσχυσης δεσπόζουσας θέσης στην κοινή αγορά ή σε σημαντικό μέρος αυτής θα κηρυχθεί ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά, Röller Lars-Hendrik and De la Mano Miguel, The impact of the new substantive test in European merger control, European Competition Journal, April 2006, p. 11

²⁶ Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων σύμφωνα με τον κανονισμό του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων παρ. 8

β) ανάλογα με το νομικό τρόπο πραγματοποίησης της συγκέντρωσης. Ο πρώτος τρόπος είναι με συγχώνευση με οποιονδήποτε τρόπο δύο ή περισσότερων προηγουμένως ανεξάρτητων επιχειρήσεων ή τμημάτων επιχειρήσεων. Ο δεύτερος τρόπος είναι με την απόκτηση από ένα ή περισσότερα πρόσωπα που ελέγχουν ήδη τουλάχιστον μια επιχείρηση ή από μια ή περισσότερες επιχειρήσεις, άμεσα ή έμμεσα, με την αγορά τίτλων ή στοιχείων του ενεργητικού, με σύμβαση ή με άλλον τρόπο, ελέγχου στο σύνολο ή σε τμήματα μιας ή περισσότερων άλλων επιχειρήσεων. Όπως ήδη ειπώθηκε σημαντικό στοιχείο της συγκέντρωσης είναι αυτή να επιφέρει μόνιμη μεταβολή του ελέγχου των μετεχουσών στη συγκέντρωση επιχειρήσεων, γεγονός που δεν αποκλείεται όταν πρόκειται για συμφωνίες ορισμένου χρονικού διαστήματος, υπό την προϋπόθεση ότι αυτό είναι αρκετά μεγάλο. Εξαιρέση της μόνιμης μεταβολής αποτελεί μια αναδιάρθρωση εντός ενός ομίλου επιχειρήσεων (π.χ. η συγχώνευση δύο θυγατρικών), η οποία δεν εμπίπτει στην έννοια της μεταβολής ελέγχου.

2.2.2 Συγχωνεύσεις μεταξύ προηγουμένως ανεξάρτητων επιχειρήσεων

Συγκέντρωση, κατά την έννοια της συγχώνευσης, υπάρχει όταν δύο ή περισσότερες ανεξάρτητες επιχειρήσεις συγχωνεύονται σε μια νέα επιχείρηση και παύουν να υφίστανται ως χωριστές νομικές οντότητες. Συγκέντρωση μπορεί επίσης να υπάρξει όταν μια επιχείρηση απορροφάται από άλλη, η οποία διατηρεί τη νομική της ταυτότητα, ενώ η πρώτη παύει να υφίσταται ως νομική οντότητα.²⁷ Συγκέντρωση υπό την ανωτέρω έννοια μπορεί να υφίσταται στις περιπτώσεις όπου, χωρίς συγχώνευση από νομική άποψη, ο συνδυασμός των δραστηριοτήτων προηγουμένως ανεξάρτητων επιχειρήσεων καταλήγει στη δημιουργία μιας ενιαίας οικονομικής μονάδας.²⁸

2.2.3 Απόκτηση ελέγχου

Όπως ορίζει το άρθρο 3 παρ. 1β του Κανονισμού 139/2004 συγκέντρωση θεωρείται ότι υπάρχει όταν προκύπτει μόνιμη μεταβολή του ελέγχου από ένα ή περισσότερα πρόσωπα στο σύνολο ή σε τμήματα μιας ή περισσότερων άλλων επιχειρήσεων. Η απόκτηση μπορεί να γίνει είτε μέσω της αγοράς τίτλων είτε μέσω της αγοράς στοιχείων του ενεργητικού. Ο έλεγχος μπορεί να αποκτηθεί και σε συμβατική βάση. Βασική προϋπόθεση για να δίδεται η δυνατότητα

²⁷ Κωδικοποιημένη Ανακοίνωση της Επιτροπής για θέματα δικαιοδοσίας βάσει του Κανονισμού(ΕΚ) αριθμ. 139/2004 για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων (2008/С 95/01) παρ. 9

²⁸ Κωδικοποιημένη Ανακοίνωση της Επιτροπής για θέματα δικαιοδοσίας βάσει του Κανονισμού(ΕΚ) αριθμ. 139/2004 για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων (2008/С 95/01) παρ. 10

ελέγχου είναι η σύμβαση να οδηγεί σε έλεγχο της διοίκησης και των πόρων της άλλης επιχείρησης.²⁹

Στο άρθρο 3 παρ. 1β του Κανονισμού 139/2004 ορίζεται ότι αντικείμενο του ελέγχου μπορεί να είναι μια ή περισσότερες επιχειρήσεις ή τμήματα αυτών, που αποτελούν νομικές οντότητες ή τα στοιχεία ενεργητικού των εν λόγω επιχειρήσεων ή ορισμένα από τα στοιχεία αυτά. Η απόκτηση ελέγχου επί των στοιχείων ενεργητικού μπορεί να θεωρηθεί συγκέντρωση μόνο εάν τα στοιχεία αυτά αποτελούν το σύνολο ή τμήμα μιας επιχείρησης, δηλαδή μια επιχειρηματική δραστηριότητα με παρουσία στην αγορά της οποίας μπορεί να προσδιορισθεί σαφώς ο κύκλος εργασιών.³⁰

Στο άρθρο 5 παρ. 3 του Ν. 3959/2011 προβλέπεται ότι ο έλεγχος απορρέει από δικαιώματα, συμβάσεις ή άλλα μέσα τα οποία, είτε μεμονωμένα είτε από κοινού με άλλα, λαμβανομένων υπ' όψιν των πραγματικών ή νομικών συνθηκών, παρέχουν τη δυνατότητα καθοριστικής επίδρασης στη δραστηριότητα μιας επιχείρησης. Κύριες πηγές του ελέγχου είναι είτε δικαιώματα κυριότητας ή επικαρπίας επί του συνόλου ή μέρους των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης είτε δικαιώματα ή συμβάσεις που δίνουν τη δυνατότητα καθοριστικής επίδρασης στη σύνθεση ή στις αποφάσεις των οργάνων μιας επιχείρησης. Στην έννοια του «προσώπου» περιλαμβάνονται τόσο νομικά πρόσωπα δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου όσο και φυσικά πρόσωπα. Για δε τα τελευταία για να θεωρηθεί ότι η απόκτηση ελέγχου από αυτά επιφέρει μόνιμη μεταβολή στη διάρθρωση των μετεχουσών επιχειρήσεων, πρέπει αυτά τα φυσικά πρόσωπα να ασκούν επιπλέον οικονομική δραστηριότητα για δικό τους λογαριασμό ή να ελέγχουν κατ' ελάχιστον άλλη μια επιχείρηση.³¹

Στο άρθρο 3 παρ. 3α του Κανονισμού 139/2004 προβλέπεται ότι ο έλεγχος αποκτάται από πρόσωπα ή επιχειρήσεις τα οποία είναι υποκείμενα των δικαιωμάτων ή δικαιούχοι από τις συμβάσεις. Ωστόσο στην ίδια παράγραφο στο σημείο β προβλέπεται ότι ο έλεγχος μπορεί να αποκτηθεί και από πρόσωπο ή επιχείρηση, χωρίς να είναι υποκείμενο των δικαιωμάτων ή δικαιούχος από τη σύμβαση, που δικαιούται να ασκεί τα δικαιώματα που απορρέουν από αυτές. Αυτό μπορεί να συμβεί όταν μια επιχείρηση χρησιμοποιεί μια άλλη επιχείρηση ή πρόσωπο για

²⁹ Κωδικοποιημένη Ανακοίνωση της Επιτροπής για θέματα δικαιοδοσίας βάσει του Κανονισμού(ΕΚ) αριθμ. 139/2004 για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων (2008/С 95/01) παρ. 17-18

³⁰ Κωδικοποιημένη Ανακοίνωση της Επιτροπής για θέματα δικαιοδοσίας βάσει του Κανονισμού(ΕΚ) αριθμ. 139/2004 για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων (2008/С 95/01) παρ. 24

³¹ Κωδικοποιημένη Ανακοίνωση της Επιτροπής για θέματα δικαιοδοσίας βάσει του Κανονισμού(ΕΚ) αριθμ. 139/2004 για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων (2008/С 95/01) παρ. 12-13

να αποκτήσει την ελέγχουσα συμμετοχή και να ασκεί κατ' ουσίαν τα δικαιώματα από τα οποία απορρέει ο έλεγχος, δηλαδή χρησιμοποιείται η επιχείρηση ή το πρόσωπο ως «όχημα».³²

2.2.4 Αποκλειστικός έλεγχος

Ο αποκλειστικός έλεγχος αποκτάται είτε de jure είτε de facto. Το συνηθέστερο είναι ο αποκλειστικός έλεγχος να αποκτάται σε νομική βάση, όταν μια επιχείρηση αποκτά την πλειοψηφία των δικαιωμάτων ψήφου μιας άλλης εταιρείας. Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί ότι η απόκτηση της πλειοψηφίας των δικαιωμάτων ψήφου, δεν αποτελεί αναγκαίο επακόλουθο της απόκτησης της πλειοψηφίας του μετοχικού κεφαλαίου. Ωστόσο, σε πολλές περιπτώσεις η πλειοψηφία των δικαιωμάτων ψήφου δεν σημαίνει και απόλυτη κυριαρχία επί των λαμβανομένων αποφάσεων, γεγονός που πολλές φορές μικρή σημασία έχει καθώς η πλειοψηφία των ψήφων μπορεί να δίνει στον αποκτώντα δικαίωμα αναστολής των αποφάσεων και συνεπώς αρνητικό έλεγχο³³.

Παρά τη σημασία της πλειοψηφίας των ψήφων και μια μειοψηφία μπορεί να δίδει στον κάτοχό της αποκλειστικό έλεγχο σε νομική βάση. Αυτό συμβαίνει όταν η συμμετοχή συνοδεύεται από ειδικά δικαιώματα, όπως είναι τα ειδικά δικαιώματα προτιμήσεως που επιτρέπουν στον μειοψηφούντα μέτοχο να καθορίζει τη στρατηγική εμπορική συμπεριφορά της εταιρείας.

Εκτός από την ανωτέρω περίπτωση, αποκλειστικός έλεγχος μπορεί να αποκτηθεί και de facto.³⁴ Αυτό συμβαίνει όταν ο μέτοχος έχει πολλές πιθανότητες να εξασφαλίσει πλειοψηφία στις συνελεύσεις των μετόχων, λόγω του επιπέδου της συμμετοχής του και της παρουσίας των μετόχων στις συνελεύσεις κατά τα προηγούμενα χρόνια. Κριτήριο συνεπώς της Επιτροπής, κατά την εκτίμηση της συγκέντρωσης είναι η θέση των άλλων μετόχων και ο πιθανός ρόλος τους. Σε αυτό το πλαίσιο λαμβάνονται υπ' όψιν κριτήρια όπως η ευρεία διασπορά των υπόλοιπων μετοχών, οι τυχόν διαρθρωτικοί, οικονομικοί ή οικογενειακοί δεσμοί άλλων σημαντικών μετόχων με τον μειοψηφούντα μέτοχο ή η ύπαρξη στρατηγικού ή καθαρά οικονομικού συμφέροντος των άλλων μετόχων στην επιχείρηση στόχο³⁵.

Πέραν του αποκλειστικού ελέγχου υπάρχει και ο κοινός έλεγχος³⁶, ο οποίος υφίσταται όταν δύο ή περισσότερες επιχειρήσεις ή πρόσωπα έχουν τη δυνατότητα να ασκούν αποφασιστική επιρροή σε μια άλλη επιχείρηση. Ως αποφασιστική επιρροή νοείται η εξουσία

³² Κωδικοποιημένη Ανακοίνωση της Επιτροπής για θέματα δικαιοδοσίας βάσει του Κανονισμού(ΕΚ) αριθμ. 139/2004 για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων (2008/C 95/01) παρ. 13, Δ.Ν.Τζουγανάτος, Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού, Νομική Βιβλιοθήκη, 2020, σελ. 1034

³³ Ανακοίνωση της Επιτροπής για θέματα δικαιοδοσίας, παρ. 56

³⁴ Δ.Ν.Τζουγανάτος, Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού, Νομική Βιβλιοθήκη, 2020, σελ. 1036

³⁵ Ανακοίνωση της Επιτροπής για θέματα δικαιοδοσίας, παρ. 59

³⁶ Δ.Ν.Τζουγανάτος, Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού, Νομική Βιβλιοθήκη, 2020, σελ. 1038

αναστολής ενεργειών που καθορίζουν την εμπορική στρατηγική συμπεριφορά μιας επιχείρησης. Και ο κοινός έλεγχος, όπως και ο αποκλειστικός, αποκτάται de jure ή de facto.

Η πιο συνηθισμένη μορφή κοινού ελέγχου υφίσταται όταν τα δικαιώματα ψήφου στην κοινή επιχείρηση ανήκουν εξίσου σε δύο μόνο μητρικές επιχειρήσεις, μεταξύ των οποίων μπορεί να υφίσταται ή όχι επίσημη συμφωνία. Σε περίπτωση ύπαρξης τέτοιας συμφωνίας, η τελευταία πρέπει να είναι σύμφωνη με την αρχή της ισότητας μεταξύ των μητρικών επιχειρήσεων³⁷. Το γεγονός αυτό δεν σημαίνει, ωστόσο, ότι δεν μπορεί να υπάρξει κοινός έλεγχος όταν δεν υπάρχει ισότητα ψήφων ή εκπροσώπησης στα όργανα λήψης αποφάσεων μεταξύ των δύο μητρικών εταιρειών ή υπάρχουν περισσότερες από δύο μητρικές επιχειρήσεις. Στην περίπτωση αυτή ο κοινός έλεγχος επιτυγχάνεται μέσω πρόσθετων δικαιωμάτων που κατέχουν οι μειοψηφούντες μέτοχοι που τους επιτρέπουν να ασκούν αρνησικυρία σε αποφάσεις που έχουν ουσιώδη σημασία για την εμπορική στρατηγική συμπεριφορά της κοινής επιχείρησης³⁸. Μια ακόμη περίπτωση απόκτησης κοινού ελέγχου υφίσταται όταν δύο ή περισσότερες επιχειρήσεις, χωρίς να έχουν ειδικά δικαιώματα αρνησικυρίας, αποκτούν μειοψηφικές συμμετοχές σε άλλη επιχείρηση.

2.2.5 Joint ventures: Απαγορευμένη σύμπραξη ή μορφή συγκέντρωσης:

Τα Joint ventures(κοινή επιχείρηση) δεν αποτελούν εταιρεία όπως την εννοούμε υπό το πρίσμα του Εταιρικού Δικαίου αλλά αποτελούν μια έννοια αμιγώς αφορώσα το Δίκαιο του Ανταγωνισμού.

Ορίζοντας την κοινή επιχείρηση μπορούμε να πούμε ότι πρόκειται για τη συνεργασία δύο τουλάχιστον επιχειρήσεων, νομικά και οικονομικά ανεξάρτητων μεταξύ τους, που ιδρύουν μια επιχειρηματική οντότητα. Η νέα οντότητα μπορεί να συνίσταται σε μια νέα εταιρεία, να έχει ή να στερείται νομικής προσωπικότητας ή απλώς σε μια σύμβαση³⁹. Στο σημείο αυτό τίθεται το ζήτημα εάν η νέα οντότητα είναι πλήρως λειτουργική, δηλαδή εάν λειτουργεί σαν μια αυτόνομη οικονομική οντότητα σε μόνιμη βάση ή εάν περιορίζεται σε συγκεκριμένη υπηρεσία προς τις μητρικές εταιρείες ή στην εκτέλεση συγκεκριμένου έργου, οπότε θεωρείται ως μερικώς λειτουργική και ελέγχεται σύμφωνα με το άρθρο 101 της ΣΛΕΕ.

Σε περίπτωση που η κοινή επιχείρηση πραγματοποιεί άνω του 50% του κύκλου εργασιών της με τρίτους και όχι με τις μητρικές εταιρείες, λογίζεται ως πλήρως λειτουργική και αυτόνομη.⁴⁰ Το ζήτημα που γεννάται εδώ είναι εάν η αυτόνομη οντότητα συνιστά μια

³⁷ Ανακοίνωση της Επιτροπής για θέματα δικαιοδοσίας, παρ. 64

³⁸ Ανακοίνωση της Επιτροπής για θέματα δικαιοδοσίας, παρ. 65

³⁹ Γ. Τριανταφυλλάκης, Δίκαιο Ανταγωνισμού, Νομική Βιβλιοθήκη, 4^η Έκδοση, 2020, σελ. 261

⁴⁰ Δ.Ν.Τζουγανάτος, Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού, Νομική Βιβλιοθήκη, 2020, σελ. 1044-1045

απαγορευμένη σύμπραξη ή εάν πρόκειται για μια συγκέντρωση.⁴¹ Στην πρώτη περίπτωση η κοινή επιχείρηση (συμπραξιακή) ενέχει τον κίνδυνο του συντονισμού της ανταγωνιστικής συμπεριφοράς των μετεχουσών σε αυτή επιχειρήσεων που διατηρούν ωστόσο την αυτονομία τους. Στη δεύτερη περίπτωση η κοινή επιχείρηση (συγκεντρωσιακή) ελέγχεται ώστε να διαπιστωθεί εάν η νέα οντότητα πληροί τα κριτήρια του άρθρου 2 παρ. 1 και 3 του Κανονισμού 139/2004, με αποτέλεσμα να κηρυχθεί ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά. Σε περίπτωση μη πλήρωσης των ανωτέρω κριτηρίων, ελέγχεται η πλήρωση των κριτηρίων των παραγράφων 4 και 5 του άρθρου 2 του Κανονισμού 139/2004, ήτοι κατά πόσο μέσω της κοινής επιχείρησης υπάρχει συντονισμός της δράσης των συμμετεχουσών επιχειρήσεων. Κίνδυνος συντονισμού υφίσταται περισσότερο όταν οι μητρικές επιχειρήσεις και η κοινή επιχείρηση δραστηριοποιούνται στην ίδια αγορά (spillover effect).⁴²

2.2.6 Η σχετική αγορά

Ο ορισμός της σχετικής αγοράς προϊόντος και της σχετικής γεωγραφικής αγοράς είναι πολύ σημαντικοί παράγοντες προσδιορισμού του επιπέδου ανταγωνισμού σε μια αγορά. Όσο πιο στενά ορίζεται η αγορά τόσο μεγαλύτερο θα είναι το μερίδιο της οικείας επιχείρησης, γεγονός που καθιστά πιο έντονες τις επιπτώσεις μιας αντανταγωνιστικής συμπεριφοράς. Αντίθετα, όσο πιο ευρεία είναι η αγορά τόσο πιο μικρό θα είναι το μερίδιο της οικείας επιχείρησης και συνεπώς οι επιπτώσεις της αντανταγωνιστικής συμπεριφοράς λιγότερο έντονες.

Η σχετική αγορά προϊόντος περιλαμβάνει το σύνολο των προϊόντων ή υπηρεσιών που θεωρούνται από τον καταναλωτή εναλλάξιμα ή δυνάμενα να υποκατασταθούν μεταξύ τους, λόγω των χαρακτηριστικών τους, των τιμών τους και της χρήσης τους. Η σχετική γεωγραφική αγορά περιλαμβάνει την περιοχή στην οποία οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις πωλούν τα σχετικά προϊόντα ή παρέχουν τις υπηρεσίες τους υπό επαρκώς ομοιογενείς συνθήκες ανταγωνισμού.⁴³ Συνεπώς μια σημαντική έννοια για τον ορισμό της αγοράς είναι η υποκαταστασιμότητα. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξετάζει συνήθως την υποκατάσταση από την πλευρά της ζήτησης⁴⁴. Η υποκαταστασιμότητα μετρείται από τον υπολογισμό της σταυροειδούς ελαστικότητας, η οποία

⁴¹ Λ.Ε.Κοτσίρης, Δίκαιο Ανταγωνισμού, έβδομη έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2015, σελ. 576-577

⁴² Γ. Τριανταφυλλάκης, Δίκαιο Ανταγωνισμού, Νομική Βιβλιοθήκη, 4η Έκδοση, 2020, σελ. 263

⁴³ ΕΑ 228/III/2003, σελ. 4

⁴⁴ Α.Δ. Πλιάκος, Εισαγωγή στο Οικονομικό Δίκαιο, Νομική Βιβλιοθήκη, 2011, σελ. 390

μετρίεται με το SSNIP Test (Small but Significant Non-transitory Increase in the Price).⁴⁵ Ορισμένοι από τους παράγοντες που συμβάλλουν στον προσδιορισμό της σχετικής γεωγραφικής αγοράς είναι η φύση και τα χαρακτηριστικά των σχετικών προϊόντων ή υπηρεσιών, οι φραγμοί εισόδου στην αγορά, οι προτιμήσεις των καταναλωτών κλπ.

Ως «επηρεαζόμενη αγορά» νοείται: α) Κάθε σχετική αγορά στην οποία ασκούν επιχειρηματικές δραστηριότητες δύο ή περισσότερες από τις συμμετέχουσες στη συγκέντρωση επιχειρήσεις, εφόσον εκτιμάται ότι η συγκέντρωση θα οδηγήσει σε συνολικό μερίδιο στην αγορά αυτή ύψους τουλάχιστον 15% (η περίπτωση αφορά οριζόντιες σχέσεις), καθώς και β) κάθε σχετική αγορά στην οποία ασκεί επιχειρηματικές δραστηριότητες οποιαδήποτε συμμετέχουσα επιχείρηση και βρίσκεται σε προηγούμενο ή επόμενο στάδιο της παραγωγικής ή εμπορικής διαδικασίας του προϊόντος σε σχέση με την αγορά στην οποία δραστηριοποιείται άλλη συμμετέχουσα επιχείρηση, και οποιοδήποτε από τα ατομικά ή συνδυασμένα μερίδια αγοράς των επιχειρήσεων αυτών, σε οποιοδήποτε στάδιο της παραγωγικής ή εμπορικής διαδικασίας, ανέρχεται σε 25% τουλάχιστον, ανεξάρτητα αν μεταξύ των μερών υφίσταται σχέση προμηθευτή/πελάτη (η περίπτωση αφορά τις κάθετες σχέσεις).⁴⁶

2.2.7 Κριτήρια ελέγχου συγκεντρώσεων⁴⁷

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού προβαίνει σε προληπτικό έλεγχο των συγκεντρώσεων των επιχειρήσεων προς αποφυγή αρνητικών επιπτώσεων στον ανταγωνισμό στις σχετικές με τη συγκέντρωση αγορές. Ο έλεγχος στοχεύει στην αποτροπή δημιουργίας μονοπωλιακών ή ολιγοπωλιακών καταστάσεων στις επηρεαζόμενες αγορές. Η κείμενη νομοθεσία –τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο– βασίζεται στην υπόθεση ότι η δομή της αγοράς (ο αριθμός και το μέγεθος των επιχειρήσεων, ο βαθμός κάθετης ολοκλήρωσής τους κλπ.) επηρεάζει τη συμπεριφορά και τη στρατηγική τους και αναπόφευκτα καθορίζει την κερδοφορία τους. Ως καθίσταται προφανές, ο σκοπός του Νόμου είναι ο αποκλεισμός εμφάνισης αντι-ανταγωνιστικών πρακτικών στο μέλλον μέσω του ελέγχου της αγοράς στο παρόν.

Στο πλαίσιο αξιολόγησης των θετικών και των αρνητικών συνεπειών μιας συγκέντρωσης στις επιμέρους σχετικές αγορές, η Επιτροπή διαθέτει τα ακόλουθα κριτήρια ελέγχου:

- Διάρθρωση των σχετικών και επηρεαζόμενων αγορών

- Πραγματικός ή δυνητικός ανταγωνισμός

⁴⁵ Η σταυροειδής ελαστικότητα της ζήτησης αναφέρεται στην επίδραση στη ζήτηση ενός αγαθού η αύξηση της τιμής ενός άλλου αγαθού.

⁴⁶ ΕΑ 665/2018, σελ. 7-8

⁴⁷ Ε. Φαφαλιού - Μ. Πολέμης, Σύγχρονα θέματα βιομηχανικής πολιτικής, Εκδόσεις Μπένου, Αθήνα, 2016, σελ. 203

- Νομικά ή διαρθρωτικά εμπόδια εισόδου
- Θέση των επιχειρήσεων στην αγορά
- Δυνατότητα επιλογής προμηθευτών και πελατών
- Πρόσβαση σε πηγές εφοδιασμού ή σε αγορές διάθεσης προϊόντων
- Εξέλιξη της προσφοράς και της ζήτησης των αγαθών και των υπηρεσιών
- Συμφέροντα των ενδιαμέσων και τελικών καταναλωτών
- Συμβολή στην εξέλιξη της τεχνικής και οικονομικής προόδου.

Επίσης, τα κριτήρια που χρησιμοποιεί η Επιτροπή κατά την εκτίμηση των επιπτώσεων μη συντονισμένης συμπεριφοράς είναι τα ακόλουθα: α) Υψηλά μερίδια αγοράς⁴⁸, β) Επίπεδα συγκέντρωσης (δείκτης ΗΗΙ)⁴⁹, γ) Μη στενή υποκατάσταση μεταξύ των προϊόντων των μετεχουσών επιχειρήσεων και των ανταγωνιστών τους⁵⁰, δ) Εναλλακτικές πηγές εφοδιασμού⁵¹, ε) Δυνατότητα αποκλεισμού ανταγωνιστών⁵², στ) Αντισταθμιστική ισχύς αγοραστών⁵³ και ζ) Δυνητικός ανταγωνισμός & εμπόδια εισόδου⁵⁴

Τέλος, τα κριτήρια που χρησιμοποιεί η Επιτροπή κατά την εκτίμηση των επιπτώσεων συντονισμένης συμπεριφοράς είναι τα ακόλουθα: α) Επίπεδο συγκέντρωσης στην αγορά, β) Μερίδια αγοράς ανταγωνιστών, γ) Συνθήκες που ευνοούν την επίτευξη συναντίληψης και τον έλεγχο εκ μέρους των επιχειρήσεων των όρων συντονισμού⁵⁵, δ) Δεσμοί μεταξύ των επιχειρήσεων στην οικεία αγορά, ε) Παρακολούθηση παρεκκλίσεων⁵⁶, στ) Αποτρεπτικοί

⁴⁸ Κατευθυντήριες Γραμμές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 17

⁴⁹ Κατευθυντήριες Γραμμές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 19-20 & Δείκτης Herfindahl-Hirschmann (HHI): ο δείκτης, ο οποίος υπολογίζεται βάσει των μεριδίων της αγοράς του συνόλου των επιχειρήσεων στην αγορά. Ενώ το επίπεδο του HHI σε απόλυτους όρους μπορεί να αποτελέσει μία αρχική ένδειξη της ανταγωνιστικής πίεσης στην αγορά μετά τη συγκέντρωση, η μεταβολή του HHI αποτελεί έναν χρήσιμο δείκτη για τη μεταβολή του επιπέδου συγκέντρωσης που προκύπτει απευθείας από τη συγκέντρωση.

⁵⁰ Κατευθυντήριες Γραμμές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 28-29

⁵¹ Κατευθυντήριες Γραμμές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 31

⁵² Κατευθυντήριες Γραμμές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 36

⁵³ Κατευθυντήριες Γραμμές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 65, 67

⁵⁴ Κατευθυντήριες Γραμμές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 69-71, 74-75

⁵⁵ Κατευθυντήριες Γραμμές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 45-49

⁵⁶ Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 50-51.

μηχανισμοί/αντίποινα⁵⁷, ζ) Ανταγωνιστική πίεση/δυναμικός ανταγωνισμός/εμπόδια εισόδου⁵⁸ και η) Αντισταθμιστική ισχύς πελατών⁵⁹

2.2.8 Οι υπό έλεγχο σχετιζόμενες αγορές στον τραπεζικό κλάδο

Τόσο η Επιτροπή Ανταγωνισμού όσο και Ευρωπαϊκή Επιτροπή διακρίνουν τρεις βασικές κατηγορίες τραπεζικών υπηρεσιών: α) τις υπηρεσίες προς ιδιώτες/ λιανική τραπεζική (retail banking), β) τις υπηρεσίες προς επιχειρήσεις/ επιχειρηματική τραπεζική (corporate banking), και γ) τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες⁶⁰.

Κάθε κατηγορία μπορεί να επιμεριστεί σε επιμέρους υποκατηγορίες με κριτήριο το κατά πόσο τα τραπεζικά ή τα χρηματοπιστωτικά προϊόντα ή υπηρεσίες μπορούν να υποκατασταθούν από πλευράς προσφοράς και ζήτησης. Οι συνηθέστερες αγορές στις οποίες δραστηριοποιείται το μεγαλύτερο μέρος των τραπεζικών ιδρυμάτων και πρέπει να μπουν στο μικροσκόπιο του ελέγχου των αρμόδιων αρχών είναι⁶¹:

- α) των καταθέσεων και χορηγήσεων λιανικής τραπεζικής,
- β) των καταθέσεων και χορηγήσεων επιχειρηματικής τραπεζικής,
- γ) των μέσων πληρωμής - καρτών,
- δ) της πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων (factoring),
- ε) των αμοιβαίων κεφαλαίων (mutual funds),
- στ) της διαχείρισης χαρτοφυλακίου (asset management),
- ζ) των επενδυτικών υπηρεσιών (investment banking),
- η) των χρηματιστηριακών υπηρεσιών (financial market services),
- θ) των ασφαλιστικών εργασιών,
- ι) των χρηματοδοτικών και λειτουργικών μισθώσεων και
- ια) των κτηματομεσιτικών δραστηριοτήτων (real estate)

⁵⁷ Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 52, 55

⁵⁸ Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 56

⁵⁹ Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 65-67.

⁶⁰ ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘΜ. 574/VII/2013(σελ. 53-54), Ι. Κοκκόρης – Κ. Παπαδάκης, Συγχωνεύσεις στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα υπό το πρίσμα του Δικαίου Ανταγωνισμού, ΔΕΕ 7/2013, 657

⁶¹ ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 553/VII/2012(σελ.22), ΑΠΟΦΑΣΗ 534/VI/2012(σελ. 29-30), ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 592/2014,(σελ. 44) ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 578/VII/2013(σελ. 35-36)

Κατά τον έλεγχο των ως άνω αγορών, αυτό που επίσης καθορίζεται και ελέγχεται είναι εάν η εν λόγω αγορά εκτείνεται από γεωγραφικής άποψης μόνο στην επικράτεια της χώρας ή σε υπερεθνικό επίπεδο.

A. Λιανική Τραπεζική⁶²

Καταθέσεις και Χορηγήσεις

Η λιανική τραπεζική περιλαμβάνει τις κύριες τραπεζικές υπηρεσίες προς φυσικά πρόσωπα. Η αγορά της λιανικής τραπεζικής περιλαμβάνει τόσο τα καταθετικά προϊόντα όσο και τα προϊόντα χορηγήσεων.

Οι λογαριασμοί καταθέσεως μπορούν να διακριθούν ως ακολούθως:

α) Καταθέσεις όψεως: Πρόκειται για κατάθεση χρημάτων, είτε σε ατομικό είτε σε κοινό λογαριασμό, όπου η τράπεζα αναλαμβάνει την υποχρέωση να αποδίδει μερικά ή ολικά το κατατεθειμένο ποσό στον καταθέτη, οποτεδήποτε ζητεί τούτο ο τελευταίος.

β) Καταθέσεις απλού ταμειυτηρίου: Πρόκειται για άμεσα αποδοτέες καταθέσεις που ομοιάζουν με τις καταθέσεις όψεως. Ωστόσο, ενέχουν και κάποιες διαφορές οι οποίες έγκεινται στο ότι: (α) τα κατατεθειμένα ποσά είναι πάντοτε τοκοφόρα, (β) δικαιούχοι των λογαριασμών αυτών μπορούν να είναι μόνο φυσικά πρόσωπα ή νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα και (γ) οι αναλήψεις γίνονται με χρήση βιβλιαρίου καταθέσεως και κάρτας αναλήψεων, ενώ αποκλείεται η χρησιμοποίηση του σχετικού λογαριασμού για την έκδοση και πληρωμή επιταγής.

γ) Προθεσμιακές καταθέσεις: Πρόκειται για καταθέσεις που δημιουργούνται κατόπιν συμφωνίας τράπεζας και καταθέτη ότι θα είναι αποδοτέες μετά την πάροδο ορισμένου χρονικού διαστήματος, με συνήθως υψηλό επιτόκιο, το οποίο εξαρτάται από τη χρονική διάρκεια της προθεσμίας.

Από την άλλη πλευρά οι χορηγήσεις διακρίνονται ως εξής:

α) Στεγαστικά δάνεια: Πρόκειται για δανεισμό που προορίζεται για την αγορά ή επισκευή ακινήτου και απαιτεί μια διαδικασία η οποία περιλαμβάνει την προσκόμιση δικαιολογητικών στην τράπεζα, τον έλεγχο της πιστοληπτικής ικανότητας του πελάτη και το νομικό και τεχνικό έλεγχο του ακινήτου.

β) Καταναλωτικά δάνεια: Πρόκειται για δανεισμό που προορίζεται για την κάλυψη βραχυπρόθεσμων ή μακροπρόθεσμων καταναλωτικών αναγκών.

⁶² ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 562/VII/2013(σελ. 61)

Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί πως η καταναλωτική πίστη μέσω πιστωτικής κάρτας, παρά το γεγονός ότι ομοιάζει με τα ανοιχτά καταναλωτικά δάνεια θεωρείται διακριτή αγορά καθώς διαφέρει στη διαδικασία χορήγησης και στην τιμολόγηση.

B. Επιχειρηματική Τραπεζική⁶³

Καταθέσεις και Χορηγήσεις

Όπως συμβαίνει και στη λιανική τραπεζική έτσι και στην επιχειρηματική τραπεζική, διακρίνουμε τις αγορές: α) χορηγήσεων προς επιχειρήσεις και β) καταθέσεων, οι οποίες διακρίνονται σε καταθέσεις όψεως επιχειρήσεων και καταθέσεις προθεσμίας επιχειρήσεων.

Από γεωγραφική άποψη η Ευρωπαϊκή Επιτροπή⁶⁴ θεωρεί ότι λόγω της φύσης των υπηρεσιών που παρέχονται στο πλαίσιο αυτών των αγορών, αυτές πρέπει να αξιολογούνται σε εθνικό επίπεδο.

Γ. Μέσα πληρωμής – Κάρτες⁶⁵

Οι υπηρεσίες πληρωμών μέσω πιστωτικών και χρεωστικών καρτών επιτρέπουν στον καταναλωτή – κάτοχο της κάρτας (cardholder) ανάληψης μετρητών, πληρωμής αγαθών ή υπηρεσιών χωρίς άμεση χρήση μετρητών.

Οι κατηγορίες των καρτών πληρωμής είναι οι ακόλουθες:

α) Χρεωστικές κάρτες: Επιτρέπουν στον κάτοχό τους να έχει άμεση πρόσβαση στον τραπεζικό λογαριασμό του κάθε στιγμή, αντικαθιστώντας την ανάγκη συναλλαγής με μετρητά ή συνάλλαγμα και δίνουν τη δυνατότητα ανάληψης μετρητών στην Ελλάδα και το εξωτερικό με απευθείας χρέωση του τραπεζικού λογαριασμού. Η συναλλαγή μέσω χρεωστικής κάρτας περιλαμβάνει τη μεταφορά του ποσού της συναλλαγής αυτόματα από το λογαριασμό του κατόχου στο λογαριασμό του εμπόρου. Σε περίπτωση που δεν υπάρχει διαθέσιμο ποσό στο λογαριασμό, η συναλλαγή δεν πραγματοποιείται.

β) Πιστωτικές κάρτες: Επιτρέπουν στον κάτοχό τους να πραγματοποιεί αγορές μέχρι ενός συγκεκριμένου ορίου. Το υπόλοιπο εξοφλείται είτε πλήρως εντός συγκεκριμένης προθεσμίας είτε μερικώς, και στην περίπτωση αυτή ο κάτοχος χρεώνεται με τόκους επί του ανεξόφλητου υπολοίπου.

Η αγορά έκδοσης τραπεζικών καρτών-χρεωστικών και πιστωτικών- διακρίνεται σε:

α) κάρτες προς ιδιώτες (personal cards) και β) κάρτες προς επιχειρήσεις (corporate cards).

⁶³ ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 562/VII/2013(σελ. 65)

⁶⁴ Αποφάσεις Ε.Επ. Μ.6168, RBI/EFG Eurobank/JV(p.5), Μ.5384, BNP Paribas/Fortis(p.15), Μ.3894, Unicredito/HVB(p. 8), Μ.4844, Fortis/ABN AMRO Assets (p. 15-18)

⁶⁵ ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 549/VII/2012(σελ. 46)

Επίσης η έκδοση πιστωτικών καρτών διακρίνεται σε: α) πιστωτικές κάρτες γενικής χρήσης (general cards) και β) πιστωτικές κάρτες ειδικής χρήσης (selective - pure store cards), καθώς και σε: α) πιστωτικές κάρτες διεθνούς εμβέλειας (με διεθνή αποδοχή -international cards) και β) πιστωτικές κάρτες εθνικής – εγχώριας εμβέλειας (national cards).

Μια ακόμη υπό εξέταση αγορά στο πλαίσιο των τραπεζικών καρτών είναι εκείνη της παροχής υπηρεσιών αποδοχής καρτών (merchant ή payment card acquiring). Οι υπηρεσίες αυτές παρέχονται από τον εκκαθαριστή/αποδέκτη, που κυρίως είναι πιστωτικό ίδρυμα προς μια συμβεβλημένη εμπορική επιχείρηση, ώστε η επιχείρηση να είναι σε θέση να δέχεται την καταβολή του αντιτίμου των αγαθών ή/και υπηρεσιών της δια της χρήσης τραπεζικών καρτών (πιστωτικών ή χρεωστικών).

Στην εν λόγω υπηρεσία αποδοχής τραπεζικών καρτών, ο κάτοχος της κάρτας(cardholder) την χρησιμοποιεί για την αγορά ενός προϊόντος ή μίας υπηρεσίας σε ένα σημείο πώλησης. Με την πραγματοποίηση της συναλλαγής η τράπεζα/εκδότης της κάρτας χρεώνει το λογαριασμό του πελάτη με το κόστος της αγοράς, το οποίο αντιστοιχεί στη λιανική τιμή πώλησης. Στη συνέχεια, η τράπεζα/εκδότης καταβάλλει στην εκκαθαρίστρια τράπεζα (acquirer), με την οποία συνεργάζεται η πωλήτρια εμπορική επιχείρηση (merchant), ποσό ίσο με την ανωτέρω λιανική τιμή πώλησης, μειωμένη κατά το κόστος της συναλλαγής (διατραπεζική προμήθεια - interchange fee). Έπειτα η τράπεζα/εκκαθαριστής καταβάλλει στην πωλήτρια εμπορική επιχείρηση την αξία της λιανικής τιμής πώλησης, μειωμένη κατά το κόστος της συναλλαγής (merchant service charge).

Δ. Πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων (factoring)⁶⁶

Η πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων (factoring) αποτελεί χρηματοδοτική υπηρεσία βραχυπρόθεσμου χαρακτήρα, η οποία διέπεται από το ν. 1905/1990, όπως ισχύει. Το πελατολόγιο των υπηρεσιών αυτών είναι οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις και συνιστούν μια τριμερή συνεργασία μεταξύ του προμηθευτή, του οφειλέτη του και ενός εξειδικευμένου χρηματοοικονομικού ενδιάμεσου/πράκτορα, ο οποίος αναλαμβάνει τη λογιστική παρακολούθηση, διαχείριση και είσπραξη των επί πιστώσει βραχυπρόθεσμων εμπορικών απαιτήσεων (trade receivables).

Οι υπηρεσίες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων κατηγοριοποιούνται ως ακολούθως:

α) Σε εγχώριο factoring: Αφορά στην κάλυψη των αναγκών των επιχειρήσεων στην εγχώρια αγορά.

⁶⁶ ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 553/VII/2012(σελ.39)

β) Σε διεθνές factoring: Αφορά στην κάλυψη των αναγκών των επιχειρήσεων στις συναλλαγές τους με το εξωτερικό.

Το διεθνές factoring διακρίνεται σε: α) Εξαγωγικό, το οποίο απευθύνεται σε εξαγωγικές επιχειρήσεις που πωλούν με όρους ανοικτής πίστωσης και β) Εισαγωγικό, το οποίο απευθύνεται σε εισαγωγικές επιχειρήσεις που αγοράζουν με όρους ανοικτής πίστωσης.

Μια ακόμη κατηγοριοποίηση του factoring είναι η ακόλουθη: α) Factoring με δικαίωμα αναγωγής (with recourse), δηλαδή χωρίς τη μεταβίβαση από τον προμηθευτή στον πράκτορα του κινδύνου αφερεγγυότητας του οφειλέτη και β) Factoring χωρίς δικαίωμα αναγωγής (non-recourse), δηλαδή με μεταβίβαση από τον προμηθευτή στον πράκτορα του κινδύνου αφερεγγυότητας του οφειλέτη.

Μια τελευταία διάκριση του factoring είναι η εξής: α) Factoring με προεξόφληση, αν η πίστωση του λογαριασμού του προμηθευτή γίνεται αμέσως μετά την εκχώρηση, δηλαδή τη χορήγηση στον πράκτορα αντιγράφων των τιμολογίων ή καταστάσεων με τις εκχωρούμενες αξιώσεις, και β) Factoring χωρίς προεξόφληση, αν ο πράκτορας εξοφλεί τις απαιτήσεις κατά το χρόνο που γίνονται αυτές ληξιπρόθεσμες.

Ε. Αμοιβαία κεφάλαια⁶⁷

Σύμφωνα με το άρθρο 2 του Ν. 4099/2012, το αμοιβαίο κεφάλαιο είναι η συμβατική μορφή ενός Οργανισμού Συλλογικής Επένδυσης σε Κινητές Αξίες (ΟΣΕΚΑ). Πρόκειται για μια ομάδα περιουσίας που αποτελείται από κινητές αξίες, μέσα χρηματαγοράς και μετρητά και της οποίας τα επιμέρους στοιχεία ανήκουν εξ αδιαιρέτου σε περισσότερους του ενός μεριδιούχους. Με άλλα λόγια το Αμοιβαίο Κεφάλαιο λειτουργεί σαν μια εταιρία, η οποία μέσω της πώλησης «μετοχών» - μεριδίων του, συγκεντρώνει κεφάλαια, τα οποία επενδύει σε μετοχές, ομόλογα και άλλες κινητές αξίες. Ο κάθε επενδυτής αγοράζει «μετοχές» - μερίδια του οργανισμού που αντιπροσωπεύουν ένα ποσοστό του κεφαλαίου του.

Το Αμοιβαίο κεφάλαιο δεν αποτελεί νομικό πρόσωπο και οι μεριδιούχοι εκπροσωπούνται δικαστικώς και εξωδίκως, ως προς τις έννομες σχέσεις από τη διαχείριση του Αμοιβαίου Κεφαλαίου. Την διαχείριση του Αμοιβαίου Κεφαλαίου αναλαμβάνει μια Ανώνυμη Εταιρεία Διαχείρισης Αμοιβαίων Κεφαλαίων (ΑΕΔΑΚ). Η διαχείριση περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τη διαχείριση επενδύσεων, νομικές υπηρεσίες, λογιστική διαχείριση, εξυπηρέτηση πελατών κ.λ.π.

ΣΤ. Διαχείριση χαρτοφυλακίου⁶⁸

⁶⁷ ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 556/VII/2012(σελ. 135)

⁶⁸ ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 562/VII/2013(σελ. 217)

Οι υπηρεσίες διαχείρισης χαρτοφυλακίου αφορούν τη διαχείριση και παροχή συμβουλών για τη δημιουργία επενδυτικών χαρτοφυλακίων, καθώς και στην υλοποίηση των συμβουλών αυτών, βάσει συγκεκριμένου πλαισίου επενδυτικών στόχων που ορίζονται από συμβάσεις διαχείρισης χαρτοφυλακίων μεταξύ των εταιριών διαχείρισης και των εκάστοτε πελατών. Οι υπηρεσίες αυτές διακρίνονται σε δύο βασικές κατηγορίες: α) τη Διακριτική Διαχείριση ή Πλήρους Εξουσιοδότησης ή Εν Λευκώ και β) τη Συμβουλευτική Διαχείριση.

Οι διαχειριστές είτε επενδύουν εκ μέρους του πελάτη, είτε προσφέρουν συμβουλές, ενώ έχουν τη δυνατότητα να προτείνουν ή να επιλέξουν μεταξύ πολυάριθμων εναλλακτικών τύπων επενδυτικών προϊόντων τα οποία προσφέρονται στην αγορά και προβλέπονται στις διατάξεις της Οδηγίας υπ' αρ. 2004/39/EK (γνωστής ως «MiFiD») και στο άρθρο 5 του Ν. 3606/2007. Συνεπώς, τα υπό διαχείριση χαρτοφυλάκια περιλαμβάνουν συνδυασμούς των επενδυτικών προϊόντων τα οποία μπορεί να είναι καταθέσεις, αμοιβαία κεφάλαια και γενικότερα μερίδια Οργανισμών Συλλογικών Επενδύσεων, ομολογίες και έντοκα γραμμάτια, μετοχές στην Ελλάδα και το εξωτερικό, πράξεις επί συναλλαγματικών ισοτιμιών, παράγωγα προϊόντα και άλλα, προσαρμοσμένα στο προφίλ και τις επιλογές του κάθε πελάτη-επενδυτή. Αν έπρεπε να δοθεί ένας ορισμός στη διαχείριση χαρτοφυλακίου αυτός θα ήταν ότι πρόκειται για επαγγελματική διαχείριση της περιουσίας θεσμικών και ιδιωτών πελατών, μέσω ατομικών επενδυτικών λογαριασμών ή συλλογικών επενδυτικών οργανισμών.

Z. Επενδυτικές υπηρεσίες⁶⁹

Οι υπηρεσίες επενδυτικής τραπεζικής υποστηρίζουν δημόσιες και ιδιωτικές επιχειρήσεις, καθώς και κρατών, για την εξεύρεση κεφαλαίων μέσω αναδοχής ή διαμεσολάβησης για την έκδοση μετοχών ή/και ομολόγων/ομολογιών, ενώ αφορούν και σε θέματα συγχωνεύσεων-εξαγορών. Περιλαμβάνουν, επίσης, υποστηρικτικές υπηρεσίες σε συναλλαγές σε διάφορα εργαλεία της κεφαλαιαγοράς. Η αγορά της επενδυτικής τραπεζικής διακρίνεται στις ακόλουθες υπο-αγορές:

- Παροχή συμβουλών για την πραγματοποίηση Εξαγορών και Συγχωνεύσεων
- Παροχή συμβουλών για την αρχική δημόσια προσφορά μετοχών στο κοινό
- Παροχή συμβουλών έκδοσης μετοχών και ομολογιών
- Αναδοχή έκδοσης μετοχών και ομολόγων για τις εισηγμένες και υπό εισαγωγή στο χρηματιστήριο αξιών εταιρίες

H. Χρηματιστηριακές υπηρεσίες⁷⁰

⁶⁹ ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 556/VII/2012(σελ. 153)

Οι χρηματιστηριακές υπηρεσίες αποτελούν μια ακόμη αγορά η οποία περιλαμβάνει την εμπορία αξιογράφων, ομολόγων και παραγώγων. Βάσει αυτών σχεδιάζονται τα επενδυτικά χαρτοφυλάκια και επιλέγονται ανάλογα με το προφίλ του επενδυτή αλλά και την τάση του να αναλαμβάνει κινδύνους. Η απόδοση των επενδυτικών αυτών χαρτοφυλακίων τελεί σε συνάρτηση του χρόνου λήξης τους καθώς και της επικινδυνότητάς τους.

Το νομοθετικό πλαίσιο που τυγχάνει εφαρμογής είναι ο Ν. 3606/2007, ο οποίος ρυθμίζει τις ποιοτικές και ποσοτικές προϋποθέσεις άσκησης των εν λόγω υπηρεσιών, καθώς και το ειδικότερο κανονιστικό πλαίσιο της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς και του Χρηματιστηρίου Αξιών και Παραγώγων.

Θ. Ασφαλιστικές εργασίες⁷¹

Το εφαρμοστέο νομοθετικό πλαίσιο στην περίπτωση αυτής της αγοράς είναι το Ν.Δ. 400/1970 «Περί ιδιωτικής επιχειρήσεως ασφαλίσεως», όπως ισχύει μετά την ενσωμάτωση στην εθνική νομοθεσία και Κοινοτικών Οδηγιών.

Εργασίες ασφαλίσεως δύνανται να παρέχουν, σύμφωνα με το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο: α) ελληνικές ασφαλιστικές εταιρείες, β) ελληνικοί ασφαλιστικοί συνεταιρισμοί, γ) κοινοτικές ασφαλιστικές επιχειρήσεις, δ) η Ένωση Ασφαλιστικών Lloyds του Λονδίνου και ε) ασφαλιστικές επιχειρήσεις με έδρα τρίτη, εκτός ΕΕ, χώρα, οι οποίες όμως έχουν εγκατασταθεί στην Ελλάδα.

Απαραίτητη προϋπόθεση για τη λειτουργία μιας ελληνικής ασφαλιστικής επιχείρησης είναι η άδεια που χορηγείται από την αρμόδια εποπτική αρχή κατά κλάδο ασφάλισης (κατά ζημιών, ζωής). Η άδεια ισχύει για το σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ενιαία άδεια), ήτοι η ενδιαφερόμενη επιχείρηση δύναται να ασκήσει τις δραστηριότητές της σε άλλο κράτος-μέλος, είτε με καθεστώς εγκατάστασης, είτε με καθεστώς ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, σύμφωνα με τις οικείες διατάξεις.

Η άσκηση αντασφαλιστικής δραστηριότητας αφορά στην ανάληψη κινδύνων που εκχωρούνται από ασφαλιστική επιχείρηση ή από μία άλλη αντασφαλιστική επιχείρηση. Με το Ν. 3867/2010 συστήθηκε στην Τράπεζα της Ελλάδος η Διεύθυνση Εποπτείας Ιδιωτικής Ασφάλισης, η οποία είναι επιφορτισμένη με το έργο της αδειοδότησης και εποπτείας των ελληνικών ασφαλιστικών ή αντασφαλιστικών επιχειρήσεων και αλληλασφαλιστικών οργανισμών, καθώς και των υποκαταστημάτων αυτών στην αλλοδαπή, και της εποπτείας των αλλοδαπών ασφαλιστικών επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα με καθεστώς εγκατάστασης.

⁷⁰ ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 556/VII/2012(σελ. 161)

⁷¹ ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 562/VII/2013(σελ. 264)

Ασφαλιστική διαμεσολάβηση

Το νομοθετικό πλαίσιο για την ασφαλιστική διαμεσολάβηση ρυθμίζεται με το ΠΔ 190/2006, όπου ενσωματώθηκε η σχετική Οδηγία 2002/92/ΕΚ. Στο νομοθετικό πλαίσιο ρυθμίζονται οι προϋποθέσεις ανάληψης και άσκησης δραστηριοτήτων ασφαλιστικής και αντασφαλιστικής διαμεσολάβησης από φυσικά και νομικά πρόσωπα τα οποία είναι εγκατεστημένα ή επιθυμούν να εγκατασταθούν στην Ελλάδα.

I. Χρηματοδοτική – Λειτουργική μίσθωση⁷²

Ο Ν.1665/1986 περί «Συμβάσεων χρηματοδοτικής μίσθωσης», όπως έχει τροποποιηθεί, διέπει τη σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης, η οποία συνίσταται στο ότι ο εκμισθωτής υποχρεούται να παραχωρεί έναντι μισθώματος τη χρήση κινητού ή ακινήτου πράγματος, που προορίζεται αποκλειστικά για επαγγελματική χρήση του αντισυμβαλλόμενου, παρέχοντας συγχρόνως στον αντισυμβαλλόμενο το δικαίωμα είτε να αγοράσει το πράγμα είτε να ανανεώσει τη σύμβαση για ορισμένο χρόνο.

Πρόκειται ουσιαστικά για μιας μορφής χρηματοδότηση επιχειρήσεων και επαγγελματιών με σκοπό την μεταβίβαση του δικαιώματος της χρήσης και, τελικά, τη μεταβίβαση της κυριότητας, ή ανανέωση του χρόνου του δικαιώματος χρήσης, παγίων στοιχείων (εξοπλισμού και ακινήτων) τα οποία προορίζονται αυστηρά για επαγγελματική χρήση. Ο «μηχανισμός» δυνάμει του οποίου λειτουργεί η εν λόγω σύμβαση είναι η αντικατάσταση της χορήγησης κεφαλαίων στον επενδυτή από την αγορά του αγαθού που αυτός επιθυμεί από τον εκμισθωτή, ο οποίος αφού αγοράσει το αγαθό, το εκμισθώνει στον επενδυτή. Στο τέλος της συμφωνημένης χρονικής διάρκειας, ο μισθωτής έχει το δικαίωμα (option) είτε να αγοράσει το μισθωμένο αγαθό σε προκαθορισμένη τιμή είτε να ανανεώσει για ορισμένο χρόνο τη μίσθωση.

Η χρηματοδοτική μίσθωση διαφέρει από τη λειτουργική μίσθωση. Με τον όρο «λειτουργική μίσθωση» νοείται η παραχώρηση έναντι μισθώματος της χρήσης παντός είδους κινητού ή ακινήτου πράγματος σε επιχειρήσεις, επαγγελματίες ή ιδιώτες για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

ΙΑ. Κτηματομεσιτικές υπηρεσίες⁷³

Η εν λόγω αγορά περιλαμβάνει υπηρεσίες που παρέχονται στον τομέα διαχείρισης και εκμετάλλευσης ακινήτων. Περιλαμβάνει ενέργειες για την αγορά ή πώληση, μίσθωση ή εκμίσθωση και ανάπτυξη ακινήτων. Στην αγορά αυτή δραστηριοποιούνται σύμβουλοι

⁷² ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 562/VII/2013(σελ. 311)

⁷³ ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 562/VII/2013(σελ. 323)

ακινήτων, εκτιμητές, μεσίτες, διαχειριστές και φυσικά πρόσωπα/εταιρίες ανάπτυξης ακινήτων. Σημαντικοί ιδιοκτήτες ακινήτων στην Ελλάδα είναι το Δημόσιο και η Εκκλησία.

2.2.9 Εμπόδια εισόδου

Για την εκτίμηση εμποδίων εισόδου στην οικεία αγορά, ελέγχεται κατά πόσο η είσοδος στην αγορά είναι πιθανή ή η δυνητική είσοδος στην αγορά ενδέχεται, μετά τη συγκέντρωση, να επηρεάσει τη συμπεριφορά των επιχειρήσεων που ήδη δραστηριοποιούνται στην οικεία αγορά. Για να είναι πιθανή η είσοδος πρέπει να είναι αρκετά επικερδής, λαμβάνοντας υπόψη τις επιπτώσεις που θα έχει στις τιμές η αύξηση του όγκου της παραγωγής που είναι διαθέσιμη στην αγορά και τις πιθανές αντιδράσεις των ήδη παρουσών επιχειρήσεων. Ενόψει των ανωτέρω, η είσοδος είναι λιγότερο πιθανή, εφόσον θα ήταν οικονομικά βιώσιμη μόνο σε μεγάλη κλίμακα, με συνέπεια τη σημαντική συμπίεση των τιμών. Επίσης, η είσοδος στην αγορά ενδέχεται να είναι δυσκολότερη, αν οι ήδη παρούσες επιχειρήσεις είναι σε θέση να προστατεύουν τα μερίδια αγοράς τους προσφέροντας μακροχρόνιες συμβάσεις ή προληπτικές επιλεκτικές μειώσεις των τιμών στους πελάτες εκείνους που προσπαθεί να προσελκύσει ο νεοεισερχόμενος. Επιπλέον, οι πιθανότητες εισόδου μπορεί να μειωθούν, αν ο κίνδυνος και το κόστος αποτυχίας της είναι μεγάλα.⁷⁴ Πιθανά εμπόδια εισόδου συνιστούν τα νομικά πλεονεκτήματα, τα τεχνικά πλεονεκτήματα, η πείρα, η φήμη κ.α.

2.3 Αξιολόγηση συγκεντρώσεων

Μετά τον προσδιορισμό της σχετικής αγοράς και της διερεύνησης εμποδίων εισόδου, κάθε Αρχή Ανταγωνισμού ελέγχει: α) Εάν υπάρχει ατομική δεσπόζουσα θέση, β) Εάν υπάρχει συλλογική δεσπόζουσα θέση, γ) Εάν προκύπτουν επιπτώσεις αντίθετες στον ανταγωνισμό από μη συντονισμένη συμπεριφορά των επιχειρήσεων που δεν έχουν δεσπόζουσα θέση στην οικεία αγορά, δ) Εάν προκύπτουν λόγοι βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας που αντισταθμίζουν τις επιπτώσεις στον ανταγωνισμό από τη συγκέντρωση, ε) Εάν υφίσταται εξυγιαντική συγχώνευση.

Ειδικότερα, οι συγκεντρώσεις αξιολογούνται ώστε να διαπιστωθεί κατά πόσο είναι συμβατές με την κοινή αγορά. Οι συγκεντρώσεις που ενδέχεται να παρακωλύουν σημαντικά τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό στην κοινή αγορά ή σε σημαντικό τμήμα της, ιδίως ως αποτέλεσμα της δημιουργίας ή της ενίσχυσης δεσπόζουσας θέσης, κηρύσσονται ασυμβίβαστες

⁷⁴ Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων σύμφωνα με τον κανονισμό του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων παρ. 69.

με την κοινή αγορά.⁷⁵ Για να διαπιστωθεί η δημιουργία ή η ενίσχυση δεσπόζουσας θέσης λαμβάνονται υπ' όψιν: 1) η δομή της αγοράς και η θέση στην αγορά των συμμετεχουσών επιχειρήσεων, 2) η απόσταση του μεριδίου των συμμετεχουσών από τους ανταγωνιστές τους και από τις πηγές εφοδιασμού/διάθεσης των προϊόντων τους, 3) η ισχύς των καταναλωτών, 4) ο δυνητικός ανταγωνισμός και 5) η αύξηση του μεριδίου αγοράς εξ' αιτίας της συγκέντρωσης.

Μερίδια αγοράς από 50% και πάνω καταδεικνύουν δεσπόζουσα θέση, μερίδια αγοράς που κυμαίνονται μεταξύ του 40% και 50% μπορεί να οδηγούν στη δημιουργία ή ενίσχυση δεσπόζουσας θέσης, ενώ μερίδια αγοράς μέχρι 35% δεν θεωρούνται ικανά να εμποδίσουν τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό και συμβιβάζονται με την κοινή αγορά.

2.3.1 Δημιουργία ή ενίσχυση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης (επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς)

Συγχωνεύσεις σε αγορές που παρουσιάζουν υψηλό βαθμό συγκέντρωσης μπορεί να εμποδίσουν σημαντικά τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό, με τη δημιουργία ή την ενίσχυση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης, επειδή αυξάνουν την πιθανότητα συντονισμού της συμπεριφοράς των επιχειρήσεων με τον τρόπο αυτό και αύξησης των τιμών, ακόμα και χωρίς προσφυγή σε συμφωνία ή εναρμονισμένη πρακτική. Η συγκέντρωση μπορεί επίσης να καταστήσει τον συντονισμό ευκολότερο, πιο σταθερό και πιο αποτελεσματικό για επιχειρήσεις που συντόνιζαν ήδη τη συμπεριφορά τους πριν από τη συγκέντρωση, είτε καθιστώντας πιο συγκροτημένο τον συντονισμό είτε επιτρέποντας στις επιχειρήσεις να συντονιστούν σε ακόμη υψηλότερες τιμές.⁷⁶ Ο συντονισμός είναι πιθανότερο να ανακύψει σε αγορές στις οποίες είναι σχετικά πιο απλό για τα μέρη να καταλήξουν σε συνεννόηση όσον αφορά τους όρους του συντονισμού. Επιπλέον, για να είναι βιώσιμος ο συντονισμός πρέπει να πληρούνται τρεις βασικές προϋποθέσεις: α) οι επιχειρήσεις πρέπει να είναι σε θέση να ελέγχουν σε επαρκή βαθμό την τήρηση των όρων του συντονισμού, β) η πειθαρχία προϋποθέτει την ύπαρξη κάποιων αποτρεπτικών μηχανισμών που μπορούν να ενεργοποιηθούν σε περίπτωση παρέκκλισης και γ) οι αντιδράσεις τρίτων, όπως υφισταμένων και μελλοντικών ανταγωνιστών που δεν συμμετέχουν στον συντονισμό, καθώς και πελατών, δεν θα πρέπει να είναι ικανές να θέσουν σε κίνδυνο τα προσδοκώμενα αποτελέσματα του συντονισμού.⁷⁷

⁷⁵ Κανονισμός(ΕΚ) 139/2004 άρθρο 2 παρ. 3

⁷⁶ Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων σύμφωνα με τον κανονισμό του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων παρ. 39

⁷⁷ Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων σύμφωνα με τον κανονισμό του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων παρ. 41

2.3.2 Δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης (επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς)

Μια συγκέντρωση μπορεί να παρακωλύσει σημαντικά τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό στην αγορά, καταργώντας σημαντικές ανταγωνιστικές πιέσεις σε έναν ή περισσότερους πωλητές, οι οποίοι ως εκ τούτου έχουν αυξημένη ισχύ στην αγορά. Αν πριν από τη συγκέντρωση μία από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις είχε αυξήσει τις τιμές της, θα μειώνονταν σε κάποιο βαθμό οι πωλήσεις της προς την άλλη συμμετέχουσα επιχείρηση. Με τη συγχώνευση καταργείται αυτή η συγκεκριμένη πίεση. Οι επιχειρήσεις που δεν συμμετέχουν στη συγκέντρωση και δραστηριοποιούνται στην ίδια αγορά μπορούν επίσης να επωφεληθούν από τη μείωση της ανταγωνιστικής πίεσης που προκύπτει από τη συγκέντρωση, δεδομένου ότι η αύξηση των τιμών των συμμετεχουσών επιχειρήσεων ενδέχεται να στρέψει ένα μέρος της ζήτησης προς τις ανταγωνίστριές τους, οι οποίες με τη σειρά τους μπορεί να αυξήσουν επικερδώς τις τιμές τους.⁷⁸ Μια συγκέντρωση με τέτοιου είδους επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς θα εμποδίσει σημαντικά τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό, με τη δημιουργία ή την ενίσχυση δεσπόζουσας θέσης από μια και μόνη επιχείρηση, η οποία θα έχει κατά κανόνα αισθητά μεγαλύτερο μερίδιο αγοράς από τον επόμενο σε μέγεθος ανταγωνιστή μετά τη συγκέντρωση⁷⁹. Παράγοντες, οι οποίοι μπορεί να αυξήσουν την πιθανότητα εμφάνισης σημαντικών μη συντονισμένων επιπτώσεων από μια συγκέντρωση, είναι: α) τα μεγάλα μερίδια αγοράς των συμμετεχουσών επιχειρήσεων, β) οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις είναι άμεσοι ανταγωνιστές, γ) οι πελάτες έχουν περιορισμένες δυνατότητες αλλαγής προμηθευτή, δ) οι ανταγωνιστές δεν είναι πιθανόν να αυξήσουν την προσφορά τους αν αυξηθούν οι τιμές, ε) η οντότητα που προκύπτει από τη συγκέντρωση είναι σε θέση να εμποδίσει την επέκταση των δραστηριοτήτων των ανταγωνιστών και στ) η συγκέντρωση καταργεί ένα σημαντικό παράγοντα ανταγωνισμού.⁸⁰

2.4 Συγκεντρώσεις που επιτρέπονται

Τα μέτρα αναδιοργάνωσης των επιχειρήσεων υπό μορφή συγκεντρώσεων μπορεί να ευθυγραμμίζονται με την απαίτηση για ύπαρξη δυναμικού ανταγωνισμού και είναι ικανά να

⁷⁸ Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων σύμφωνα με τον κανονισμό του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων παρ.24

⁷⁹ Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων σύμφωνα με τον κανονισμό του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων παρ. 25

⁸⁰ Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων σύμφωνα με τον κανονισμό του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων παρ. 26επ.

ενισχύσουν την ανταγωνιστικότητα ενός κλάδου. Είναι δυνατόν η βελτίωση της αποτελεσματικότητας συνεπεία συγκέντρωσης να εξουδετερώνει τις επιπτώσεις που θα είχε διαφορετικά η τελευταία στον ανταγωνισμό και ιδίως τη δυνητική ζημία των καταναλωτών.⁸¹

Συνεπώς, για να εξαιρεθεί μια συγκέντρωση από τη απαγόρευση και να επιτραπεί, πρέπει η αποτελεσματικότητα να αφορά όχι μόνο τη βελτίωση της παραγωγικότητας των μερών της συγκέντρωσης αλλά να ωφελούν και τους καταναλωτές, είτε υπό τη μορφή καλύτερων παροχών είτε υπό τη μορφή καλύτερων τιμών. Επίσης, όσο αργότερα αναμένεται να υλοποιηθούν οι βελτιώσεις της αποτελεσματικότητας στο μέλλον, τόσο μικρότερη είναι η βαρύτητα που μπορεί να αποδώσει σ' αυτές η αρμόδια Αρχή Ανταγωνισμού. Αυτό σημαίνει ότι για να θεωρηθούν αντισταθμιστικός παράγοντας, οι βελτιώσεις της αποτελεσματικότητας πρέπει να είναι έγκαιρες.⁸²

Μια ακόμη περίπτωση συγκέντρωσης, η οποία εξαιρείται της απαγόρευσης και κατά κανόνα επιτρέπεται είναι εκείνη της προβληματικής επιχείρησης. Η Επιτροπή μπορεί να κρίνει ότι μια συγκέντρωση που κατά τα άλλα δημιουργεί προβλήματα ανταγωνισμού μπορεί να συμβιβάζεται με την κοινή αγορά, αν μία από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις είναι προβληματική. Για να συμβεί αυτό πρέπει να μην υπάρχει αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της συγκέντρωσης και της στρέβλωσης στη διάρθρωση του ανταγωνισμού. Συνεπώς για να υφίσταται η περίπτωση της προβληματικής επιχείρησης πρέπει να πληρούνται οι ακόλουθες προϋποθέσεις: 1) η φερομένη ως προβληματική επιχείρηση θα αναγκασθεί στο εγγύς μέλλον να αποχωρήσει από την αγορά λόγω των οικονομικών δυσχερειών που αντιμετωπίζει,⁸³ αν δεν εξαγορασθεί από άλλη επιχείρηση, 2) δεν υπάρχει άλλη εναλλακτική δυνατότητα εξαγοράς, λιγότερο επιβλαβής για τον ανταγωνισμό και 3) αν δεν πραγματοποιηθεί συγκέντρωση, η προβληματική επιχείρηση θα παύσει αναπόφευκτα να ασκεί τις δραστηριότητές της στην αγορά.⁸⁴

2.5 Οριζόντιες – Μη οριζόντιες συγκεντρώσεις

Η αξιολόγηση της συγκέντρωσης εξαρτάται από τη μορφή της συγκέντρωσης π.χ. οριζόντια, κάθετη κλπ.

⁸¹ Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων σύμφωνα με τον κανονισμό του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων παρ. 76

⁸² Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων σύμφωνα με τον κανονισμό του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων παρ. 83

⁸³ Πανελλήνιο Συνέδριο της Εταιρίας Δικαίου Ανταγωνισμού, Δημοσιεύματα Εταιρείας Δικαίου Ανταγωνισμού, Ο έλεγχος των συγκεντρώσεων επιχειρήσεων στο Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού, Νομική Βιβλιοθήκη, 2016, σελ. 80(Ι. Κατσουλάκος)

⁸⁴ Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων σύμφωνα με τον κανονισμό του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων παρ. 89-90

- Οριζόντιες συγκεντρώσεις: Δύο είναι οι βασικοί τρόποι με τους οποίους οι οριζόντιες συγκεντρώσεις ενδέχεται να εμποδίσουν σημαντικά τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό, ιδίως με τη δημιουργία ή ενίσχυση δεσπόζουσας θέσης: α) καταργώντας σημαντικές ανταγωνιστικές πιέσεις σε μία ή περισσότερες επιχειρήσεις, οι οποίες ως εκ τούτου θα έχουν αυξημένη ισχύ στην αγορά, χωρίς να καταφύγουν σε συντονισμό της συμπεριφοράς τους (επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς) είτε β) μεταβάλλοντας τη φύση του ανταγωνισμού ούτως ώστε επιχειρήσεις που προηγουμένως δεν συντόνιζαν τη συμπεριφορά τους, τώρα είναι πολύ πιθανότερο να συντονίζουν και να αυξάνουν τις τιμές ή με άλλο τρόπο να βλάπτουν τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό. Μια συγκέντρωση μπορεί επίσης να καταστήσει τον συντονισμό ευκολότερο, σταθερότερο ή αποτελεσματικότερο για τις επιχειρήσεις που συντόνιζαν τη συμπεριφορά τους και πριν από τη συγκέντρωση (επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς).
- Μη οριζόντιες συγκεντρώσεις: Οι μη οριζόντιες συγκεντρώσεις έχουν μικρότερη πιθανότητα παρεμπόδισης του ανταγωνισμού σε σχέση με τις οριζόντιες συγκεντρώσεις, ενώ οι μη οριζόντιες συγκεντρώσεις παρέχουν σημαντικό περιθώριο για αποτελεσματικότητες.⁸⁵ Οι μη οριζόντιες συγκεντρώσεις ενδέχεται να παρεμποδίσουν τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό είτε μέσω μη συντονισμένων αποτελεσμάτων είτε μέσω συντονισμένων αποτελεσμάτων.

Μη συντονισμένα αποτελέσματα μπορεί να προκύψουν όταν οι μη οριζόντιες συγκεντρώσεις έχουν ως αποτέλεσμα να παρακωλύεται ή να καταργείται η πρόσβαση πραγματικών ή δυνητικών ανταγωνιστών συνεπεία της συγκέντρωσης, με αποτέλεσμα να μειώνεται το κίνητρο των εταιρειών να ανταγωνισθούν. Ο αποκλεισμός από την αγορά μπορεί να επιτρέψει στους μετέχοντες στη συγκέντρωση -και πιθανώς στους ανταγωνιστές τους- να αυξήσουν τις τιμές τους σε βάρος των καταναλωτών.

Συντονισμένα αποτελέσματα μπορεί να προκύψουν όταν η μη οριζόντια συγκέντρωση μεταβάλλει τη φύση του ανταγωνισμού με τέτοιο τρόπο ώστε να αυξάνεται η πιθανότητα να συντονίζουν εφεξής τη συμπεριφορά τους επιχειρήσεις που δεν τη συντόνιζαν στο παρελθόν, προκειμένου να αυξήσουν τις τιμές ή να παρεμποδίσουν τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό με κάθε τρόπο.⁸⁶ Μικρή είναι η πιθανότητα να διαπιστώσει η Επιτροπή προβλήματα σε μη οριζόντιες συγκεντρώσεις, συντονισμένης ή μη συντονισμένης φύσης, εάν το μερίδιο αγοράς της νέας επιχείρησης μετά τη συγκέντρωση σε καθεμία από τις

⁸⁵ Τριανταφυλλάκης Γ., Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού, Νομική Βιβλιοθήκη, 2020, σελ. 283

⁸⁶ Τριανταφυλλάκης Γ., Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού, Νομική Βιβλιοθήκη, 2020, σελ. 284

σχετικές αγορές είναι κατώτερο του 30% και ο δείκτης ΗΗΙ μετά τη συγκέντρωση είναι κατώτερος του 2000.⁸⁷

Κάθετες συγκεντρώσεις: Κατά τη αξιολόγηση μιας κάθετης συγκέντρωσης, η Επιτροπή θα εξετάσει τόσο τις ενδεχόμενες επιζήμιες για τον ανταγωνισμό συνέπειες που προκύπτουν από τις κάθετες συγκεντρώσεις όσο και τις ενδεχόμενες επωφελείς για τον ανταγωνισμό συνέπειες που απορρέουν από αποτελεσματικότητες, οι οποίες τεκμηριώνονται από τα μέρη της συγκέντρωσης. Διακρίνονται δύο μορφές αποκλεισμού από την αγορά στην περίπτωση των κάθετων συγκεντρώσεων. Στην πρώτη, η συγκέντρωση ενδέχεται να αυξήσει το κόστος των ανταγωνιστών που δραστηριοποιούνται σε αγορά επόμενης οικονομικής βαθμίδας περιορίζοντας την πρόσβασή τους σε σημαντικές εισροές (αποκλεισμός ανταγωνιστών από την πρόσβαση σε εισροές). Στη δεύτερη, η συγκέντρωση ενδέχεται να δημιουργήσει εμπόδια εισόδου στην αγορά σε ανταγωνιστές που δραστηριοποιούνται σε αγορά προηγούμενης οικονομικής βαθμίδας περιορίζοντας την πρόσβασή τους σε επαρκή πελατειακή βάση (αποκλεισμός ανταγωνιστών από την πρόσβαση σε πελάτες).⁸⁸ Για να αποτελέσει πρόβλημα ο αποκλεισμός ανταγωνιστών από την πρόσβαση σε εισροές, πρέπει η κάθετα ολοκληρωμένη επιχείρηση που προκύπτει από τη συγκέντρωση να έχει σημαντική ισχύ στην αγορά προηγούμενης οικονομικής βαθμίδας. Σε αυτές τις περιπτώσεις μπορεί να αναμένεται ότι η συγχωνευθείσα εταιρεία θα επηρεάσει σημαντικά τους όρους του ανταγωνισμού στην αγορά προηγούμενης οικονομικής βαθμίδας και επομένως πιθανότατα και στις τιμές και στους όρους εφοδιασμού στην αγορά επόμενης οικονομικής βαθμίδας.⁸⁹

Κατά την αξιολόγηση του ενδεχομένου ενός επιζήμιου για τον ανταγωνισμό σεναρίου αποκλεισμού ανταγωνιστών από την πρόσβαση σε πελάτες, η Επιτροπή εξετάζει: 1) κατά πόσον η συγχωνευθείσα επιχείρηση έχει την ικανότητα να δημιουργήσει εμπόδια πρόσβασης σε αγορές επόμενης οικονομικής βαθμίδας μειώνοντας τις προμήθειες της από τους ανταγωνιστές στην αγορά προηγούμενης οικονομικής βαθμίδας, 2) κατά πόσον έχει κίνητρα να μειώσει τις προμήθειες της στην αγορά προηγούμενης οικονομικής βαθμίδας, 3) κατά πόσον μια στρατηγική αποκλεισμού θα έχει σημαντικές επιζήμιες συνέπειες για τους καταναλωτές στην αγορά επόμενης οικονομικής βαθμίδας.⁹⁰

⁸⁷ Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των μη οριζόντιων συγκεντρώσεων σύμφωνα με τον κανονισμό του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων παρ. 25

⁸⁸ Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των μη οριζόντιων συγκεντρώσεων σύμφωνα με τον κανονισμό του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων παρ. 30

⁸⁹ Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των μη οριζόντιων συγκεντρώσεων σύμφωνα με τον κανονισμό του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων παρ. 35

⁹⁰ Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των μη οριζόντιων συγκεντρώσεων σύμφωνα με τον κανονισμό του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων παρ. 59

Μια κάθετη συγκέντρωση ενδέχεται να διευκολύνει τις επιχειρήσεις στις αγορές προηγούμενης ή επόμενη οικονομικής βαθμίδας να συμφωνήσουν στους όρους συντονισμού. Η κάθετη ολοκλήρωση ενδέχεται να διευκολύνει τον συντονισμό αυξάνοντας το επίπεδο διαφάνειας της αγοράς μεταξύ επιχειρήσεων μέσω της πρόσβασης σε ευαίσθητες πληροφορίες που αφορούν ανταγωνιστές ή διευκολύνοντας την παρακολούθηση των τιμών. Επίσης μια κάθετη συγκέντρωση μπορεί να επηρεάσει τα κίνητρα των συντονιζόμενων επιχειρήσεων να συμμορφωθούν με τους όρους συντονισμού ή να περιορίσουν τη δυνατότητα που έχουν τρίτες επιχειρήσεις να αποσταθεροποιήσουν τον συντονισμό αυξάνοντας τα εμπόδια εισόδου στην αγορά ή περιορίζοντας με άλλον τρόπο την ικανότητα άσκησης ανταγωνισμού εκ μέρους αυτών που δεν συμμετέχουν στον συντονισμό⁹¹.

2.6 Συγκεντρώσεις εταιρειών ετερογενών δραστηριοτήτων

Οι συγκεντρώσεις εταιριών ετερογενών δραστηριοτήτων είναι συγκεντρώσεις μεταξύ επιχειρήσεων, όπου η μεταξύ τους σχέση δεν είναι ούτε οριζόντια (ανταγωνιστές στην ίδια σχετική αγορά) ούτε κάθετη (προμηθευτές ή πελάτες). Στη περίπτωση των συγκεντρώσεων αυτών έχουμε εταιρίες οι οποίες δραστηριοποιούνται σε στενά σχετιζόμενες αγορές (π.χ. συγκεντρώσεις μεταξύ προμηθευτών συμπληρωματικών προϊόντων).⁹² Οι συγκεντρώσεις αυτές δεν δημιουργούν προβλήματα ανταγωνισμού κατά κανόνα, αν και μπορούν να οδηγήσουν σε αποκλεισμό από την αγορά. Αυτό συμβαίνει μέσω του συνδυασμού προϊόντων σε συναφείς αγορές. Η δυνατότητα αυτή μπορεί να παράσχει στην συγχωνευθείσα επιχείρηση την ικανότητα και το κίνητρο να χρησιμοποιήσει την ισχυρή θέση που κατέχει σε μια αγορά σε μια άλλη αγορά μέσω ρητρών συνδεδεμένης ή ομαδικής πώλησης ή άλλων πρακτικών αποκλεισμού. Αν και οι ομαδικές πωλήσεις ή οι δεσμεύσεις δεν θίγουν τον ανταγωνισμό ενδέχεται να περιορίσουν την ικανότητα ή το κίνητρο των ανταγωνιστών (πραγματικών και δυνητικών) να ανταγωνισθούν, με αποτέλεσμα να μπορεί η συγχωνευθείσα επιχείρηση να αυξήσει τις τιμές της. Σε μια τέτοια περίπτωση η Επιτροπή εξετάζει: 1) κατά πόσον η συγχωνευθείσα επιχείρηση έχει την ικανότητα να αποκλείσει τους ανταγωνιστές της, 2) κατά πόσον έχει οικονομικό κίνητρο να πράξει κάτι τέτοιο· και 3) κατά πόσον μια στρατηγική δημιουργίας εμποδίων εισόδου στην αγορά θα έχει σημαντικό επίζήμιο αντίκτυπο στον ανταγωνισμό, προκαλώντας ζημία στους καταναλωτές⁹³.

2.7 Συγκέντρωση με δυνητικό ανταγωνιστή

⁹¹ Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των μη οριζόντιων συγκεντρώσεων σύμφωνα με τον κανονισμό του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων παρ.82-89

⁹² Δ.Ν.Τζουγανάτος, Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού, Νομική Βιβλιοθήκη, 2020, σελ. 1107

⁹³ Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των μη οριζόντιων συγκεντρώσεων σύμφωνα με τον κανονισμό του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων παρ. 91-94

Οι συγκεντρώσεις με δυνητικό ανταγωνιστή περιλαμβάνουν εκείνες τις συγκεντρώσεις όπου μια επιχείρηση που δραστηριοποιείται ήδη στη σχετική αγορά συγχωνεύεται με ένα δυνητικό ανταγωνιστή της στην αγορά αυτή, αυτή δε η μορφή συγκέντρωσης ενδέχεται να προκαλέσει οριζόντιες επιπτώσεις, είτε συντονισμένης είτε μη συντονισμένης συμπεριφοράς, εις βάρος του ανταγωνισμού.

Προκειμένου να υφίστανται όντως σοβαρές δυσμενείς για τον ανταγωνισμό συνέπειες, πρέπει: α) ο δυνητικός ανταγωνιστής να ασκεί ήδη σημαντική πίεση ή να υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να εξελιχθεί σε αποτελεσματικό ανταγωνιστικό παράγοντα και β) να μην υπάρχει επαρκής αριθμός άλλων δυνητικών ανταγωνιστών που να μπορούν να διατηρήσουν αρκετή ανταγωνιστική πίεση και μετά τη συγκέντρωση⁹⁴.

2.8 Δικαιοδοσία Ελέγχου

Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη δεν έχουν συντρέχουσα δικαιοδοσία στην εξέταση των συγκεντρώσεων. Αντίθετα, ο Κανονισμός 139/2004 καθιερώνει σαφή διαχωρισμό αρμοδιοτήτων. Οι συγκεντρώσεις με «κοινοτική διάσταση», δηλαδή εκείνες που υπερβαίνουν τα όρια κύκλου εργασιών που προβλέπει το άρθρο 1 του Κανονισμού 139/2004, εμπίπτουν στην αποκλειστική δικαιοδοσία της Επιτροπής. Στο άρθρο 21 του Κανονισμού 139/2004 προβλέπεται ότι η Επιτροπή είναι αποκλειστικά αρμόδια για τη λήψη των αποφάσεων περί συγκεντρώσεων. Οι συγκεντρώσεις κάτω των ορίων παραμένουν στην αρμοδιότητα των κρατών μελών, και η Επιτροπή δεν έχει καμία δικαιοδοσία ως προς αυτές. Στην πραγματικότητα η Επιτροπή και οι Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού πρέπει να συναποτελούν ένα δίκτυο δημόσιων αρχών που ασκούν τις αντίστοιχες αρμοδιότητές τους σε στενή συνεργασία χρησιμοποιώντας αποτελεσματικούς μηχανισμούς αμοιβαίας ενημέρωσης και διαβούλευσης, ώστε να εξασφαλίζεται ο χειρισμός των υποθέσεων από την πλέον κατάλληλη αρχή με βάση την αρχή της επικουρικότητας.⁹⁵

Σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 2-3 του Κανονισμού 139/2004, μία συγκέντρωση έχει κοινοτική διάσταση όταν:

α) ο συνολικός κύκλος εργασιών που πραγματοποιούν παγκοσμίως όλες οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις υπερβαίνει τα 5 δισεκατομμύρια ευρώ και

⁹⁴ Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων σύμφωνα με τον κανονισμό του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων παρ. 58-60

⁹⁵ Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την παραπομπή υποθέσεων συγκέντρωσης, παρ. 54

β) δύο τουλάχιστον από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις πραγματοποιούν, κάθε μία χωριστά, εντός της Κοινότητας, συνολικό κύκλο εργασιών άνω των 250 εκατομμυρίων ευρώ, εκτός εάν κάθε μία από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις πραγματοποιεί άνω των δύο τρίτων του συνολικού κοινοτικού κύκλου εργασιών της σε ένα και το αυτό κράτος μέλος.

Επίσης, μία συγκέντρωση έχει κοινοτική διάσταση, εφόσον:⁹⁶

α) ο συνολικός κύκλος εργασιών που πραγματοποιούν παγκοσμίως όλες οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις υπερβαίνει τα 2,5 δισεκατομμύρια ευρώ·

β) ο συνολικός κύκλος εργασιών κάθε μιας από δύο τουλάχιστον συμμετέχουσες επιχειρήσεις υπερβαίνει το ποσό των 100 εκατομμυρίων ευρώ και

γ) σε κάθε ένα από τρία τουλάχιστον κράτη μέλη: i) ο συνολικός κύκλος εργασιών των συμμετεχουσών εταιρειών υπερβαίνει τα 100 εκατομμύρια ευρώ και ii) κάθε μια από δύο τουλάχιστον από τις συμμετέχουσες έχει ελάχιστον όγκο δραστηριοτήτων που ξεπερνά το ποσό των 25 εκατομμυρίων ευρώ (σε κάθε ένα από τα τρία κράτη-μέλη).

Αντίθετα δεν έχει κοινοτική διάσταση μια συγκέντρωση εάν κάθε μια από τις συμμετέχουσες αποκτά περισσότερο από τα δύο τρίτα του συνολικού κοινοτικού κύκλου εργασιών της εντός του ίδιου κράτους μέλους.

Αντίστοιχα, ενώπιον της ελληνικής Επιτροπής Ανταγωνισμού απαιτείται η προηγούμενη γνωστοποίηση κάθε συγκέντρωσης επιχειρήσεων που πληροί τα κριτήρια του άρθρου 6 του Ν. 3959/2011 (όπως τροποποιήθηκε από το Ν. 4886/2022). Ειδικότερα, εντός προθεσμίας τριάντα (30) ημερών από τη σύναψη της συμφωνίας ή τη δημοσίευση της προσφοράς ή ανταλλαγής ή την ανάληψη υποχρέωσης για την απόκτηση συμμετοχής, πρέπει να γνωστοποιούνται στην Επιτροπή οι συγκεντρώσεις όταν: (i) ο συνολικός κύκλος εργασιών όλων των επιχειρήσεων που συμμετέχουν στη συγκέντρωση ανέρχεται στην παγκόσμια αγορά τουλάχιστον σε εκατόν πενήντα εκατομμύρια (150.000.000) ευρώ και (ii) δύο (2) τουλάχιστον από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις πραγματοποιούν, η καθεμία χωριστά, συνολικό κύκλο εργασιών άνω των δεκαπέντε εκατομμυρίων (15.000.000) ευρώ στην ελληνική αγορά.

Πέραν όσων αναφέρονται στην προηγούμενη παράγραφο, ο νέος Νόμος 4886/2022 - στο άρθρο 6 παρ.7- δίνει τη δυνατότητα κατόπιν κοινής απόφασης των Υπουργών Οικονομικών και Ανάπτυξης και Επενδύσεων, να τροποποιούνται τα κατώτατα όρια και τα κριτήρια που προβλέπονται στην παρ. 1 του άρθρου 6 του Ν. 3959/2011. Με την ίδια απόφαση, μπορεί να ορίζονται διαφορετικά κατώτατα όρια και κριτήρια ανά κλάδους της οικονομίας. Η απόφαση

⁹⁶ Δ.Ν.Τζουγανάτος, Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού, Νομική Βιβλιοθήκη, 2020, σελ. 1047-1048

αυτή βασίζεται σε στατιστικά στοιχεία, τα οποία συγκεντρώνει η Επιτροπή Ανταγωνισμού, μετά από χαρτογράφηση των αγορών, κάθε τριετία.

Όπως προκύπτει από τα ανωτέρω, βασικό κριτήριο για την παραπομπή για έλεγχο στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή ή στην ελληνική Επιτροπή Ανταγωνισμού είναι ο κύκλος εργασιών των συμμετεχουσών επιχειρήσεων. Σύμφωνα με το άρθρο 10 παρ. 1 του Ν. 3959/2011, ο συνολικός κύκλος εργασιών περιλαμβάνει τα ποσά που απορρέουν από την πώληση προϊόντων και την παροχή υπηρεσιών από τις εν λόγω επιχειρήσεις, κατά περίπτωση στην εθνική ή παγκόσμια αγορά, κατά τη διάρκεια της τελευταίας χρήσης και αντιστοιχούν στις συνήθεις δραστηριότητές τους, αφού αφαιρεθούν οι νόμιμες εκπτώσεις επί των πωλήσεων, καθώς και ο φόρος προστιθέμενης αξίας και άλλοι φόροι που συνδέονται άμεσα με τον κύκλο εργασιών. Στην παράγραφο 3 του ίδιου άρθρου, για τα πιστωτικά ιδρύματα, αντί του κύκλου εργασιών λαμβάνονται υπόψη το συνολικό ποσό ορισμένων κατηγοριών εσόδων, όπως είναι τα έσοδα από τίτλους ή τα έσοδα από τόκους. Με παρόμοιο τρόπο προσδιορίζεται ο κύκλος εργασιών και σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ. 1 και 3 του Κανονισμού 139/2004.

Όπως ήδη αναφέρθηκε ανωτέρω, οι συγκεντρώσεις με κοινοτική διάσταση κοινοποιούνται στην Επιτροπή πριν από την πραγματοποίησή τους και μετά τη σύναψη της συμφωνίας, τη δημοσίευση της δημόσιας προσφοράς εξαγοράς ή την απόκτηση ελέγχουσας συμμετοχής. Πριν από την κοινοποίηση μιας συγκέντρωσης, οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις μπορούν να ενημερώνουν την Επιτροπή, με υποβολή αιτιολογημένης αναφοράς, ότι η συγκέντρωση ενδέχεται να επηρεάσει σημαντικά τον ανταγωνισμό σε αγορά κράτους μέλους που φέρει όλα τα χαρακτηριστικά διακριτής αγοράς, και θα πρέπει, ως εκ τούτου να εξετασθεί, εν όλω ή εν μέρει, από το εν λόγω κράτος μέλος. Επίσης ακόμη και στην περίπτωση που μια συγκέντρωση δεν έχει κοινοτική διάσταση και υπόκειται σε έλεγχο σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία τριών τουλάχιστον κρατών μελών, οι συμμετέχουσες στη συγκέντρωση επιχειρήσεις μπορούν, πριν από οποιαδήποτε κοινοποίησή της στις αρμόδιες αρχές, να ενημερώνουν την Επιτροπή με την υποβολή αιτιολογημένης αναφοράς, ότι η συγκέντρωση θα πρέπει να εξετασθεί από την Επιτροπή.

Οι συγκεντρώσεις με κοινοτική διάσταση κοινοποιούνται στην Επιτροπή μετά την γνωστοποίηση, με πρωτοβουλία ενός κράτους μέλους ή κατόπιν προσκλήσεως της Επιτροπής. Το κράτος μέλος, εν προκειμένω, ενημερώνει την Επιτροπή, και η τελευταία ενημερώνει εν συνεχεία τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις, ότι: α) μια συγκέντρωση απειλεί να επηρεάσει σημαντικά τον ανταγωνισμό σε αγορά του κράτους μέλους αυτού, η οποία φέρει όλα τα χαρακτηριστικά διακριτής αγοράς ή β) μία συγκέντρωση επηρεάζει τον ανταγωνισμό σε αγορά

του κράτους μέλους αυτού, η οποία φέρει όλα τα χαρακτηριστικά διακριτής αγοράς και δεν αποτελεί σημαντικό τμήμα της κοινής αγοράς⁹⁷.

Ακόμη και στην περίπτωση που μια συγκέντρωση δεν έχει κοινοτική διάσταση, μπορεί να εξετασθεί από την Επιτροπή εάν το ζητήσουν ένα ή περισσότερα κράτη μέλη από τη στιγμή που η συγκέντρωση επηρεάζει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών και απειλεί να επηρεάσει σημαντικά τον ανταγωνισμό στο έδαφος του κράτους μέλους ή των κρατών μελών που υποβάλλουν την σχετική αίτηση.⁹⁸

2.8.1 Διαδικασία

Την προκαταρκτική της έρευνα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να την έχει ολοκληρώσει μέσα σε προθεσμία εικοσιπέντε(25) ημερών από την επόμενη εργάσιμη ημέρα από την παραλαβή της κοινοποίησης ή, εάν τα στοιχεία που πρέπει να παρασχεθούν κατά την κοινοποίηση δεν είναι πλήρη, την επομένη εργάσιμη ημέρα από την παραλαβή των πλήρων στοιχείων, όπως προβλέπει το άρθρο 10 παρ. 1 του Κανονισμού 139/2004. Η προθεσμία αυτή αυξάνεται στις τριάντα πέντε (35) εργάσιμες ημέρες, εφόσον υποβληθεί αίτηση στην Επιτροπή από κράτος μέλος ή εφόσον οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις προτείνουν την ανάληψη δεσμεύσεων, ώστε να καταστεί η συγκέντρωση συμβατή με την κοινή αγορά. Στο ίδιο άρθρο του Κανονισμού προβλέπεται η δυνατότητα αναστολής των προθεσμιών αυτών εάν η Επιτροπή υποχρεώθηκε να ζητήσει από τις μετέχουσες επιχειρήσεις πληροφορίες με έκδοση απόφασης.

Οι πιθανές αποφάσεις στις οποίες μπορεί να καταλήξει η Επιτροπή είναι: α) Ότι η κοινοποιηθείσα συγκέντρωση δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού είτε γιατί δεν πρόκειται για συγκέντρωση είτε γιατί δεν έχει κοινοτική διάσταση και συνεπώς δεν έχει αρμοδιότητα. β) Ότι η κοινοποιηθείσα συγκέντρωση, αν και εμπίπτει στον Κανονισμό 139/2004, δεν προκαλεί σοβαρές αμφιβολίες ως προς τη συμβατότητά της με την κοινή αγορά, με αποτέλεσμα να την κηρύσσει συμβατή με την κοινή αγορά. γ) Ότι η κοινοποιηθείσα συγκέντρωση εμπίπτει στον Κανονισμό 139/2004 και προκαλεί σοβαρές αμφιβολίες ως προς τη συμβατότητά της με την κοινή αγορά, με αποτέλεσμα να απαιτείται περαιτέρω διερεύνηση.

Από την έναρξη της περαιτέρω διερεύνησης, η Επιτροπή έχει στη διάθεσή της προθεσμία ενενήντα(90) εργάσιμων ημερών από την ημερομηνία της κίνησης της διαδικασίας. Η προθεσμία αυτή αυξάνεται σε εκατόν πέντε(105) εργάσιμες ημέρες στις περιπτώσεις που οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις προτείνουν την ανάληψη δεσμεύσεων, προκειμένου να καταστεί η συγκέντρωση συμβατή με την κοινή αγορά, εκτός αν οι εν λόγω δεσμεύσεις έχουν ήδη

⁹⁷ Άρθρο 9 παρ. 2 Κανονισμού 139/2004

⁹⁸ Άρθρο 22 παρ. 1 Κανονισμού 139/2004

υποβληθεί σε χρονικό διάστημα μικρότερο των πενήντα πέντε (55) ημερών από την έναρξη της περαιτέρω διερεύνησης.

Οι πιθανές αποφάσεις που μπορεί να καταλήξει η Επιτροπή είναι:⁹⁹ α) Εγκριτική απόφαση, καθώς η συγκέντρωση κρίνεται ως συμβατή με την κοινή αγορά. β) Εγκριτική απόφαση με δεσμεύσεις, μετά από πρόταση δεσμεύσεων από τα μέρη, ώστε να διασφαλιστεί ότι η γνωστοποιηθείσα συγκέντρωση δεν προκαλεί πρόβλημα στη λειτουργία του αποτελεσματικού ανταγωνισμού. γ) Απαγορευτική απόφαση, καθώς η συγκέντρωση κρίνεται ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά, εφόσον ενδέχεται να παρακωλύσει σημαντικά τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό στην κοινή αγορά ή σε σημαντικό τμήμα αυτής, ως αποτέλεσμα της δημιουργίας ή της ενίσχυσης δεσπόζουσας θέσης.

2.8.2 Διαδικασία ενώπιον της ελληνικής Επιτροπής Ανταγωνισμού

Όπως ήδη αναφέρθηκε ανωτέρω, κάθε συγκέντρωση επιχειρήσεων πρέπει να γνωστοποιείται στην Επιτροπή Ανταγωνισμού μέσα σε τριάντα(30) ημέρες από τη σύναψη της συμφωνίας ή τη δημοσίευση της προσφοράς ή ανταλλαγής ή την ανάληψη υποχρέωσης για την απόκτηση συμμετοχής, που εξασφαλίζει τον έλεγχο της επιχείρησης. Σε γνωστοποίηση υποχρεούνται:

- α) από κοινού οι μετέχουσες στη συγκέντρωση επιχειρήσεις, όταν η συγκέντρωση συνίσταται σε συγχώνευση δύο ή περισσότερων προηγουμένως ανεξάρτητων επιχειρήσεων ή τμημάτων ή σε απόκτηση κοινού ελέγχου μετά από συμφωνία των επιχειρήσεων που μετέχουν σε αυτή και
- β) σε όλες τις άλλες περιπτώσεις, το πρόσωπο ή η επιχείρηση που αποκτά τον έλεγχο στο σύνολο ή σε τμήματα μιας ή περισσότερων επιχειρήσεων.

Σύμφωνα με τη νέα παράγραφο 14 του άρθρου 8 του Ν. 3959/2011, μια απόφαση της Επιτροπής ή μια πράξη του Προέδρου της μπορεί να ανακληθεί εάν: i) η έκδοσή τους στηρίχθηκε σε ανακριβή και παραπλανητικά στοιχεία και ii) οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις παραβούν οποιονδήποτε όρο ή υποχρέωση που καθορίζονται με την απόφαση. Σε μια τέτοια περίπτωση, η περίληψη των ανακλητικών πράξεων πρέπει να αναρτάται στον διαδικτυακό τόπο που διατηρεί η Επιτροπή Ανταγωνισμού. Σε περίπτωση ανακλήσεως, επιτρέπεται η έκδοση νέας απόφασης, χωρίς την τήρηση των προθεσμιών που προβλέπονται στο άρθρο 8.

Όπως, συμβαίνει και με τις συγκεντρώσεις με κοινοτική διάσταση, η Επιτροπή Ανταγωνισμού μπορεί, κατόπιν αιτήσεως, να αναστέλλει την πραγματοποίηση της συγκέντρωσης, ούτως ώστε να αποφευχθούν σοβαρές ζημιές σε βάρος μιας ή περισσότερων

⁹⁹ Άρθρο 8 παρ. 1-3 Κανονισμός 139/2004

επιχειρήσεων τις οποίες αφορά η πράξη συγκέντρωσης. Για να εκδοθεί μια τέτοια απόφαση η Επιτροπή λαμβάνει υπ' όψιν της, την απειλή που συνιστά η εν λόγω συγκέντρωση για τον ανταγωνισμό, ενώ δεν αποκλείεται στην απόφαση να τίθενται όροι και υποχρεώσεις για την εξασφάλιση συνθηκών αποτελεσματικού ανταγωνισμού.¹⁰⁰

2.9 Διαδικασία διερεύνησης – Δικαστικός Έλεγχος

Όπως έχει προαναφερθεί, η Επιτροπή Ανταγωνισμού εξετάζει τη συγκέντρωση που της γνωστοποιείται, μόλις υποβληθεί.

Από τις διαπιστώσεις του ελέγχου της, προβαίνει στην έκδοση της ανάλογης απόφασης. Ειδικότερα¹⁰¹: i) Αν διαπιστωθεί ότι η γνωστοποιηθείσα συγκέντρωση δεν υπάγεται στον έλεγχο της Επιτροπής Ανταγωνισμού, ο Πρόεδρος, μέσα σε έναν (1) μήνα από τη γνωστοποίηση, εκδίδει πράξη, η οποία κοινοποιείται στα πρόσωπα ή στις επιχειρήσεις που έχουν προβεί στη γνωστοποίηση. ii) Αν διαπιστωθεί ότι η γνωστοποιηθείσα συγκέντρωση, υπάγεται μεν στον έλεγχο της Επιτροπής Ανταγωνισμού, αλλά δεν προκαλεί σοβαρές αμφιβολίες ως προς το συμβατό της με τις απαιτήσεις λειτουργίας του ανταγωνισμού στις επί μέρους αγορές στις οποίες αφορά, η Επιτροπή εκδίδει εγκριτική απόφαση εντός προθεσμίας ενός(1) μήνα από τη γνωστοποίηση. iii) Αν διαπιστωθεί ότι η γνωστοποιηθείσα συγκέντρωση υπάγεται μεν στον έλεγχο της Επιτροπής Ανταγωνισμού αλλά προκαλεί σοβαρές αμφιβολίες ως προς το συμβατό αυτής με τις απαιτήσεις λειτουργίας του ανταγωνισμού στις επί μέρους αγορές στις οποίες αφορά, ο Πρόεδρος με απόφαση του, που εκδίδεται εντός μηνός από τη γνωστοποίηση, κινεί τη διαδικασία της πλήρους διερεύνησης της γνωστοποιηθείσας συγκέντρωσης και ενημερώνει σχετικά και τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις σχετικά με την απόφασή του. Η υπόθεση εισάγεται στην Επιτροπή Ανταγωνισμού μέσα σε προθεσμία σαράντα πέντε (45) ημερών ενώ προς άρση των όποιων αμφιβολιών ως προς το συμβατό της συγκέντρωσης με τις απαιτήσεις λειτουργίας του ανταγωνισμού στις επιμέρους αγορές, οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις μπορούν από κοινού να προβαίνουν σε τροποποιήσεις στη συγκέντρωση ή να προτείνουν την ανάληψη δεσμεύσεων. Αν διαπιστωθεί ότι, κατόπιν αυτών των τροποποιήσεων που επέφεραν οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις, μια γνωστοποιηθείσα συγκέντρωση δεν προκαλεί πλέον σοβαρές αμφιβολίες η Επιτροπή Ανταγωνισμού εκδίδει εγκριτική απόφαση, η οποία μπορεί να συνοδεύεται από όρους και υποχρεώσεις.

Από την έναρξη της διαδικασίας πλήρους διερεύνησης, η Επιτροπή Ανταγωνισμού οφείλει να εκδώσει σχετική απόφαση εντός προθεσμίας ενενήντα(90) ημερών. Η παρέλευση

¹⁰⁰ Άρθρο 9 παρ. 3 Ν. 3959/2011

¹⁰¹ Άρθρο 8 Ν. 3959/2011

άπρακτης της προθεσμίας αυτής, παράγει τεκμήριο έγκρισης της συγκέντρωσης εκ μέρους της Επιτροπής Ανταγωνισμού.

Τέλος αν, με δικαστική απόφαση, ακυρώνεται εν όλω ή εν μέρει η απόφαση που εκδίδεται από την Επιτροπή, η τελευταία επανεξετάζει τη συγκέντρωση υπό το πρίσμα των συνθηκών που επικρατούν στην αγορά.

Όπως προβλέπει το άρθρο 16 του Κανονισμού 139/2004, τα ενωσιακά Δικαστήρια αποφαινόμενα κατά πλήρη δικαιοδοσία βάσει του άρθρου 229 της Συνθήκης επί των προσφυγών που ασκούνται κατά των αποφάσεων της Επιτροπής με τις οποίες καθορίζεται πρόστιμο ή χρηματική ποινή. Το ΓενΔΕΕ είναι αρμόδιο για την εκδίκαση αγωγών ακύρωσης που κατατίθενται από φυσικά ή νομικά πρόσωπα ενώ το ΔΕΕ είναι αρμόδιο να εκδικάζει αγωγές ακύρωσης που κατατίθενται από κράτη-μέλη. Εκτός της αγωγής ακύρωσης υπάρχει και η δυνατότητα άσκησης προσφυγής κατά κάθε μέτρο, οι έννομες συνέπειες του οποίου μπορούν να έχουν επίπτωση επί των συμφερόντων του αιτούντος. Η προσφυγή ασκείται ενώπιον του ΓενΔΕΕ.

Ανάλογη πρόβλεψη δικαστικού ελέγχου, υφίσταται και στην περίπτωση της εθνικής μας νομοθεσίας, όπου στο άρθρο 30 του Ν. 3959/2011 προβλέπεται ότι οι αποφάσεις της Επιτροπής Ανταγωνισμού υπόκεινται σε προσφυγή ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών μέσα σε προθεσμία εξήντα ημερών από την κοινοποίησή τους. Δικαίωμα προσφυγής έχουν: α) οι επιχειρήσεις ή ενώσεις επιχειρήσεων, κατά των οποίων εκδόθηκε η απόφαση, β) εκείνος που υπέβαλε καταγγελία για παράβαση των διατάξεων του Ν. 3959/2011, γ) το Δημόσιο δια του Υπουργού Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας, και δ) οποιοσδήποτε τρίτος που έχει έννομο συμφέρον. Κατά της απόφασης του Διοικητικού Εφετείου χωρεί αναίρεση ενώπιον του ΣτΕ από τους διαδίκους που παραστάθηκαν κατά την συζήτηση ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου.

2.10 Λίγα λόγια για το νέο Ν. 4886/2022

Στις 20/1/2022 ψηφίστηκε στην Ολομέλεια της Βουλής, ο Ν. 4886/2022 με θέμα Εκσυγχρονισμός του δικαίου ανταγωνισμού για την ψηφιακή εποχή – Τροποποίηση του Ν. 3959/2011 και ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/1 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11ης Δεκεμβρίου 2018 για την παροχή αρμοδιοτήτων στις αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών, ώστε να επιβάλλουν αποτελεσματικότερα τους κανόνες και για τη διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς και άλλες διατάξεις. Η

ισχύς του νέου Νόμου άρχισε από την 24η Ιανουαρίου 2022, εκτός από τη νέα διάταξη του άρθρου 1Α που ξεκινά την 1η Ιουλίου 2022.

Δύο σημαντικά σημεία που φρονούμε ότι αξίζει να αναφερθούν από τις αλλαγές που εισάγει ο νέος Νόμος, σε ό,τι αφορά τις συγκεντρώσεις, είναι: 1) Το γεγονός ότι επιτρέπει να τροποποιούνται τα κατώτατα όρια και κριτήρια σε κλάδους της οικονομίας (άρθρο 6 παρ. 7 Ν. 3959/2011) για τον προληπτικό έλεγχο με κοινή απόφαση των Υπουργείων Οικονομικών και Ανάπτυξης και Επενδύσεων, δίνοντας με αυτό τον τρόπο τη δυνατότητα να ορίζονται διαφορετικά κατώτατα όρια και κριτήρια ανά κλάδους της οικονομίας προκειμένου να επιτευχθεί αντιστοιχία ανάμεσα σε αυτά και τον κίνδυνο περιορισμού του ανταγωνισμού. 2) Το γεγονός ότι πλέον υφίσταται δυνατότητα υποβολής προτάσεων για διορθωτικά μέτρα ήδη από την πρώτη φάση του προληπτικού ελέγχου που διενεργεί η Επιτροπή Ανταγωνισμού (Άρθρο 8 παρ. 4Α), γεγονός που επιτρεπόταν μόνο στη φάση της πλήρους διερεύνησης, με αποτέλεσμα να είναι εφικτή γρηγορότερα η έκδοση εγκριτικής απόφασης εάν η Επιτροπή αποδεχθεί τις τροποποιήσεις στη συγκέντρωση που προτείνουν οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις.

2.11 Εποπτικό Πλαίσιο

2.11.1 Εισαγωγή

Η θεωρητική δικαιολόγηση της εποπτείας συνδέεται κατ' αρχάς με το επιχείρημα της «αποτυχίας των αγορών» που στηρίζεται σε τρεις άξονες: πρώτο, την παρουσία μονοπωλιακής ή ολιγοπωλιακής δομής, δεύτερο, τη σημασία των εξωτερικών οικονομιών και τρίτο, την ασυμμετρία πληροφόρησης μεταξύ αγοραστών και πωλητών.

Η πρόσφατη κρίση έδειξε ότι η Ένωση στερείται σημαντικών επαρκών εργαλείων για την αποτελεσματική αντιμετώπιση μη υγιών ή προβληματικών ιδρυμάτων. Τα εργαλεία αυτά θεωρούνται απαραίτητα για την πρόληψη της αφερεγγυότητας ή, όταν προκύπτουν περιπτώσεις αφερεγγυότητας, για την ελαχιστοποίηση των αρνητικών επιπτώσεων, μέσω της διατήρησης των συστημικά σημαντικών λειτουργιών του σχετικού ιδρύματος. Με την έλευση της κρίσης, οι προκλήσεις αυτές αποτέλεσαν σημαντικό παράγοντα που ανάγκασε τα κράτη μέλη να διασώσουν ιδρύματα χρησιμοποιώντας χρήματα από τον κρατικό προϋπολογισμό. Προκειμένου να αποφευχθεί στο μέλλον μια επανάληψη του φαινομένου κρίθηκε απαραίτητη η υιοθέτηση ενός αξιόπιστου πλαισίου για την ανάκαμψη και την εξυγίανση.

Η χρηματοπιστωτική κρίση εμπόδισε σημαντικά την πρόσβαση μεγάλου μέρους των πιστωτικών ιδρυμάτων στη χρηματοδότηση. Αυτή η εξασφάλιση της πρόσβασης σε

χρηματοδότηση για όλα τα πιστωτικά ιδρύματα θεωρήθηκε αναγκαία για την αντιμετώπιση της κρίσης αλλά και προκειμένου να αποφευχθεί το ενδεχόμενο πτώχευσης, με επιπτώσεις για ολόκληρη την οικονομία.

Οι χρηματοοικονομικές αγορές της Ευρώπης παρουσιάζουν ισχυρή διασύνδεση ενώ δεν είναι λίγα τα ιδρύματα που ασκούν μεγάλο μέρος των δραστηριοτήτων τους εκτός των εθνικών συνόρων. Συνεπώς η πτώχευση ενός τέτοιου ιδρύματος μπορεί να επηρεάσει τη σταθερότητα των χρηματοπιστωτικών αγορών στα διάφορα κράτη μέλη στα οποία αναπτύσσει δραστηριότητες. Το γεγονός ότι ένα κράτος δεν έχει τη δυνατότητα να εξυγιάνει ένα προβληματικό ίδρυμα ώστε να αποτρέψει ευρύτερες ζημιές μπορεί να υπονομεύσει την αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών μελών, καθώς και την αξιοπιστία της εσωτερικής αγοράς στον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Συνεπώς η σταθερότητα των χρηματοπιστωτικών αγορών αποτελεί ουσιώδη προϋπόθεση για την εγκαθίδρυση και τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.

Είναι αρκετές οι περιπτώσεις κρατών μελών που εφαρμόζουν στα τραπεζικά ιδρύματα τις ίδιες διαδικασίες που εφαρμόζουν και σε άλλες αφερέγγυες επιχειρήσεις. Μεταξύ των κρατών μελών υφίστανται ουσιώδεις και διαδικαστικές διαφορές σε επίπεδο νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων που διέπουν την αφερέγγυότητα των τραπεζικών ιδρυμάτων.

Ενόψει των ανωτέρω, θεωρήθηκε και θεωρείται αναγκαία η υιοθέτηση ενός πλαισίου που θα παρέχει στις αρχές ένα αξιόπιστο σύνολο εργαλείων για να παρεμβαίνουν έγκαιρα και γρήγορα σε ένα μη υγιές ή προβληματικό ίδρυμα, προκειμένου να διασφαλιστεί η συνέχεια των κρίσιμων χρηματοοικονομικών και οικονομικών λειτουργιών του και παράλληλα να ελαχιστοποιηθούν οι επιπτώσεις της πτώχευσης του ιδρύματος στο οικονομικό και χρηματοπιστωτικό σύστημα. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει οι αρχές, λόγω χάρη, να μπορούν να έχουν απρόσκοπτη πρόσβαση σε καταθέσεις και πράξεις πληρωμών, ή να πωλούν βιώσιμα τμήματα της τράπεζας και να κατανέμουν τις ζημιές κατά τρόπο δίκαιο και προβλέψιμο. Μοναδικός σκοπός αυτών των ενεργειών είναι η αποτροπή της αποσταθεροποίησης των χρηματοοικονομικών αγορών και η ελαχιστοποίηση του κόστους για τους φορολογουμένους, οι οποίοι χρηματοδοτούν -εν αγνοία τους- την επιβίωση των ιδρυμάτων.

Ενόψει των ανωτέρω, το ρυθμιστικό και εποπτικό πλαίσιο - ιδίως η ενίσχυση των κεφαλαιακών αποθεμάτων και των αποθεμάτων ρευστότητας και η δημιουργία καλύτερων εργαλείων για μακροπροληπτικές πολιτικές- σκοπό έχει να μειώσει την πιθανότητα εκδήλωσης κρίσεων στο μέλλον και να ενισχύσει την ανθεκτικότητα των τραπεζών έναντι ακραίων οικονομικών καταστάσεων, είτε αυτές οφείλονται σε κλυδωνισμούς συστημικού χαρακτήρα είτε σε κλυδωνισμούς που αφορούν και προέρχονται από το συγκεκριμένο ίδρυμα.

Η μεταβλητότητα των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών έχει σαν αποτέλεσμα να δυσχεραίνεται η εκτίμηση των απαιτούμενων κεφαλαίων που οφείλει να διαθέτει μία τράπεζα, προκειμένου να διασφαλισθεί έναντι των βασικών κινδύνων που αναλαμβάνει να αντιμετωπίσει. Το γεγονός αυτό καθιστά δύσκολη την πρόβλεψη της πτώχευσης ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος, ενώ σε μια τέτοια περίπτωση δεν μπορούν να αποκλειστούν οι αντιδράσεις domino στην αγορά που δραστηριοποιείται, προκαλώντας στην πραγματικότητα μια χρηματοοικονομική κρίση σε διεθνές και εγχώριο επίπεδο. Εξ αυτού του λόγου, γεννάται η ανάγκη για εποπτεία του τραπεζικού συστήματος. Με αυτό το σκεπτικό, δημιουργήθηκε η Επιτροπή της Βασιλείας το 1974 από το Συμβούλιο των Διοικητών των Κεντρικών τραπεζών της «Ομάδας των 10» χωρών (Βέλγιο, Καναδάς, Γαλλία, Ιταλία, Ιαπωνία, Ολλανδία, Ηνωμένο Βασίλειο, ΗΠΑ, Γερμανία και Σουηδία), με πρωταρχικό σκοπό την διασφάλιση και την ενίσχυση του τραπεζικού συστήματος. Για την επίτευξη του σκοπού αυτού επιστρατεύονται η διασυννοριακή συνεργασία των αρχών τραπεζικής εποπτείας, η προληπτική εποπτεία και, κυρίως, η κατάλληλη αξιολόγηση και διαχείριση των κινδύνων στους οποίους εκτίθενται οι τράπεζες. Στο σημείο αυτό κρίνεται αναγκαία μια σύντομη αναφορά στο εποπτικό πλαίσιο των τραπεζών, το οποίο συνεπάγεται μια σωρεία δεσμεύσεων και υποχρεώσεων για τον τραπεζικό κλάδο.

2.11.2 Επάρκεια κεφαλαίων

Βάση του κανονιστικού πλαισίου των τραπεζών αποτελεί η «Βασιλεία», η οποία έχει ταυτιστεί με την έννοια της κεφαλαιακής επάρκειας. Ως κεφαλαιακή επάρκεια ορίζεται το ύψος, το είδος και η ποιότητα των κεφαλαίων που πρέπει να κατέχει μια τράπεζα ανάλογα με τους κινδύνους που αυτή αναλαμβάνει και αποτελεί το βασικότερο εργαλείο μικροπροληπτικής εποπτείας των τραπεζών¹⁰².

Η κεφαλαιακή επάρκεια βασίζεται στη θεωρία των Miller-Modigliani, η οποία εξετάζει τη διάρθρωση των κεφαλαίων μιας εταιρείας και το μέσο κόστος των κεφαλαίων της. Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή, όταν μια εταιρεία δραστηριοποιείται σε ένα περιβάλλον χωρίς στρεβλώσεις, η χρηματοδότηση με ίδια ή ξένα κεφάλαια δεν επιδρά στη αξία της εταιρείας και ως εκ τούτου η αξία μιας εταιρείας είναι ανεξάρτητη από τη διάρθρωση των κεφαλαίων της. Ωστόσο, το περιβάλλον έχει στρεβλώσεις, οι οποίες στην περίπτωση των τραπεζών οφείλονται στην ασύμμετρη πληροφόρηση, στη μετάθεση κινδύνου και στο σύστημα εγγύησης καταθέσεων, οπότε η ανωτέρω θεωρία καταλήγει ότι μια εταιρεία με ξένα κεφάλαια(μοχλευμένη) έχει μεγαλύτερη αξία από μια που στερείται ξένων κεφαλαίων(μη μοχλευμένη). Ακριβώς αυτό το

¹⁰² Π.Αλεξάκης-Φ.Καλφάογλου, Το κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας των τραπεζών, Νομική Βιβλιοθήκη, 2019, σελ. 61

συμπέρασμα είναι που οδηγεί τις τράπεζες στο να διατηρούν χαμηλά επίπεδα ιδίων κεφαλαίων, γεγονός που καθιστά επιτακτική την υιοθέτηση κανονισμών για κεφαλαιακή επάρκεια, στόχος της οποίας είναι η μείωση των πιθανοτήτων κατάρρευσης μιας τράπεζας και η ενίσχυση της ανθεκτικότητάς της. Με τον τρόπο αυτό έχουμε ένα πολύ πιο σταθερό χρηματοπιστωτικό σύστημα, με τράπεζες οι οποίες αναλαμβάνουν μικρότερους κινδύνους και βρίσκονται σε ετοιμότητα να αντιμετωπίσουν ενδεχόμενες ζημιές¹⁰³.

Ήταν το έτος 1988, όταν η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία, υιοθέτησε την πολιτική της κεφαλαιακής επάρκειας για πρώτη φορά. Η «Βασιλεία Ι» αποτελείται από: το νέο θεσμικό πλαίσιο για τις συνιστώσες του κεφαλαίου, το νέο θεσμικό πλαίσιο για το σύστημα σταθμίσεων ως προς τον κίνδυνο και τον Δείκτη Κεφαλαιακής Επάρκειας. Ο Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας αποτέλεσε τη βάση για την προληπτική εποπτεία καθώς πλέον μια τράπεζα έπρεπε να σταθμίζει τον κίνδυνο που αναλάμβανε. Ωστόσο, από τη «Βασιλεία Ι» παρατηρήθηκαν ορισμένες ελλείψεις, όπως η μη ύπαρξη κεφαλαιακών απαιτήσεων για άλλους κινδύνους εκτός του πιστωτικού, αναντιστοιχία μεταξύ των συντελεστών στάθμισης πιστωτικού κινδύνου σε σχέση με τον πραγματικά αναλαμβανόμενο κίνδυνο, αλλά και περιορισμένη αναγνώριση των αποτελεσμάτων των τεχνικών μείωσης των κινδύνων.

Η ύπαρξη των ελλείψεων αυτών αποτέλεσε τη βάση της εξέλιξης του εποπτικού πλαισίου και οδήγησε στη «Βασιλεία ΙΙ». Το νέο εποπτικό πλαίσιο στηρίζεται σε τρεις πυλώνες¹⁰⁴:

- Ο πρώτος πυλώνας- Pillar I (κεφαλαιακές απαιτήσεις) ασχολείται με την διατήρηση του κανονιστικού πλαισίου των ιδίων κεφαλαίων που υπολογίζεται για τους κινδύνους που αντιμετωπίζει μια τράπεζα, όπως τον πιστωτικό και τον λειτουργικό κίνδυνο.
- Ο Δεύτερος Πυλώνας-Pillar II (διαδικασία εποπτικής αξιολόγησης) ασχολείται με το κανονιστικό πλαίσιο του πρώτου πυλώνα.
- Ο Τρίτος Πυλώνας- Pillar III (πειθαρχία της αγοράς) έχει ως στόχο να θέσει το ελάχιστο ποσό των κεφαλαιακών απαιτήσεων, αλλά και την διαδικασία εποπτικής αξιολόγησης που θα επιτρέψει στην αγορά τον υπολογισμό της επάρκειας των ιδίων κεφαλαίων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.

¹⁰³ Π.Αλεξάκης-Φ.Καλφάογλου, Το κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας των τραπεζών, Νομική Βιβλιοθήκη, 2019, σελ. 62

¹⁰⁴ Π. Αλεξάκης-Φ. Καλφάογλου, Το κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας των τραπεζών, Νομική Βιβλιοθήκη, 2019, σελ. 64

Πέραν των τριών πυλώνων, η Βασιλεία II παρείχε κίνητρα για τις τράπεζες να προχωρούν σε τιτλοποίηση, ήτοι να μετατρέπουν τα δάνεια τους σε τίτλους και στη συνέχεια να τα μετακινούν εκτός των ισολογισμών τους, προκειμένου να μετακυλήσουν τον κίνδυνο και να περιορίσουν τη στάθμισή του σε σχέση με τα περιουσιακά τους στοιχεία. Με τη μέθοδο αυτή, οι τράπεζες μπορούσαν να περιορίζουν τις κεφαλαιακές τους απαιτήσεις και να αυξάνουν το βαθμό μόχλευσής τους μέσω της ανάληψης περισσότερων κινδύνων.

Ωστόσο, η κρίση κατέδειξε ότι οι υφιστάμενες κεφαλαιακές απαιτήσεις δεν επαρκούσαν για να αντιμετωπίσουν τις ζημίες που υπέστησαν οι τράπεζες. Αντιδρώντας στην κρίση, η Επιτροπή της Βασιλείας οδηγήθηκε στην υιοθέτηση νέου κανονιστικού πλαισίου γνωστού ως «η Βασιλεία III», με το οποίο σκοπείται η αναθεώρηση του ισχύοντος πλαισίου και η ενδυνάμωση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος.

Μια πολύ σημαντική τροποποίηση υπό το νέο πλαίσιο αφορά τον ορισμό των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων τους. Συνοπτικά το νέο κανονιστικό πλαίσιο έχει ως ακολούθως¹⁰⁵:

(i) Κατά τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων για κάλυψη έναντι του πιστωτικού κινδύνου, οι τράπεζες οφείλουν να αξιολογούν τον πιστωτικό κίνδυνο των ανοιγμάτων τους, ανεξάρτητα από το αν υπάρχει ή όχι πιστοληπτική αξιολόγηση από Οίκους Αξιολόγησης καθώς και να ελέγχουν κατά πόσο οι συντελεστές στάθμισης που εφαρμόζονται για τα εν λόγω ανοίγματα είναι κατάλληλοι ή όχι.

(ii) Οι εποπτικές αρχές του κράτους οφείλουν να ελέγχουν την πλήρωση συγκεκριμένων κριτηρίων εκ μέρους του Οίκου Αξιολόγησης τον οποίο αναγνωρίζουν ως «επιλέξιμο».

(iii) Ενόψει της ζημίας που προκάλεσε η υπερβολική μόχλευση και προκειμένου να μην επαναληφθεί το φαινόμενο, καθιερώνεται ένας απλός συντελεστής μόχλευσης, ο οποίος ανέρχεται σε 3%. Ο συντελεστής αυτός δεν βασίζεται στον κίνδυνο και θα εφαρμόζεται συμπληρωματικά προς τις απαιτήσεις κεφαλαιακής επάρκειας (ως “backstop measure”).

(iv) Καθιερώνονται σε διεθνές επίπεδο δύο συντελεστές ρευστότητας των τραπεζών (“liquidity ratios”): α) ένας βραχυχρόνιος, ο «συντελεστής κάλυψης ρευστότητας» (“liquidity coverage ratio”, “LCR”) και β) ένας μακροχρόνιος, ο «συντελεστής καθαρής σταθερής χρηματοδότησης» (“net stable funding ratio”, “NSFR”)

(v) Καθιερώνονται εργαλεία παρακολούθησης του κινδύνου ρευστότητας από τις εποπτικές αρχές, προκειμένου να διασφαλιστεί η κατάλληλη παρακολούθηση και αξιολόγηση του κινδύνου ρευστότητας από τις εποπτικές αρχές με ομοιόμορφο τρόπο.

¹⁰⁵ Χ. Γκόρτσος, «Βασιλεία III: Η αναθεώρηση του ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου της Επιτροπής της Βασιλείας για την τραπεζική εποπτεία με στόχο την ενδυνάμωση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος, σελ. 521-536

(vi) Καθιερώνονται ειδικές διατάξεις για την αντιμετώπιση της χρονικής διάστασης του συστημικού κινδύνου, δηλαδή τον περιορισμό της προκυκλικότητας. Η προκυκλικότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος δημιουργεί ενδογενείς πιστωτικούς κύκλους, δηλαδή αύξηση των πιστώσεων σε περιόδους οικονομικής άνθησης και μείωση των πιστώσεων σε περιόδους ύφεσης. Καθώς οι τράπεζες σε περιόδους ύφεσης υπόκεινται σε ζημίες και τα αποθεματικά τους μειώνονται, επιδεινώνονται οι όροι άντλησης κεφαλαίων από εξωτερικές πηγές. Η εξέλιξη αυτή επιδρά ανασταλτικά στην πιστωτική επέκταση και, κατά συνέπεια, επιφέρει κάμψη της οικονομικής δραστηριότητας, εξέλιξη που με τη σειρά της αυξάνει τον κίνδυνο της παραπέρα αποδυνάμωσης του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Στο πλαίσιο αυτό, οι τράπεζες καλούνται: (α) να δημιουργούν, σε ομαλές περιόδους, «κεφαλαιακό απόθεμα για λόγους συντήρησης» (“capital conservation buffer”), (β) να δημιουργούν, σε περιόδους υπερβολικής πιστωτικής επέκτασης, «αντικυκλικό (κεφαλαιακό) απόθεμα» (“countercyclical buffer”), (γ) να σχηματίζουν δυναμικές προβλέψεις (“forward-looking provisions”) βάσει των αναμενόμενων ζημιών από στοιχεία του χαρτοφυλακίου τους, και (δ) να καλύπτονται έναντι της υπερβολικής κυκλικότητας των ελάχιστων κεφαλαιακών τους απαιτήσεων.

Από νομοθετική άποψη, η Βασιλεία εισήχθη μέσω της Οδηγίας 2016/36 (CRD-IV) και του Κανονισμού 575/2013 (CRR), αμφότερα δε τα νομοθετήματα αυτά ρυθμίζουν το ζήτημα της επάρκειας κεφαλαίων. Μετά το νέο εποπτικό πλαίσιο, ακολούθησε πρόταση αναθεώρησης αυτού (το λεγόμενο “CRD V package”), το οποίο περιλαμβάνει τρία βασικά πεδία, τις απαιτήσεις για κεφάλαια και ρευστότητα, θέματα αναλογικότητας και θέματα εξυγίανσης μη βιώσιμων τραπεζών¹⁰⁶.

Η χρηματοπιστωτική κρίση του 2007-2008 ανέδειξε ότι το υφιστάμενο πλαίσιο μικροπροληπτικής πολιτικής ήταν ανεπαρκές ως προς την διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας. Η διατήρηση εύρωστων τραπεζών δεν μπορούσε να διασφαλίσει ότι και το χρηματοπιστωτικό σύστημα θα παρέμενε εύρωστο και σταθερό. Κατά συνέπεια, κατέστη εμφανής η ανάγκη υιοθέτησης νέων μέσων πολιτικής, τα οποία έγιναν γνωστά σαν μέσα μακροπροληπτικής πολιτικής.

Ένας ορισμός της μακροπροληπτικής πολιτικής είναι ότι αυτή επιδιώκει να εμπεδώσει τις συνθήκες, που οδηγούν σε χρηματοπιστωτική σταθερότητα μέσω του περιορισμού του συστημικού κινδύνου.

¹⁰⁶ Π.Αλεξάκης-Φ.Καλφάογλου, Το κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας των τραπεζών, Νομική Βιβλιοθήκη, 2019, σελ. 66

Μέσω της μακροπροληπτικής πολιτικής επιδιώκεται¹⁰⁷: α) η αύξηση της ανθεκτικότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος σε περίπτωση συστημικών διαταραχών μέσω της δημιουργίας και χρησιμοποίησης περιθωρίων ασφαλείας, τα οποία το βοηθούν να λειτουργεί αποτελεσματικά ακόμη και κάτω από δυσμενείς συνθήκες, β) η αποφυγή της συσσώρευσης συστημικών ανισορροπιών, μέσω της άμβλυνσης της κυκλικής ανατροφοδότησης μεταξύ των τιμών των περιουσιακών στοιχείων και των δανειοδοτήσεων, με τη συγκράτηση της μόχλευσης, του χρέους και των ευμετάβλητων πηγών χρηματοδότησης και γ) ο έλεγχος των δομικών αδυναμιών του χρηματοπιστωτικού συστήματος, οι οποίες προκύπτουν λόγω διασύνδεσης μεταξύ των τραπεζών.

Από τα ανωτέρω, προκύπτει ότι κεντρικές έννοιες της μακροπροληπτικής πολιτικής είναι: α) η χρηματοπιστωτική σταθερότητα και β) ο συστημικός κίνδυνος¹⁰⁸.

α) Με τον όρο χρηματοπιστωτική σταθερότητα νοείται μια κατάσταση όπου το χρηματοοικονομικό σύστημα μπορεί να ανταποκριθεί σε διαταραχές και σε συστημικές ανισορροπίες, χωρίς να διαταράσσεται σοβαρά η χρηματοοικονομική διαμεσολάβση.

β) Με τον όρο συστημικός κίνδυνος νοούνται οι συνθήκες που υπονομεύουν τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Ο συστημικός κίνδυνος διαθέτει δύο διαστάσεις, την κυκλική και τη διαρθρωτική. Η κυκλική αποτυπώνει τη διαχρονική εξέλιξή του και είναι άμεσα συνυφασμένη με την προκυκλικότητα που αναφέρθηκε ανωτέρω, ενώ η διαρθρωτική αντικατοπτρίζει την κατανομή του κινδύνου στο χρηματοπιστωτικό σύστημα σε κάθε δεδομένη χρονική στιγμή. Επίσης ο συστημικός κίνδυνος διαθέτει τρεις μορφές: i) τον κίνδυνο μετάδοσης, ii) τον κίνδυνο μακροοικονομικής διαταραχής και iii) τον κίνδυνο εκδήλωσης συστημικών ανισορροπιών.

Η μακροπροληπτική πολιτική τελεί σε αλληλεπίδραση με άλλες πολιτικές που επίσης στοχεύουν τον συστημικό κίνδυνο, όπως είναι η μικροπροληπτική ρυθμιστική παρέμβαση και εποπτεία, η πολιτική εξυγίανσης μη βιώσιμων τραπεζών και η νομισματική πολιτική.

Τα εργαλεία¹⁰⁹ που χρησιμοποιούνται στα πλαίσια άσκησης μακροπροληπτικής πολιτικής είναι τα ακόλουθα: α) εργαλεία κεφαλαιακής διάρθρωσης, β) εργαλεία ρευστότητας και γ) διαρθρωτικά εργαλεία.

¹⁰⁷ Π.Αλεξάκης-Φ.Καλφάογλου, Το κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας των τραπεζών, Νομική Βιβλιοθήκη, 2019, σελ. 168

¹⁰⁸ Π.Αλεξάκης-Φ.Καλφάογλου, Το κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας των τραπεζών, Νομική Βιβλιοθήκη, 2019, σελ. 169-170

¹⁰⁹ Π.Αλεξάκης-Φ.Καλφάογλου, Το κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας των τραπεζών, Νομική Βιβλιοθήκη, 2019, σελ. 179-182

α) Εργαλεία κεφαλαιακής διάρθρωσης: Πρόκειται για εργαλεία που απαιτούν τη διατήρηση κεφαλαίων υψηλής ποιότητας και υψηλής ικανότητας απορρόφησης ζημιών. Η συνηθέστερη μορφή των κεφαλαίων αυτών είναι κεφαλαιακά αποθέματα ασφαλείας (capital buffers).

β) Εργαλεία ρευστότητας: Πρόκειται για εργαλεία που στοχεύουν είτε στη δημιουργία αποθεμάτων ρευστότητας (liquidity buffers) είτε στη διευκόλυνση σταθερής χρηματοδότησης (stable funding).

γ) Διαρθρωτικά εργαλεία: Πρόκειται για εργαλεία που στοχεύουν την θέσπιση περιορισμών στην ανάπτυξη των τραπεζικών ισολογισμών μέσω περιοριστικών ορίων.

2.11.3 Νέα δέσμη μέτρων

Κατά τη διάρκεια της πρόσφατης κρίσης, οι ελληνικές τράπεζες έχασαν μεγάλο μέρος των καταθέσεων τους εξαιτίας του κλίματος αβεβαιότητας για την ελληνική οικονομία με συνέπεια οι ελληνικές τράπεζες να είναι αυξανόμενα εξαρτημένες από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και τον Έκτακτο Μηχανισμό Ρευστότητας της Τράπεζας της Ελλάδος¹¹⁰. Η μείωση αυτή κατέστησε αναγκαία την άμεση ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών, ώστε να βελτιωθεί η κεφαλαιακή τους θέση, γεγονός απαραίτητο για τη διασφάλιση της ανάκαμψης του τραπεζικού συστήματος. Ως εκ τούτου, ο συνδυασμός της σωστής ανακεφαλαιοποίησης και της αναδιάταξης του τραπεζικού συστήματος μέσω συγχωνεύσεων και απορροφήσεων μπορούν να οδηγήσουν σε ένα ισχυρό και βιώσιμο τραπεζικό σύστημα.

Η χρηματοπιστωτική κρίση και η διάσωση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων από τα κράτη έφερε στο προσκήνιο ερωτήματα σχετικά με την αποτελεσματικότητα του κανονιστικού και ρυθμιστικού πλαισίου λειτουργίας τους. Η στήριξη των προβληματικών, συστημικά σημαντικών τραπεζών (too big to fail), έθεσε το ζήτημα του ηθικού κινδύνου στη λειτουργία των τραπεζών. Εν ολίγοις, στο παρελθόν οι τράπεζες μπορούσαν να αναλαμβάνουν υπερβολικούς κινδύνους -καθώς το πλαίσιο λειτουργίας τους το επέτρεπε- με αποτέλεσμα να πληγεί το κύρος τους, γεγονός που κατέστησε αναγκαία τη θέσπιση διαφορετικού μοντέλου λειτουργίας των τραπεζών καθώς και αυστηρότερου εποπτικού πλαισίου. Απώτερος στόχος της αναμόρφωσης του τραπεζικού συστήματος είναι η αντιμετώπιση του συστημικού κινδύνου που το απειλεί ώστε να διασφαλισθεί η σταθερότητά του. Εξ αυτού του λόγου είναι επιβεβλημένο: 1) να διακρατούν οι συστημικές τράπεζες επιπλέον κεφάλαια, 2) να θεσμοθετούνται μηχανισμοί εποπτείας που θα διασφαλίζουν ότι η κατάρρευση μιας τράπεζας δεν θα συμπαρασύρει

¹¹⁰ Ι. Μουρμούρας, Η Διπλή Κρίση Δημόσιου Χρέους -Τραπεζών, Τόμος Α', Ιανουάριος 2015, σελ. 165-166

ολόκληρο το χρηματοπιστωτικό σύστημα και 3) να λαμβάνουν χώρα διαρθρωτικές αλλαγές στο κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας των τραπεζών.

Πρόσφατα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε νέα δέσμη μέτρων¹¹¹ για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας των τραπεζών. Οι νέοι αυτοί κανόνες διασφαλίζουν ότι οι ευρωπαϊκές τράπεζες θα καταστούν ανθεκτικότερες σε μελλοντικούς οικονομικούς κλυδωνισμούς. Η εν λόγω νέα δέσμη οριστικοποιεί την εφαρμογή της «Βασιλείας III» και αποτελείται από τα ακόλουθα μέρη:

- Εφαρμογή της συμφωνίας «Βασιλεία III»-ενίσχυση της ανθεκτικότητας σε οικονομικούς κλυδωνισμούς

Τα νέα μέτρα εφαρμόζουν τη συμφωνία «Βασιλεία III», λαμβάνοντας υπ' όψιν τις ιδιαιτερότητες του τραπεζικού τομέα. Τα νέα μέτρα στοχεύουν να διασφαλίσουν ότι τα «εσωτερικά υποδείγματα» που χρησιμοποιούν οι τράπεζες για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών τους απαιτήσεων δεν υποτιμούν τους κινδύνους, εξασφαλίζοντας ότι το κεφάλαιο που απαιτείται για την κάλυψη αυτών των κινδύνων είναι επαρκές. Με τα νέα μέτρα σκοπείται η ενίσχυση της ανθεκτικότητας των τραπεζών χωρίς αυτό να σημαίνει και αύξηση των κεφαλαιακών απαιτήσεων.

- Βιωσιμότητα-συμβολή στην πράσινη μετάβαση

Η ενίσχυση της ανθεκτικότητας του τραπεζικού τομέα σε περιβαλλοντικούς, κοινωνικούς και σχετικούς με τη διακυβέρνηση κινδύνους αποτελεί βασικό τομέα της στρατηγικής της Επιτροπής για τη βιώσιμη χρηματοδότηση. Τα νέα μέτρα υποχρεώνουν τις τράπεζες να εντοπίζουν, να γνωστοποιούν και να διαχειρίζονται τους περιβαλλοντικούς, κοινωνικούς και σχετικούς με τη διακυβέρνηση κινδύνους στο πλαίσιο διαχείρισης των κινδύνων τους. Η ανωτέρω υποχρέωση περιλαμβάνει την τακτική διεξαγωγή ασκήσεων προσομοίωσης ακραίων κλιματικών καταστάσεων τόσο από τις εποπτικές αρχές όσο και από τις τράπεζες. Οι εποπτικές αρχές οφείλουν να αξιολογούν τους περιβαλλοντικούς, κοινωνικούς και σχετικούς με τη διακυβέρνηση κινδύνους στο πλαίσιο της διενέργειας τακτικών ελέγχων. Επίσης, οι τράπεζες οφείλουν να γνωστοποιούν τον βαθμό έκθεσής τους σε περιβαλλοντικούς, κοινωνικούς και σχετικούς με τη διακυβέρνηση κινδύνους.

- Ισχυρότερη εποπτεία-εξασφάλιση χρηστής διαχείρισης των τραπεζών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και καλύτερη προστασία της χρηματοοικονομικής σταθερότητας

Η νέα δέσμη μέτρων παρέχει ισχυρότερα εργαλεία στις εποπτικές αρχές των τραπεζών της Ένωσης. Θεσπίζεται μια σαφής δέσμη κανόνων για τις «ικανότητες και το ήθος», στο πλαίσιο

¹¹¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή – Δελτίο Τύπου, 21/10/2021

των οποίων οι εποπτικές αρχές αξιολογούν κατά πόσο τα ανώτερα στελέχη διαθέτουν τις απαιτούμενες δεξιότητες για τη διαχείριση μιας τράπεζας. Επιπλέον, οι εποπτικές αρχές διαθέτουν καλύτερα εργαλεία εποπτείας των ομίλων χρηματοοικονομικής τεχνολογίας. Τέλος, η νέα δέσμη μέτρων εναρμονίζει τους κανόνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα αυτό, γεγονός που θα επιτρέψει στις εποπτικές αρχές να διαχειρίζονται καλύτερα τους κινδύνους που σχετίζονται με τις ως άνω οντότητες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Οι συγχωνεύσεις και οι Εξαγορές στην Ελληνική Τραπεζική Αγορά

3.1 Εισαγωγή

Μετά την χρηματοπιστωτική κρίση του 2010, έκανε εντονότατα την εμφάνισή του το φαινόμενο των συγχωνεύσεων και εξαγορών στον τραπεζικό κλάδο. Αναπόφευκτο αποτέλεσμα του γεγονότος αυτού είναι μια δομή αγοράς με λιγότερα τραπεζικά ιδρύματα.

Κατά την περίοδο 1998 – 2007, το ελληνικό τραπεζικό σύστημα χαρακτηρίζει η ιδιωτικότητα, η ανάπτυξη, οι επενδύσεις και η κερδοφορία. Πλέον τα τραπεζικά ιδρύματα είναι κυρίως πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, γεγονός που τους επιτρέπει να προβούν σε εσωτερικές εξαγορές και συγχωνεύσεις καθώς και να αναδιατάξουν τον εγχώριο τραπεζικό τομέα. Κατά τη δεκαετία αυτή, οι ιδιωτικές τράπεζες καταλαμβάνουν το 80% του ελληνικού τραπεζικού συστήματος σε όρους ενεργητικού. Τη δεκαετία αυτή χαρακτηρίζει και «σημαδεύει» μπορεί να πει κανείς, η υιοθέτηση του ευρώ ως εθνικού νομίσματος.

Ακριβώς αυτή την περίοδο είναι που τα ελληνικά τραπεζικά ιδρύματα στρέφουν το ενδιαφέρον τους στο εξωτερικό, επεκτείνοντας τις δραστηριότητές τους σε χώρες της Βαλκανικής όπως π.χ. Σερβία, Αλβανία, Βουλγαρία κλπ. αλλά και σε μεγάλα χρηματοπιστωτικά κέντρα όπως το Λονδίνο και η Νέα Υόρκη. Περί τα τέλη του 2007, οι ελληνικές τράπεζες (ήτοι Εθνική, Πειραιώς, Alpha Bank, Eurobank, Εμπορική και Αγροτική) δραστηριοποιούνται πλέον σε δεκαπέντε (15) χώρες. Το εγχείρημα αυτό απεδείχθη επιτυχημένο καθώς οι ελληνικές τράπεζες καθ' όλο το ανωτέρω χρονικό διάστημα διέθεταν υψηλή κεφαλαιακή επάρκεια και υψηλά επίπεδα κερδών. Οι κύριοι παράγοντες που οδήγησαν στην κερδοφορία αυτή είναι:

α) η ταχύτατη πιστωτική επέκταση, β) η ανοδική φάση του οικονομικού κύκλου τόσο στην Ελλάδα όσο και στις περισσότερες χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, γ) η μηδενική σχεδόν έκθεση των ελληνικών τραπεζών σε σύνθετα επενδυτικά προϊόντα υψηλού κινδύνου, δ) τα έκτακτα κέρδη τα οποία ανήλθαν σε περίπου 10% επί του συνόλου των κερδών και ε) στη μείωση της φορολόγησης.

Απόρροια της καλής πορείας των ελληνικών τραπεζών την περίοδο αυτή είναι η χρηματοδότηση του ιδιωτικού τομέα και κυρίως των νοικοκυριών και των μικρών επιχειρήσεων, γεγονός ωστόσο που ισοσταθμίζεται από την αύξηση καταθέσεων με πελάτες των τραπεζών αυτά τα ίδια τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις.

Την προαναφερθείσα καλή περίοδο για τις ελληνικές τράπεζες διαδέχθηκε μια εξαιρετικά δύσκολη δεκαετία, αυτή μεταξύ των ετών 2008-2018, κατά τη διάρκεια της οποίας οι διεθνείς αγορές χρήματος κλυδωνίστηκαν. Όπως ήταν αναμενόμενο στη σύγχρονη παγκοσμιοποιημένη αγορά, οι ελληνικές τράπεζες δεν θα μπορούσαν να μείνουν ανεπηρέαστες. Αντιλαμβανόμενος ο Έλληνας νομοθέτης την ανάγκη θωράκισης των ελληνικών τραπεζών, πρότεινε τη θέσπιση του Ν. 3723/2008, μέσω του οποίου οι ελληνικές τράπεζες μπορούσαν να λάβουν περιορισμένη κρατική βοήθεια.

Στο πλαίσιο της ενίσχυσης/θωράκισης των τραπεζών, υιοθετείται η λύση της έκδοσης προνομιούχων μετοχών εκ μέρους του Κράτους, το οποίο αποκτά μερίδιο και σειρά διοικητικών δικαιωμάτων σε αυτές. Η παρουσία του Ελληνικού Δημοσίου στα τραπεζικά ιδρύματα οδηγεί σε περιορισμό των διανεμόμενων κερδών και σε περιορισμό της πιστωτικής τους δραστηριότητας. Η δυσμενής οικονομική συγκυρία σε συνδυασμό με τις αρνητικές αξιολογήσεις των μετοχών των ελληνικών τραπεζών εκ μέρους των οίκων αξιολόγησης αύξησαν κατακόρυφα τον πιστωτικό τους κίνδυνο.

Τα υψηλά επίπεδα ανάπτυξης και κερδοφορίας των προηγούμενων ετών τα διαδέχθηκαν ένας υπερβολικά μεγάλος όγκος μη εξυπηρετούμενων δανείων, τα οποία κατέστησαν ύψιστη την προτεραιότητα αποτελεσματικής διαχείρισής τους, δεσμεύοντας ανθρώπινους και οικονομικούς πόρους σε βάρος της ανάπτυξης.

Η έντονη τάση για επενδύσεις της προηγούμενης χρονικής περιόδου αντικαταστάθηκε από έντονη τάση αποεπένδυσης. Τα πιστωτικά ιδρύματα προχώρησαν σε συρρίκνωση των δραστηριοτήτων τους τόσο σε εσωτερικό όσο και σε εξωτερικό επίπεδο. Προς επίρρωση τούτου μπορεί κανείς να αναφερθεί στο χρονικό διάστημα: α) από τον Ιανουάριο του 2008 μέχρι τον Απρίλιο του 2018, οπότε και σημειώθηκε δραστική μείωση των εν λειτουργία τραπεζών (από 64 σε 38) μέσω συγχωνεύσεων, εξαγορών και εξυγιάνσεων ενώ αποχώρησαν από την ελληνική αγορά οι περισσότερες ξένες τράπεζες (π.χ. οι γαλλικές τράπεζες Credit Agricole και Societe Generale) και β) από τον Οκτώβριο του 2010 μέχρι τον Δεκέμβριο του 2015 επτά εμπορικές και επτά συνεταιριστικές τράπεζες τέθηκαν σε καθεστώς εξυγιάνσης, όπως συνέβη με το Ταχυδρομικό Ταμειτήριο.

Τις πιο ισχυρές πιέσεις δέχθηκε ο τραπεζικός τομέας την περίοδο 2010-2015, εξ' αιτίας των γενικότερων οικονομικών και δημοσιονομικών εξελίξεων στην Ελλάδα. Κατά την περίοδο αυτή, ο κίνδυνος ρευστότητας αποτέλεσε το πιο δυσεπίλυτο πρόβλημα για τις τράπεζες, καθώς

η πρόσβασή τους στις διεθνείς αγορές χρήματος και κεφαλαίων δεν ήταν εφικτή, ενώ ταυτόχρονα είδαν τα αποθέματα τους σε καταθέσεις να μειώνονται σημαντικά. Η εικόνα που δημιουργείται οδηγούσε με μαθηματική ακρίβεια στη δημιουργία σκηνικού πιστωτικής ασφυξίας, γεγονός που απειράπη εξ' αιτίας της παροχής κρατικών εγγυήσεων και της προσφυγής στον ΕΛΑ αλλά και στην απομόχλευση των πιστωτικών ιδρυμάτων¹¹².

Εν αντιθέσει με την προηγούμενη περίοδο, το 2016 χαρακτηρίστηκε από ανάκαμψη, η οποία συνεχίστηκε και το έτος 2017¹¹³. Η βελτίωση και η σταθεροποίηση των οικονομικών συνθήκων είχαν σαν αποτέλεσμα να επέλθει χρηματοπιστωτική σταθερότητα, η οποία είναι απαραίτητη προκειμένου να μπορέσει να συνδράμει την πραγματική οικονομία.

Αποτέλεσμα των ως άνω εξελίξεων ήταν –όπως είναι φυσικό- και η μεταβολή στη διάρθρωση του ενεργητικού και του παθητικού των ελληνικών τραπεζών. Οι σημαντικότεροι παράγοντες που οδήγησαν στην ανωτέρω μεταβολή ήταν η αποεπένδυση των συστημικών τραπεζών από τις μη βασικές δραστηριότητές τους, η εξυγίανση του δανειακού χαρτοφυλακίου και η μείωση του δανεισμού από την ΕΚΤ και το μηχανισμό παροχής έκτακτης ενίσχυσης σε ρευστότητα (ΕΛΑ). Το ενεργητικό των ελληνικών τραπεζών μειώθηκε, γεγονός που οφείλεται – μεταξύ άλλων- στην πώληση των θυγατρικών τους στο εξωτερικό (όπως π.χ. η πώληση της Finansbank από την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος - στο πλαίσιο της εφαρμογής των εγκεκριμένων από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ανταγωνισμού σχεδίων αναδιάρθρωσης των συστημικών ελληνικών τραπεζικών ομίλων)¹¹⁴.

Η πορεία ανάκαμψης συνεχίστηκε καθ' όλη τη διάρκεια του 2018, με αποτέλεσμα την εμπέδωση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας. Το γεγονός αυτό οδήγησε και στην αναβάθμιση του αξιόχρεου της χώρας μας από τους διεθνείς οίκους αξιολόγησης στις αρχές του 2019.

Παρά το γεγονός ότι μειώθηκε ο ρυθμός συρρίκνωσης του ενεργητικού των ελληνικών τραπεζών, το 2018, εξακολούθησε να παρουσιάζεται το φαινόμενο του περιορισμού της διεθνούς δραστηριότητας των ελληνικών τραπεζών¹¹⁵. Η αποεπένδυση θεωρήθηκε ως απαραίτητο μέτρο αναδιάρθρωσης των ελληνικών τραπεζών από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με αποτέλεσμα το χρονικό αυτό διάστημα, να ολοκληρώσει η Εθνική Τράπεζα την πώληση των

¹¹² Επισκόπηση του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος της Τράπεζας της Ελλάδος, Ιούλιος 2016, σελ. 17

¹¹³ Επισκόπηση του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος της Τράπεζας της Ελλάδος, Ιούλιος 2017, σελ. 9

¹¹⁴ Επισκόπηση του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος της Τράπεζας της Ελλάδος, Ιούλιος 2017, σελ. 19

¹¹⁵ Επισκόπηση του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος της Τράπεζας της Ελλάδος, Ιούνιος 2019, σελ. 35-36

θυγατρικών της στην Αλβανία και τη Νότιο Αφρική, η Τράπεζα Πειραιώς στη Ρουμανία και τη Σερβία και η Eurobank στη Ρουμανία.

Το 2019 και εξ' αιτίας της αναπτυξιακής πορείας της χώρας, το ελληνικό τραπεζικό σύστημα ακολούθησε θετική πορεία, η οποία είχε ως χαρακτηριστικά την αύξηση των τραπεζικών καταθέσεων, τη βελτίωση των συνθηκών χρηματοδότησης των τραπεζών και την ανάκτηση της εμπιστοσύνης στο τραπεζικό σύστημα. Πιο συγκεκριμένα, κατά την περίοδο αυτή, οι τράπεζες κατάφεραν να διατηρήσουν σε ικανοποιητικό επίπεδο την κεφαλαιακή τους επάρκεια, να επεκτείνουν την πίστωσή τους προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις, να προσελκύσουν καταθέσεις ιδιωτών και να μειώσουν τα αποθέματά τους σε μη εξυπηρετούμενα δάνεια¹¹⁶.

Την αναπτυξιακή πορεία του προηγούμενου έτους ήρθε να ανακόψει η πανδημία, κατά το έτος 2020¹¹⁷. Παρά το έκτακτο αυτό γεγονός, εντάθηκε ο ρυθμός αύξησης του ενεργητικού των εγχώριων τραπεζών. Η έξοδος του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ευρωπαϊκή Ένωση διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στην επιλογή των ελληνικών τραπεζών στο να αποχωρήσουν, το 2020, από τη χώρα. Χαρακτηριστικές περιπτώσεις είναι η μεταφορά των εργασιών του υποκαταστήματος της Alpha Bank στο Λουξεμβούργο και του υποκαταστήματος της Τράπεζας Πειραιώς στην Ελλάδα.

3.2 Η περίπτωση των ελληνικών τραπεζών υπό τον έλεγχο της Επιτροπής Ανταγωνισμού

Στη συνέχεια, κρίνεται αναγκαίο, να γίνει μια συνοπτική αναφορά στις συγχωνεύσεις και τις εξαγορές που έχουν πραγματοποιήσει οι τέσσερις συστημικές τράπεζες της χώρας, τις τελευταίες δύο δεκαετίες, οι οποίες έχουν τεθεί στη διαδικασία ελέγχου της Επιτροπής Ανταγωνισμού.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε. ιδρύθηκε το 1841 και εισήχθη στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών το 1880. Με 180 και πλέον χρόνια επιτυχούς και αδιάλειπτης λειτουργίας στον οικονομικό βίο της χώρας, η Τράπεζα έχει εξελιχθεί σε ένα σύγχρονο και ολοκληρωμένο όμιλο εταιρειών παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, καλύπτοντας έτσι τις συνεχώς διευρυνόμενες ανάγκες των πελατών της¹¹⁸. Στο πλαίσιο αυτό, η Τράπεζα ίδρυσε το

¹¹⁶ Έκθεση Διοικητού της Τράπεζας της Ελλάδος για το 2019, Μάρτιος 2020, σελ. 23

¹¹⁷ Έκθεση χρηματοπιστωτικής σταθερότητας της Τράπεζας της Ελλάδος, Ιούνιος 2021, σελ. 7-8

¹¹⁸ Ιστοσελίδα www.nbg.gr

1891 την Ελληνική Εταιρεία Γενικών Ασφαλίσεων «Η Εθνική» και το 1927 την Εθνική Κτηματική Τράπεζα.

Μέχρι την ίδρυση της Τράπεζας της Ελλάδος το 1928, η Τράπεζα είχε το εκδοτικό προνόμιο στην Ελλάδα και ήταν υπεύθυνη για την έκδοση του νομίσματος. Το 1953, η Τράπεζα συγχωνεύτηκε με την «Τράπεζα Αθηνών», που είχε ιδρυθεί το 1893. Μέσα στο 1998, η Τράπεζα προέβη στη συγχώνευση δι' απορροφήσεως της θυγατρικής της «Εθνική Κτηματική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.», η οποία είχε προέλθει από τη συγχώνευση δύο πρώην θυγατρικών της εταιρειών, της «Εθνική Κτηματική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.» και της «Εθνική Στεγαστική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.», με σκοπό την αρτιότερη εξυπηρέτηση των πελατών της στον τομέα της στεγαστικής και κτηματικής πίστης.

Υπό το νέο νομοθετικό πλαίσιο (Ν. 3959/2011) οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές στις οποίες προέβη η Εθνική Τράπεζα ήταν:

i) Η συγκέντρωση μεταξύ της ανώνυμης τραπεζικής εταιρίας «ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.» και της «Αχαϊκής Συνεταιριστικής Τράπεζας Συν.Π.Ε.», μέσω της απόκτησης από την πρώτη όλων των συμβατικών σχέσεων από συμβάσεις ανοίγματος τραπεζικών λογαριασμών που καταρτίστηκαν μεταξύ του πιστωτικού συνεταιρισμού «Αχαϊκή Συνεταιριστική Τράπεζα Συν.Π.Ε.» και τρίτων και των απαιτήσεων τρίτων κατά της «Αχαϊκής Συνεταιριστικής Τράπεζας Συν.Π.Ε.» που απορρέουν από συμβάσεις προθεσμιακών καταθέσεων. Η εν λόγω συγκέντρωση εγκρίθηκε ομόφωνα από την Επιτροπή Ανταγωνισμού¹¹⁹.

ii) Η συγκέντρωση της ανώνυμης τραπεζικής εταιρίας με την επωνυμία «ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.» με την ανώνυμη τραπεζική εταιρία με την επωνυμία «ΤΡΑΠΕΖΑ EUROBANK ERGASIAS Α.Ε.», δια της υποβολής προαιρετικής δημόσιας πρότασης για την απόκτηση του συνόλου των κοινών ονομαστικών μετά ψήφου μετοχών. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού ενέκρινε μεν τη γνωστοποιηθείσα κατ' άρθρο 6 παρ. 1 - 3 του Ν. 3959/2011 συγκέντρωση, μέσω της απόκτησης του ελέγχου από την «ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.» επί της «ΤΡΑΠΕΖΑΣ EUROBANK ERGASIAS Α.Ε.», δια της υποβολής προαιρετικής δημόσιας πρότασης για την απόκτηση του συνόλου των κοινών ονομαστικών μετά ψήφου μετοχών, αλλά επέβαλε τη λήψη διορθωτικών μέτρων, όπως προβλέπονται στο άρθρο 8 παρ. 6 και 8 του Ν.3959/2011¹²⁰.

iii) Η συγκέντρωση της ανώνυμης τραπεζικής εταιρίας με την επωνυμία «ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.» με την υπό ειδική εκκαθάριση τραπεζική εταιρία με την επωνυμία «FBB - ΠΡΩΤΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ Α.Ε.», μέσω της απόκτησης επιλεγμένων

¹¹⁹ ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 542/VII /2012, σελ. 1 & 35

¹²⁰ ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 562/VII/2013, σελ. 3 & 333-336

στοιχείων του ενεργητικού και παθητικού της. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού ενέκρινε ομόφωνα την ανωτέρω γνωστοποιηθείσα συγκέντρωση¹²¹.

iv) Η συγκέντρωση της ανώνυμης τραπεζικής εταιρίας με την επωνυμία «ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.» με την υπό ειδική εκκαθάριση τραπεζική εταιρία με την επωνυμία «ΤΡΑΠΕΖΑ PROBANK Α.Ε.», μέσω της απόκτησης επιλεγμένων στοιχείων του ενεργητικού και παθητικού της. Την ως άνω συγκέντρωση ενέκρινε ομόφωνα η Επιτροπή Ανταγωνισμού¹²².

ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Η Πειραιώς ιδρύθηκε το 1916 και εδρεύει στην Αθήνα, επί της οδού Αμερικής 4¹²³. Αποτελεί μία από τις μεγαλύτερες εμπορικές τράπεζες της Ελλάδας και διαθέτει μεγάλο αριθμό καταστημάτων στην ελληνική επικράτεια. Η μετοχή της Πειραιώς είναι εισηγμένη στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών. Εκτός από τη σημαντική παρουσία της Πειραιώς στην Ελλάδα, οι δραστηριότητές της εκτείνονται και πέρα από αυτή. Από το Καταστατικό της προκύπτει ότι ο σκοπός της περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων: «1. Κάθε εργασία ή δραστηριότητα, η οποία επιτρέπεται ή επιβάλλεται στις Τράπεζες από την εκάστοτε ισχύουσα νομοθεσία[...].

Κατά τις τελευταίες δύο δεκαετίες, η Τράπεζα Πειραιώς έχει προχωρήσει σε μια σειρά συγχωνεύσεων και εξαγορών, οι οποίες έχουν τεθεί στον έλεγχο της Επιτροπής Ανταγωνισμού, ως ακολούθως:

i) Η συγκέντρωση, κατά το Ν.703/77, της «ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ Α.Ε.» με την «PROTON ΤΡΑΠΕΖΑ Α.Ε.» μέσω της απόκτησης του 31,3147% του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου της καθώς και των δικαιωμάτων ψήφου της. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού (Τμήμα Α'), επέτρεψε την κατ' άρθρο 4β του ν. 703/1977 γνωστοποιηθείσα, ως άνω συγκέντρωση¹²⁴.

ii) Η συγκέντρωση της ανώνυμης τραπεζικής εταιρίας με την επωνυμία «ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ Α.Ε.» με την «ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.», μέσω της απόκτησης επιλεγμένων στοιχείων του ενεργητικού και παθητικού της υπό ειδική εκκαθάριση Αγροτικής Τράπεζας. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού σε Ολομέλεια ομόφωνα ενέκρινε την ως άνω συγκέντρωση που προέκυψε από την απόκτηση από την «ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ Α.Ε.» των στοιχείων του ενεργητικού και παθητικού της υπό ειδική εκκαθάριση «ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.», καθώς έκρινε ότι, παρότι εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής

¹²¹ ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 568/VII /2013, σελ. 2 & 45

¹²² ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 576/VII /2013, σελ. 1-2 & 107

¹²³ Ιστοσελίδα www.piraeusbank.gr

¹²⁴ ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 425/V/2008, σελ. 1-2 & 13

του Ν.3959/2011, δεν δημιουργούσε σοβαρές αμφιβολίες ως προς το συμβατό αυτής με τις απαιτήσεις λειτουργίας του ανταγωνισμού¹²⁵.

iii) Η συγκέντρωση της «ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ Α.Ε.» με την «ΓΕΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.», μέσω της απόκτησης του αποκλειστικού ελέγχου της τελευταίας από την πρώτη. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού σε Ολομέλεια ομόφωνα ενέκρινε την ως άνω συγκέντρωση, παρότι εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του Ν. 3959/2011, καθώς δεν δημιουργούσε σοβαρές αμφιβολίες ως προς το συμβατό αυτής με τις απαιτήσεις λειτουργίας του ανταγωνισμού¹²⁶.

iv) Η συγκέντρωση της «ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ ΑΕ» με την «MILLENNIUM BANK ΑΕ», μέσω της απόκτησης του αποκλειστικού ελέγχου της τελευταίας από την πρώτη. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού ενέκρινε την ως άνω συγκέντρωση, καθώς δεν δημιουργούσε σοβαρές αμφιβολίες ως προς το συμβατό αυτής με τις απαιτήσεις λειτουργίας του ανταγωνισμού¹²⁷.

v) Η συγκέντρωση της «ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ Α.Ε.» με τις τραπεζικές εταιρίες με έδρα την Κύπρο (α) «ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΙΜΙΤΕΔ», (β) «CYPRUS POPULAR BANK PUBLIC CO LTD» και (γ) «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΙΜΙΤΕΔ», μέσω της απόκτησης στοιχείων ενεργητικού και παθητικού των ως άνω εδρευουσών στην Κύπρο τραπεζικών εταιριών από την «ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ Α.Ε.». Η Επιτροπή Ανταγωνισμού ενέκρινε, την ως άνω συγκέντρωση, καθώς δεν δημιουργούσε σοβαρές αμφιβολίες ως προς το συμβατό αυτής με τις απαιτήσεις λειτουργίας του ανταγωνισμού¹²⁸.

ΑΛΦΑ ΤΡΑΠΕΖΑ

Η «ΑΛΦΑ ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ» με διακριτικό τίτλο «ALPHA BANK» ιδρύθηκε το 1879 και αποτελεί ένα εκ των μεγαλύτερων τραπεζικών ιδρυμάτων της χώρας. Έδρα της τράπεζας είναι ο Δήμος Αθηναίων, οδός Σταδίου αριθμός 40 και είναι καταχωρημένη στο Μητρώο Ανωνύμων Εταιριών με αριθμό 6066/06/B/86/05. Η ALPHA BANK λειτουργεί ως ανώνυμη τραπεζική εταιρία. Η μετοχή της Τραπεζής είναι εισηγμένη στο Χρηματιστήριο Αθηνών από το 1925¹²⁹.

Σύμφωνα με το άρθρο 4 του Καταστατικού της: «4.1 Σκοπός της Τραπεζής είναι η διενέργεια, για ίδιο λογαριασμό ή για λογαριασμό τρίτων, στην Ελλάδα και στην αλλοδαπή, αυτοτελώς ή σε συνεργασία, συμπεριλαμβανομένης της κοινοπραξίας, μετά τρίτων, του συνόλου, άνευ περιορισμού ή ετέρας διακρίσεως, των (κυρίων και παρεπομένων) εργασιών,

¹²⁵ ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 549/VII/2012, σελ. 1-2 & 117

¹²⁶ ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 553/VII/2012, σελ. 1-2 & 118

¹²⁷ ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 566/VII/2013, σελ 1-2 & 143

¹²⁸ ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘΜ. 574/VII/2013, σελ. 1-2 & 222

¹²⁹ Ιστοσελίδα www.alpha.gr

δραστηριοτήτων, συναλλαγών και υπηρεσιών, που η εκάστοτε κείμενη (ημεδαπή, κοινοτική, αλλοδαπή) νομοθεσία επιτρέπει σε πιστωτικά ιδρύματα. 4.2 Για την εκπλήρωση του κατ' άρθρο 4.1 σκοπού, η Τράπεζα δύναται να διενεργεί οποιαδήποτε πράξη, εργασία ή συναλλαγή που, αμέσως ή εμμέσως, είναι συναφής, συμπληρωματική ή επιβοηθητική των κατ' άρθρο 4.1 σκοπών».

Κατά τις τελευταίες δύο δεκαετίες, η Άλφα Τράπεζα έχει προχωρήσει σε μια σειρά συγχωνεύσεων και εξαγορών, οι οποίες έχουν τεθεί στον έλεγχο της Επιτροπής Ανταγωνισμού, ως ακολούθως:

i) Η συγκέντρωση της «ALPHA ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ» με την «ΤΡΑΠΕΖΑ EFG EUROBANK ERGASIAS A.E.», δι' απορρόφησης της δεύτερης από την πρώτη. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού ενέκρινε την ως άνω συγχώνευση των εταιριών «ALPHA ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ» και «ΤΡΑΠΕΖΑ EFG EUROBANK ERGASIAS ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ», καθώς έκρινε ότι δεν δημιουργούνται σοβαρές αμφιβολίες ως προς τη δυνατότητα της να περιορίσει σημαντικά τον ανταγωνισμό, θέτοντας ωστόσο όρους και προϋποθέσεις ως προς τις επιμέρους αγορές αποδοχής καρτών και πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων (factoring)¹³⁰.

ii) Η συγκέντρωση της «ALPHA ΤΡΑΠΕΖΑΣ Α.Ε.» με την «ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.», δι' εξαγοράς της δεύτερης από την πρώτη. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού ενέκρινε την ως άνω συγκέντρωση που προκύπτει από την απόκτηση από την «ALPHA ΤΡΑΠΕΖΑ Α.Ε.» του αποκλειστικού ελέγχου της «ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.», καθώς η εν λόγω συγκέντρωση δεν προκαλούσε σοβαρές αμφιβολίες ως προς το συμβατό αυτής με τις απαιτήσεις λειτουργίας του ανταγωνισμού¹³¹.

iii) Η συγκέντρωση της «ALPHA ΤΡΑΠΕΖΑΣ Α.Ε.» με την «Συνεταιριστική Τράπεζα Δωδεκανήσου Συν.Π.Ε.», μέσω απόκτησης από την πρώτη όλων των συμβατικών σχέσεων από συμβάσεις ανοίγματος τραπεζικών λογαριασμών που καταρτίστηκαν μεταξύ του υπό ειδική εκκαθάριση πιστωτικού ιδρύματος με την επωνυμία «Συνεταιριστική Τράπεζα Δωδεκανήσου Συν.Π.Ε.» και τρίτων και των απαιτήσεων τρίτων κατά της «Συνεταιριστικής Τράπεζας Δωδεκανήσου Συν.Π.Ε.» που απορρέουν από συμβάσεις προθεσμιακών καταθέσεων. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού ενέκρινε την ως άνω συγκέντρωση, καθώς έκρινε ότι η εν λόγω συγκέντρωση δεν προκαλούσε σοβαρές αμφιβολίες ως προς το συμβατό αυτής με τις απαιτήσεις λειτουργίας του ανταγωνισμού¹³².

¹³⁰ ΑΠΟΦΑΣΗ 534/VI/2012, σελ. 1-4 & 205-206

¹³¹ ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 556/VII/2012, σελ. 1 & 176

¹³² ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 585/2014, 1-4 & 46

iv) Η συγκέντρωση της «ALPHA ΤΡΑΠΕΖΑΣ Α.Ε.» με την CITIBANK INTERNATIONAL PLC και την DINERS CLUB OF GREECE FINANCE COMPANY S.A., μέσω της απόκτησης αποκλειστικού ελέγχου από την Άλφα Τράπεζα α) των περιουσιακών στοιχείων κυριότητας της CITIBANK INTERNATIONAL PLC που απαρτίζουν τον κλάδο λιανικής τραπεζικής που διατηρούσε η τελευταία στην Ελλάδα και β) του συνόλου των μετοχών εκδόσεως της ανώνυμης εταιρίας DINERS CLUB OF GREECE FINANCE COMPANY S.A. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού ενέκρινε την ως άνω συγκέντρωση που αφορούσε στην απόκτηση αποκλειστικού ελέγχου από την «ALPHA ΤΡΑΠΕΖΑ Α.Ε.» επί α) των περιουσιακών στοιχείων κυριότητας της «CITIBANK INTERNATIONAL PLC» που απαρτίζανε τους κλάδους λιανικής τραπεζικής και επιχειρηματικής τραπεζικής (προς μικρομεσαίες επιχειρήσεις) και τις δραστηριότητες διάθεσης αμοιβαίων κεφαλαίων και ασφαλιστικής διαμεσολάβησης που διατηρούσε η τελευταία στην Ελλάδα και β) του συνόλου των μετοχών εκδόσεως της ανώνυμης εταιρίας «DINERS CLUB OF GREECE FINANCE COMPANY S.A.», καθώς έκρινε ότι η εν λόγω συγκέντρωση δεν προκαλούσε σοβαρές αμφιβολίες ως προς το συμβατό αυτής με τις απαιτήσεις λειτουργίας του ανταγωνισμού¹³³.

ΤΡΑΠΕΖΑ EUROBANK Α.Ε.

Η Eurobank, με έδρα την Αθήνα (Όθωνος 8), αποτελεί πιστωτικό ίδρυμα, το οποίο δραστηριοποιείται τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό. Το 1990, ιδρύθηκε η Ευρωεπενδυτική Τράπεζα. Αγόρασε πάνω από το 75% των μετοχών της EFG Private Bank (Luxembourg) S.A. και αυτό το τμήμα εντάχθηκε το 1994. Το 1996-97 εξαγόρασε στην Ελλάδα την Interbank Ελλάδος Α.Ε. και το δίκτυο των καταστημάτων της Credit Lyonnais Ελλάδος Α.Ε.. Το 1998 εξαγόρασε το 99,8% της Cretabank, ενώ το 1999 εξαγόρασε την Τράπεζα Αθηνών και το 50,1% της Ergobank. Το 1997, η Ευρωεπενδυτική Τράπεζα άλλαξε το όνομά της σε "EFG Eurobank Α.Ε." και το 2000 σε "EFG Eurobank Ergasias Α.Ε.". Τον Μάρτιο του 2020 έλαβε χώρα διάσπασή της με απόσχιση κλάδου και σύσταση νέας εταιρείας-πιστωτικού ιδρύματος με την επωνυμία "Eurobank S.A."¹³⁴.

Η Eurobank δραστηριοποιείται στην Ελλάδα, είτε απευθείας η ίδια είτε μέσω των θυγατρικών της εταιριών, σε όλους τους κλάδους της τραπεζικής αγοράς και, ειδικότερα, παρέχει υπηρεσίες λιανικής τραπεζικής, επιχειρηματικής τραπεζικής, καρτών πληρωμών, επενδυτικής τραπεζικής, καρτών πληρωμών, χρηματοπιστωτικών συναλλαγών, διαχείρισης χαρτοφυλακίου και αμοιβαίων κεφαλαίων, χρηματοδοτικών μισθώσεων, πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων και ασφαλιστικών και κτηματομεσιτικών εργασιών.

¹³³ ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 592/2014, σελ. 1-4 & 202-203

¹³⁴ Ιστοσελίδα www.eurobank.gr

Κατά τις τελευταίες δύο δεκαετίες, η Eurobank έχει προχωρήσει σε μια σειρά συγχωνεύσεων και εξαγορών –πλην όσων έχουν ήδη προαναφερθεί-, οι οποίες έχουν τεθεί στον έλεγχο της Επιτροπής Ανταγωνισμού, ως ακολούθως:

i) Η συγκέντρωση της ανώνυμης τραπεζικής εταιρίας με την επωνυμία «EUROBANK ERGASIAS A.E.» με την «NEA PROTON ΤΡΑΠΕΖΑ A.E.», μέσω της απόκτησης του αποκλειστικού ελέγχου από την πρώτη επί του δεύτερου μεταβατικού πιστωτικού ιδρύματος. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού ενέκρινε την ως άνω γνωστοποιηθείσα συγκέντρωση, καθώς αυτή δεν δημιουργούσε σοβαρές αμφιβολίες ως προς το συμβατό αυτής με τις απαιτήσεις λειτουργίας του ανταγωνισμού¹³⁵.

ii) Η συγκέντρωση της ανώνυμης τραπεζικής εταιρίας με την επωνυμία «EUROBANK ERGASIAS A.E.» με το «Νέο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο Ελλάδος ΑΤΕ», μέσω της απόκτησης αποκλειστικού ελέγχου από την πρώτη επί του δεύτερου μεταβατικού πιστωτικού ιδρύματος. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού ενέκρινε τη γνωστοποιηθείσα συγκέντρωση, καθώς αυτή δεν δημιουργούσε σοβαρές αμφιβολίες ως προς το συμβατό αυτής με τις απαιτήσεις λειτουργίας του ανταγωνισμού¹³⁶.

iii) Η συγκέντρωση της εταιρίας με την επωνυμία «Grivalia Properties Ανώνυμη Εταιρία Επενδύσεων σε Ακίνητη Περιουσία» με την «Τράπεζα Eurobank Ergasias Ανώνυμη Εταιρία». Η Επιτροπή Ανταγωνισμού ενέκρινε τη γνωστοποιηθείσα συγκέντρωση που προκύπτει από συγχώνευση με απορρόφηση της εταιρίας επενδύσεων ακίνητης περιουσίας με την επωνυμία «Grivalia Properties ΑΕΕΑΠ» από την «Τράπεζα Eurobank Ergasias ΑΕ», καθώς η ως άνω συγκέντρωση δεν προκαλούσε σοβαρές αμφιβολίες ως προς το συμβατό αυτής με τις απαιτήσεις λειτουργίας του ανταγωνισμού¹³⁷.

¹³⁵ ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 578/VII/2013, σελ. 1-2 & 157-158

¹³⁶ ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 584/VII/2013, σελ. 1-2 & 197

¹³⁷ ΑΡΙΘΜ. ΑΠΟΦ. 685/2019, Τεύχος Β' 3432/14.08.2020, σελ. 34823 & 34842

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

4.1 Νομολογία

Στο σημείο αυτό πρέπει να γίνει αναφορά σε μια σειρά αποφάσεων τόσο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ανταγωνισμού όσο και της Ελληνικής Επιτροπής Ανταγωνισμού, ώστε να εξαχθεί ένα συμπέρασμα σχετικά με την στάση που διατηρούν έναντι των συγχωνεύσεων και εξαγορών μεταξύ τραπεζικών ιδρυμάτων.

4.1.1 Περιπτώσεις Συγχωνεύσεων και Εξαγορών που τέθηκαν στην κρίση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ανταγωνισμού

Στην περίπτωση της συγκέντρωσης μεταξύ της δανέζικης τράπεζας ABN AMRO-δραστηριοποιούμενης μεταξύ άλλων στον τομέα λιανικής τραπεζικής, επιχειρηματικής τραπεζικής, επενδυτικής τραπεζικής, και στις υπηρεσίες μεσιτείας, εκκαθάρισης και φύλαξης- και του γαλλο-γερμανικού χρηματοοικονομικού ομίλου ODDO BHF-δραστηριοποιούμενου στον τομέα της τραπεζικής ιδιωτών, διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων, επιχειρηματικής τραπεζικής, επενδυτικής τραπεζικής, υπηρεσιών μεσιτείας και έρευνας καθώς και υπηρεσιών συναλλάγματος- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν πρόβαλε αντιρρήσεις καθώς τη θεώρησε συμβατή με την εσωτερική αγορά, σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ. 1β του Κανονισμού 139/2004¹³⁸.

Στην περίπτωση της συγκέντρωσης μεταξύ της Crédit Agricole Italia S.p.A. ('CAI', Ιταλία), η οποία ανήκε στην Crédit Agricole Group (Γαλλία), και της Banca Piccolo Credito Valtellinese S.p.A ('CreVal', Ιταλία), μέσω της απόκτησης του ελέγχου της δεύτερης από την πρώτη, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν πρόβαλε αντιρρήσεις καθώς τη θεώρησε συμβατή με την εσωτερική αγορά, σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ. 1β του Κανονισμού 139/2004¹³⁹. Στο σημείο αυτό σημειώνουμε ότι η Crédit Agricole Italia δραστηριοποιείται στις τραπεζικές και ασφαλιστικές υπηρεσίες στην Ιταλία, η Crédit Agricole Group δραστηριοποιείται σε ευρύ φάσμα τραπεζικών και χρηματοοικονομικών δραστηριοτήτων όπως η λιανική τραπεζική, η διαχείριση αμοιβαίων κεφαλαίων, το leasing κλπ. ενώ η απορροφώμενη Banca Piccolo Credito Valtellinese S.p.A δραστηριοποιείται μόνο στον τομέα λιανικής τραπεζικής στην Ιταλία.

¹³⁸ Υπόθεση M.10029 — ABN AMRO BANK/ODDO BHF/JV, 2020/C 415/15, 2021/C 5/11

¹³⁹ Υπόθεση M.10095 — Crédit Agricole Italia/Credito Valtellinese, σελ. 2-3

Στην περίπτωση της συγκέντρωσης μεταξύ της BNP Paribas Fortis S.A./N.V. (“BNPPF”, Βέλγιο) και του bpost bank N.V. / bpost banque S.A. (“bpost bank”, Βέλγιο) – δραστηριοποιούμενων και των δύο μερών στις τραπεζικές υπηρεσίες σε ευρύ φάσμα πελατών-, με την απόκτηση αποκλειστικού ελέγχου του δεύτερου από το πρώτο, μέσω αγοράς μετοχών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν πρόβαλε αντιρρήσεις καθώς τη θεώρησε συμβατή με την εσωτερική αγορά, σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ. 1β του Κανονισμού 139/2004¹⁴⁰.

Στην περίπτωση συγκέντρωσης μεταξύ της Paribas Belgique και της Paribas Nederland, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να μην διατυπώσει αντιρρήσεις θεωρώντας την συμβατή με την κοινή αγορά, βασίζοντας την απόφασή της στο άρθρο 6 παρ. 1β του Κανονισμού 4064/89¹⁴¹.

Στην περίπτωση της συγκέντρωσης της Royal Bank of Canada (RBC) με την Bank of Montreal (BMO), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να μην διατυπώσει αντιρρήσεις θεωρώντας την συμβατή με την κοινή αγορά, βασίζοντας την απόφασή της στο άρθρο 6 παρ. 1β του Κανονισμού 4064/89¹⁴². Ειδικότερα, στην περίπτωση αυτή οι δύο ως άνω δημόσιες τράπεζες, δραστηριοποιούμενες στις τραπεζικές και χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, θέλησαν να συγχωνευθούν σε ένα νέο τραπεζικό ίδρυμα, όπου οι μέτοχοι της Royal Bank of Canada θα κατείχαν στο νέο ίδρυμα το 54,9% των μετοχών ενώ οι μέτοχοι της Bank of Montreal θα κατείχαν το 45,1%. Το νέο αυτό ίδρυμα κρίθηκε ότι δεν θα κατέχει μερίδιο μεγαλύτερο του 2% της ενωσιακής αγοράς ή της αγοράς κάποιου κράτους-μέλους, με αποτέλεσμα να θεωρείται ότι δεν δημιουργείται ή ενισχύεται δεσπίζουσα θέση, η οποία αντιβαίνει στον υγιή ανταγωνισμό.

Στην περίπτωση της συγκέντρωσης μεταξύ της BankAmerica και της NationsBank, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να μην διατυπώσει αντιρρήσεις θεωρώντας την συμβατή με την κοινή αγορά, βασίζοντας την απόφασή της στο άρθρο 6 παρ. 1β του Κανονισμού 4064/89¹⁴³. Και τα δύο ανωτέρω ιδρύματα ήταν αμερικάνικες τράπεζες δραστηριοποιούμενες και σε διεθνές επίπεδο. Η NationsBank θα δημιουργούσε μια θυγατρική την NationsBank (DE) η οποία στη συνέχεια θα συγχωνευόταν με την NationsBank. Στη συνέχεια θα ελάμβανε χώρα η συγχώνευση της BankAmerica με την NationsBank (DE), μεταβάλλοντας την επωνυμία της σε BankAmerica Corporation. Κατόπιν ελέγχου της Επιτροπής διαπιστώθηκε ότι στις ακόλουθες αγορές όπου υπήρχε αλληλοεπικάλυψη μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών δεν υπήρχε ζήτημα δημιουργίας ή ενίσχυσης δεσπίζουσας θέσης που θα έθιγε τον υγιή ανταγωνισμό. Οι αγορές αυτές ήταν οι εξής: η επιχειρηματική τραπεζική, οι συναλλαγές χρηματαγοράς, οι συναλλαγές

¹⁴⁰ M.10286 - BNPPF / BPOST BANK, σελ. 2-3

¹⁴¹ M.1089 -PARIBAS BELGIQUE /PARIBAS NEDERLAND, σελ. 2 & 4

¹⁴² M.1138 -ROYAL BANK OF CANADA / BANK OF MONTREAL, σελ. 2-3

¹⁴³ M.1244 - BANK AMERICA / NATIONSBANK, σελ. 2-4

σταθερού εισοδήματος, το ξένο συνάλλαγμα, τα παράγωγα και οι χρηματοδοτικές επιχειρήσεις έργων.

Στην περίπτωση της συγκέντρωσης μεταξύ της Deutsche Bank και της Crédit Lyonnais Belgium η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να μην διατυπώσει αντιρρήσεις θεωρώντας την συμβατή με την κοινή αγορά, βασίζοντας την απόφασή της στο άρθρο 6 παρ. 1β του Κανονισμού 4064/89¹⁴⁴.

Στην περίπτωση της συγκέντρωσης μεταξύ της Bank of New York και της Royal Bank of Scotland Trust Bank η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να μην διατυπώσει αντιρρήσεις θεωρώντας την συμβατή με την κοινή αγορά, βασίζοντας την απόφασή της στο άρθρο 6 παρ. 1β του Κανονισμού 4064/89¹⁴⁵.

Στην περίπτωση της συγκέντρωσης μεταξύ της Bank of New York, της Royal Bank of Scotland και της RBSI Security Services, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να μην διατυπώσει αντιρρήσεις θεωρώντας την συμβατή με την κοινή αγορά, βασίζοντας την απόφασή της στο άρθρο 6 παρ. 1β του Κανονισμού 4064/89¹⁴⁶.

Στην περίπτωση της συγκέντρωσης μεταξύ της σουηδικής Skandinaviska Enskilda Banken AB (“SEB”) και της γερμανικής BfG Bank AG (“BfG”), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να μην διατυπώσει αντιρρήσεις θεωρώντας την συμβατή με την κοινή αγορά, βασίζοντας την απόφασή της στο άρθρο 6 παρ. 1β του Κανονισμού 4064/89¹⁴⁷. Στην περίπτωση αυτή, η σουηδική τράπεζα απέκτησε τον έλεγχο της γερμανικής μέσω αγοράς όλων της των μετοχών. Η SEB ήταν μια από τις μεγαλύτερες τράπεζες της χώρας, δραστηριοποιούμενη σε ευρύ φάσμα τραπεζικών και ασφαλιστικών υπηρεσιών ενώ η BfG ήταν μια αρκετά μεγάλη εμπορική τράπεζα, δραστηριοποιούμενη κυρίως στη λιανική τραπεζική, στην επιχειρηματική τραπεζική και στα διεθνή χρηματοοικονομικά προϊόντα. Η συγκέντρωση, κρίθηκε ότι, θα οδηγούσε σε αυξημένα μερίδια αγοράς –κατώτερα σε κάθε περίπτωση του 15%- στην επιχειρηματική τραπεζική στην Γερμανία και στη λιανική τραπεζική στο Λουξεμβούργο. Η ως άνω συγχώνευση δεν επρόκειτο να οδηγήσει σε αυξημένα μερίδια στη Σουηδία και σε άλλες βόρειες χώρες.

Στην περίπτωση της συγκέντρωσης, δια συγχωνεύσεως, μεταξύ της Nordic Baltic Holding AB (“Nordic Baltic Holding”), ως ελέγχουσας εταιρείας της MeritaNordbanken Group (“MeritaNordbanken”) και της Unidanmark Group (“Unidanmark”), κρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ως συμβατή με την κοινή αγορά, βασίζοντας την απόφασή της στο άρθρο

¹⁴⁴ M.1398 -DEUTSCHE BANK /CREDIT LYONNAIS BELGIUM, σελ. 2-4

¹⁴⁵ M.1618 - Bank of New York/Royal Bank of Scotland Trust Bank, 2000/C 76/06

¹⁴⁶ M.1660 - BANK OF NEW YORK /ROYAL BANK OF SCOTLAND / RBSI SECURITY SERVICES, 2000/C 76/07

¹⁴⁷ M.1764 –SKANDINAVISKA ENSKILDA BANKEN /BFG BANK, σελ. 2-5

6 παρ. 1β του Κανονισμού 4064/89¹⁴⁸. Πιο συγκεκριμένα, η Nordic Baltic Holding αποτελούσε ελέγχουσα εταιρεία για την MeritaNordbanken. Η τελευταία ήταν μια γενική Φιλανδο-σουηδική τράπεζα με ευρεία γκάμα τραπεζικών και χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, κυρίως στη Φιλανδία και στη Σουηδία. Η Unidanmark είναι ήταν δανέζικος χρηματοοικονομικός όμιλος με δραστηριότητα στον τομέα των τραπεζικών και ασφαλιστικών υπηρεσιών. Στον τομέα των τραπεζικών υπηρεσιών δραστηριοποιείτο μέσω της εταιρείας Unibank A/S ενώ στον τομέα των ασφαλιστικών υπηρεσιών μέσω της εταιρείας Tryg-Baltica Forsikring A/S. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατέληξε ότι με την ως άνω συγκέντρωση δεν δημιουργείτο ή ενισχυόταν η δεσπίζουσα θέση των εμπλεκόμενων μερών, με αποτέλεσμα να θίγεται ο υγιής ανταγωνισμός βασιζόμενη στα ακόλουθα: α) Η MeritaNordbanken κατείχε ισχυρή θέση στη φιλανδική αγορά, αλλά με την ως άνω συγκέντρωση δεν ενισχυόταν η θέση της είτε στον τραπεζικό είτε στον ασφαλιστικό τομέα, κατά τέτοιο τρόπο ώστε να δημιουργείται δεσπίζουσα θέση που θα έθιγε τον υγιή ανταγωνισμό. β) Η οικονομική ισχύς της Unidanmark δεν επαρκούσε για να ενισχύσει σημαντικά την θέση της MeritaNordbanken.

Στην περίπτωση της συγκέντρωσης της Merita Ltd (Merita) με την Nordbanken Ab (Nordbanken), δια συγχωνεύσεως, και η δημιουργία ενός νέου τραπεζικού ιδρύματος της MeritaNordbanken Abp (MeritaNordbanken), κρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ότι δεν εγείρει σοβαρές αμφιβολίες σχετικά με τη συμβατότητά της με το ενωσιακό δίκαιο που προστατεύει τον υγιή ανταγωνισμό. Για να καταλήξει στο συμπέρασμά της η Επιτροπή έλαβε υπ' όψιν της ότι: α) Η μεν Merita ήταν μια γενική τράπεζα με ευρεία γκάμα τραπεζικών και χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, δραστηριοποιούμενη πρωτίστως στη Φιλανδία. Η δε Nordbanken ομοίως παρείχε ευρεία γκάμα τραπεζικών και χρηματοοικονομικών υπηρεσιών αλλά με ουσιαστικό χώρο δραστηριοποίησης την Σουηδία. Η συγχώνευση των δύο μερών θα οδηγούσε στη δημιουργία ενός νέου ιδρύματος. β) Κατά τον έλεγχο της Επιτροπής σε ό,τι αφορούσε τον τραπεζικό κλάδο διαπιστώθηκε ότι, η Merita και η Nordbanken δραστηριοποιούνταν στις εγχώριες αγορές τους, στο κομμάτι της λιανικής τραπεζικής και στο κομμάτι των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Μάλιστα η Merita ήταν η μεγαλύτερη τράπεζα στη Φιλανδία (στην επιχειρηματική τραπεζική κατείχε μερίδιο από την αγορά των δανείων ύψους 19,2% και από την αγορά των καταθέσεων ύψους 50%), ενώ η Nordbanken ήταν η τρίτη μεγαλύτερη τράπεζα στη Σουηδία (με τα αντίστοιχα ποσοστά στην επιχειρηματική τραπεζική να ανέρχονται σε 14,4% και 16,4%). Στις ως άνω αγορές οι αλληλοεπικαλύψεις των δύο μερών ανέρχονταν σε ποσοστά κατώτερα του 1%. γ) Και στις δύο χώρες στις οικείες αγορές υπήρχαν αξιόλογοι και σημαντικοί ανταγωνιστές. δ) Παρά το γεγονός της ύπαρξης νομικών και κανονιστικών εμποδίων για την είσοδο νέων ανταγωνιστών στις οικείες αγορές, η είσοδος της Φιλανδίας και της Σουηδίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση οδήγησε στην απορρύθμιση των

¹⁴⁸ M.1910 -MERITANORDBANKEN/ UNIDANMARK, σελ. 2-6

χρηματοοικονομικών υπηρεσιών καθώς και η στροφή στην ηλεκτρονική τραπεζική, οδήγησε στην πτώση αυτών των εμποδίων. ε) Ανάλογη παρουσία ανταγωνιστών υπήρχε και στις ασφαλιστικές υπηρεσίες και στις δύο χώρες. Ενόψει όλων των ανωτέρω η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η ως άνω συγκέντρωση δεν δημιουργούσε ούτε ενίσχυε δεσπόζουσα θέση με τρόπο που να παρεμποδίζει τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό και γι' αυτό αποφάσισε να μην αντιταχθεί σε αυτή βασιζόμενη στο άρθρο 6 παρ. 1β του Κανονισμού 4064/89¹⁴⁹.

Στην περίπτωση συγκέντρωσης της Bayerische Vereinsbank AG (“Vereinsbank”) με την FGH Bank N.V. (“FGH”), μέσω απόκτησης του 99,75% του μετοχικού κεφαλαίου της δεύτερης από την πρώτη, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έκρινε ότι δεν εγείρει σοβαρές αμφιβολίες σχετικά με τη συμβατότητά της με το ενωσιακό δίκαιο που προστατεύει τον υγιή ανταγωνισμό. Εν προκειμένω, η μεν Vereinsbank ήταν μια εμπορική τράπεζα δραστηριοποιούμενη κυρίως στη Γερμανία, ενώ η FGH ήταν μια ειδική εμπορική τράπεζα ακινήτων, η οποία σχεδόν αποκλειστικά δραστηριοποιείτο στην Ολλανδία. Επί του μοναδικού κομματιού αγοράς όπου υπήρχαν αλληλοεπικαλύψεις μεταξύ των δύο μερών ήταν η χρηματοδότηση ακινήτων, όπου όμως κρίθηκε ότι δεν δημιουργείτο ούτε και ενισχυόταν δεσπόζουσα θέση ώστε να παρεμποδίζεται ο υγιής ανταγωνισμός και γι' αυτό αποφάσισε να μην αντιταχθεί σε αυτή βασιζόμενη στο άρθρο 6 παρ. 1β του Κανονισμού 4064/89¹⁵⁰.

Στην περίπτωση FORTIS AG/GENERALE BANK (M. 1172) οι εταιρείες Fortis AG S.A/N.V. και Fortis Amey N.V. (“Fortis group”) θέλησαν να αποκτήσουν τον έλεγχο της Generale Bank N.V Générale de Banque S.A (G-Bank) αγοράζοντας τις μετοχές του Ομίλου Generale Maatschappij van Belgie N.V. - Société Générale de Belgique S.A.(SGB). Η Επιτροπή μετά από εξέταση της εν λόγω γνωστοποιούμενης συγκέντρωσης έκρινε ότι δεν δημιουργούνται σοβαρές αμφιβολίες ως προς τη συμβατότητά της με την κοινή αγορά. Εν προκειμένω, η Επιτροπή έκρινε ότι ούτε στον τραπεζικό ούτε στον ασφαλιστικό κλάδο –όπου δραστηριοποιούνταν τα εμπλεκόμενα μέρη- δεν δημιουργούσε ή ενίσχυε η ως άνω συγκέντρωση δεσπόζουσα θέση κατά τέτοιο τρόπο που να παρεμποδίζει τον ελεύθερο ανταγωνισμό και γι' αυτό αποφάσισε να μην αντιταχθεί σε αυτή βασιζόμενη στο άρθρο 6 παρ. 1β του Κανονισμού 4064/89¹⁵¹.

Στην περίπτωση της συγκέντρωσης μεταξύ της FöreningsSparbanken και της SEB, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι δημιουργούνταν σοβαρές αμφιβολίες ως προς το συμβατό της με την κοινή αγορά, βασιζόμενη στο άρθρο 6 παρ. 1γ του Κανονισμού 4064/89 και επιφυλάχθηκε ως

¹⁴⁹ M.1029 - Merita/Nordbanken, σελ. 1-5

¹⁵⁰ M.1106 Bayerische Vereinsbank/FGH Bank, σελ. 2-4

¹⁵¹ M. 1172 FORTIS AG/GENERALE BANK, σελ. 2-7

προς την έκδοση απόφασης¹⁵². Κατόπιν τούτου, τα εμπλεκόμενα μέρη αποφάσισαν να αποσύρουν τη γνωστοποίηση της ως άνω συγκέντρωσής τους¹⁵³.

Στην περίπτωση της συγκέντρωσης μεταξύ της Deutsche Bank και της Banco de Madrid, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να μην αντιταχθεί σε αυτή βασιζόμενη στο άρθρο 6 παρ. 1β του Κανονισμού 4064/89¹⁵⁴.

Στην περίπτωση της συγκέντρωσης μεταξύ της Bacob Banque και της Banque Paribas Belgique, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να μην αντιταχθεί σε αυτή βασιζόμενη στο άρθρο 6 παρ. 1β του Κανονισμού 4064/89¹⁵⁵.

Στην περίπτωση Crédit Agricole/ Société Générale Asset Management, η Επιτροπή κλήθηκε να ελέγξει την γνωστοποίηση της συγκέντρωσης μεταξύ της Crédit Agricole Group ("CAG", Γαλλία) και της Société Générale Asset Management. Πλέον συγκεκριμένα, η Crédit Agricole Group θα αποκτούσε την πλειοψηφία των δραστηριοτήτων της Société Générale Asset Management ("SGAM", Γαλλία), της Etoile Gestion ("EG", Γαλλία) καθώς και το 20% της The TCW Group, Inc. ("TCW", ΗΠΑ). Κατόπιν ελέγχου, η Επιτροπή κατέληξε ότι δεν εγείρονταν σοβαρές αμφιβολίες ως προς τη συμβατότητα της συγκέντρωσης με την κοινή αγορά. Η Crédit Agricole Group ήταν μια από τις κυριότερες τράπεζες στη Γαλλία, δραστηριοποιούμενη στο σύνολο των τραπεζικών και χρηματοοικονομικών δραστηριοτήτων, διατηρώντας ευρύ δίκτυο καταστημάτων και έχοντας παρουσία σε πολλές χώρες του εξωτερικού. Η Société Générale Asset Management ελεγχόταν από την Société Générale ("SG"), η οποία αποτελούσε όμιλο χρηματοοικονομικών υπηρεσιών με έδρα τη Γαλλία. Η εταιρεία αυτή δραστηριοποιείτο στη λιανική τραπεζική και τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, στη διαχείριση επενδύσεων και στις επενδυτικές υπηρεσίες και στην επιχειρηματική και επενδυτική τραπεζική. Η γνωστοποιούμενη συγκέντρωση αφορούσε την απόκτηση του ελέγχου από την CAG της πλειοψηφίας των ευρωπαϊκών και ασιατικών δραστηριοτήτων της Société Générale Asset Management και του 20% της θυγατρικής της στις ΗΠΑ, της TCW Group Inc. Τα εμπλεκόμενα μέρη παρείχαν υπηρεσίες διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων σε θεσμικούς πελάτες, όπου το μερίδιο τους μετά τη συγκέντρωση θα κυμαινόταν μεταξύ 0-5%. Επίσης, στην αγορά της Γαλλίας, τα εμπλεκόμενα μέρη ήταν ηγέτες ακολουθούμενα από την Natixis, η οποία ήταν θυγατρική της Groupe Banques Populaires and Caisses d'Épargne. Η Επιτροπή βασιζόμενη –μεταξύ άλλων- στο γεγονός ότι τα μερίδια αγοράς που προέκυπταν από τη συγκέντρωση βρίσκονταν υπό του εύρους του 30%-40%, ενώ υπήρχαν και σημαντικοί ανταγωνιστές στην αγορά, κατέληξε στην απόφαση να μην αντιταχθεί στην ως άνω

¹⁵² M.2380 FöreningsSparbanken/SEB, 2001/C 203/04

¹⁵³ M.2380 FöreningsSparbanken/SEB, 2001/C 273/04

¹⁵⁴ M. 341 - DEUTSCHE BANK/ BANCO DE MADRID, σελ. 2-4

¹⁵⁵ M.983 - BACOB BANQUE / BANQUE PARIBAS BELGIQUE, σελ. 2-6

συγκέντρωση και να την κηρύξει συμβατή με την κοινή αγορά δυνάμει του άρθρου 6 παρ. 1β του Κανονισμού 139/2004¹⁵⁶.

Στις 24-9-2001 η Επιτροπή έλαβε γνωστοποίηση συγκέντρωσης μεταξύ της σουηδικής Nordbanken AB(“Nordbanken”) και της επίσης σουηδικής Postgirot Bank AB (“Postgirot”), μέσω αγοράς μετοχών.

Η Nordbanken, μέλος της Nordea Group, ήταν σουηδική τράπεζα με κύρια δραστηριότητα στη λιανική τραπεζική, στην επιχειρηματική τραπεζική καθώς και στον τομέα των ασφαλίσεων ζωής. Η Postgirot ήταν μια θυγατρική εταιρεία της κρατικής Posten AB, ήτοι του ταχυδρομείου της Σουηδίας. Η Postgirot διέθετε ένα σύστημα το οποίο παρέχει υπηρεσίες αποστολής χρημάτων. Η ιδιαιτερότητα αυτού του συστήματος ήταν ότι για τη μεταφορά των χρημάτων δεν χρειαζόταν ο αριθμός λογαριασμού του δικαιούχου αλλά ο αριθμός Postgirot που ταυτοποιεί τον δικαιούχο. Επίσης κατά τον χρόνο της συγκέντρωσης η Nordbanken κατείχε το 27% των μετοχών της Bankgirocentralen BGC AB (“Bankgirot”), η οποία ήταν η θυγατρική της BGC Holding AB, και πρωταγωνιστούσε στη διαμεσολάβηση λιανικών πληρωμών μεταξύ τραπεζών στη Σουηδία. Το σύστημα Bankgirot ήταν μια πλατφόρμα που χρησιμοποιείτο από όλες τις τράπεζες που προσφέρουν υπηρεσίες αποστολής χρημάτων στους πελάτες λιανικής στη Σουηδία. Τέλος η Nordbanken κατείχε και το 22% της Privatgirot AB (“Privatgirot”), η οποία παρείχε υπηρεσίες πληρωμής και καταγραφής στο Διαδίκτυο για τράπεζες, για ιδιώτες πελάτες και για επιχειρήσεις πελάτες.

Επί της ως άνω γνωστοποίησης η Επιτροπή, βασιζόμενη στο άρθρο 6 παρ. 2 του Κανονισμού 139/2004, έκρινε ότι η ως άνω συγκέντρωση θα εμπόδιζε σημαντικά τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό στη Σουηδία και κυρίως: α) την αγορά των υπηρεσιών του εξ αποστάσεως συστήματος πληρωμών και β) την αγορά των τεχνικών υπηρεσιών που σχετίζονται με τα συστήματα πληρωμών. Εξ αυτού του λόγου, κάλεσε τα εμπλεκόμενα μέρη να αναλάβουν μια σειρά δεσμεύσεων, προκειμένου να μπορέσει να την επιτρέψει ως μη προκαλούσα σοβαρές αμφιβολίες ως προς τη συμβατότητά της με την κοινή αγορά. Με τις δεσμεύσεις η Nordbanken ανέλαβε: α) Να μειώσει το ποσοστό των μετοχών της στην Bankgirot από το 27% στο 10% β) Να παύσει να ασκεί οποιαδήποτε δικαιώματα προέρχονται από τη συμμετοχή στη μετοχοσύνθεση της Bankgirot γ) Να σταματήσει να έχει εκπρόσωπο στο Διοικητικό Συμβούλιο της Bankgirot δ) Να καλέσει τους εκπροσώπους της Nordbanken και της Postgirot να παραιτηθούν από τις ομάδες εργασίας της Bankgirot και ε) Να υιοθετήσει μέτρα αποτροπής της πρόσβασης της Nordbanken στις εμπορικές πληροφορίες της Bankgirot. Επίσης, αναφορικά με την αγορά τεχνικών υπηρεσιών σχετιζόμενων με τα συστήματα πληρωμών, η Nordbanken

¹⁵⁶ M.5728 – Crédit Agricole/ Société Générale Asset Management, σελ. 2-3 & 15-23

ανέλαβε να ανακαλέσει όλα τα δικαιώματα ψήφου που απέρρεαν από τις μετοχές της στο κεφάλαιο της Privatgirot και να αποσυρθεί από μέλος της μετοχικής της σύνθεσης.

Ενόψει της υλοποίησης όλων των ανωτέρω δεσμεύσεων από την πλευρά της Nordbanken, η Επιτροπή κατέληξε ότι πλέον η κοινοποιηθείσα συγκέντρωση δεν δημιουργούσε πλέον σοβαρές αμφιβολίες ως προς τη συμβατότητά της με την κοινή αγορά και έπρεπε να επιτραπεί, δυνάμει του άρθρου 6 παρ. 1β του Κανονισμού 139/2004¹⁵⁷.

Μια ενδιαφέρουσα περίπτωση, όπου η Επιτροπή κατέληξε ότι η κοινοποιηθείσα συγκέντρωση δεν δημιουργούσε πλέον σοβαρές αμφιβολίες ως προς τη συμβατότητά της με την κοινή αγορά και έπρεπε να επιτραπεί, δυνάμει του άρθρου 6 παρ. 1β του Κανονισμού 139/2004, ήταν αυτή μεταξύ της Société Générale SA (“SG”, Γαλλία) και της Commerzbank AG (“Commerzbank”, Γερμανία)¹⁵⁸. Ειδικότερα, στις 7/1/2019, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έλαβε γνωστοποίηση της πρόθεσης εκ μέρους της Société Générale SA να αποκτήσει τον έλεγχο της Equity Markets & Commodities Business (“EMC”) της Commerzbank AG. Η SG δραστηριοποιείται σε παγκόσμιο επίπεδο στη λιανική τραπεζική, στις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, στη διαχείριση επενδύσεων, στην επιχειρηματική και επενδυτική τραπεζική. Η Commerzbank δραστηριοποιείται στη διαχείριση κεφαλαίων καθώς και στον σχεδιασμό, έκδοση και πώληση επενδυτικών προϊόντων. Η αγορά προϊόντος που απασχόλησε την Επιτροπή, εν προκειμένω, ήταν αυτή της παραγωγής, έκδοσης και πώλησης δομημένων επενδυτικών προϊόντων, τα οποία επειδή τυγχάνουν διαπραγμάτευσης σε χρηματιστήρια, ονομάζονται δομημένα επενδυτικά προϊόντα διαπραγματεύσιμα στο χρηματιστήριο (ETSIPs). Η παραγωγή, έκδοση και πώληση των ETSIPs ήταν οριζοντίως επηρεαζόμενες αγορές, στις οποίες δραστηριοποιούνται και τα δύο εμπλεκόμενα μέρη. Η ως άνω συγκέντρωση, ωστόσο, επηρέασε τις αγορές και καθέτως και συγκεκριμένα τις αγορές της παραγωγής, έκδοσης και πώλησης των ETSIPs(upstream) και της διάθεσης επενδυτικών προϊόντων αυτών (downstream).

Από την οριζόντια ανάλυση της Επιτροπής προέκυψε ότι, ο νέος σχηματισμός θα είχε να αντιμετωπίσει ισχυρούς και σημαντικούς ανταγωνιστές, μετά τη συγκέντρωση, γεγονός το οποίο επέτρεπε στους καταναλωτές να στραφούν σε διαφορετικό προμηθευτή χωρίς κόστος μεταστροφής. Επίσης, τα εμπλεκόμενα μέρη δεν θεωρήθηκαν ως στενοί ανταγωνιστές.

Από την κάθετη ανάλυση της Επιτροπής προέκυψε ότι, η νέα οντότητα δεν θα είχε τη δυνατότητα να αποκλείσει τους downstream ανταγωνιστές γιατί δεν θα είχε σημαντικό βαθμό ισχύος στην upstream αγορά για τα ETSIPs. Επίσης, προέκυψε ότι δεν έχει κίνητρο να περιορίσει την πρόσβαση στα ETSIP προϊόντα της. Επίσης από την ανωτέρω ανάλυση προέκυψε ότι: α) η νέα οντότητα δεν θα μπορούσε να αποκλείσει τους upstream ανταγωνιστές

¹⁵⁷ M.2567 - Nordbanken/Postgirot, σελ. 1-8

¹⁵⁸ M.9130 - Société Générale / Commerzbank EMC Business, σελ. 1-17

επειδή δεν θα είχε σημαντικό βαθμό ισχύος στην downstream αγορά και β) η νέα οντότητα δεν θα είχε το κίνητρο να περιορίσει το χαρτοφυλάκιο των ETSIP προϊόντων που διανέμει και να αποκλείσει τα προϊόντα τρίτων.

Ενόψει των ανωτέρω, η Επιτροπή κατέληξε ότι η ως άνω συγκέντρωση πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 6 παρ. 1(β) του Κανονισμού 139/2004.

Σπανιότερα, η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι μια συγκέντρωση δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της ευρωπαϊκής νομοθεσίας, καθώς στερείτο κοινοτικής διάστασης (άρθρο 6 παρ. 1α του Κανονισμού 4064/89). Μια τέτοια περίπτωση ήταν η συγκέντρωση μεταξύ της Royal Bank of Scotland Group plc ("RBSG") και της Bank of Ireland ("BOI"), οι οποίες επιθυμούσαν να συγχωνεύσουν τις αμερικανικές τραπεζικές τους δραστηριότητες. Εν προκειμένω, η Επιτροπή κατέληξε να εφαρμόσει το άρθρο 6 παρ. 1α του Κανονισμού 4064/89, καθώς έκρινε ότι μόνο η δραστηριότητα της Royal Bank of Scotland Group plc πληρούσε τις προϋποθέσεις του Κανονισμού 4064/89 και ενόψει τούτου δεν ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής του ανωτέρω Κανονισμού¹⁵⁹.

Μια από τις πιο γνωστές αποφάσεις επί γνωστοποιούμενης συγκέντρωσης που έχει εκδώσει η Επιτροπή είναι αυτή της Fortis/ ABN AMRO Assets¹⁶⁰. Ειδικότερα, στις 14/8/2007 γνωστοποιήθηκε στην Επιτροπή ότι η Fortis N.V. (Ολλανδία) και η Fortis S.A./N.V. (Βέλγιο) (συλλογικά "Fortis") επιθυμούσαν να αποκτήσουν τον έλεγχο μέρους της ABN AMRO Holding N.V. ("ABN AMRO assets", Ολλανδία). Η "Fortis" πρότεινε να αναλάβει μια σειρά δεσμεύσεων, ώστε να περιορισθούν οι σοβαρές αμφιβολίες¹⁶¹ που είχε διατυπώσει η Επιτροπή επί της ως άνω συγκέντρωσης και βάσει των άρθρων 6 παρ. 2 και 6 παρ. 1β του Κανονισμού 139/2004 να θεωρηθεί εν τέλει ότι δεν εγείρονται σοβαρές αμφιβολίες ως προς τη συμβατότητά της με την κοινή αγορά. Συνοπτικά το σκεπτικό της απόφασης της Επιτροπής που την οδήγησε στην ανωτέρω κρίση παρατίθεται κατωτέρω.

Εν προκειμένω, η "Fortis" ήταν Βελγο-Ολλανδικός χρηματοοικονομικός Όμιλος, με δραστηριότητα στην τραπεζική, στις ασφάλειες, στη διαχείριση κεφαλαίων, στο leasing και στο factoring. Η ABN AMRO ανέπτυξε τη δραστηριότητά της κυρίως στην Ολλανδία και στους τομείς του personal banking, του private banking καθώς και της επιχειρηματικής τραπεζικής.

Την πρόταση για την απόκτηση του 80% του μετοχικού κεφαλαίου της ABN AMRO υπέβαλε μια κοινοπραξία, η οποία αποτελείτο από την Fortis, από την Royal Bank of Scotland ("RBS") και από την Banco Santander Central Hispano ("Santander"). Ως σχετικές αγορές, οι οποίες

¹⁵⁹ M.681 - RB of Scotland/Bank of Ireland, σελ. 2-4

¹⁶⁰ M.4844 - Fortis/ ABN AMRO Assets, σελ. 1-3, 17-54

¹⁶¹ Adriaan BROUWER- Kay PARPLIES- Elisa ZAERA-CUADRADO -ELKE GRAEPER - Erika JAKAB, Fortis/ABN AMRO: When do bank mergers raise competition concerns?, Competition Policy Newsletter, Number 1 — 2008, p. 27-30

τυγχάνουν εξέτασης εν προκειμένω γιατί τα εμπλεκόμενα μέρη αλληλοεπικαλύπτονται είναι οι ακόλουθες: λιανική τραπεζική, επιχειρηματική τραπεζική, factoring, παροχή χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, υπηρεσίες έκδοσης και αποδοχής καρτών, υπηρεσίες διαχείρισης κεφαλαίων και υπηρεσίες ασφάλισης.

Η Επιτροπή, κατά την αξιολόγηση της συγκέντρωσης, οδηγήθηκε στο συμπέρασμα ότι η πιο σημαντική οριζόντια αλληλοεπικάλυψη μεταξύ της Fortis και της ABN AMRO ήταν στην προσφορά χρηματοοικονομικών υπηρεσιών σε ιδιώτες και σε εμπόρους στην Ολλανδία.

- Σε ό,τι αφορά την προσφορά υπηρεσιών τραπεζικής σε εμπόρους, η Επιτροπή κατέληξε ότι η συγκέντρωση εγείρει σοβαρές αμφιβολίες ως προς τη συμβατότητά της με την κοινή αγορά, καθώς τίθεται ζήτημα επιπτώσεων μη συντονισμένης συμπεριφοράς. Ειδικότερα, κρίθηκε ότι η εν λόγω αγορά παρουσιάζει υψηλό βαθμό συγκέντρωσης με υψηλά εμπόδια εισόδου. Τα εμπλεκόμενα μέρη θεωρήθηκαν στενοί ανταγωνιστές και μάλιστα ανήκαν στις μεγαλύτερες τράπεζες της Ολλανδίας. Επίσης, η Επιτροπή κατέληξε ότι –παρά την παρουσία δύο σημαντικών ανταγωνιστών- οι έμποροι μπορεί να βρεθούν αντιμέτωποι με αύξηση τιμών και με λιγότερες εναλλακτικές επιλογές.
- Σε ό,τι αφορά τις επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς, η Επιτροπή κατέληξε ότι δεν είναι αναγκαία η σχετική κρίση στην αγορά των τραπεζικών υπηρεσιών σε εμπόρους.
- Σε ό,τι αφορά τις επιπτώσεις της ως άνω συγκέντρωσης στην αγορά των υπηρεσιών factoring, η Επιτροπή κατέληξε ότι εγείρονται σοβαρές αμφιβολίες παρεμπόδισης του υγιούς ανταγωνισμού, καθώς η εν λόγω αγορά χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό συγκέντρωσης, υψηλά εμπόδια εισόδου, σημαντικό κόστος μεταστροφής λόγω έλλειψης ανταγωνιστών αλλά κυρίως λόγω του μεγάλου μεριδίου αγοράς που θα αποκτήσει το νέο σχήμα μετά τη συγχώνευση (50-60%).
- Σε ό,τι αφορά την παροχή τραπεζικών υπηρεσιών σε ιδιώτες (λιανική τραπεζική), η Επιτροπή κατέληξε ότι η ως άνω συγκέντρωση δεν συνεπάγεται επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς, καθώς το ποσοστό των εμπλεκόμενων μερών είναι μικρό και υφίσταται στην αγορά αυτή σημαντική παρουσία ανταγωνιστών. Ομοίως, δεν εγείρονταν και αμφιβολίες σχετικά με επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς στην αγορά αυτή, καθώς υπήρχε σημαντικός αριθμός ανταγωνιστών μεταξύ των οποίων δεν παρατηρείτο συμμετρία στα μερίδια που κατείχαν.
- Σε ό,τι αφορά την αγορά του leasing, η Επιτροπή κατέληξε ότι η υπό κρίση συγκέντρωση δεν εγείρει αμφιβολίες παρεμπόδισης του υγιούς ανταγωνισμού, καθώς η αγορά αυτή χαρακτηρίστηκε ως έχουσα σημαντικό αριθμό ανταγωνιστών και ως

δίδουσα τη δυνατότητα εισόδου νέων ανταγωνιστών λόγω των χαμηλών εμποδίων εισόδου.

- Σε ό,τι αφορά την αγορά των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, η Επιτροπή κατέληξε ότι η υπό κρίση συγκέντρωση δεν εγείρει αμφιβολίες παρεμπόδισης του υγιούς ανταγωνισμού, καθώς τα εμπλεκόμενα μέρη κατέχουν χαμηλά μερίδια στην αγορά αυτή και υφίσταται σημαντικός αριθμός ανταγωνιστών.
- Σε ό,τι αφορά την αγορά διαχείρισης κεφαλαίων, η Επιτροπή κατέληξε ότι δεν εγείρονται αμφιβολίες παρεμπόδισης του υγιούς ανταγωνισμού, καθώς το συνδυασμένο μερίδιο των εμπλεκόμενων μερών μετά τη συγκέντρωση δεν θα ξεπερνά το 15%.
- Σε ό,τι αφορά την αγορά ασφαλίσεων, η Επιτροπή κατέληξε ότι δεν εγείρονται αμφιβολίες παρεμπόδισης του υγιούς ανταγωνισμού, λόγω παρουσίας ισχυρών ανταγωνιστών στην αγορά αυτή.
- Τέλος, σε ό,τι αφορά την αγορά καρτών, η Επιτροπή κατέληξε ότι δεν εγείρονται αμφιβολίες παρεμπόδισης του υγιούς ανταγωνισμού.

Ενόψει όλων των ανωτέρω, η Fortis πρότεινε να προβεί στην αποεπένδυση των ακόλουθων περιουσιακών στοιχείων ("HBU Divestment Business"): i) της Hollandsche Bank Unie N.V. ("HBU"), μιας ανεξάρτητης εμπορικής τράπεζας, η οποία προσφέρει υπηρεσίες σε επιχειρήσεις-πελάτες, με κύκλο εργασιών ανώτερο του ενός δισεκατομμυρίου ευρώ, ii) δύο τμήματα επιχειρήσεων-πελατών (Corporate Client Departments -"CCDs"), τα οποία είναι γραφεία εμπορικής τραπεζικής και τα οποία εξυπηρετούν επιχειρήσεις-πελάτες, με κύκλο εργασιών μεταξύ 50 εκατομμυρίων ευρώ και ενός δισεκατομμυρίου ευρώ, iii) 13 γραφεία συμβούλων, τα οποία είναι γραφεία εμπορικής τραπεζικής, που εξυπηρετούν τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών ανώτερο των 50 εκατομμυρίων ευρώ σε μεγάλες πόλεις, iv) όλους τους πελάτες και όλο το προσωπικό των προηγούμενων(i – iii) οντοτήτων, εκτός των πελατών με κύκλο εργασιών μεταξύ 250 εκατομμυρίων ευρώ και 1 δισεκατομμυρίου ευρώ, v) τα συμβόλαια factoring μεταξύ των πελατών της Divestment Business και της IFN Finance N.V. ή οποιασδήποτε άλλης οντότητας της ABN AMRO, vi) συμφωνίες επιπέδου υπηρεσιών για το IT, συγκεκριμένες back office λειτουργίες και συγκεκριμένες ικανότητες, vii) προσωπικό στη διοίκηση, με ειδικές ικανότητες για όλες τις λειτουργίες ώστε να διασφαλισθεί ότι η HBU θα λειτουργεί σαν βιώσιμη αυτοτελής επιχείρηση. Στην ανωτέρω αποεπένδυση προστέθηκαν στη συνέχεια: i) η αποεπένδυση των πελατών με κύκλο εργασιών μεταξύ 250 εκατομμυρίων ευρώ και 1 δισεκατομμυρίου ευρώ, ii) η αποεπένδυση της IFN Finance B.V., η οποία είναι η θυγατρική της ABN AMRO που προσφέρει υπηρεσίες factoring στην Ολλανδία και iii) εξειδικευμένοι μηχανισμοί διατήρησης προσωπικού. Τέλος, η Fortis δεσμεύτηκε να μην

αποκτήσει τον έλεγχο συγκεκριμένων μονάδων επί της ABN AMRO στην Ολλανδία, πριν την ολοκλήρωση της αποεπένδυσης της HBU και της IFN.

Μια ακόμη περίπτωση όπου η Επιτροπή πρότεινε την ανάληψη δεσμεύσεων εκ μέρους της γνωστοποιούσας προκειμένου να περιορισθούν οι σοβαρές αμφιβολίες που είχε διατυπώσει επί της προτεινόμενης συγκέντρωσης, βάσει των άρθρων 6 παρ. 2 και 6 παρ. 1β του Κανονισμού 139/2004, προκειμένου να θεωρηθεί εν τέλει ότι δεν εγείρονται σοβαρές αμφιβολίες ως προς τη συμβατότητά της με την κοινή αγορά, είναι η συγκέντρωση μεταξύ της BNP Paribas S.A. ("BNP Paribas", Γαλλία) και των Fortis Bank S.A./N.V. ("Fortis Bank Belgium"), Fortis Bank Luxembourg S.A. ("Fortis Banque Luxembourg") and Fortis Insurance Belgium S.A./N.V. ("Fortis Insurance Belgium"), οι οποίες συνολικά αναφέρονται ως "Οντότητες της Fortis"¹⁶².

Σύμφωνα με το σκεπτικό της απόφασης:

Η BNP Paribas είναι τραπεζικός όμιλος με δραστηριότητα σε Ευρώπη, Αμερική, Ασία, Αφρική και Μέση Ανατολή. Κύριοι τομείς δραστηριότητάς της είναι η λιανική τραπεζική, η διαχείριση κεφαλαίων, η επιχειρηματική τραπεζική και η επενδυτική τραπεζική. Οι Οντότητες της Fortis προσφέρουν τραπεζικές υπηρεσίες σε ιδιώτες, επιχειρήσεις και θεσμικούς πελάτες σε διάφορες χώρες αλλά κυρίως στο Βέλγιο και το Λουξεμβούργο.

Η γνωστοποιούμενη συγκέντρωση περιελάμβανε την απόκτηση από την BNP Paribas του ελέγχου: α) της Fortis Bank Belgium, β) της Fortis Banque Luxembourg και γ) της Fortis Insurance Belgium.

Οι δραστηριότητες των εμπλεκόμενων μερών αλληλοεπικαλύπτονται στις ακόλουθες αγορές: στη λιανική τραπεζική, στην επιχειρηματική τραπεζική, στην έκδοση καρτών, στην καταναλωτική πίστη, στη διαχείριση κεφαλαίων, στο leasing, στις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, στην επενδυτική τραπεζική και στις υπηρεσίες ασφάλισης.

Κατά την αξιολόγησή της αναφορικά με την ύπαρξη οριζοντίων επιπτώσεων, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι η BNP Paribas δραστηριοποιείται κυρίως στη Γαλλία και την Ιταλία, ενώ οι Οντότητες της Fortis στο Βέλγιο και το Λουξεμβούργο. Παρά ταύτα, οι δραστηριότητες των εμπλεκόμενων μερών αλληλοεπικαλύπτονται σε διάφορες αγορές. Οι αγορές αυτές είναι οι ακόλουθες: του leasing στη Γαλλία, του leasing στο Βέλγιο, της λιανικής τραπεζικής στο Βέλγιο, των υπηρεσιών ασφάλισης ζωής στο Βέλγιο, της έκδοσης πιστωτικών/χρεωστικών καρτών στο Βέλγιο και της καταναλωτικής πίστης(μέσω κάρτας) στο Βέλγιο.

¹⁶² M.5384 – BNP Paribas / Fortis, σελ. 1-3, 17-31

Στις ως άνω αγορές, η Επιτροπή, εξετάζοντας την προτεινόμενη συγκέντρωση, κατέληξε στα ακόλουθα συμπεράσματα:

- Στην αγορά leasing στη Γαλλία, λόγω αφενός του χαμηλού μεριδίου αγοράς του νέου σχηματισμού και αφετέρου της παρουσίας σημαντικών ανταγωνιστών στην αγορά αυτή, δεν εγέρθηκαν σοβαρές αμφιβολίες σχετικά με την συμβατότητα της συγκέντρωσης με την κοινή αγορά.
- Στην αγορά leasing στο Βέλγιο, όπως και στην αντίστοιχη αγορά στη Γαλλία, εξ' αιτίας αφενός του σχετικά χαμηλού μεριδίου αγοράς του νέου σχηματισμού και αφετέρου της παρουσίας σημαντικών ανταγωνιστών στην αγορά αυτή, δεν εγέρθηκαν σοβαρές αμφιβολίες σχετικά με την συμβατότητα της συγκέντρωσης με την κοινή αγορά.
- Στο ίδιο συμπέρασμα και για τους ίδιους λόγους όπως με τις αγορές leasing στη Γαλλία και το Βέλγιο κατέληξε η Επιτροπή και στην περίπτωση της αγοράς της καταναλωτικής πίστης στο Βέλγιο.
- Στην αγορά ασφαλίσεων ζωής στο Βέλγιο, εξ' αιτίας αφενός του σχετικά χαμηλού μεριδίου αγοράς του νέου σχηματισμού και αφετέρου της παρουσίας σημαντικών ανταγωνιστών στην αγορά αυτή, δεν εγέρθηκαν σοβαρές αμφιβολίες σχετικά με την συμβατότητα της συγκέντρωσης με την κοινή αγορά.
- Στην αγορά έκδοσης πιστωτικών/χρεωστικών καρτών στο Βέλγιο, η Επιτροπή κατέληξε ότι η υπό έλεγχο συγκέντρωση ήγειρε σοβαρές αμφιβολίες αναφορικά με τη συμβατότητά της με την κοινή αγορά, οφειλόμενη στο υψηλό μερίδιο αγοράς της νέας οντότητας και στο γεγονός ότι τα εμπλεκόμενα μέρη είναι στενοί ανταγωνιστές στην οικεία αγορά. Στο ίδιο συμπέρασμα κατέληξε η Επιτροπή και στην αντίστοιχη αγορά του Λουξεμβούργου.
- Τέλος, σε ό,τι αφορούσε την αγορά της καταναλωτικής πίστης (μέσω κάρτας) στο Βέλγιο, η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η ανωτέρω συγκέντρωση ήγειρε σοβαρές αμφιβολίες αναφορικά με τη συμβατότητά της με την κοινή αγορά, κυρίως λόγω του υψηλού μεριδίου αγοράς που θα συγκεντρώνουν τα εμπλεκόμενα μέρη μετά τη συγχώνευση.

Ενόψει των ανωτέρω και προκειμένου να αρθούν οι αμφιβολίες της Επιτροπής, η BNP Paribas ανέλαβε τις ακόλουθες δεσμεύσεις: i) την αποεπένδυση του 100% των μετοχών της BNP Personal Finance Belgium S.A./N.V(εφεξής Δέσμευση αποεπένδυσης PFB), ii) την αποεπένδυση του 100% της Fidexis, θυγατρικής της PFB, iii) τη φήμη της PFB και τα σήματα One και Isis Finance, iv) την εξουσιοδότηση να ενεργεί ως πάροχος πίστωσης στο Βέλγιο και το Λουξεμβούργο, v) τα συμβατικά κείμενα της PFB με τους προμηθευτές και

τους πελάτες της, vi) τα αρχεία, οι πελάτες και τα δάνεια της PFB και της Fidexis, vii) τους εργαζόμενους και το προσωπικό της PFB και viii) την διατήρηση όλων των υφιστάμενων ρυθμίσεων σε σχέση με τις λειτουργίες υποστήριξης πληροφορικής που παρέχει η BNPP στην PFB. Στις ανωτέρω δεσμεύσεις, κρίθηκε απαραίτητο να προστεθούν και τα ακόλουθα περιουσιακά στοιχεία: i) το μερίδιο της PFB στην Cetelem και το ποσοστό συμμετοχής της ύψους 40% στην KBC Pinto Systems, ii) το δικαίωμα του αγοραστή να κάνει χρήση του σήματος Aurora, iii) τη δυνατότητα του Αγοραστή να παρατείνει τις παραπάνω ρυθμίσεις σχετικά με τις λειτουργίες υποστήριξης πληροφορικής που παρέχονται από την BNPP στην PFB και την εγγύηση ότι οποιεσδήποτε τέτοιες λειτουργίες υποστήριξης θα παρέχονται υπό όρους ανάλογους με εκείνους που χορηγήθηκαν σε άλλες θυγατρικές της BNP Paribas Personal Finance (Γαλλία), iv) την παροχή της απαραίτητης χρηματοδότησης από την BNP Paribas στην PFB καθ' όλη τη διάρκεια της εκποίησης με όρους ανάλογους με αυτούς που χορηγούνται σε άλλες θυγατρικές της BNP Paribas Personal Finance (Γαλλία) και v) τη δέσμευση της BNP Paribas να μην εισέλθει σε καμία νέα συμφωνία με πελάτες της PFB που θα ήταν παρόμοια ή ισοδύναμη με τις υφιστάμενες συμφωνίες.

Ενόψει των ανωτέρω, η Επιτροπή κατέληξε, βάσει των άρθρων 6 παρ. 2 και 6 παρ. 1β του Κανονισμού 139/2004, ότι επί της ως άνω συγκέντρωσης δεν εγείρονται σοβαρές αμφιβολίες ως προς τη συμβατότητά της με την κοινή αγορά.

Στη συνέχεια αναφέρονται ορισμένες περιπτώσεις, οι οποίες αποτέλεσαν προσπάθειες εκ μέρους των Κρατών-Μελών να προστατεύσουν και προασπίσουν τα εθνικά τους συμφέροντα¹⁶³.

Μια συγχώνευση σε διασυνοριακό επίπεδο που παρουσιάζει ενδιαφέρον είναι η συγχώνευση μέσω της απόκτησης ελέγχου της Portuguese Champalimaud Group από την Banco Santander Central Hispano το 1999. Οι πορτογαλικές Αρχές αντιτάχθηκαν αμέσως στο εγχείρημα, ακόμη και πριν τη γνωστοποίηση στην Επιτροπή. Κατόπιν αιτήματος της Επιτροπής, ο αρμόδιος Υπουργός της Πορτογαλίας εξήγησε ότι η εν λόγω συγκέντρωση εγείρει ανησυχίες ελλείψει διαύγειας και διαφάνειας του υπό σχηματισμό ομίλου, όπως και ανησυχίες σχετιζόμενες με παραβίαση διαδικαστικών κανόνων και ανησυχίες σχετιζόμενες με την προστασία των εθνικών συμφερόντων. Είχε μάλιστα δηλώσει ότι ο πορτογαλικός τραπεζικός τομέας έπρεπε να αναδομηθεί σε εγχώριο επίπεδο και ότι ένας ξένος τραπεζικός όμιλος θα έπρεπε να ανταγωνισθεί μόνος του εντός της πορτογαλικής αγοράς χωρίς να εμπλέκεται στη διαδικασία της αναδόμησης. Η Επιτροπή αμέσως ήγειρε ενστάσεις κατά των επιχειρημάτων της Πορτογαλίας, ισχυριζόμενη ότι ούτε οι

¹⁶³ Elena Carletti – Xavier Vives, Regulation and Competition Policy in the Banking Sector, IESE, October 2008, p. 17-20

διαδικαστικές παραβιάσεις αλλά ούτε και η προστασία των εθνικών συμφερόντων μπορούσαν να εμποδίσουν μια εγκριτική απόφαση της Επιτροπής. Μάλιστα η προσπάθεια μιας χώρας-μέλους να προστατεύσει τα εθνικά συμφέροντα ήταν αντίθετη στην οικονομική ενοποίηση και στην αρχή των μη διακρίσεων λόγω της εθνικότητας, όπως προβλέπεται από τη Συνθήκη.

Επίσης, παρόμοια περίπτωση ήταν η εξαγορά της Italian Banca Nazionale del Lavoro(BNL) και της Banca Antoniana Popolare Veneta(Antonveneta) από την Spanish Banco Bilbao Vizcaya Argentaria(BBVA) και την Dutch ABN AMRO, το 2005. Η εν λόγω συγχώνευση ανακοινώθηκε και στην Τράπεζα της Ιταλίας και στην Επιτροπή. Λίγο μετά την έγκριση της Επιτροπής, οι δύο εξαγοράζουσες διαμαρτυρήθηκαν σε αυτήν ότι η Τράπεζα της Ιταλίας δημιουργούσε εμπόδια στις προσφορές τους. Η ABN AMRO ισχυρίστηκε ότι η Τράπεζα της Ιταλίας προτιμούσε την προσφορά της ιταλικής τράπεζας BPI, ισχυριζόμενη κατ' ουσίαν ότι υιοθετούσε διακριτική μεταχείριση σε βάρος των ξένων αγοραστών. Η BBVA ισχυρίστηκε με τη σειρά της ότι η Τράπεζα της Ιταλίας θα ενέκρινε την προσφορά υπό την προϋπόθεση της εξαγοράς ποσοστού ανώτερου του 50% των μετοχών. Όπως ήταν αναμενόμενο, η Επιτροπή παρενέβη υποδεικνύοντας στην Τράπεζα της Ιταλίας ότι παραβίαζε τον Κανονισμό 139/2004, με αποτέλεσμα η Τράπεζα της Ιταλίας να άρει τους όρους που είχε θέσει. Παρά την ανωτέρω εξέλιξη, η BBVA εγκατέλειψε την προσφορά της. Η ABN AMRO ακολούθησε άλλη τακτική έναντι της BPI. Ήγειρε επίσημες ενστάσεις για παραβίαση των εθνικών κανόνων ενώπιον της Ιταλικής Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, της Τράπεζας της Ιταλίας και των εθνικών δικαστηρίων. Αποτέλεσμα των ενεργειών αυτών ήταν το Δικαστήριο να κατάσχει τις μετοχές της BPI ενώ η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς «πάγωσε» την προσφορά της BPI, λίγο μετά την έγκριση εκ μέρους της Τράπεζας της Ιταλίας του αιτήματος της BPI να αποκτήσει τον έλεγχο της Antonveneta.

Μια άλλη περίπτωση με ενδιαφέρον ήταν η συγχώνευση μεταξύ της Unicredito Italiano και της Bayerische Hypo-und Vereinsbank AG(HVB), το 2005. Η Επιτροπή διαπίστωσε ότι οι επιπτώσεις που ενείχε η συγκέντρωση αφορούσαν την Πολωνία. Πιο συγκεκριμένα, τα εμπλεκόμενα μέρη θα αποκτούσαν με τη συγχώνευση την πρώτη θέση στην αγορά των λογαριασμών θεματοφυλακής και στην αγορά των αμοιβαίων κεφαλαίων ενώ θα αποκτούσαν τη δεύτερη θέση στην αγορά των υπηρεσιών σε πελάτες-νοικοκυριά. Παρά ταύτα και λόγω της δομής της πολωνικής τραπεζικής αγοράς, η Επιτροπή θώρησε ότι υπήρχαν αρκετοί και σημαντικοί ανταγωνιστές στην αγορά ώστε να μην θεωρούνται τόσο σημαντικές οι αντιανταγωνιστικές επιπτώσεις που προκαλούσε η ως άνω συγχώνευση. Ωστόσο, η πολωνική Κυβέρνηση αντέδρασε προσφεύγοντας στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο και ζητώντας από την Unicredito να προβεί σε ενέργειες αποεπένδυσης. Η εν λόγω απαίτηση θεωρήθηκε ως αντιβαίνουσα στις διατάξεις για τις συγκεντρώσεις από την

Επιτροπή χαρακτηρίζοντάς την ως προσπάθεια προστατευτισμού του πολωνικού τραπεζικού συστήματος από την Κυβέρνηση.

4.1.2 Περιπτώσεις Συγχωνεύσεων και Εξαγορών που τέθηκαν στην κρίση της Ελληνικής Επιτροπής Ανταγωνισμού

Εκτός της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ανταγωνισμού και η ελληνική Επιτροπή Ανταγωνισμού έχει εκδώσει πολύ σημαντικές αποφάσεις στο πλαίσιο των συγχωνεύσεων και εξαγορών των ελληνικών τραπεζών. Στη συνέχεια θα παρατεθούν στοιχεία από σημαντικές αποφάσεις της Επιτροπής Ανταγωνισμού, οι οποίες αφορούν συγχωνεύσεις και εξαγορές των τεσσάρων μεγαλύτερων τραπεζικών ιδρυμάτων της χώρας.

Η πρώτη απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού στην οποία γίνεται αναφορά είναι η υπ' αριθμ. 562/2013, η οποία αφορούσε τη συγκέντρωση της ανώνυμης τραπεζικής εταιρίας με την επωνυμία «ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.» με την «ΤΡΑΠΕΖΑ EUROBANK ERGASIAS Α.Ε.», μέσω της απόκτησης του ελέγχου της δεύτερης από την πρώτη, δια της υποβολής προαιρετικής δημόσιας πρότασης για την απόκτηση του συνόλου των κοινών ονομαστικών μετά ψήφου μετοχών της EUROBANK. Κατά τη γνωστοποίηση, η Εθνική δήλωσε ότι επιδίωξή της ήταν να αναπτύξει τις συνέργειες εκείνες, ώστε να δημιουργηθεί μακροπρόθεσμα ένας νέος, οικονομικά ισχυρός χρηματοπιστωτικός οργανισμός, ικανός να ανταπεξέλθει στις προκλήσεις και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει ο χρηματοπιστωτικός κλάδος στην Ελλάδα. Επίσης, η Εθνική στο εγγύς μέλλον από τη συγχώνευση προσδοκούσε αύξηση, τόσο των κερδών ανά μετοχή όσο και της αξίας των δύο τραπεζών από τον πρώτο χρόνο μετά την ολοκλήρωσή της. Επίσης, κατά τη γνώμη της, η συγκέντρωση θα προσέφερε πλεονεκτήματα στρατηγικής σημασίας για τους μετόχους, τους πελάτες και τους εργαζόμενους των δύο μερών, καθώς ο ενιαίος φορέας αναμενόταν να δημιουργήσει έναν διευρυμένο τραπεζικό όμιλο με μεγαλύτερη σταθερότητα και βιωσιμότητα, ο οποίος θα είχε τη δυνατότητα γρηγορότερης πρόσβασης στις διεθνείς χρηματαγορές και κατά συνέπεια να χρηματοδοτήσει την ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας¹⁶⁴. Επίσης, κατά την Εθνική η ως άνω συγκέντρωση θα συντελούσε στην επίτευξη συνεργειών, οι οποίες θα έβαιναν προς το συμφέρον των πελατών των δύο τραπεζών και της οικονομίας γενικότερα. Μερικές από αυτές τις συνέργειες¹⁶⁵ ήταν: η ανάπτυξη οικονομικών κλίμακας, μέσω ενοποίησης συστημάτων και κεντρικών υπηρεσιών, η μείωση των γενικών και διοικητικών δαπανών, ο εξορθολογισμός του κόστους άντλησης κεφαλαίων κ.α.

Εκτός αυτών, η συγκέντρωση, πάντα κατά τη γνώμη της Εθνικής, θα ενείχε ωφέλειες και για τους καταναλωτές, καθώς: α) Η νέα οντότητα θα αντλούσε κεφάλαια με χαμηλότερο

¹⁶⁴ Βλ. και ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘΜ. 566/VII/2013, σελ. 11

¹⁶⁵ Βλ. και ΑΠΟΦΑΣΗ 534/VI/2012, σελ. 10

κόστος, γεγονός που θα συνεπάγετο τη μείωση των επιτοκίων για τους καταναλωτές, των οποίων οι καταθέσεις θα ήταν ασφαλέστερες λόγω της σταθερότητας της νέας οντότητας. β) Η νέα οντότητα θα διέθετε δίκτυο σε όλη την επικράτεια, το οποίο θα εξυπηρετούσε με τον καλύτερο τρόπο τις ανάγκες των πελατών και θα οδηγούσε σε βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών. Τέλος, κατά την άποψη της Εθνικής, η υπό κρίση συγκέντρωση δεν θα προκαλούσε στρέβλωση του ανταγωνισμού στις επηρεαζόμενες αγορές, αλλά αντιθέτως, θα δημιουργούσε έναν ισχυρό και βιώσιμο τραπεζικό όμιλο¹⁶⁶.

Στην απόφαση αυτή, η Επιτροπή επικαλείται την Ενδιάμεση Έκθεση για τη Νομισματική Πολιτική της ΤτΕ για το 2012. Στην Έκθεση αυτή αναφέρεται ότι για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας των ελληνικών τραπεζών και τη διασφάλιση της χρηματοδότησής τους, «είναι επιβεβλημένη και αναπόφευκτη η εσωτερική αναδιοργάνωση των τραπεζών μέσω της αναπροσαρμογής του επιχειρησιακού τους μοντέλου και η συνολική ανασύνταξη του τραπεζικού συστήματος μέσω της συνένωσης δυνάμεων». Επίσης, επικαλείται την θετική στάση που διατυπώνει η Έκθεση επί της διαδικασίας συγκέντρωσης του τραπεζικού συστήματος, ενώ κάνει αναφορά στην εκτίμηση ότι μετά τη διαδικασία της συγκέντρωσης θα παραμείνουν τρεις μεγάλες - και ισχυρές - τράπεζες μαζί με ακόμη μερικές μικρότερες. Ένα ακόμη άξιο παρατήρησης σημείο που αναφέρει η απόφαση είναι εκείνο όπου αναφέρεται ότι τα τραπεζικά συστήματα με μικρότερο αριθμό τραπεζών αλλά σχετικά μεγάλου μεγέθους είναι λιγότερο ευάλωτα στις διαταραχές λόγω της καλύτερης διαφοροποίησης των δραστηριοτήτων τους και της μεγαλύτερης δυνατότητας πρόσβασης στις διεθνείς αγορές κεφαλαίων.

Μια επίσης αναφορά που περιέχεται σε αυτή την απόφαση της Επιτροπής καταδεικνύει πόσο μεγάλο ρόλο διαδραματίζει η διατήρηση της ανταγωνιστικότητας του τραπεζικού συστήματος στην κρίση της Επιτροπής επί των συγκεντρώσεων. Ειδικότερα, σύμφωνα με εμπειρική μελέτη που επικαλείται, η αύξηση του βαθμού συγκέντρωσης θα λειτουργήσει θετικά στο επίπεδο αποτελεσματικότητας και ανταγωνιστικότητας του τραπεζικού συστήματος. Πιο συγκεκριμένα, εκτιμάται, ότι σε περιόδους χαμηλής ρευστότητας των τραπεζών, ενδεχόμενη συγκέντρωση στον τραπεζικό κλάδο θα αυξάνει τον βαθμό εμπιστοσύνης των καταθετών προς τα μεγαλύτερα τραπεζικά ιδρύματα. Η ως άνω επίκληση στην εμπειρική μελέτη, οδήγησε την Επιτροπή στο συμπέρασμα ότι, σε περιόδους αναταραχής, οι συγκεντρώσεις εταιριών του τραπεζικού τομέα μπορούν αφενός να συμβάλλουν στην σταθεροποίηση του χρηματοπιστωτικού και κατ' επέκταση του οικονομικού συστήματος και αφετέρου να θέτουν τις βάσεις ώστε να ενισχύσουν τη δύναμη τους όταν το σύστημα θα έχει σταθεροποιηθεί και η αναταραχή θα έχει τελειώσει. Τέλος, επεσήμανε ότι ο συνδυασμός των δυνάμεων μεταξύ μεγάλων τραπεζών, σε συνάρτηση με τα κανονιστικά εμπόδια, δεν θα οδηγούσε σε μείωση του

¹⁶⁶ Βλ. και ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 556/VII/2012, σελ. 37

δυναμικού και αποτελεσματικού ανταγωνισμού σε κάποια από τις αγορές των τραπεζικών προϊόντων.

Στη συνέχεια θα αναφερθούν τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξε η Επιτροπή κατά την αξιολόγηση των επιπτώσεων της συγκέντρωσης στις αγορές όπου τα εμπλεκόμενα μέρη αλληλοεπικαλύπτονται.

I. Καταθετικά προϊόντα λιανικής

Οριζόντιες επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς

Τόσο στην ευρύτερη αγορά των καταθετικών προϊόντων λιανικής, όσο και στις υπο-αγορές των καταθέσεων όψεως, ταμειυτηρίου και προθεσμίας, τα εμπλεκόμενα μέρη θα κατείχαν μετά τη συγκέντρωση την πρώτη θέση. Παρά ταύτα, σε όλες τις αγορές καταθετικών προϊόντων της λιανικής τραπεζικής είχαν ισχυρή παρουσία τουλάχιστον δύο ισχυροί ανταγωνιστές, ήτοι η Τράπεζα Πειραιώς και η ΑΛΦΑ Τράπεζα, οι οποίοι θα εξακολουθούσαν και μετά τη συγκέντρωση να ασκούν ανταγωνιστική πίεση, μέσω των δικτύων τους. Επίσης, πέραν των δύο αυτών ανταγωνιστών υπήρχαν στην αγορά και άλλες μικρότερες τράπεζες, μεταξύ των οποίων η Τράπεζα Κύπρου και το Ταχυδρομικό Ταμειυτήριο. Επιπλέον, η Επιτροπή διαπίστωσε μεν την ισχυρή παρουσία της νέας οντότητας μέσω του ευρύτατου δικτύου (καταστημάτων και ΑΤΜ) και κατά συνέπεια τη δυνατότητά της να βρεθεί κοντά στον πελάτη αλλά από την άλλη πλευρά και οι λοιποί ανταγωνιστές διέθεταν ισχυρό δίκτυο, με αποτέλεσμα να διαθέτουν οι καταναλωτές εναλλακτικές δυνατότητες επιλογής. Μια σημαντική διαπίστωση της Επιτροπής στην απόφαση αυτή είναι ότι η εν λόγω συγκέντρωση στερούσε από την αγορά μία σημαντική τράπεζα, γεγονός που αναπόφευκτα επηρέαζε τις συνθήκες ανταγωνισμού στο σύνολο των υπό εξέταση αγορών, διαπίστωση όμως που δεν ήταν ικανή να κρίνει ως αντιβαίνουσα στον ανταγωνισμό τη συγκέντρωση αυτή, καθώς τα εμπλεκόμενα μέρη δεν ήταν άμεσοι ανταγωνιστές. Κατ' αυτόν τον τρόπο, κατέληξε ότι η εν λόγω συγκέντρωση δεν αναμενόταν να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυσης ατομικής δεσπόζουσας θέσης του νέου σχήματος στην αγορά των καταθετικών προϊόντων λιανικής.

Οριζόντιες επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς

Στην αγορά των καταθετικών προϊόντων λιανικής τραπεζικής, οι μεγαλύτερες δραστηριοποιούμενες τράπεζες, ήτοι η νέα οντότητα, η Πειραιώς και η ΑΛΦΑ, μετά την συγκέντρωση, σύμφωνα με την Επιτροπή, θα αποκτούσαν πολύ υψηλά μερίδια (ανώτερα του 75%), γεγονός που σημαίνει υψηλό βαθμό συγκέντρωσης της αγοράς, ο οποίος καθιστά την αγορά ευάλωτη στην δημιουργία συντονισμένων αποτελεσμάτων. Επίσης, στα στοιχεία που έλαβε υπ' όψιν της η Επιτροπή, ήταν η μεταβολή του δείκτη συγκέντρωσης, η οποία ανήρχετο

σε ποσοστό πέραν του ορίου που προβλέπει η Ανακοίνωση της Ε.Ε. καθώς και το ότι οι δραστηριοποιούμενες τράπεζες στην οικεία αγορά θα ήταν πλέον λιγότερες.

Παρά ταύτα, στο τελικό συμπέρασμα της Επιτροπής περί ανυπαρξίας επιπτώσεων συντονισμένων αποτελεσμάτων, διαδραμάτισαν ρόλο τα ακόλουθα: α) το γεγονός της ασυμμετρίας μεταξύ του μεριδίου της νέας οντότητας και των εκείνων της Πειραιώς και της ΑΛΦΑ, β) το γεγονός ότι οι δύο προπορευόμενοι όμιλοι δεν θα κατείχαν μερίδια που μπορούν να χαρακτηρίσουν την αγορά ως δυοπώλιο, γ) το γεγονός ότι δεν υφίσταντο διαρθρωτικοί δεσμοί μεταξύ των δραστηριοποιούμενων στην αγορά.

II. Προϊόντα χορηγήσεων λιανικής

Οριζόντιες επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς

Στην αγορά των προϊόντων χορηγήσεων λιανικής τραπεζικής και στις υπο-αγορές των στεγαστικών δανείων, της καταναλωτικής πίστης (εξαιρουμένων των πιστωτικών καρτών) και της καταναλωτικής πίστης (μέσω πιστωτικών καρτών), τα εμπλεκόμενα μέρη θα αποκτούσαν μετά τη συγκέντρωση μερίδιο που θα τα έφερνε στην πρώτη θέση. Εν προκειμένω, η Επιτροπή έλαβε υπ' όψιν της ότι ο δείκτης ΗΗΙ υπερέβαινε τις 2.000 μονάδες και στις τρεις υπο-αγορές, ενώ η μεταβολή του δείκτη (Δ) ήταν σημαντικά ανώτερη των ασφαλών ορίων που προβλέπει η προαναφερθείσα Ανακοίνωση της Ε.Ε. Στην κρίση της Επιτροπής περί μη δημιουργίας ή ενίσχυσης ατομικής δεσπόζουσας θέσης στην αγορά των χορηγήσεων λιανικής, ελήφθησαν υπ' όψιν τα ακόλουθα: α) το γεγονός ότι πέραν των εμπλεκόμενων μερών, δραστηριοποιούνταν στην οικεία αγορά τουλάχιστον δύο ισχυροί ανταγωνιστές, ήτοι οι Όμιλοι ΑΛΦΑ και Πειραιώς, οι οποίοι και μετά τη συγκέντρωση θα ασκούσαν ανταγωνιστική πίεση, αλλά και άλλες μικρότερες τράπεζες, όπως το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο και η CYPRUS POPULAR BANK, β) το γεγονός ότι ναι μεν η νέα οντότητα θα διέθετε ισχυρό δίκτυο και παρουσία σε όλη την επικράτεια αλλά και οι ισχυροί (και οι μικρότεροι) ανταγωνιστές της διέθεταν σημαντικό δίκτυο, γεγονός που έδινε στους καταναλωτές τη δυνατότητα εναλλακτικής επιλογής, γ) το γεγονός ότι τα εμπλεκόμενα μέρη δεν θεωρήθηκαν άμεσοι ανταγωνιστές, παρά το γεγονός ότι, όπως συνέβη και με την αγορά των προϊόντων λιανικής, αποχωρούσε από την αγορά μια σημαντική τράπεζα, γεγονός που αναπόφευκτα επηρέαζε τον ανταγωνισμό.

Οριζόντιες επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς

Στην αγορά των χορηγήσεων λιανικής τραπεζικής, οι μεγαλύτερες δραστηριοποιούμενες τράπεζες, ήτοι η νέα οντότητα, η Πειραιώς και η ΑΛΦΑ, μετά την συγκέντρωση, σύμφωνα με την Επιτροπή, θα αποκτούσαν πολύ υψηλά μερίδια (ανώτερα του 65%), γεγονός που σημαίνει υψηλό βαθμό συγκέντρωσης της αγοράς, ο οποίος καθιστά την αγορά ευάλωτη στην δημιουργία συντονισμένων αποτελεσμάτων. Επίσης, στα στοιχεία που έλαβε υπ' όψιν της η

Επιτροπή, ήταν η μεταβολή του δείκτη συγκέντρωσης, η οποία ανήρχετο σε ποσοστό πέραν του ορίου που προβλέπει η Ανακοίνωση της Ε.Ε. καθώς και το ότι οι δραστηριοποιούμενες τράπεζες στην οικεία αγορά θα ήταν πλέον λιγότερες. Επιπλέον, η Επιτροπή έλαβε υπ' όψιν της ότι στην εν λόγω αγορά υπήρχαν χαρακτηριστικά που συνέτειναν στη δημιουργία συνθηκών που ευνοούν τα συντονισμένα αποτελέσματα όπως είναι: η ύπαρξη εμποδίων εισόδου, η διαφανής τιμολόγηση στις υπό κρίση υπο-αγορές, το κόστος μεταστροφής για τους καταναλωτές ιδίως στις υπο-αγορές των στεγαστικών δανείων και της καταναλωτικής πίστης μέσω πιστωτικών καρτών.

Παρά ταύτα, στο τελικό συμπέρασμα της Επιτροπής περί ανυπαρξίας επιπτώσεων συντονισμένων αποτελεσμάτων, διαδραμάτισαν ρόλο τα ακόλουθα: α) το γεγονός ότι στο σύνολο των ως άνω αγορών τα υψηλά ποσοστά που θα κατείχαν οι τρεις επιχειρήσεις (νέα οντότητα, Όμιλος Πειραιώς και Όμιλος ΑΛΦΑ) θα καθιστούσαν τον πιθανό συντονισμό ασταθή, λόγω της ύπαρξης σημαντικού αριθμού μικρότερων ανταγωνιστών, β) το γεγονός της ασυμμετρίας μεταξύ του μεριδίου της νέα οντότητας και εκείνων της Πειραιώς και της ΑΛΦΑ, γ) το γεγονός ότι οι δύο προπορευόμενοι όμιλοι δεν θα κατείχαν μερίδια που μπορούσαν να χαρακτηρίσουν την αγορά ως δυοπώλιο, δ) το γεγονός ότι δεν υφίσταντο διαρθρωτικοί δεσμοί μεταξύ των δραστηριοποιούμενων στην αγορά.

Σε παρόμοια συμπεράσματα κατέληξε η Επιτροπή σε ό,τι αφορά τις επιπτώσεις τόσο της μη συντονισμένης όσο και της συντονισμένης συμπεριφοράς στην αγορά των καταθετικών προϊόντων επιχειρηματικής τραπεζικής και στην αγορά της χρηματοδότησης επιχειρήσεων.

III. Αγορά έκδοσης πιστωτικών και χρεωστικών καρτών

Οριζόντιες επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς

Κατόπιν της αξιολόγησης της Επιτροπής επί της συγκέντρωσης αναφορικά με τις επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς αυτής επί της αγοράς έκδοσης χρεωστικών και πιστωτικών καρτών, η Επιτροπή κατέληξε ότι δεν προκαλούνταν αμφιβολίες σε σχέση με τη δημιουργία οριζόντιων μη συντονισμένων αποτελεσμάτων και συνεπώς ότι δεν αναμενόταν να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση (ατομικής) δεσπόζουσας θέσης.

Τα στοιχεία στα οποία βασίσθηκε η Επιτροπή για να εξαχθεί το ανωτέρω συμπέρασμα είναι:

I. Για την αγορά έκδοσης πιστωτικών καρτών ότι:

α) τα εμπλεκόμενα μέρη, μετά τη συγκέντρωση, θα ανέρχονταν στην πρώτη θέση, με σημαντική αύξηση του μεριδίου αγοράς τους, β) ο δείκτης HHI ήταν ανώτερος των 2.000 μονάδων και παρουσίαζε μεταβολή (Δ) άνω του ασφαλούς ορίου των 250 μονάδων, γ) οι λοιποί ανταγωνιστές (ΑΛΦΑ Τράπεζα και Τράπεζα Πειραιώς) των εμπλεκομένων μερών θα κατείχαν

σημαντικά μερίδια αγοράς και σημαντικό σε έκταση δίκτυο διανομής, γεγονός που συνεπάγεται δυνατότητες εξεύρεσης εναλλακτικών προμηθευτών για τους πελάτες των εμπλεκόμενων μερών, σε περίπτωση αύξησης των τιμών εκ μέρους τους.

II. Για την αγορά έκδοσης χρεωστικών καρτών ότι:

α) η Εθνική Τράπεζα και η Eurobank, μετά τη συγκέντρωση, θα αποκτούσαν τέτοιο μερίδιο, που θα κατατάσσονταν στην πρώτη θέση στην οικεία αγορά, β) ο δείκτης ΗΗΙ ήταν ανώτερος των 2.000 μονάδων και παρουσίαζε μεταβολή (Δ) άνω του ασφαλούς ορίου των 250 μονάδων, γ) το κόστος μεταστροφής για τους τελικούς καταναλωτές ήταν αμελητέο, δ) δεν διαπιστώνονταν αδιαφανείς όροι συναλλαγής, ε) οι λοιποί ανταγωνιστές κατείχαν σημαντικά μερίδια αγοράς και σημαντικό δίκτυο διανομής, που τους επέτρεπε να συνεχίσουν να ασκούν ανταγωνιστική πίεση, μετά τη συγκέντρωση και στ) δραστηριοποιούνται στη συγκεκριμένη αγορά και μικρότεροι ανταγωνιστές.

Οριζόντιες επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς

Από την αξιολόγηση της Επιτροπής αναφορικά με την ύπαρξη επιπτώσεων συντονισμένης συμπεριφοράς στην αγορά έκδοσης πιστωτικών και χρεωστικών καρτών εξ' αιτίας της συγκέντρωσης, προέκυψε ότι δεν υφίσταντο οριζόντιες επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς στις οικείες αγορές.

Τα στοιχεία στα οποία βασίσθηκε η Επιτροπή για να εξαχθεί το ανωτέρω συμπέρασμα είναι:

I. Για την αγορά έκδοσης πιστωτικών καρτών ότι:

α) οι τέσσερις πρώτοι ανταγωνιστές(ενιαία οντότητα, ΑΛΦΑ, Πειραιώς και Citibank) θα κατείχαν, μετά τη συγκέντρωση, μερίδιο ανερχόμενο σε 80-90%, γεγονός που σηματοδοτεί υψηλό επίπεδο συγκέντρωσης, β) η μεταβολή του δείκτη συγκέντρωσης κυμαινόταν σε ποσοστό άνω του ασφαλούς ορίου των 250 μονάδων, γ) η συγκέντρωση οδηγούσε στη μείωση του αριθμού των δραστηριοποιούμενων επιχειρήσεων στην οικεία αγορά, δ) το υψηλό ποσοστό θα το κατείχαν τέσσερις επιχειρήσεις, γεγονός που καθιστούσε τον πιθανό συντονισμό ασταθή, ε) τα μερίδια αγοράς των τεσσάρων τραπεζών δεν παρουσίαζαν ιδιαίτερη συμμετρία μεταξύ τους, γεγονός που καθιστούσε τον πιθανό συντονισμό μεταξύ τους ιδιαίτερα ασταθή και στ) το συνδυαστικό μερίδιο των δύο προπορευόμενων ανταγωνιστών ήταν χαμηλότερο του 55-65% επί του συνόλου της αγοράς, με αποτέλεσμα να μην είναι ικανό να οδηγήσει στη δημιουργία δυοπωλίου.

II. Για την αγορά έκδοσης χρεωστικών καρτών ότι:

α) οι τρεις πρώτοι ανταγωνιστές θα κατείχαν, μετά τη συγκέντρωση, μερίδιο ανερχόμενο σε 75-85% γεγονός που σηματοδοτεί υψηλό επίπεδο συγκέντρωσης, β) η μεταβολή του δείκτη

συγκέντρωσης κυμαινόταν σε ποσοστό άνω του ασφαλούς ορίου των 250 μονάδων, γ) η συγκέντρωση οδηγούσε στη μείωση του αριθμού των δραστηριοποιούμενων επιχειρήσεων στην οικεία αγορά, δ) το υψηλό ποσοστό θα κατείχαν τρεις επιχειρήσεις, γεγονός που καθιστούσε τον πιθανό συντονισμό ασταθή, ε) τα μερίδια αγοράς των τριών τραπεζών δεν παρουσίαζαν ιδιαίτερη συμμετρία μεταξύ τους, γεγονός που καθιστούσε τον πιθανό συντονισμό μεταξύ τους ιδιαίτερα ασταθή και στ) το συνδυαστικό μερίδιο των δύο προπορευόμενων ανταγωνιστών ήταν χαμηλότερο του 55-65% επί του συνόλου της αγοράς, με αποτέλεσμα να μην είναι ικανό να οδηγήσει στη δημιουργία δυοπωλίου.

IV. Αγορά αποδοχής καρτών

Οριζόντιες επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς

Η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι δεν απαιτείται η εξαγωγή συμπεράσματος αναφορικά με τις οριζόντιες επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς που προκαλεί η συγκέντρωση στην αγορά αποδοχής καρτών, καθώς διαπίστωσε ότι υπάρχουν οριζόντιες επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς εκ της συγκέντρωσης στην αγορά αποδοχής καρτών.

Οριζόντιες επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς

Όπως ήδη ελέχθη, διαπιστώθηκε από την Επιτροπή ότι η συγκέντρωση θα μετέβαλε ουσιωδώς τις συνθήκες του ανταγωνισμού στην αγορά της αποδοχής καρτών, με την δημιουργία και ενίσχυση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης της νέας οντότητας και της ΑΛΦΑ Τράπεζας, η οποία ήταν ο κυριότερος ανταγωνιστής της νέας οντότητας.

Εν ολίγοις τα στοιχεία που έλαβε υπ' όψιν της η Επιτροπή για να καταλήξει στο ανωτέρω συμπέρασμα είναι:

α) ότι οι τρεις μεγαλύτερες τράπεζες (ΑΛΦΑ, Εθνική και Πειραιώς) θα κατείχαν, μετά τη συγκέντρωση, μερίδιο ανερχόμενο σε ποσοστό 85-95%, ενώ οι δύο πρώτες θα κατείχαν άνω του 75-85%, με αποτέλεσμα αφενός να πρόκειται για μια εξαιρετικά συγκεντρωμένη αγορά και αφετέρου υφίστατο σοβαρό έρεισμα συντονισμού λόγω δημιουργίας δυοπωλίου, β) μετά τη συγκέντρωση, θα δραστηριοποιείτο στην αγορά ένας μόνο ανταγωνιστής, η Τράπεζα Πειραιώς, της οποίας το μερίδιο αγοράς θα απείχε από αυτά των δύο προπορευόμενων τραπεζών, γ) οι λοιποί ανταγωνιστές στην οικεία αγορά δεν κατείχαν ικανά μερίδια ώστε να εμποδίσουν το συντονισμό, δ) η οικεία αγορά έφερε χαρακτηριστικά που συμβάλλουν περαιτέρω στην πιθανότητα συντονισμού, ε) οι δύο προπορευόμενες μετά τη συγκέντρωση επιχειρήσεις (Εθνική Τράπεζα και Alpha Bank) θα συμμετείχαν σε κοινή επιχείρηση (Κάρντλινκ), γεγονός που εγκαθίδρυε την ύπαρξη δεσμού μεταξύ του εν λόγω δυοπωλίου αυξάνοντας την πιθανότητα συντονισμού, στ) οι δύο εταιρίες του δυοπωλίου (Εθνική Τράπεζα και ΑΛΦΑ Τράπεζα) στην αγορά αποδοχής καρτών μετά τη συγκέντρωση θα συνεργάζονταν στο πλαίσιο σύμβασης

συνεργασίας για την εγκατάσταση POS που είχε υπογράψει στο παρελθόν η Εθνική Τράπεζα με την Εμπορική Τράπεζα (πλέον όμιλος ΑΛΦΑ) και τη Citibank, γεγονός που αποτελεί διαρθρωτικό δεσμό, ζ) θα υπήρχε συμμετρία μεριδίων, μετά τη συγκέντρωση και η) καθίστατο δυνατή η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των μερών του δυοπωλίου για την πελατειακή τους βάση.

Ενόψει των ανωτέρω, η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η ως άνω συγκέντρωση, μπορούσε να περιορίσει τον ανταγωνισμό με τη δημιουργία συνθηκών οι οποίες μπορούσαν να συμβάλλουν στη μελλοντική δυνατότητα ενδεχόμενου συντονισμού και συλλογικής δεσπόζουσας θέσης μεταξύ της νέας οντότητας και της νέας τράπεζας που προέκυψε από τη συγκέντρωση Άλφα Τράπεζα / Εμπορική Τράπεζα στην αγορά αποδοχής καρτών. Προς άρση των αμφιβολιών της Επιτροπής η Εθνική ανέλαβε τη λήψη διορθωτικών μέτρων σε σχέση με την συγκεκριμένη αγορά.

V. Αγορά της Πρακτορείας Επιχειρηματικών Απαιτήσεων (Factoring)

Οριζόντιες επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς

Αρχικά η Επιτροπή διαπίστωσε ότι η νέα οντότητα θα αποκτούσε μετά τη συγκέντρωση ηγετική θέση στην εν λόγω αγορά και ότι το αθροιστικό μερίδιο των συμμετεχουσών επιχειρήσεων σε συνδυασμό με τη μεταβολή (Δ) του δείκτη HHI (ο οποίος υπερέβαινε το όριο των 2.000 μονάδων) που ξεπερνούσε το ασφαλές όριο των 250 μονάδων, συνιστούσαν ενδείξεις υψηλού βαθμού συγκέντρωσης της αγοράς. Παρά τις διαπιστώσεις αυτές, η απουσία ισχυρών εμποδίων εισόδου, καθώς και το γεγονός ότι η εν λόγω αγορά διερχόταν φάση ανάπτυξης συνέτειναν-μεταξύ άλλων- στο ότι συνιστούσε ελκυστικό επενδυτικό περιβάλλον για νέους επενδυτές, οδήγησαν τελικά στην κρίση ότι η συγκέντρωση των δύο τραπεζών δεν αναμενόταν να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση (ατομικής) δεσπόζουσας θέσης.

Οριζόντιες επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς

Η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η συγκέντρωση δεν αναμενόταν να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση (συλλογικής) δεσπόζουσας θέσης παρά την ύπαρξη υψηλού βαθμού συγκέντρωσης στην εν λόγω αγορά και του γεγονότος ότι η μεταβολή (Δ) του δείκτη HHI (ο οποίος υπερέβαινε το όριο των 2.000 μονάδων) ξεπερνούσε το ασφαλές όριο των 250 μονάδων, καθώς ο πιθανός συντονισμός μεταξύ των μεγαλύτερων τραπεζών ήταν ασταθής, τα εμπόδια εισόδου ήταν χαμηλά, τα μερίδια των δραστηριοποιούμενων δεν παρουσίαζαν συμμετρία, το κόστος μεταστροφής των πελατών ήταν μειωμένο, η διαφάνεια μεταξύ των ανταγωνιζόμενων τραπεζών ήταν περιορισμένη και δεν υπήρχαν δεσμοί μεταξύ των δραστηριοποιούμενων που θα επέτρεπαν τη διατήρηση και παρακολούθηση των όρων συντονισμού.

VI. Αγορά των Αμοιβαίων Κεφαλαίων

Οριζόντιες επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς

Αρχικά η Επιτροπή διαπίστωσε ότι η νέα οντότητα θα αποκτούσε μετά τη συγκέντρωση ηγετική θέση στην εν λόγω αγορά και ότι το αθροιστικό μερίδιο των συμμετεχουσών επιχειρήσεων σε συνδυασμό με τη μεταβολή (Δ) του δείκτη HHI (ο οποίος υπερέβαινε το όριο των 2.000 μονάδων) που ξεπερνούσε το ασφαλές όριο των 250 μονάδων, συνιστούσαν ενδείξεις υψηλού βαθμού συγκέντρωσης της αγοράς. Παρά τις διαπιστώσεις αυτές, η δυνατότητα εισόδου μεγάλων ευρωπαϊκών εταιριών διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων, η απουσία κόστους μεταστροφής, η παρουσία σημαντικών τραπεζών που θα εξακολουθούσαν να ασκούν ανταγωνιστική πίεση μετά τη συγκέντρωση συνέτειναν-μεταξύ άλλων- στην κρίση ότι η συγκέντρωση των δύο τραπεζών δεν αναμενόταν να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση (ατομικής) δεσπόζουσας θέσης.

Οριζόντιες επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς

Η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η συγκέντρωση δεν αναμενόταν να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση (συλλογικής) δεσπόζουσας θέσης παρά την ύπαρξη υψηλού βαθμού συγκέντρωσης στην εν λόγω αγορά και του γεγονότος ότι η μεταβολή (Δ) του δείκτη HHI (ο οποίος υπερέβαινε το όριο των 2.000 μονάδων) ξεπερνούσε το ασφαλές όριο των 250 μονάδων, καθώς ο πιθανός συντονισμός μεταξύ των μεγαλύτερων τραπεζών ήταν ασταθής, τα εμπόδια εισόδου ήταν χαμηλά, το κόστος μεταστροφής των πελατών ήταν μειωμένο, τα μερίδια των δύο πρώτων τραπεζών δεν επαρκούσαν για να χαρακτηριστεί η αγορά ως δυοπώλιο και δεν υπήρχαν δεσμοί μεταξύ των δραστηριοποιούμενων που θα επέτρεπαν τη διατήρηση και παρακολούθηση των όρων συντονισμού.

VII. Αγορά της Διαχείρισης Χαρτοφυλακίου

Οριζόντιες επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς

Η Επιτροπή διαπίστωσε ότι η νέα οντότητα θα αποκτούσε μετά τη συγκέντρωση ηγετική θέση στην εν λόγω αγορά και ότι το αθροιστικό μερίδιο των συμμετεχουσών επιχειρήσεων σε συνδυασμό με τη μεταβολή (Δ) του δείκτη HHI (ο οποίος δεν υπερέβαινε το όριο των 2.000 μονάδων) που ξεπερνούσε το ασφαλές όριο των 250 μονάδων, συνιστούσαν ενδείξεις υψηλού βαθμού συγκέντρωσης της αγοράς. Επίσης, η εν λόγω αγορά χαρακτηριζόταν από τάση συρρίκνωσης, με σημαντικά νομικά εμπόδια εισόδου. Παρά τις διαπιστώσεις αυτές, η απουσία πραγματικών εμποδίων εισόδου στην αγορά αυτή και η δραστηριοποίηση σημαντικών ανταγωνιστών που μάλιστα γνώριζαν και ανάπτυξη, συνέτειναν-μεταξύ άλλων- στην κρίση ότι η συγκέντρωση των δύο τραπεζών δεν αναμενόταν να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης.

Οριζόντιες επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς

Στην αγορά διαχείρισης χαρτοφυλακίου, η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η συγκέντρωση δεν αναμενόταν να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης παρά την ύπαρξη υψηλού βαθμού συγκέντρωσης, καθώς ο πιθανός συντονισμός μεταξύ των μεγαλύτερων τραπεζών ήταν ασταθής, υπήρχε σημαντική ασυμμετρία μεταξύ του μεριδίου της νέας οντότητας και των λοιπών ανταγωνιστών και τα μερίδια των δύο πρώτων τραπεζών δεν επαρκούσαν για να χαρακτηριστεί η αγορά ως δυοπώλιο.

VIII. Αγορά επενδυτικής τραπεζικής

Οριζόντιες επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς

Στην αγορά της επενδυτικής τραπεζικής, διαπιστώθηκε ότι η νέα οντότητα θα αποκτούσε, μετά τη συγκέντρωση, τη δεύτερη θέση έχοντας σημαντική διαφορά –από άποψη ποσοστού- από τον πρώτο ανταγωνιστή. Παρά τη διαπίστωση εκ μέρους της Επιτροπής ότι η σχετική αγορά βρισκόταν σε συρρίκνωση, η απουσία σημαντικών εμποδίων εισόδου σε συνδυασμό και με την ανωτέρω καταλαμβανόμενη θέση από τη νέα οντότητα οδήγησαν την Επιτροπή να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η εν λόγω συγκέντρωση δεν μπορούσε να περιορίσει σημαντικά τον ανταγωνισμό μέσω της δημιουργίας ή ενίσχυσης δεσπόζουσας θέσης.

Οριζόντιες επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς

Στην αγορά επενδυτικής τραπεζικής, η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η συγκέντρωση δεν αναμενόταν να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση (συλλογικής) δεσπόζουσας θέσης παρά την ύπαρξη υψηλού βαθμού συγκέντρωσης, καθώς ο πιθανός συντονισμός μεταξύ των μεγαλύτερων τραπεζών ήταν ασταθής, η αγορά χαρακτηριζόταν από έλλειψη σημαντικών εμποδίων εισόδου, από έλλειψη διαφάνειας, είχε λάβει χώρα η είσοδος νέων ανταγωνιστών και τα μερίδια των δύο πρώτων τραπεζών δεν επαρκούσαν για να χαρακτηριστεί η αγορά ως δυοπώλιο.

IX. Αγορές των Χρηματοπιστηριακών Υπηρεσιών

Οριζόντιες επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς

Στην αγορά της αξίας συναλλαγών μετοχών, η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, παρότι η νέα οντότητα αποκτούσε την πρώτη θέση, δεν πιθανολογείτο η δημιουργία δεσπόζουσας θέσης στην υπό εξέταση αγορά διότι: α) ο κύριος ανταγωνιστής της ενιαίας οντότητας ήταν ισχυρός και αναμενόταν να ασκήσει σημαντική ανταγωνιστική πίεση, ενώ στη σχετική αγορά δραστηριοποιούνταν και μικρότεροι αλλά σημαντικοί ανταγωνιστές, β) υφίστατο πράγματι δυναμικός και πραγματικός ανταγωνισμός από το θεσμό των «εξ αποστάσεως μελών» (remote membership) ενώ δραστηριοποιούνταν στην εγχώρια αγορά ξένοι επενδυτικοί οίκοι, γ) το

κόστος μεταστροφής ήταν περιορισμένο, δ) υφίστατο αντισταθμιστική ισχύς των διεθνών θεσμικών επενδυτών και των επενδυτικών τραπεζών.

Στην αγορά της αξίας συναλλαγών ομολόγων δεν ασκείται επίδραση από την ως άνω συγκέντρωση.

Και στην αγορά της εμπορίας παραγώγων, η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, παρότι η νέα οντότητα αποκτούσε την πρώτη θέση, δεν πιθανολογείτο η δημιουργία δεσπόζουσας θέσης στην υπό εξέταση αγορά διότι: α) ο κύριος ανταγωνιστής της ενιαίας οντότητας ήταν ισχυρός με μερίδιο αρκετά μεγαλύτερο της νέας οντότητας και ως εκ τούτου αναμενόταν να ασκήσει σημαντική ανταγωνιστική πίεση, β) το κόστος μεταστροφής ήταν περιορισμένο, γ) υφίστατο αντισταθμιστική ισχύς των διεθνών θεσμικών επενδυτών και των επενδυτικών τραπεζών και δ) οι πελάτες συνήθιζαν να επιλέγουν διαφορετικούς προμηθευτές.

Οριζόντιες επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς

Στην αγορά της αξίας συναλλαγών μετοχών, η Επιτροπή κατέληξε στην απουσία επιπτώσεων συντονισμένης συμπεριφοράς εξ' αιτίας της συγκέντρωσης παρά τον υψηλό βαθμό συγκέντρωσης, τη διαφάνεια στην τιμολόγηση και την ύπαρξη νομικών εμποδίων εισόδου σε μια αγορά που βρισκόταν σε φάση ωριμότητας, ερειδόμενη στο ότι: α) η συγκέντρωση επέτεινε την ασυμμετρία μεταξύ των μεριδίων αγοράς της ενιαίας οντότητας και των μεριδίων αγοράς των τριών μεγαλύτερων ανταγωνιστών της, με αποτέλεσμα τυχόν συντονισμός να καθίστατο μη βιώσιμος και ασταθής β) η αγορά ενείχε μεγάλο ανταγωνιστικό περιθώριο με πολλές επιχειρήσεις να δραστηριοποιούνται, γ) το κόστος μεταστροφής ήταν εξαιρετικά περιορισμένο, δ) υφίστατο αντισταθμιστική ισχύς των διεθνών θεσμικών επενδυτών και των επενδυτικών τραπεζών, και ε) οι πελάτες συνήθιζαν να επιλέγουν πολλούς και διαφορετικούς προμηθευτές.

Στην αγορά της αξίας συναλλαγών ομολόγων δεν ασκείται επίδραση από την ως άνω συγκέντρωση.

Και στην αγορά της εμπορίας παραγώγων η Επιτροπή κατέληξε στην απουσία επιπτώσεων συντονισμένης συμπεριφοράς εξ' αιτίας της συγκέντρωσης παρά τον υψηλό βαθμό συγκέντρωσης, τη διαφάνεια στην τιμολόγηση και την ύπαρξη νομικών εμποδίων εισόδου σε μια αγορά που βρισκόταν σε φάση ωριμότητας, ερειδόμενη στο ότι: α) η συγκέντρωση επέτεινε την ασυμμετρία μεταξύ των μεριδίων αγοράς της ενιαίας οντότητας και των μεριδίων αγοράς των τριών μεγαλύτερων ανταγωνιστών της, με αποτέλεσμα τυχόν συντονισμός να καθίσταται μη βιώσιμος και ασταθής, β) οι δύο πρώτοι ανταγωνιστές θα κατείχαν αθροιστικά μερίδιο περίπου 50%, γεγονός που σήμαινε ότι υπήρχε μεγάλο ανταγωνιστικό περιθώριο γ) το κόστος μεταστροφής ήταν εξαιρετικά περιορισμένο, δ) υπήρχε στην αγορά δυνητικός και πραγματικός ανταγωνισμός από το θεσμό των «εξ αποστάσεως μελών» (remote membership), ε) υπήρχε

αντισταθμιστική ισχύς εκ μέρους των διεθνών θεσμικών επενδυτών και των επενδυτικών τραπεζών και στ) ήταν συνηθισμένο οι πελάτες να επιλέγουν μεταξύ πολλών και διαφορετικών προμηθευτών.

X. Αγορά των Ασφαλίσεων και της Ασφαλιστικής Διαμεσολάβησης

Οριζόντιες επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς

Στην αγορά πρωτασφαλίσεων ζωής, η Επιτροπή κατέληξε ότι δεν αναμενόταν να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση (ατομικής) δεσπόζουσας θέσης της ενιαίας οντότητας, ερειδόμενη στην ύπαρξη πολλών επιχειρήσεων με υψηλή κεφαλαιακή δυνατότητα.

Ομοίως στην αγορά πρωτασφαλίσεων κατά κινδύνων ζημιών, η Επιτροπή κατέληξε ότι δεν αναμενόταν να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση (ατομικής) δεσπόζουσας θέσης της ενιαίας οντότητας, ερειδόμενη στη μεταβολή του δείκτη HHI, που βρισκόταν κάτω του ορίου των 2000 μονάδων, υπολειπόταν σημαντικά του ορίου των 250 μονάδων (επρόκειτο για αμελητέα μεταβολή του δείκτη HHI). Επίσης, στο ανωτέρω συμπέρασμα κατέτειναν και ο χαμηλός βαθμός συγκέντρωσης, ο έντονος ανταγωνισμός μεταξύ των δραστηριοποιούμενων, η διασπορά των πελατών σε συνδυασμό με το χαμηλό κόστος μεταστροφής.

Στην αγορά της παροχής υπηρεσιών ανασφάλισης η Επιτροπή κατέληξε ότι δεν αναμενόταν να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση (ατομικής) δεσπόζουσας θέσης της ενιαίας οντότητας, ερειδόμενη στο ότι το αθροιστικό μερίδιο και η θέση των συμμετεχουσών στη σχετική αγορά δεν συνηγορούσαν υπέρ της δημιουργίας ή ενίσχυσης (ατομικής) δεσπόζουσας θέσης της ενιαίας οντότητας.

Οριζόντιες επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς

Στην αγορά πρωτασφαλίσεων ζωής, η Επιτροπή κατέληξε ότι δεν αναμενόταν να οδηγήσει η συγκέντρωση στη δημιουργία ή ενίσχυση (συλλογικής) δεσπόζουσας θέσης της ενιαίας οντότητας, ερειδόμενη αφενός στο ότι τα επίπεδα συγκέντρωσης κυμαίνονταν κάτω των 2000 μονάδων, παρόλο που η μεταβολή Δ ήταν υψηλότερη του ασφαλούς ορίου των 250 μονάδων και αφετέρου λόγω της αστάθειας ενός συστήματος που περιελάμβανε τρεις ή τέσσερις ανταγωνιστές.

Στην αγορά πρωτασφαλίσεων κατά κινδύνων ζημιών, η Επιτροπή κατέληξε ότι δεν αναμενόταν να οδηγήσει η συγκέντρωση στη δημιουργία ή ενίσχυση (συλλογικής) δεσπόζουσας θέσης της ενιαίας οντότητας, ερειδόμενη στο ότι τα επίπεδα συγκέντρωσης κυμαίνονταν εντός των ασφαλών ορίων και στο ότι η αγορά απαρτιζόταν από διάφορους ανταγωνιστές.

Στην αγορά της ανασφάλισης, η Επιτροπή κατέληξε στο ίδιο συμπέρασμα όπως και στην αγορά πρωτασφαλίσεων κατά κινδύνων ζημιών ερειδόμενη στα ίδια δεδομένα.

XI. Αγορά της Ασφαλιστικής Διαμεσολάβησης

Η εν λόγω αγορά θεωρήθηκε ότι δεν είναι (οριζοντίως) επηρεαζόμενη από τη συγκέντρωση δεδομένου ότι το αθροιστικό μερίδιο των συμμετεχουσών, είναι ιδιαίτερα χαμηλό και υπολείπεται του 15%.

XII. Αγορά Χρηματοδοτικής Μίσθωσης

Οριζόντιες επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς

Στην αγορά της χρηματοδοτικής μίσθωσης, η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η συγκέντρωση δεν δημιουργούσε ή ενίσχυε ατομική δεσπόζουσα θέση, παρά το γεγονός του υψηλού βαθμού συγκέντρωσης της εν λόγω αγοράς και της ύπαρξης σημαντικών νομικών εμποδίων εισόδου. Στο συμπέρασμα αυτό κατέληξε λόγω της απουσίας εμποδίων εισόδου – πλην των νομικών-, της εξατομικευμένης τιμολόγησης και της δυνατότητας του πελάτη να στραφεί σε άλλες τράπεζες σε περίπτωση αύξησης των τιμών.

Οριζόντιες επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς

Στην αγορά της χρηματοδοτικής μίσθωσης, η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η συγκέντρωση δεν δημιουργούσε ή ενίσχυε συλλογική δεσπόζουσα θέση, λόγω: α) της αστάθειας που θα παρουσίαζε ο συντονισμός μεταξύ τεσσάρων ανταγωνιστικών επιχειρήσεων με ασύμμετρα μερίδια αγοράς, β) της έλλειψης διαρθρωτικών ή άλλων δεσμών μεταξύ τους, και γ) της έλλειψης διαφάνειας ως προς την τιμολόγηση, η οποία ήταν εξατομικευμένη.

Στην αγορά των κτηματομεσιτικών υπηρεσιών κρίθηκε ότι, οι υπό συγχώνευση τράπεζες, μέσω των θυγατρικών τους εταιριών, θα κατείχαν αμελητέα μερίδια στη σχετική αγορά, και συνεπώς δεν κρίθηκε ως επηρεαζόμενη από την ως άνω συγκέντρωση.

Επίσης, δεν πιθανολογήθηκε σε ικανό βαθμό με τα στοιχεία που ετέθησαν υπ' όψιν της Επιτροπής η δημιουργία μη συντονισμένων συσπειρωτικών επιπτώσεων από τη συγκέντρωση αλλά ούτε και η δημιουργία συντονισμένων συσπειρωτικών επιπτώσεων.

Ενόψει όλων των ανωτέρω, η Επιτροπή ενέκρινε τη συγκέντρωση αλλά επέβαλε στα μέρη την ανάληψη δεσμεύσεων που είχαν ως εξής:

- 1) Τα μέρη ανέλαβαν να προβούν, μετά τη κοινοποίηση του διατακτικού της απόφασης στην Εθνική, σε όλες τις απαραίτητες ενέργειες για την μεταβίβαση της συμμετοχής της Eurobank στην εταιρία Cardlink σε τρίτο αγοραστή («Εκποίηση Cardlink»).
- 2) Για το χρονικό διάστημα από την ανωτέρω κοινοποίηση έως την ολοκλήρωση της Εκποίησης Cardlink, τα μέρη ανέλαβαν: i) Να μην πραγματοποιούν την επεξεργασία δεδομένων συναλλαγών καρτών (Card Acquiring Processing) μέσω της Cardlink, ούτε κατά το

διάστημα που θα υπήρχαν δύο νομικά πρόσωπα, ούτε μετά την σχεδιαζόμενη συγχώνευσή τους.

ii) Να θέσουν σε εφαρμογή, εντός δεκαπέντε (15) ημερών από την κοινοποίηση του διατακτικού της απόφασης, πρόσθετα μέτρα προστασίας («Σινικά Τείχη» ή «Chinese Walls»)¹⁶⁷, πέραν των υποχρεώσεων εχεμύθειας που απέρρεαν από τα ισχύοντα συμφωνητικά συνεργασίας μεταξύ της Cardlink και των μητρικών της τραπεζών, ώστε να διασφαλιστεί ότι αποτρέπεται οποιοσδήποτε τυχόν κίνδυνος διάχυσης «Απόρρητων Πληροφοριών» από την ή μέσω της Cardlink προς τρίτους και προς τις μητρικές της.

3) Τα μέρη ανέλαβαν να μεριμνήσουν ώστε η Cardlink να διατηρήσει την ανεξαρτησία της αναφορικά με τη χρήση και λειτουργία διακριτού και αυτόνομου πληροφορικού συστήματος, που δεν θα εντάσσεται στα πληροφορικά συστήματα κανενός εκ των συμμετεχόντων σε αυτήν μερών.

4) Τα μέρη ανέλαβαν να μην παράσχουν στην Cardlink οποιαδήποτε εντολή ή πληρεξουσιότητα ώστε αυτή να συμβάλλεται, συναλλάσσεται ή να αναλαμβάνει εν γένει οποιαδήποτε υποχρέωση στο όνομα και για λογαριασμό των μετόχων της στην αγορά υπηρεσιών αποδοχής καρτών (Merchant Acquiring) ή να εισπράττει δικαιώματα ή αμοιβές για λογαριασμό τους αναφορικά με υπηρεσίες αποδοχής καρτών (Merchant Acquiring), καθώς και να τροποποιήσουν οποιοσδήποτε διατάξεις συμβάσεων έρχονταν τυχόν σε αντίθεση με την ως άνω δέσμευση.

5) Τα μέρη ανέλαβαν να απέχουν από οποιαδήποτε ενέργεια μέσω της οποίας θα ελάμβαναν γνώση Απόρρητων Πληροφοριών.

6) Τα μέρη ανέλαβαν να διορίσουν ως μέλη στο Διοικητικό Συμβούλιο της Cardlink πρόσωπα που δεν θα συμμετείχαν στη διαμόρφωση της εμπορικής πολιτικής στην εν γένει αγορά καρτών του ενιαίου ομίλου ETE/Eurobank.

7) Τα μέρη ανέλαβαν να τροποποιήσουν τις υφιστάμενες συμβάσεις συνεργασίας, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται το απόρρητο των ανωτέρω πληροφοριών που περιείχονταν στην Cardlink έναντι οποιουδήποτε τρίτου.

8) Τα μέρη ανέλαβαν να λύσουν: i) την από 14/12/2006 σύμβαση αορίστου χρόνου που είχε συνάψει από τη μία πλευρά η Eurobank, με τις Alpha Bank και Citibank International PLC και από την άλλη πλευρά, η εταιρία «ΝΤΑΪΝΕΡΣ ΚΛΑΜΠ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΠΙΣΤΩΣΕΩΝ» για την αποδοχή συναλλαγών καρτών Diners, και ii) την από 23/3/1992 σύμβαση αορίστου χρόνου που είχε συνάψει η Εθνική μέσω της «ΕΘΝΙΚΗΣ Α.Ε.

¹⁶⁷ Η πολιτική των «Σινικών Τειχών» εισάγει ένα εικονικό εμπόδιο το οποίο απαγορεύει την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ τμημάτων ή ομάδων του ίδιου οργανισμού, η οποία θα μπορούσε να οδηγήσει σε σύγκρουση συμφερόντων.

ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ» με τις «ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΜΑΡΚΕΤΙΓΚ Α.Ε.», θυγατρική εταιρεία της Εμπορικής Τράπεζας και, άρα, του ομίλου εταιρειών Alpha Bank, και «DINERS CLUB OF GREECE A.E.» για την εγκατάσταση τερματικών μηχανημάτων EFT/POS σε συνεργαζόμενες με τις εταιρίες αυτές και τους ομίλους τους επιχειρήσεις.

Μια άλλη πολύ ενδιαφέρουσα απόφαση της Επιτροπής ήταν η υπ' αριθμ. 556/2012 η οποία αφορούσε τη συγκέντρωση μεταξύ της Άλφα Τράπεζας και της Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος Α.Ε. δι' εξαγοράς της δεύτερης από την πρώτη. Ειδικότερα, η Άλφα Τράπεζα γνωστοποίησε στην Επιτροπή Ανταγωνισμού, την από 16/10/2012 «Σύμβαση Αγοραπωλησίας Μετοχών, μεταξύ αυτής και της τράπεζας με την επωνυμία «Crédit Agricole S.A.» («CASA»), με έδρα τη Γαλλία. Με την εν λόγω Σύμβαση συμφωνήθηκε να μεταβιβαστεί από την CASA στην Άλφα το σύνολο του μετοχικού κεφαλαίου της Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος Α.Ε. Με τη συγκέντρωση, η Εμπορική θα καθίστατο θυγατρική εταιρεία της Άλφα ενώ ο δημιουργούμενος τραπεζικός όμιλος θα ήταν σημαντικού μεγέθους με αυξημένα κεφάλαια.

Αξιοσημείωτη είναι η αναφορά που κάνει η ως άνω απόφαση στο σκεπτικό της στην Έκθεση Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας του 2010 της Τράπεζας της Ελλάδος. Σε αυτήν αναφέρεται ότι η κρατούσα την περίοδο εκείνη δημοσιονομική κατάσταση της χώρας, επηρέαζε τη ρευστότητα των τραπεζών και την ποιότητα των δανειακών τους χαρτοφυλακίων. Επίσης, προβλεπόταν ότι οι προοπτικές των καταθέσεων, για το επόμενο χρονικό διάστημα, ήταν ιδιαίτερα αρνητικές. Στις χορηγήσεις, οι τράπεζες δεν διέθεταν την ευχέρεια διοχέτευσης δανειακών κεφαλαίων στην πραγματική οικονομία εξαιτίας της αδυναμίας πρόσβασής τους στις διεθνείς αγορές χρήματος και κεφαλαίων και της σημαντικής απόσυρσης καταθέσεων.

Ωστόσο, κατά τη Έκθεση διαφαινόταν μια τάση βελτίωσης της εμπιστοσύνης προς το τραπεζικό σύστημα λόγω της ανακεφαλαιοποίησης των τραπεζών και της αναδιάρθρωσης και εξυγίανσης του τραπεζικού τομέα. Αυτήν ακριβώς την επισήμανση έκανε και η Άλφα Τράπεζα στην κρίση που διατύπωσε για την εν λόγω συγκέντρωση. Εν ολίγοις, σημείωσε ότι η εξαγορά της Εμπορικής συντελούσε στη διαδικασία αναδιάρθρωσης του τραπεζικού συστήματος και στην ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας. Εκτίμησε ότι με την ως άνω συγκέντρωση συνενώνονται οι δυνάμεις και δημιουργούνται εύρωστα τραπεζικά ιδρύματα, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται συνθήκες υγιούς ανταγωνισμού μεταξύ ισχυρών τραπεζών, τα οποία είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν επιτυχώς τις δυσκολίες λειτουργίας σε ένα ευρωπαϊκό περιβάλλον, που βρισκόταν σε οικονομική κρίση¹⁶⁸.

Από την αξιολόγηση της Επιτροπής προέκυψαν τα ακόλουθα συμπεράσματα αναφορικά με τις πιθανότητες δημιουργίας ή ενίσχυσης ατομικής και συλλογικής δεσπόζουσας θέσης από την

¹⁶⁸Βλ. και ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 578/VII/2013, σελ. 8

συγκέντρωση των δύο τραπεζών (οριζόντιες επιπτώσεις μη συντονισμένης και συντονισμένης συμπεριφοράς αντίστοιχα):

- Στην ευρύτερη αγορά των καταθετικών προϊόντων λιανικής, μετά την πραγματοποίηση της συγκέντρωσης την πρώτη θέση θα διατηρούσε η Εθνική Τράπεζα, το σχήμα ΠΕΙΡΑΙΩΣ/ΑΤΕ/Γενική θα κατείχε τη δεύτερη θέση ενώ η υπό συγκέντρωση τράπεζες την τρίτη θέση. Επίσης, η μεταβολή (Δ) του δείκτη ΗΗΙ, ο οποίος βρισκόταν κάτω των 2.000 μονάδων, βρισκόταν εντός του ασφαλούς ορίου των 250 μονάδων.

- Στην υπο-αγορά των καταθέσεων όψεως, μετά τη συγκέντρωση, την πρώτη θέση θα κατείχαν η υπό συγκέντρωση τράπεζες –καθώς και πριν από αυτήν την πρώτη θέση κατείχε η Άλφα. Επίσης, η μεταβολή (Δ) του δείκτη ΗΗΙ, ο οποίος βρισκόταν κάτω των 2.000 μονάδων, βρισκόταν εντός του ασφαλούς ορίου των 250 μονάδων.

- Στην υπο-αγορά των καταθέσεων ταμειυτηρίου, μετά την πραγματοποίηση της συγκέντρωσης, οι συμμετέχουσες θα κατείχαν μερίδιο που θα τις κατέτασσε στην τρίτη θέση μετά την Εθνική Τράπεζα και το σχήμα ΠΕΙΡΑΙΩΣ/ΑΤΕ/Γενική, ενώ η μεταβολή (Δ) του δείκτη ΗΗΙ, ο οποίος βρισκόταν κάτω των 2.000 μονάδων, βρισκόταν εντός του ασφαλούς ορίου των 250 μονάδων.

- Στην υπο-αγορά των καταθέσεων προθεσμίας λιανικής, μετά τη συγκέντρωση, οι συμμετέχουσες θα αποκτούσαν την πρώτη θέση, ενώ η μεταβολή (Δ) του δείκτη ΗΗΙ, ο οποίος βρισκόταν κάτω των 2.000 μονάδων, βρισκόταν εντός του ασφαλούς ορίου των 250 μονάδων.

- Στην αγορά των στεγαστικών δανείων, μετά τη συγκέντρωση, οι συμμετέχουσες θα αποκτούσαν τη δεύτερη θέση πίσω από την Εθνική Τράπεζα, ενώ η μεταβολή (Δ) του δείκτη ΗΗΙ, ο οποίος βρισκόταν κάτω των 2.000 μονάδων, βρισκόταν εντός του ασφαλούς ορίου των 250 μονάδων.

- Στην αγορά της καταναλωτικής πίστης (εξαιρουμένων των πιστωτικών καρτών), μετά τη συγκέντρωση, οι συμμετέχουσες θα αποκτούσαν την τρίτη θέση πίσω από την Eurobank και την Εθνική Τράπεζα, ενώ η μεταβολή (Δ) του δείκτη ΗΗΙ, ο οποίος βρισκόταν κάτω των 2.000 μονάδων, βρισκόταν εντός του ασφαλούς ορίου των 250 μονάδων.

- Στην αγορά καταναλωτικής πίστης (μέσω πιστωτικών καρτών), μετά τη συγκέντρωση, οι συμμετέχουσες θα αποκτούσαν την τρίτη θέση πίσω από την Eurobank και την Εθνική Τράπεζα, ενώ η μεταβολή (Δ) του δείκτη ΗΗΙ, ο οποίος βρισκόταν κάτω των 2.000 μονάδων, βρισκόταν εντός του ασφαλούς ορίου των 250 μονάδων.

Συνεπεία του γεγονότος ότι το νέο σχήμα δεν αποκτούσε την πρώτη θέση στις ανωτέρω αγορές –πλην δύο-, της τιμής του δείκτη ΗΗΙ και της μεταβολής Δ που ήταν σύμφωνη με την κείμενη

ευρωπαϊκή νομοθεσία και της παρουσίας σημαντικών ανταγωνιστών, δεν αναμενόταν να οδηγήσει η συγκέντρωση στη δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης.

Επιπλέον, σε όλες τις ανωτέρω αναφερόμενες αγορές, παρατηρήθηκε ότι μερίδιο αγοράς άνω του 60% κατείχαν τέσσερις και πλέον επιχειρήσεις, γεγονός το οποίο καθιστούσε τον πιθανό συντονισμό καταρχήν ασταθή. Ένα ακόμη συμπέρασμα που προκύπτει από την αξιολόγηση της Επιτροπής είναι ότι οι τέσσερις πρώτες επιχειρήσεις εξακολουθούσαν να κατέχουν τις τέσσερις πρώτες θέσεις, παρά την επαύξηση του μεριδίου της Άλφα σε κάθε αγορά, γεγονός το οποίο δεν συνηγορούσε στη δημιουργία ή ενίσχυση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης μετά την συγκέντρωση. Το τελευταίο αυτό συμπέρασμα επιβεβαιώνει και το γεγονός ότι παρατηρείτο ασυμμετρία μεριδίων αγοράς.

Στην αγορά των καταθετικών προϊόντων επιχειρηματικής τραπεζικής, στην υπο-αγορά των καταθέσεων όψεως επιχειρηματικής τραπεζικής, στην υπο-αγορά των καταθέσεων προθεσμίας επιχειρηματικής τραπεζικής, στην υπο-αγορά των χρηματοδοτήσεων επιχειρήσεων, οι συμμετέχουσες θα αποκτούσαν, μετά τη συγκέντρωση, την πρώτη θέση. Ωστόσο, λόγω της δραστηριοποίησης στις ανωτέρω αγορές ισχυρών ανταγωνιστών με σημαντικά δίκτυα, λόγω της μεταβολής του δείκτη HHI κάτω των εκτιθέμενων με τη σχετική Ανακοίνωση της Ε.Ε. ασφαλών ορίων και λόγω του χαμηλού κόστους μεταστροφής, δεν αναμενόταν η συγκέντρωση να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης.

Όπως και στην περίπτωση των καταθετικών προϊόντων λιανικής, έτσι και στην αγορά των καταθετικών προϊόντων επιχειρηματικής τραπεζικής, παρατηρήθηκε ότι μερίδιο αγοράς άνω του 60% κατείχαν τέσσερις και πλέον επιχειρήσεις, γεγονός το οποίο καθιστούσε τον πιθανό το οποίο συντονισμό καταρχήν ασταθή. Ένα ακόμη συμπέρασμα που προέκυψε από την αξιολόγηση της Επιτροπής ήταν ότι οι τέσσερις πρώτες επιχειρήσεις εξακολουθούσαν να κατέχουν τις τέσσερις πρώτες θέσεις, παρά την επαύξηση του μεριδίου της Άλφα σε κάθε αγορά, γεγονός δεν συνηγορούσε στη δημιουργία ή ενίσχυση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης μετά την συγκέντρωση. Το τελευταίο αυτό συμπέρασμα επιβεβαιώνει και το γεγονός ότι παρατηρείτο ασυμμετρία μεριδίων αγοράς, όπως συνέβη και στην περίπτωση των καταθετικών προϊόντων λιανικής.

Επίσης, η αξιολόγηση των επιπτώσεων της συγκέντρωσης από την Επιτροπή κατέληξε ότι:

-Στην αγορά της εκδόσεως πιστωτικών καρτών, μετά τη συγκέντρωση, οι συμμετέχουσες θα κατείχαν την πρώτη θέση από άποψη μεριδίου αγοράς, ενώ η μεταβολή του δείκτη HHI, ο οποίος βρισκόταν κάτω των 2.000 μονάδων, ήταν κατώτερη του ορίου των 250 μονάδων.

-Στην αγορά της εκδόσεως χρεωστικών καρτών, μετά τη συγκέντρωση, οι συμμετέχουσες θα κατείχαν τη δεύτερη θέση από άποψη μεριδίου αγοράς, ενώ η μεταβολή του δείκτη HHI, ο οποίος βρισκόταν κάτω των 2.000 μονάδων, ήταν ανώτερη του ορίου των 250 μονάδων.

Επίσης, και στις δύο ανωτέρω αγορές, παρατηρήθηκε ότι δραστηριοποιούνταν, πλην των συμμετεχουσών, τουλάχιστον τρεις ισχυροί ανταγωνιστές, με εδραιωμένα δίκτυα και αρκετοί μικρότεροι ανταγωνιστές. Τέλος, σε όλες τις προαναφερόμενες αγορές, η μεταβολή του δείκτη HHI βρισκόταν κάτω των ασφαλών ορίων που τίθενται με την Ανακοίνωση της Ε.Ε.

Ενόψει των ανωτέρω, η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τόσο στην αγορά έκδοσης χρεωστικών καρτών όσο και στην αγορά έκδοσης πιστωτικών καρτών, δεν αναμενόταν η συγκέντρωση να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης.

Επίσης, η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τόσο στην αγορά έκδοσης χρεωστικών καρτών όσο και στην αγορά έκδοσης πιστωτικών καρτών, δεν αναμενόταν η συγκέντρωση να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης ερειδόμενη στο ότι και στις δύο αγορές: α) μερίδιο αγοράς άνω του 60% κατείχαν τέσσερις επιχειρήσεις, γεγονός το οποίο καθιστούσε τον πιθανό συντονισμό καταρχήν ασταθή, β) οι τέσσερις πρώτες επιχειρήσεις εξακολουθούσαν να κατέχουν και μετά τη συγκέντρωση τις τέσσερις πρώτες θέσεις, παρά την επαύξηση του μεριδίου της Άλφα, και γ) και στις δύο αγορές δεν υπήρχε διαφάνεια στην τιμολόγηση.

Στην αγορά της αποδοχής καρτών, η νέα οντότητα θα αποκτούσε την πρώτη θέση. Επιπλέον, στην αγορά αυτή η Επιτροπή διαπίστωσε ότι δεν υπήρχε σημαντικό κόστος μεταστροφής των πελατών σε άλλο προμηθευτή και ότι υπήρχε σημαντικός αριθμός ανταγωνιστών, με εδραιωμένο δίκτυο. Ενόψει όλων αυτών, η Επιτροπή κατέληξε ότι στην εν λόγω αγορά, δεν προκύπτει η δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης εξαιτίας της συγκέντρωσης.

Στην ίδια αγορά μετά τη συγκέντρωση θα δραστηριοποιούνταν τουλάχιστον τέσσερις μεγάλες τράπεζες, των οποίων το συνολικό μερίδιο ξεπερνούσε το 80%, γεγονός που καθιστούσε πολύ συγκεντρωμένη την αγορά αυτή. Την υψηλή συγκέντρωση επιβεβαιώνει και το γεγονός της μεταβολής του δείκτη HHI, η οποία ήταν ανώτερη του ορίου των 250 μονάδων. Ωστόσο, η παρουσία ισχυρών ανταγωνιστών, η αστάθεια που χαρακτηρίζει το συντονισμό μεταξύ αρκετών ανταγωνιστών(εδώ τεσσάρων) και η ασυμμετρία των μεριδίων αγοράς τους, οδήγησε την Επιτροπή στο συμπέρασμα ότι στην εν λόγω αγορά, δεν προκύπτει η δημιουργία ή ενίσχυση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης εξαιτίας της συγκέντρωσης.

Στην αγορά της πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων(factoring), οι συμμετέχουσες θα αποκτούσαν μετά τη συγκέντρωση τη δεύτερη θέση. Εκτός αυτού, από το γεγονός ότι η μεταβολή (Δ) του δείκτη HHI, ο οποίος βρισκόταν κάτω από τις 2.000 μονάδες, βρισκόταν

εντός του ασφαλούς ορίου των 250 μονάδων και από το γεγονός ότι η επαύξηση του μεριδίου της Άλφα ήταν πολύ μικρή (το μερίδιο της Εμπορικής δεν ξεπερνούσε το 5%) κρίθηκε από την Επιτροπή ότι στην εν λόγω αγορά, δεν προκύπτει η δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης εξαιτίας της συγκέντρωσης.

Στην ίδια αγορά μετά τη συγκέντρωση θα δραστηριοποιούνταν τουλάχιστον τέσσερις μεγάλες τράπεζες, των οποίων το συνολικό μερίδιο ξεπερνούσε το 75%, γεγονός που καθιστούσε πολύ συγκεντρωμένη την αγορά αυτή. Ωστόσο, η παρουσία ισχυρών ανταγωνιστών, η αστάθεια που χαρακτηρίζει το συντονισμό μεταξύ αρκετών ανταγωνιστών(εδώ τεσσάρων) και όπως ήδη ειπώθηκε η μικρή (έως αμελητέα) επαύξηση του μεριδίου της Άλφα μετά τη συγκέντρωση, οδήγησε την Επιτροπή στο συμπέρασμα ότι στην εν λόγω αγορά, δεν προκύπτει η δημιουργία ή ενίσχυση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης εξαιτίας της συγκέντρωσης.

Στην αγορά της διάθεσης αμοιβαίων κεφαλαίων, οι συμμετέχουσες θα αποκτούσαν μετά τη συγκέντρωση τη δεύτερη θέση. Εκτός αυτού, από το γεγονός ότι η μεταβολή (Δ) του δείκτη ΗΗΙ, ο οποίος βρισκόταν κάτω από τις 2.000 μονάδες, βρισκόταν εντός του ασφαλούς ορίου των 250 μονάδων και από το γεγονός ότι η επαύξηση του μεριδίου της Άλφα ήταν πολύ μικρή (το μερίδιο της Εμπορικής δεν ξεπερνούσε το 5%) κρίθηκε από την Επιτροπή ότι στην εν λόγω αγορά, δεν προκύπτει η δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης εξαιτίας της συγκέντρωσης.

Επίσης, στην αγορά αυτή η Επιτροπή διαπίστωσε ότι: α) οι τέσσερις μεγαλύτερες τράπεζες θα κατείχαν, μετά τη συγκέντρωση, συνολικά, μερίδιο αγοράς ανώτερο του 60%, ποσοστό που καταδεικνύει επαρκή βαθμό συγκέντρωσης, β) ο δείκτης ΗΗΙ –που καταδεικνύει τα επίπεδα συγκέντρωσης- βρισκόταν εντός των ασφαλών ορίων, γ) η αγορά αυτή απαρτιζόταν από διάφορους ανταγωνιστές, δ) η συγκέντρωση δεν επηρέαζε τις θέσεις που κατείχαν οι ανταγωνιστές πριν τη συγκέντρωση, καθώς η επαύξηση του μεριδίου της Άλφα ήταν πολύ μικρή λόγω του μικρού μεριδίου της Εμπορικής στην αγορά αυτή και ε) τα μερίδια των ανταγωνιστών στην αγορά αυτή δεν παρουσίαζαν συμμετρία. Από το σύνολο των ως άνω διαπιστώσεων, η Επιτροπή οδηγήθηκε στο συμπέρασμα ότι η εν λόγω συγκέντρωση δεν θα μετέβαλε ουσιωδώς τις συνθήκες ανταγωνισμού στην ως άνω αγορά με τη δημιουργία ή ενίσχυση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης.

Στην αγορά της επενδυτικής τραπεζικής, οι συμμετέχουσες θα αποκτούσαν μετά τη συγκέντρωση την τέταρτη θέση. Εκτός αυτού, από το γεγονός ότι η μεταβολή (Δ) του δείκτη ΗΗΙ, ο οποίος βρισκόταν κάτω από τις 2.000 μονάδες, βρισκόταν εντός του ασφαλούς ορίου των 250 μονάδων, από το γεγονός ότι η επαύξηση του μεριδίου της Άλφα ήταν πολύ μικρή (το μερίδιο της Εμπορικής δεν ξεπερνούσε το 5%), από το γεγονός ότι η εν λόγω αγορά δεν παρουσίαζε σημαντικά εμπόδια εισόδου, από το γεγονός ότι δραστηριοποιούνταν στην εν λόγω

αγορά αρκετοί αλλοδαποί οίκοι επενδυτικών υπηρεσιών, κρίθηκε από την Επιτροπή ότι στην εν λόγω αγορά, δεν προκύπτει η δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης εξαιτίας της συγκέντρωσης.

Επίσης, στην αγορά αυτή η Επιτροπή διαπίστωσε ότι: α) οι τέσσερις μεγαλύτερες τράπεζες θα κατείχαν, μετά τη συγκέντρωση, συνολικά, μερίδιο αγοράς ανώτερο του 80%, ποσοστό που συνιστά επαρκή βαθμό συγκέντρωσης, β) ο δείκτης ΗΗΙ –που καταδεικνύει τα επίπεδα συγκέντρωσης- βρισκόταν εντός των ασφαλών ορίων, γ) η αγορά αυτή απαρτιζόταν από διάφορους ανταγωνιστές, δ) η συγκέντρωση δεν επηρέαζε τις θέσεις που κατείχαν οι ανταγωνιστές πριν τη συγκέντρωση, καθώς η επαύξηση του μεριδίου της Άλφα ήταν πολύ μικρή λόγω του μικρού μεριδίου της Εμπορικής στην αγορά αυτή. Από το σύνολο των ως άνω διαπιστώσεων, η Επιτροπή οδηγήθηκε στο συμπέρασμα ότι η εν λόγω συγκέντρωση δεν θα μετέβαλε ουσιωδώς τις συνθήκες ανταγωνισμού στην ως άνω αγορά με τη δημιουργία ή ενίσχυση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης.

Η Επιτροπή, επίσης, έκρινε ως μη επηρεαζόμενες τις ακόλουθες αγορές, βασιζόμενη στο ότι οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις δεν συγκέντρωναν, μετά την πραγματοποίηση της συγκέντρωσης, μερίδιο αγοράς ικανό να τις επηρεάσει. Οι αγορές αυτές ήταν: α) η αγορά χρηματιστηριακών υπηρεσιών, η οποία αφορά σε υπηρεσίες συναφείς με τις χρηματοοικονομικές αγορές και τα χρηματοοικονομικά προϊόντα, όπως υπηρεσίες εμπορίας αξιογράφων, ομολόγων και παραγώγων, β) οι αγορές της παροχής ασφαλιστικών υπηρεσιών και των υπηρεσιών ασφαλιστικής διαμεσολάβησης, οι οποίες λόγω των μεριδίων αγοράς των συμμετεχουσών, δεν κρίθηκαν ούτε καθέτως επηρεαζόμενες από την υπό κρίση συγκέντρωση, γ) η αγορά των κτηματομεσιτικών δραστηριοτήτων, όπου παρέχονται υπηρεσίες στον τομέα διαχείρισης και εκμετάλλευσης ακινήτων.

Ενόψει όλων των ανωτέρω, η Επιτροπή ενέκρινε την ως άνω συγκέντρωση θεωρώντας ότι αυτή δεν προκαλούσε σοβαρές αμφιβολίες ως προς το συμβατό αυτής με τις απαιτήσεις λειτουργίας του ανταγωνισμού.

Μια ακόμη απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού που παρουσιάζει ενδιαφέρον είναι η υπ' αριθμ. 574/2013. Σε αυτή την περίπτωση η «ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ Α.Ε» γνωστοποίησε στην Επιτροπή Ανταγωνισμού, τις από 26/03/2013 Συμβάσεις Πώλησης και Μεταβίβασης στοιχείων ενεργητικού και παθητικού, της ελληνικής δραστηριότητας των ακόλουθων τραπεζών με έδρα την Κύπρο (α) «ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΙΜΙΤΕΔ»(εφεξής «Κύπρου»), (β) «CYPRUS POPULAR BANK PUBLIC CO LTD» (εφεξής «Λαϊκή») και (γ) «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΙΜΙΤΕΔ» (εφεξής «Ελληνική»). Η γνωστοποίηση αυτή ήταν αποτέλεσμα της συμφωνίας, μεταξύ του Eurogroup και της Κυπριακής Δημοκρατίας, ώστε να αποφευχθεί η χρεωκοπία της. Στο πλαίσιο αυτό

κρίθηκε ως απαραίτητος ο εξορθολογισμός του τραπεζικού συστήματος, μέσω της πώλησης των δραστηριοτήτων των κυπριακών τραπεζών σε ελληνικά τραπεζικά ιδρύματα. Γι' αυτό η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου, ως Αρχή Εξυγίανσης, έθεσε την Κύπρου και τη Λαϊκή σε καθεστώς εξυγίανσης και αναδιάρθρωσης¹⁶⁹, για την επίτευξη των οποίων αποφασίσθηκε η μεταβίβαση των περιουσιακών στοιχείων των κυπριακών τραπεζών από τις εργασίες τους στην Ελλάδα σε ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα.

Σύμφωνα με την άποψη της Πειραιώς, η απόκτηση της εν Ελλάδι δραστηριότητας των Κύπρου, Λαϊκής και Ελληνικής θα εξασφάλιζε την χρηματοοικονομική σταθερότητα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος¹⁷⁰, θα απέτρεπε τις σοβαρές ζημιές σε βάρος των καταθετών των ανωτέρω τραπεζών-λόγω της μη λειτουργίας τους- και θα απέτρεπε τον κίνδυνο ματαίωσης της προσπάθειας των ελληνικών τραπεζών να βγουν από την κρίση.

Στο σχηματισμό της τελικής κρίσης της Επιτροπής ελήφθησαν υπ' όψιν από την τελευταία και οι τότε εκτιμήσεις από την Τράπεζα της Ελλάδος ότι παρά το δυσμενές οικονομικό περιβάλλον και τη διαρκή ύφεση οι προοπτικές της οικονομίας και του τραπεζικού κλάδου ήταν θετικές. Παρά την αντοχή που επέδειξε το τραπεζικό σύστημα στην πίεση, η Τράπεζα της Ελλάδος αναγνώρισε ότι η μεγέθυνση των μη εξυπηρετούμενων δανείων περιόριζε τις δυνατότητες των τραπεζών να χορηγούν πιστώσεις σε υγιείς και μικρότερες σε μέγεθος επιχειρήσεις, καθώς κάτι τέτοιο θα τις αποστερούσε από πολύτιμα κεφάλαια, αλλά η εν λόγω επιλογή επηρέαζε αρνητικά και τις επιχειρήσεις αυτές καθώς στερούνταν πολύτιμους χρηματοδοτικούς πόρους. Ένα ακόμη στοιχείο που επικαλείται η ως άνω απόφαση της Επιτροπής είναι ότι η υφιστάμενη τότε δημοσιονομική κατάσταση της Ελλάδας και η παρατεταμένη ύφεση ήταν ο βασικός παράγοντας κινδύνου για τον ελληνικό τραπεζικό κλάδο, επηρεάζοντας τη ρευστότητά του και την ποιότητα του δανειακού του χαρτοφυλακίου. Επίσης, ελήφθη υπ' όψιν από την Επιτροπή και η εκτίμηση ότι τα μέτρα εξυγίανσης και αναδιάρθρωσης του τραπεζικού συστήματος –μέσω απόκτησης περιουσιακών στοιχείων μικρότερων τραπεζών από μεγαλύτερες – θα ενίσχυαν τη σταθερότητα του οικονομικού και χρηματοοικονομικού περιβάλλοντος. Επιπλέον, η εν λόγω απόφαση επικαλείται τις διαπιστώσεις εμπειρικής μελέτης, οι οποίες κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι ένας μεγαλύτερος βαθμός συγκέντρωσης του τραπεζικού συστήματος θα βελτιώνε το επίπεδο αποτελεσματικότητας και ανταγωνιστικότητάς του, ενώ ιδιαίτερα σε περιόδους χαμηλής ρευστότητας των τραπεζών, μια υψηλή συγκέντρωση θα αύξανε την εμπιστοσύνη των καταθετών προς τα μεγαλύτερα τραπεζικά ιδρύματα¹⁷¹.

Στην περίπτωση της ανωτέρω συγκέντρωσης, διαπιστώθηκε ότι επηρεαζόμενες αγορές -καθώς διαμορφωνόταν μερίδιο άνω του 15% για τη νέα οντότητα- θεωρήθηκαν: α) η αγορά

¹⁶⁹ Βλ. και ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 542/VII /2012, σελ. 4-10

¹⁷⁰ Βλ. και ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 549/VII/2012, σελ. 66 (άποψη ανταγωνιστών)

¹⁷¹ ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘΜ. 574/VII/2013, σελ. 42-47

καταθέσεων και χορηγήσεων λιανικής τραπεζικής και οι υποαγορές της, β) η αγορά καταθέσεων και χορηγήσεων επιχειρηματικής τραπεζικής και οι υποαγορές της, γ) η αγορά της έκδοσης καρτών και οι υποαγορές της, δ) η αγορά της πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων και ε) η αγορά χρηματοδοτικής μίσθωσης και οι ενδεχόμενες υποαγορές της.

Ειδικότερα, από τη αξιολόγηση των επιπτώσεων της συγκέντρωσης προέκυψαν τα ακόλουθα δεδομένα:

Στην αγορά των καταθετικών προϊόντων λιανικής: 1) Η ενιαία οντότητα θα αποκτούσε συνεπεία της συγκέντρωσης την πρώτη θέση, χωρίς ωστόσο το μερίδιό της να επαρκεί για να θεωρηθεί ότι αυτή αποκτά ατομική δεσπόζουσα θέση, καθώς δεν απείχε αρκετά από το μερίδιο του επόμενου ανταγωνιστή. 2) Στο σύνολο της αγοράς αυτής, εκτός εκείνης των καταθέσεων ταμειυτηρίου, είχαν σημαντική δράση με εδραιωμένα δίκτυα τουλάχιστον δύο ανταγωνιστές. 3) Η συγκέντρωση δεν μπορούσε να εμποδίσει τους λοιπούς ανταγωνιστές να επεκταθούν ή να δραστηριοποιηθούν¹⁷². 4) Ο καταναλωτής είχε τη δυνατότητα εναλλακτικής επιλογής άλλου ισχυρού ανταγωνιστή.

Ενόψει των ανωτέρω, δεν αναμενόταν η συγκέντρωση να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης.

Επίσης, στην αγορά των καταθετικών προϊόντων λιανικής: 1) Η ενιαία οντότητα μαζί με τους μεγαλύτερους ανταγωνιστές της θα αποκτούσαν, μετά την πραγματοποίηση της συγκέντρωσης μερίδια αγοράς –σε όλες τις υποαγορές- ανώτερα του 55%, ποσοστό που είναι ενδεικτικό υψηλής συγκέντρωσης. 2) Η κατοχή ενός τέτοιου ποσοστού (ανώτερου του 55%) από τρεις επιχειρήσεις καθιστούσε ασταθή το συντονισμό μεταξύ τους. 3) Δραστηριοποιείτο τουλάχιστον ένας ισχυρός ανταγωνιστής (η Τράπεζα Eurobank) ενώ υφίσταντο και άλλοι μικρότεροι ανταγωνιστές. 4) Το ποσοστό που θα κατείχαν οι δύο προπορευόμενες οντότητες δεν θα μπορούσε να οδηγήσει στον χαρακτηρισμό της εν λόγω αγοράς ως δυοπωλίου. 5) Δεν υφίσταντο διαρθρωτικοί δεσμοί μεταξύ των δραστηριοποιούμενων. 6) Υπήρχε διαφάνεια ως προς την τιμολόγηση, η οποία ωστόσο ήταν επιβεβλημένη λόγω της ρυθμιστικής εποπτείας. 7) Δεν υφίστατο συμμετρία μεταξύ των ανταγωνιστών ως προς το συνολικό τους κόστος και 8) Υπήρχαν εναλλακτικοί προμηθευτές στους οποίους μπορούσαν να στραφούν οι πελάτες (μικρό κόστος μεταστροφής).

Ενόψει των ανωτέρω, η Επιτροπή κατέληξε ότι η συγκέντρωση δεν θα δημιουργούσε ή δεν θα ενίσχυε συλλογική δεσπόζουσα θέση.

Στην αγορά χορηγήσεων λιανικής τραπεζικής: 1) Η ενιαία οντότητα θα αποκτούσε συνεπεία της συγκέντρωσης την πρώτη θέση, χωρίς ωστόσο το μερίδιό της να επαρκεί για να θεωρηθεί

¹⁷² Ανακοίνωση για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 36

ότι αυτή αποκτά ατομική δεσπόζουσα θέση, καθώς δεν απείχε αρκετά από το μερίδιο του επόμενου ανταγωνιστή. 2) Στο σύνολο της αγοράς αυτής, είχαν σημαντική δράση με εδραιωμένα δίκτυα τουλάχιστον δύο ανταγωνιστές. 3) Η συγκέντρωση δεν μπορούσε να εμποδίσει τους λοιπούς ανταγωνιστές να επεκταθούν ή να δραστηριοποιηθούν. 4) Ο καταναλωτής είχε τη δυνατότητα εναλλακτικής επιλογής άλλου ισχυρού ανταγωνιστή.

Ενόψει των ανωτέρω, δεν αναμενόταν η συγκέντρωση να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης.

Στην αγορά χορηγήσεων λιανικής τραπεζικής: 1) Η ενιαία οντότητα μαζί με τους μεγαλύτερους ανταγωνιστές της θα αποκτούσαν, μετά την πραγματοποίηση της συγκέντρωσης μερίδια αγοράς –σε όλες τις υποαγορές- ανώτερα του 60%, ποσοστό που είναι ενδεικτικό υψηλής συγκέντρωσης. 2) Υφίστατο σημαντική συμμετρία μεριδίων αγοράς μεταξύ των δραστηριοποιούμενων επιχειρήσεων. 3) Υφίστατο σημαντικό κόστος μεταστροφής για τους πελάτες. 4) Το επίπεδο δυνητικού ανταγωνισμού ήταν χαμηλό ενώ υπήρχαν και σημαντικά πραγματικά και νομικά εμπόδια εισόδου στην εν λόγω αγορά. 5) Η κατοχή μεριδίου μεγαλύτερου του 60% από τρεις και πλέον ανταγωνιστές καθιστούσε το συντονισμό ασταθή. 6) Δεν παρατηρούνταν διαρθρωτικοί δεσμοί μεταξύ των δραστηριοποιούμενων, των οποίων το κόστος δεν παρουσίαζε συμμετρία. 7) Υπήρχε διαφάνεια ως προς την τιμολόγηση, η οποία ωστόσο ήταν επιβεβλημένη λόγω της ρυθμιστικής εποπτείας και 8) Το ποσοστό που θα κατείχαν οι δύο προπορευόμενες οντότητες δεν θα μπορούσε να οδηγήσει στον χαρακτηρισμό της εν λόγω αγοράς ως δυοπωλίου.

Στην περίπτωση αυτή παρατηρούμε ότι ενώ η Επιτροπή διαπίστωσε ότι συνέτρεχαν αρκετές ενδείξεις για δημιουργία ή ενίσχυση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης στην εν λόγω αγορά, μετά την πραγματοποίηση της ως άνω συγκέντρωσης, δεν τις θεώρησε ικανές για να μεταβάλουν ουσιωδώς τις συνθήκες ανταγωνισμού με τη δημιουργία ή ενίσχυση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης.

Στην αγορά των καταθετικών προϊόντων επιχειρηματικής τραπεζικής: 1) Η νέα οντότητα δεν θα αποκτούσε την πρώτη θέση συνεπεία της συγκέντρωσης. 2) Δραστηριοποιούνταν τουλάχιστον δύο ισχυροί ανταγωνιστές, ήτοι η Εθνική και η Άλφα, με καθιερωμένα δίκτυα.

Ενόψει των ανωτέρω, δεν αναμενόταν η συγκέντρωση να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης.

Επίσης στην αγορά των καταθετικών προϊόντων επιχειρηματικής τραπεζικής: 1) Η ενιαία οντότητα μαζί με τους μεγαλύτερους ανταγωνιστές της θα αποκτούσαν, μετά την πραγματοποίηση της συγκέντρωσης μερίδια αγοράς –σε όλες τις υποαγορές- ανώτερα του 60%, ποσοστό που είναι ενδεικτικό υψηλής συγκέντρωσης. 2) Υφίστατο σημαντική συμμετρία

μεριδίων αγοράς μεταξύ των δραστηριοποιούμενων επιχειρήσεων. 3) Υφίσταντο σημαντικά εμπόδια εισόδου. 4) Η τιμολόγηση ήταν διαφανής. 5) Η κατοχή μεριδίου μεγαλύτερου του 60% από τρεις και πλέον ανταγωνιστές καθιστούσε το συντονισμό ασταθή. 6) Δραστηριοποιούνταν σε αυτή ένας σημαντικός ανταγωνιστής αλλά και μικρότεροι ανταγωνιστές. 7) Δεν υφίσταντο διαρθρωτικοί δεσμοί μεταξύ των δραστηριοποιούμενων. 8) Η τιμολόγηση ήταν μεν διαφανής αλλά αυτό συνέβαινε για λόγους ρυθμιστικής εποπτείας. 9) Δεν παρατηρείτο σημαντικό κόστος μεταστροφής. 10) Το ποσοστό που θα κατείχαν οι δύο προπορευόμενες οντότητες δεν θα μπορούσε να οδηγήσει στον χαρακτηρισμό της εν λόγω αγοράς ως δυοπωλίου και 11) Δεν απομακρυνόταν από αυτήν, εξαιτίας της συγκέντρωσης, μια πηγή σημαντικής ανταγωνιστικής πίεσης στην ολιγοπωλιακά διαρθρωμένη αγορά παροχής των εν λόγω τραπεζικών υπηρεσιών, καθώς δεν θεμελιωνόταν ότι οι μεταβιβαζόμενες επιχειρήσεις συνιστούσαν το στενότερο ανταγωνιστή της αποκτώσας σε αυτή.

Ενόψει των ανωτέρω, η Επιτροπή κατέληξε ότι η συγκέντρωση δεν θα δημιουργούσε ή δεν θα ενίσχυε συλλογική δεσπόζουσα θέση.

Στην αγορά χορηγήσεων επιχειρηματικής τραπεζικής: 1) Η νέα οντότητα θα αποκτούσε, μετά τη συγκέντρωση, την πρώτη θέση σε αυτή, αλλά το μερίδιό της δεν θα της επέτρεπε να δημιουργήσει ή να ενισχύσει δεσπόζουσα θέση, καθώς δεν δημιουργείτο μια οντότητα που θα μπορούσε να δράσει ανεξάρτητα από τους ανταγωνιστές ή να εμποδίσει την ικανότητά τους να ανταγωνισθούν¹⁷³. 2) Δραστηριοποιούνταν πέραν των συμμετεχουσών στη συγκέντρωση, τουλάχιστον δύο ισχυροί ανταγωνιστές, που διέθεταν καθιερωμένα δίκτυα. 3) Οι πελάτες είχαν τη δυνατότητα εναλλακτικής επιλογής, εφόσον υπήρχαν σημαντικοί ανταγωνιστές σε αυτή.

Συνεπεία των ανωτέρω, η Επιτροπή κατέληξε ότι η ως άνω συγκέντρωση δεν αναμενόταν να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης.

Επιπλέον, στην αγορά χορηγήσεων επιχειρηματικής τραπεζικής: 1) Η ενιαία οντότητα μαζί με τους μεγαλύτερους ανταγωνιστές της θα αποκτούσαν, μετά την πραγματοποίηση της συγκέντρωσης μερίδια αγοράς –σε όλες τις υποαγορές- ανώτερα του 60%, ποσοστό που είναι ενδεικτικό υψηλής συγκέντρωσης. 2) Η κατοχή μεριδίου μεγαλύτερου του 60% από τρεις και πλέον ανταγωνιστές καθιστούσε το συντονισμό ασταθή. 3) Δραστηριοποιείτο σε αυτή ένας σημαντικός ανταγωνιστής αλλά υπήρχε και σημαντικό περιθώριο ανταγωνισμού. 4) Δεν υφίσταντο διαρθρωτικοί δεσμοί μεταξύ των δραστηριοποιούμενων. 5) Το ποσοστό που θα κατείχαν οι δύο προπορευόμενες οντότητες δεν θα μπορούσε να οδηγήσει στον χαρακτηρισμό της εν λόγω αγοράς ως δυοπωλίου. 6) Δεν απομακρυνόταν από αυτήν, εξαιτίας της συγκέντρωσης, μια πηγή σημαντικής ανταγωνιστικής πίεσης στην ολιγοπωλιακά διαρθρωμένη αγορά παροχής των εν λόγω τραπεζικών υπηρεσιών, καθώς δεν θεμελιωνόταν ότι οι

¹⁷³ Ανακοίνωση για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 36.

μεταβιβαζόμενες επιχειρήσεις συνιστούσαν το στενότερο ανταγωνιστή της αποκτώσας και 7) Θεωρήθηκε ότι υφίστατο σημαντική αντισταθμιστική ισχύς εκ μέρους των μεγάλων επιχειρήσεων έναντι των τραπεζών, λόγω γνώσεων, μεγέθους όγκου εργασιών κ.α.

Ενόψει των ανωτέρω, η Επιτροπή κατέληξε ότι η συγκέντρωση δεν θα δημιουργούσε ή δεν θα ενίσχυε συλλογική δεσπόζουσα θέση.

Στην αγορά της έκδοσης πιστωτικών καρτών: α) οι συμμετέχουσες δεν θα αποκτούσαν την πρώτη θέση με τη συγκέντρωση, β) η επαύξηση του μεριδίου της αποκτώσας θεωρήθηκε ως αμελητέα καθώς κυμαινόταν κάτω του 5% και γ) δραστηριοποιούνταν πέραν των συμμετεχουσών στη συγκέντρωση και της κατέχουσας την πρώτη θέση, τουλάχιστον δύο ισχυροί ανταγωνιστές.

Αντίθετα, στην αγορά της έκδοσης χρεωστικών καρτών η ενιαία οντότητα θα αποκτούσε δύναμη της συγκέντρωσης την πρώτη θέση. Επίσης: α) ο δείκτης HHI βρισκόταν κάτω από τις 2.000 μονάδες, ενώ η μεταβολή του δείκτη (Δ) βρισκόταν πέραν των ασφαλών ορίων που προβλέπει η Ανακοίνωση της Ε.Ε. για την αξιολόγηση των οριζοντίων συγκεντρώσεων και β) η νέα οντότητα δεν θα αποκτούσε τέτοια διαπραγματευτική δύναμη που θα εμπόδιζε τη δραστηριότητα και την επέκταση των λοιπών ανταγωνιστών εντός της αγοράς.

Ενόψει των ανωτέρω, η Επιτροπή κατέληξε ότι δεν αναμενόταν η εν λόγω συγκέντρωση να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης της ενιαίας οντότητας σε καμία εκ των αγορών αυτών ούτε και στον αισθητό περιορισμό του ανταγωνισμού.

Επιπλέον, στην αγορά έκδοσης πιστωτικών καρτών, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι: α) οι τρεις μεγαλύτερες τράπεζες (ενιαία οντότητα, Άλφα και Eurobank) θα κατείχαν μερίδιο ανώτερο του 60%, ποσοστό που καθιστά πιθανό το συντονισμό μεταξύ των επιχειρήσεων, β) η επαύξηση του μεριδίου της αποκτώσας θεωρήθηκε ως ασήμαντη λόγω του χαμηλού ποσοστού (κατώτερο του 5%) που κατείχαν στην αγορά αυτή οι κυπριακές τράπεζες, γ) η μεταβολή του δείκτη (Δ) βρισκόταν εντός των ασφαλών ορίων που προβλέπει η Ανακοίνωση της Ε.Ε., δ) το ως άνω αθροιστικό μερίδιο από τρεις τράπεζες καθιστούσε τον πιθανό συντονισμό τους ασταθή, ε) υπήρχε ασυμμετρία μεριδίων αγοράς των τριών πρώτων τραπεζών και στ) υπήρχε χαμηλό κόστος μεταστροφής για τους πελάτες.

Και στην αγορά έκδοσης χρεωστικών καρτών, διαπιστώθηκε ότι: α) οι τρεις μεγαλύτερες τράπεζες (ενιαία οντότητα, Άλφα και Εθνική) θα κατείχαν μερίδιο ανώτερο του 70%, ποσοστό που καθιστά πιθανό το συντονισμό μεταξύ των επιχειρήσεων, β) το ως άνω αθροιστικό μερίδιο από τρεις τράπεζες καθιστούσε τον πιθανό συντονισμό τους ασταθή, γ) δραστηριοποιείτο στην αγορά αυτή τουλάχιστον ένας ισχυρός ανταγωνιστής, δ) δεν υπήρχαν διαρθρωτικοί δεσμοί

μεταξύ των δραστηριοποιούμενων και ε) το συνδυαστικό μερίδιο των δύο πρώτων τραπεζών δεν μπορούσε να οδηγήσει στον χαρακτηρισμό της αγοράς ως δυοπωλίου.

Ενόψει των ανωτέρω, η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι δεν υφίσταντο ενδείξεις μεταβολής των συνθηκών ανταγωνισμού στις ως άνω αγορές με τη δημιουργία ή ενίσχυση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης, αν και το επίπεδο της συγκέντρωσης αυξανόταν σε ορισμένη έκταση.

Στην αγορά αποδοχής καρτών, οι συμμετέχουσες θα αποκτούσαν, μετά τη συγκέντρωση, μερίδιο αγοράς κατώτερο του 15%, γεγονός που καθιστούσε την αγορά αυτή ως μη επηρεαζόμενη.

Στην αγορά της χρηματοδοτικής μίσθωσης, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι: α) η ενιαία οντότητα θα αποκτούσε, μετά τη συγκέντρωση, την πρώτη θέση, β) η μεταβολή του δείκτη (Δ) βρισκόταν εκτός των ασφαλών ορίων που προβλέπει η Ανακοίνωση της Ε.Ε. για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων, γ) δραστηριοποιούνταν σε αυτή τουλάχιστον δύο ισχυροί ανταγωνιστές, δ) υφίσταντο νομικά εμπόδια εισόδου σε αυτή και ε) η νέα οντότητα δεν θα αποκτούσε μετά τη συγκέντρωση διαπραγματευτική δύναμη που θα της επέτρεπε να δρα ανεξάρτητα από τους ανταγωνιστές της.

Ενόψει τούτων, θεωρήθηκε ότι δεν αναμενόταν η συγκέντρωση να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης στην αγορά χρηματοδοτικής μίσθωσης.

Επίσης, στην αγορά χρηματοδοτικής μίσθωσης, διαπιστώθηκε ότι: α) Η ενιαία οντότητα μαζί με τους μεγαλύτερους ανταγωνιστές της θα αποκτούσαν, μετά την πραγματοποίηση της συγκέντρωσης μερίδια αγοράς ανώτερα του 65%, ποσοστό που είναι ενδεικτικό υψηλής συγκέντρωσης. β) Η κατοχή μεριδίου μεγαλύτερου του 60% από τρεις και πλέον ανταγωνιστές καθιστούσε το συντονισμό ασταθή. γ) Δραστηριοποιούνταν σε αυτή τουλάχιστον ένας σημαντικός ανταγωνιστής αλλά και μικρότεροι ανταγωνιστές. δ) Υφίστατο σημαντική ασυμμετρία μεριδίων αγοράς μεταξύ των δραστηριοποιούμενων επιχειρήσεων και ε) Το ποσοστό που θα κατείχαν οι δύο προπορευόμενες οντότητες δεν θα μπορούσε να οδηγήσει στον χαρακτηρισμό της εν λόγω αγοράς ως δυοπωλίου.

Ενόψει των ανωτέρω, η Επιτροπή κατέληξε ότι η συγκέντρωση δεν θα δημιουργούσε ή δεν θα ενίσχυε συλλογική δεσπόζουσα θέση στην αγορά αυτή.

Στην αγορά της πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι: α) η ενιαία οντότητα θα κατείχε, μετά τη συγκέντρωση, την πρώτη θέση, ενώ σημαντικά μερίδια κατείχαν και οι βασικοί της ανταγωνιστές, ήτοι η Eurobank, η Άλφα και η Εθνική, β) ο δείκτης HHI ξεπερνούσε το όριο των 2.000 μονάδων, ενώ η μεταβολή του δείκτη (Δ) βρισκόταν πάνω από τα ασφαλή όρια που προβλέπει η Ανακοίνωση της Ε.Ε. για την αξιολόγηση των οριζοντίων

συγκεντρώσεων¹⁷⁴, γ) δραστηριοποιούνταν στην αγορά αυτή σημαντικοί ανταγωνιστές με μικρή διαφορά από το ποσοστό της νέας οντότητας, δ) η Τράπεζα Κύπρου δεν θεωρείτο στενός ανταγωνιστής της Πειραιώς, ε) παρά την ύπαρξη νομικών εμποδίων εισόδου, πιθανολογείτο η δραστηριοποίηση μεγάλων ξένων εταιριών, στ) δεν υπήρχε σημαντικό κόστος μεταστροφής.

Ενόψει των ανωτέρω, η Επιτροπή κατέληξε ότι η συγκέντρωση δεν αναμενόταν να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης ή στον αισθητό περιορισμό του ανταγωνισμού στην αγορά της πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων.

Επίσης, στην αγορά πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, διαπιστώθηκε ότι: α) Η ενιαία οντότητα μαζί με τους μεγαλύτερους ανταγωνιστές της θα αποκτούσαν, μετά την πραγματοποίηση της συγκέντρωσης μερίδια αγοράς ανώτερα του 75%, ποσοστό που είναι ενδεικτικό υψηλής συγκέντρωσης β) Ο δείκτης ΗΗΙ ξεπερνούσε το όριο των 2.000 μονάδων, ενώ η μεταβολή του δείκτη (Δ) βρισκόταν πάνω από τα ασφαλή όρια που προβλέπει η Ανακοίνωση της Ε.Ε. για την αξιολόγηση των οριζοντίων συγκεντρώσεων γ) Η τιμολόγηση των παρεχόμενων υπηρεσιών ήταν εξατομικευμένη για την προσαρμογή στις απαιτήσεις και ανάγκες εκάστου πελάτη δ) Δεν υπήρχε σημαντικό κόστος μεταστροφής ε) Η εν λόγω αγορά δεν θεωρείτο κορεσμένη στ) Υπήρχε η δυνατότητα εισόδου μεγάλων ξένων εταιριών παρά τα διαπιστούμενα νομικά εμπόδια εισόδου ζ) Δεν θα παρουσίαζαν οι ανταγωνιστές, μετά τη συγκέντρωση, συμμετρία μεριδίων και συμμετρία κόστους και η) Το συνδυαστικό μερίδιο των δύο προπορευόμενων ανταγωνιστών ανήρχετο σε τέτοιο ποσοστό που δεν θεωρείτο ικανό να προσδώσει στην αγορά αυτή χαρακτηριστικά δυοπωλίου.

Ενόψει των ανωτέρω, η Επιτροπή κατέληξε ότι η ως άνω συγκέντρωση δεν αναμενόταν να μεταβάλει ουσιωδώς τις συνθήκες ανταγωνισμού στην ως άνω αγορά με τη δημιουργία ή ενίσχυση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης.

Στην αγορά αμοιβαίων κεφαλαίων, οι συμμετέχουσες θα αποκτούσαν, μετά τη συγκέντρωση, μερίδιο αγοράς κατώτερο του 15%, γεγονός που καθιστούσε την αγορά αυτή ως μη επηρεαζόμενη.

Ενόψει όλων των ανωτέρω, η Επιτροπή Ανταγωνισμού ενέκρινε ομόφωνα την συγκέντρωση, που αφορούσε την απόκτηση στοιχείων ενεργητικού και παθητικού της ελληνικής δραστηριότητας των τραπεζικών εταιριών με έδρα την Κύπρο (α) «ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΙΜΙΤΕΔ», (β) «CYPRUS POPULAR BANK PUBLIC CO LTD» και (γ) «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΙΜΙΤΕΔ» από την Τράπεζα Πειραιώς, καθώς η συγκέντρωση αυτή δεν προκαλούσε σοβαρές αμφιβολίες ως προς το συμβατό αυτής με τις απαιτήσεις λειτουργίας του ανταγωνισμού.

¹⁷⁴ Ανακοίνωση για την αξιολόγηση των οριζοντίων συγκεντρώσεων, παρ. 19-21

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και η υπ' αριθμ. 584/VII/2013 απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού με την οποία απεφάνθη επί της συγκέντρωσης μεταξύ της «ΤΡΑΠΕΖΑΣ EUROBANK ERGASIAS A.E» («γνωστοποιούσα») και του μεταβατικού πιστωτικού ιδρύματος Νέο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο Ελλάδος Α.Τ.Ε. Ειδικότερα, η Eurobank γνωστοποίησε στην Επιτροπή Ανταγωνισμού, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 3959/2011, την από 15/07/2013 «Συμφωνία Κάλυψης» ή «Σύμβαση Ανάληψης Μετοχών», μεταξύ της γνωστοποιούσας και του Ελληνικού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας αναφορικά με τη μεταβίβαση του 100% των μετοχών του μεταβατικού πιστωτικού ιδρύματος Νέο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο Ελλάδος Α.Τ.Ε.

Η ανωτέρω συγκέντρωση έλαβε χώρα στο πλαίσιο των Μέτρων Εξυγίανσης που αποφάσισε η Τράπεζα της Ελλάδος. Στο πλαίσιο αυτό ανακλήθηκε η άδεια του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου και ετέθη σε αναγκαστική εκκαθάριση δυνάμει του άρθρου 68 του Ν. 3601/2007¹⁷⁵. Στις 18/1/2013, χορηγήθηκε στο Νέο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο άδεια λειτουργίας. Κατόπιν της ανωτέρω περιγραφόμενης αδειοδότησης του Νέου Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου, το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας κατέστη αποκλειστικός μέτοχός του. Στις 30/8/2013, η Eurobank ενημέρωσε την Επιτροπή ότι το ΤΧΣ είχε μεταβιβάσει και εκχωρήσει σε αυτή τις μετοχές του Νέου Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου, με αποτέλεσμα να έχει καταστεί πλέον η Eurobank αποκλειστική κυρία, νομέας και κάτοχος του 100% των μεταβιβαζόμενων μετοχών του Νέου Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου. Η συγχώνευση θα πραγματοποιείται με απορρόφηση του Νέου Ταχυδρομικού από τη Eurobank, με ενοποίηση των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού των συγχωνευόμενων πιστωτικών ιδρυμάτων.

Ενδιαφέρουσα είναι η άποψη των συμμετεχουσών σχετικά με τον σκοπό που επιτελούσε η ανωτέρω συγκέντρωση. Ειδικότερα ο σκοπός αυτός έγκειτο στη δημιουργία ενός μακροπρόθεσμα οικονομικά ισχυρού τραπεζικού ιδρύματος, ικανού να ανταπεξέρχεται στις δυσμενείς οικονομικές συνθήκες¹⁷⁶ και ικανού να χρηματοδοτεί τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά.

Στην περίπτωση της συγκεκριμένης συγκέντρωσης, ως επηρεαζόμενες αγορές σε οριζόντιο επίπεδο θεωρήθηκαν οι ακόλουθες: α) Καταθέσεων λιανικής τραπεζικής, β) Χορηγήσεων λιανικής τραπεζικής, γ) Καταθέσεων επιχειρηματικής τραπεζικής, δ) Χορηγήσεων επιχειρηματικής τραπεζικής, ε) Έκδοσης πιστωτικών καρτών, έκδοσης χρεωστικών καρτών και αποδοχής καρτών, στ) Διάθεσης Αμοιβαίων Κεφαλαίων, ζ) Χρηματοδοτικής μίσθωσης και η) Παροχής χρηματιστηριακών υπηρεσιών.

¹⁷⁵ Βλ. και ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 576/VII/2013, σελ. 2-3

¹⁷⁶ ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 568/VII/2013, σελ. 3

Στην αγορά καταθετικών προϊόντων λιανικής, η ενιαία οντότητα θα αποκτούσε, μετά τη συγκέντρωση, την τέταρτη θέση με μερίδιο προσαυξημένο κατά 5-15%, ενώ την πρώτη θέση θα εξακολουθούσε να διατηρεί η τράπεζα Πειραιώς. Επίσης, ο δείκτης HHI κυμαινόταν μεταξύ των 2000-2200 μονάδων, ενώ η μεταβολή του δείκτη (Δ) ήταν οριακά ανώτερη των ασφαλών ορίων ([150-200] μονάδες) που προβλέπει η Ανακοίνωση της Ε.Ε. για την αξιολόγηση των οριζοντίων συγκεντρώσεων¹⁷⁷. Την τέταρτη θέση θα αποκτούσε η ενιαία οντότητα, μετά τη συγκέντρωση, και στην υπο-αγορά των καταθέσεων ταμειυτηρίου ενώ θα αποκτούσε την τρίτη θέση στην υπο-αγορά των καταθέσεων όψεως και στην υπο-αγορά των καταθέσεων προθεσμίας λιανικής. Το μερίδιό της στην ενιαία αγορά και τις υπο-αγορές της δεν υπερέβαινε το 15-25%¹⁷⁸, γεγονός που δεν αποτελούσε επαρκή ένδειξη για τη δημιουργία ατομικής δεσπόζουσας θέσης, καθώς δεν δημιουργείτο με τη συγκέντρωση μία οντότητα με τέτοια διαπραγματευτική ισχύ, που θα ήταν σε θέση να δράσει ανεξαρτήτως των λοιπών ανταγωνιστών και να εμποδίσει την περαιτέρω επέκτασή τους ή να περιορίσει την ικανότητά τους να ανταγωνισθούν¹⁷⁹. Επίσης, οι πελάτες είχαν τη δυνατότητα να καταφύγουν σε τουλάχιστον δύο παρόμοιας δυναμικής και ισχύος από άποψης φήμης και σήματος ανταγωνιστές. Τέλος, υπήρχαν τουλάχιστον δύο ανταγωνιστές με καθιερωμένα δίκτυα, που προπορεύονταν της ενιαίας οντότητας.

Ενόψει των ανωτέρω, η Επιτροπή κατέληξε ότι δεν αναμενόταν η υπό κρίση συγκέντρωση να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης.

Στην αγορά των καταθετικών προϊόντων λιανικής τραπεζικής και στις υπο-αγορές, η ενιαία οντότητα και οι μεγαλύτεροι ανταγωνιστές της θα αποκτούσαν μετά τη συγκέντρωση αθροιστικό μερίδιο μεγαλύτερο του 60%, γεγονός που αποτελεί ένδειξη υψηλού βαθμού συγκέντρωσης και ως εκ τούτου ένδειξη για δημιουργία συντονισμένων αποτελεσμάτων. Η ύπαρξη συμμετρίας μεριδίων μεταξύ των ανταγωνιστών, η ύπαρξη εμποδίων εισόδου στην αγορά αυτή, η διαφάνεια στην τιμολόγηση και η έλλειψη αντισταθμιστικής ισχύος των καταναλωτών συντελούσαν στη δημιουργία συντονισμένων αποτελεσμάτων. Ωστόσο, το συνολικό υψηλό μερίδιο αγοράς θα το αποκτούσαν τουλάχιστον τρεις ανταγωνιστές, γεγονός που καθιστούσε τον πιθανό συντονισμό καταρχήν σχετικά ασταθή λόγω των πολύπλοκων αμοιβαίων σχέσεων που αυτό προϋποθέτει και των επακόλουθων κινήτρων για την υιοθέτηση αποκλινουσών συμπεριφορών. Επίσης, παρατηρήθηκε ότι δεν υπήρχε κόστος μεταστροφής για τους πελάτες ενώ παρατηρήθηκε και ανταγωνιστικό περιθώριο. Ενόψει των ανωτέρω, η Επιτροπή κατέληξε ότι δεν αναμενόταν η συγκέντρωση να μεταβάλλει ουσιωδώς τις συνθήκες

¹⁷⁷ Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των οριζοντίων συγκεντρώσεων σύμφωνα με τον κανονισμό του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων» ΕΕ C 31/2004, παρ.19-21

¹⁷⁸ Ανακοίνωση για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 18, 27

¹⁷⁹ Ανακοίνωση για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 36

ανταγωνισμού στην ως άνω αγορά με τη δημιουργία ή ενίσχυση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης.

Στην αγορά των χορηγήσεων λιανικής τραπεζικής και ειδικότερα στην αγορά των στεγαστικών δανείων, η ενιαία οντότητα θα εξακολουθούσε να κατέχει, μετά τη συγκέντρωση, την τέταρτη θέση, όπως και πριν από αυτή. Στην αγορά της καταναλωτικής πίστης(εξαιρουμένων των πιστωτικών καρτών) και στην αγορά καταναλωτικής πίστης μέσω πιστωτικών καρτών – αμφότερες αποτελούν αγορές της αγοράς χορηγήσεων λιανικής τραπεζικής- η ενιαία οντότητα θα αποκτούσε μετά τη συγκέντρωση την πρώτη θέση. Επίσης, σε όλες τις αγορές της αγοράς χορηγήσεων, παρατηρήθηκε ότι ο δείκτης HHI ήταν ανώτερος των 2.000 μονάδων ενώ η μεταβολή του δείκτη(Δ) ήταν ανώτερη των ασφαλών ορίων που προβλέπει η Ανακοίνωση της Ε.Ε. για την αξιολόγηση των οριζοντίων συγκεντρώσεων. Ένα ακόμη συμπέρασμα από την αξιολόγηση ήταν ότι τα μερίδια που θα αποκτούσε η ενιαία οντότητα δεν ήταν ικανά για να οδηγήσουν στη δημιουργία ατομικής δεσπόζουσας θέσης, ενώ υφίσταντο στην αγορά σημαντικοί ανταγωνιστές με μεγάλα μερίδια από τους οποίους δεν μπορούσε η ενιαία οντότητα να δράσει ανεξάρτητα ή να επηρεάσει την ανταγωνιστικότητά τους. Επίσης, η εν λόγω αγορά δεν χαρακτηριζόταν από νομικά εμπόδια εισόδου ενώ οι πελάτες είχαν τη δυνατότητα να στραφούν σε παρόμοιας φήμης ανταγωνιστές.

Ενόψει των ανωτέρω, η Επιτροπή κατέληξε ότι η εν λόγω συγκέντρωση δεν αναμενόταν να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης ή στον αισθητό περιορισμό του ανταγωνισμού στις αγορές των προϊόντων χορηγήσεων λιανικής.

Στην αγορά των προϊόντων χορηγήσεων λιανικής τραπεζικής, η ενιαία οντότητα και οι μεγαλύτεροι ανταγωνιστές της θα αποκτούσαν μετά τη συγκέντρωση αθροιστικό μερίδιο μεγαλύτερο του 85%, γεγονός που αποτελεί ένδειξη υψηλού βαθμού συγκέντρωσης και ως εκ τούτου ένδειξη για δημιουργία συντονισμένων αποτελεσμάτων. Η ύπαρξη συμμετρίας μεριδίων μεταξύ των ανταγωνιστών συντελούσε, επίσης, στη δημιουργία συντονισμένων αποτελεσμάτων. Ωστόσο, το συνολικό υψηλό μερίδιο αγοράς θα το αποκτούσαν τουλάχιστον τρεις ανταγωνιστές, γεγονός που καθιστούσε τον πιθανό συντονισμό καταρχήν σχετικά ασταθή λόγω των πολύπλοκων αμοιβαίων σχέσεων που αυτό προϋποθέτει και των επακόλουθων κινήτρων για την υιοθέτηση αποκλινοσών συμπεριφορών. Επίσης, παρατηρήθηκε ότι δεν υπήρχαν διαρθρωτικοί δεσμοί μεταξύ των δραστηριοποιούμενων στην οικεία αγορά, δεν υπήρχε συμμετρία κόστους μεταξύ των ανταγωνιστών, δεν πιθανολογείτο συντονισμός μεταξύ των δύο προπορευόμενων επιχειρήσεων, ενώ παρατηρήθηκε και ανταγωνιστικό περιθώριο.

Ενόψει των ανωτέρω και λαμβανομένου υπ' όψιν ότι η ανωτέρω συγκέντρωση δεν απομάκρυνε από την ολιγοπωλιακά διαρθρωμένη αγορά παροχής των εν λόγω τραπεζικών υπηρεσιών μια σημαντική ανταγωνιστική πίεση, η Επιτροπή κατέληξε ότι δεν αναμενόταν η συγκέντρωση να

μεταβάλλει ουσιωδώς τις συνθήκες ανταγωνισμού στην ως άνω αγορά με τη δημιουργία ή ενίσχυση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης.

Στην αγορά καταθετικών προϊόντων επιχειρηματικής τραπεζικής, η ενιαία οντότητα θα διατηρούσε και μετά τη συγκέντρωση την τέταρτη θέση, ενώ ο δείκτης HHI ήταν ανώτερος των 2.000 μονάδων αλλά η μεταβολή του δείκτη (Δ) βρισκόταν εντός των ασφαλών ορίων που προβλέπει η ανακοίνωση της E.E. για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων. Το μερίδιο που θα κατείχε η ενιαία οντότητα δεν θεωρείτο ικανή ένδειξη για τη δημιουργία ατομικής δεσπόζουσας θέσης, καθώς η νέα οντότητα δεν θα διέθετε τέτοια διαπραγματευτική ισχύ, ώστε να μπορεί να δράσει ανεξάρτητα από τους υπόλοιπους ανταγωνιστές ή να εμποδίσει την ανταγωνιστικότητά τους¹⁸⁰.

Ενόψει των ανωτέρω, η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι δεν αναμενόταν να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης.

Επίσης, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι: α) στην αγορά των καταθετικών προϊόντων επιχειρηματικής τραπεζικής οι τέσσερις μεγαλύτερες τράπεζες θα κατείχαν μετά τη συγκέντρωση αθροιστικό μερίδιο ανώτερο του 85%, β) δεν υπήρχαν ικανοί μικρότεροι ανταγωνιστές δυνάμενοι να ασκήσουν ανταγωνιστική πίεση στις τέσσερις μεγάλες επιχειρήσεις, ενώ το ανταγωνιστικό περιθώριο ήταν μικρό, γ) υπήρχε έντονη συμμετρία μεριδίων αγοράς, δ) το υψηλό μερίδιο αγοράς θα το κατείχαν τέσσερις επιχειρήσεις, γεγονός το οποίο καθιστούσε τον πιθανό συντονισμό καταρχήν ασταθή λόγω των πολύπλοκων αμοιβαίων σχέσεων που αυτός προϋποθέτει και των επακόλουθων κινήτρων για την υιοθέτηση αποκλινοσών συμπεριφορών, ε) δεν υπήρχαν ιδιαίτεροι και μόνιμοι διαρθρωτικοί δεσμοί μεταξύ των δραστηριοποιούμενων στην οικεία αγορά, στ) δεν υπήρχε κόστος μεταστροφής για τους πελάτες, ζ) η διαμόρφωση της τιμολόγησης γινόταν σε εξατομικευμένη βάση και η) συνεπεία της συγκέντρωσης δεν θα απομακρυνόταν από την ολιγοπωλιακά διαρθρωμένη αγορά των ως άνω τραπεζικών υπηρεσιών μια πηγή σημαντικής ανταγωνιστικής πίεσης.

Ενόψει των ανωτέρω, η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η ως άνω συγκέντρωση δεν αναμενόταν να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης σε καμία εκ των υπο-αγορών της ανωτέρω αγοράς.

Στην αγορά της χρηματοδότησης επιχειρήσεων, η ενιαία οντότητα θα κατείχε μετά τη συγκέντρωση την τρίτη θέση. Ειδικότερα, η ενιαία οντότητα θα διατηρούσε την τρίτη θέση στην αγορά της χρηματοδότησης επιχειρήσεων και στην υπο-αγορά της χρηματοδότησης μικρών- μεσαίων επιχειρήσεων, ενώ θα αποκτούσε την τρίτη θέση και στην υπο-αγορά της χρηματοδότησης μεγάλων επιχειρήσεων. Τα αποκτώμενα μερίδια της ενιαίας οντότητας δεν

¹⁸⁰ Ανακοίνωση για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 36

συνιστούσαν επαρκή ένδειξη για τη δημιουργία ατομικής δεσπόζουσας θέσης, ενώ δεν μπορούσε να θεωρηθεί ότι δημιουργείται μία οντότητα με τέτοια διαπραγματευτική ισχύ, που να μπορεί να δράσει ανεξάρτητα από τους λοιπούς ανταγωνιστές ή να εμποδίσει την ανταγωνιστικότητά τους. Στην έλλειψη δημιουργίας ή ενίσχυσης ατομικής δεσπόζουσας θέσης εξαιτίας της συγκέντρωσης συνέτειναν, αφενός η δραστηριοποίηση στην οικεία αγορά τουλάχιστον δύο ισχυρών ανταγωνιστών και αφετέρου ο δείκτης ΗΗΙ που βρισκόταν μεν πάνω από τις 2.000 μονάδες, αλλά η μεταβολή του δείκτη (Δ) κυμαινόταν εντός των ασφαλών ορίων που προβλέπει η ανακοίνωση της Ε.Ε. για την αξιολόγηση των οριζοντίων συγκεντρώσεων.

Επίσης, στην αγορά της χρηματοδότησης επιχειρήσεων, οι τέσσερις μεγαλύτερες τράπεζες θα συγκέντρωναν μερίδιο ανώτερο του 80%, ποσοστό το οποίο υποδηλώνει υψηλού βαθμού συγκέντρωση στην οικεία αγορά και συντελεί σε πιθανό συντονισμό. Επιπλέον συμπεράσματα από την αγορά αυτή ήταν ότι: α) το ανταγωνιστικό περιθώριο που απέμενε μετά τη συγκέντρωση θα ήταν μικρό, β) το υψηλό μερίδιο αγοράς θα το κατείχαν τουλάχιστον τρεις επιχειρήσεις, γεγονός το οποίο καθιστούσε τον πιθανό συντονισμό καταρχήν ασταθή λόγω των πολύπλοκων αμοιβαίων σχέσεων που αυτός προϋποθέτει και των επακόλουθων κινήτρων για την υιοθέτηση αποκλινουσών συμπεριφορών, γ) δεν υπήρχαν ιδιαίτεροι και μόνιμοι διαρθρωτικοί δεσμοί μεταξύ των δραστηριοποιούμενων στην οικεία αγορά, δ) τα μερίδια των τριών μεγαλύτερων τραπεζών παρουσίαζαν ασυμμετρία, ενώ παρατηρήθηκε και ασυμμετρία κόστους μεταξύ των δραστηριοποιούμενων στην αγορά αυτή.

Ενόψει των ανωτέρω, η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η ως άνω συγκέντρωση δεν αναμενόταν να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης σε καμία εκ των υπο-αγορών της ανωτέρω αγοράς.

Στην αγορά έκδοσης πιστωτικών καρτών, η ενιαία οντότητα θα αποκτούσε μετά τη συγκέντρωση τη δεύτερη θέση, ενώ ο δείκτης ΗΗΙ ήταν οριακά ανώτερος των 2.000 μονάδων με τη μεταβολή(Δ) να κυμαίνεται πέραν των ασφαλών ορίων της ανακοίνωσης της Ε.Ε. Λαμβανομένου υπ' όψιν ότι το μερίδιο της ενιαίας οντότητας, μετά τη συγκέντρωση, δεν ξεπερνούσε το 25%, ποσοστό που δεν θεωρείτο ικανή ένδειξη για τη δημιουργία ατομικής δεσπόζουσας θέσης, η Επιτροπή κατέληξε ότι δεν δημιουργείτο ή ενισχύονταν ατομική δεσπόζουσα θέση εξ' αιτίας της συγκέντρωσης.

Στην αγορά έκδοσης χρεωστικών καρτών, η ενιαία οντότητα θα διατηρούσε την τέταρτη θέση, όπως και προ της συγκέντρωσης, με μερίδιο αγοράς που δεν υπερέβαινε το 25%. Επίσης ο δείκτης ΗΗΙ ήταν ανώτερος των 2.000 μονάδων, ενώ ο δείκτης (Δ) βρισκόταν εντός των ασφαλών ορίων που προβλέπει η ανακοίνωση της Ε.Ε. Δεδομένου ότι το μερίδιο της ενιαίας οντότητας, μετά τη συγκέντρωση, δεν ξεπερνούσε το 25%, ποσοστό που δεν θεωρείτο ικανή

ένδειξη για τη δημιουργία ατομικής δεσπόζουσας θέσης, η Επιτροπή κατέληξε ότι δεν δημιουργείται ή ενισχύεται ατομική δεσπόζουσα θέση εξ' αιτίας της συγκέντρωσης.

Στην αγορά αποδοχής καρτών, η ενιαία οντότητα θα διατηρούσε τη δεύτερη θέση μετά τη συγκέντρωση, ενώ η επαύξηση του μεριδίου της αποκτώσας θα ήταν αμελητέα (0-1%), γεγονός που δεν συντέινει στη δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης εξ' αιτίας της συγκέντρωσης. Στο συμπέρασμα αυτό συντέινει ότι ο δείκτης HHI ήταν ανώτερος των 2.000 μονάδων και η μεταβολή του δείκτη (Δ) κυμαινόταν εντός των ασφαλών ορίων που προβλέπει η ανακοίνωση της Ε.Ε.

Επίσης, στην αγορά της έκδοσης πιστωτικών καρτών η Επιτροπή έλαβε υπ' όψιν της ότι: α) οι τρεις μεγαλύτερες τράπεζες θα αποκτούσαν μετά τη συγκέντρωση μερίδιο ανώτερο του 65%, γεγονός που καταδεικνύει υψηλό βαθμό συγκέντρωσης, β) υπήρχε συμμετρία μεριδίων μεταξύ των ανταγωνιστών, γ) η τιμολόγηση χαρακτηριζόταν από διαφάνεια, δ) η κατοχή μεριδίου ανώτερου του 65% από τρεις ανταγωνιστές καθιστούσε τον πιθανό συντονισμό μεταξύ τους ασταθή, ε) η αύξηση του μεριδίου της ενιαίας οντότητας βρισκόταν σε χαμηλά επίπεδα (κάτω του 5%), στ) δεν υφίσταντο διαρθρωτικοί δεσμοί μεταξύ των δραστηριοποιούμενων στην αγορά αυτή, ζ) υπήρχε σημαντικό ανταγωνιστικό περιθώριο μετά τη συγκέντρωση και η) δεν υπήρχε κόστος μεταστροφής για τους πελάτες.

Ενόψει των ανωτέρω, η Επιτροπή κατέληξε ότι δεν δημιουργείται ή ενισχύεται συλλογική δεσπόζουσα θέση εξ' αιτίας της συγκέντρωσης.

Στην αγορά έκδοσης χρεωστικών καρτών, η Επιτροπή έλαβε υπ' όψιν της ότι: α) οι τέσσερις μεγαλύτερες τράπεζες θα αποκτούσαν μετά τη συγκέντρωση μερίδιο ανώτερο του 90%, γεγονός που καταδεικνύει υψηλό βαθμό συγκέντρωσης, β) η μεταβολή(Δ) του δείκτη HHI κυμαινόταν εντός των ασφαλών ορίων, γ) δεν οδηγούσε η συγκέντρωση σε μεταβολή των ανταγωνιστικών συνθηκών, δ) η αύξηση του μεριδίου της ενιαίας οντότητας βρισκόταν σε χαμηλά επίπεδα (κοντά στο 5%), ε) δεν υπήρχε συμμετρία μεριδίων μεταξύ των ανταγωνιστών, στ) η κατοχή μεριδίου ανώτερου του 90% από τέσσερις ανταγωνιστές καθιστούσε τον πιθανό συντονισμό μεταξύ τους ασταθή και ζ) δεν υφίσταντο διαρθρωτικοί δεσμοί μεταξύ των δραστηριοποιούμενων στην αγορά αυτή.

Ενόψει των ανωτέρω, η Επιτροπή κατέληξε ότι δεν δημιουργείται ή ενισχύεται συλλογική δεσπόζουσα θέση εξ' αιτίας της συγκέντρωσης.

Στην αγορά αποδοχής καρτών, η Επιτροπή έλαβε υπ' όψιν της ότι: α) οι δύο μεγαλύτερες τράπεζες θα αποκτούσαν μετά τη συγκέντρωση μερίδιο ανώτερο του 55%, γεγονός που καταδεικνύει υψηλό βαθμό συγκέντρωσης, β) δεν οδηγούσε η συγκέντρωση σε μεταβολή των

ανταγωνιστικών συνθηκών και γ) η αύξηση του μεριδίου της ενιαίας οντότητας βρισκόταν σε πολύ χαμηλά επίπεδα (0-1%).

Ενόψει των ανωτέρω, η Επιτροπή κατέληξε ότι και σε αυτή τη αγορά δεν δημιουργείτο ή ενισχύοταν συλλογική δεσπόζουσα θέση εξ' αιτίας της συγκέντρωσης.

Στην αγορά της χρηματοδοτικής μίσθωσης, μετά τη συγκέντρωση, η ενιαία οντότητα θα αποκτούσε τη δεύτερη θέση. Επιπλέον, η μεταβολή του δείκτη (Δ) βρισκόταν εντός των ασφαλών ορίων που προβλέπει η Ανακοίνωση της Ε.Ε. Ενόψει του γεγονότος ότι: α) η ενιαία οντότητα διατηρούσε τη δεύτερη θέση με μερίδιο αγοράς που κυμαινόταν μεταξύ του 15-25%, ποσοστό που δεν συνιστούσε ικανή ένδειξη περί δημιουργίας ατομικής δεσπόζουσας θέσης¹⁸¹ και β) δεν δημιουργείτο συνεπεία της συγκέντρωσης μία οντότητα με διαπραγματευτική ισχύ, ικανή να δράσει ανεξάρτητα από τους λοιπούς ανταγωνιστές της ή να περιορίσει την ανταγωνιστικότητά τους¹⁸², η Επιτροπή κατέληξε ότι δεν αναμενόταν η ως άνω συγκέντρωση να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης ή στον αισθητό περιορισμό του ανταγωνισμού την οικεία αγορά.

Στην αυτή αγορά της χρηματοδοτικής μίσθωσης, η Επιτροπή κατέληξε ότι η ως άνω συγκέντρωση δεν αναμενόταν να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης. Στο συμπέρασμα αυτό κατέληξε ερειδόμενη στο ότι: α) οι τρεις μεγαλύτερες τράπεζες θα κατείχαν μετά τη συγκέντρωση συνολικό μερίδιο ανώτερο του 65%, β) η κατοχή ποσοστού ανώτερου του 65% από τρεις επιχειρήσεις θα καθιστούσε τον πιθανό συντονισμό μεταξύ τους ασταθή, γ) οι δύο προπορευόμενες επιχειρήσεις θα αποκτούσαν, μετά τη συγκέντρωση, συνδυαστικό μερίδιο ανώτερο του 55%, ποσοστό που δεν ήταν ικανό για να χαρακτηριστεί η εν λόγω αγορά ως δυοπώλιο, δ) υπήρχε τουλάχιστον ένας σημαντικός ανταγωνιστής, παρόμοιας δυναμικής και ε) τα μερίδια αγοράς των δραστηριοποιούμενων επιχειρήσεων παρουσίαζαν σημαντική ασυμμετρία.

Στην αγορά των αμοιβαίων κεφαλαίων, μετά τη συγκέντρωση, η Eurobank θα διατηρούσε την πρώτη θέση, η Άλφα Τράπεζα τη δεύτερη θέση, η Εθνική την τρίτη θέση και η Πειραιώς την τέταρτη θέση. Επίσης, η μεταβολή (Δ) του δείκτη HHI ήταν κατώτερη του ορίου που προβλέπει η Ανακοίνωση της Ε.Ε. για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων. Λαμβανομένων υπ' όψιν των ανωτέρω αλλά και του γεγονότος ότι: α) η συγκέντρωση δεν μετέβαλε ουσιωδώς τη δομή της αγοράς, β) υπήρχαν ισχυροί ανταγωνιστές (Άλφα, Εθνική & Πειραιώς) με καθιερωμένα δίκτυα αλλά και μικρότεροι ανταγωνιστές, η Επιτροπή κατέληξε ότι δεν αναμενόταν η συγκέντρωση να δημιουργήσει ή να ενισχύσει ατομική δεσπόζουσα θέση στην αγορά των αμοιβαίων κεφαλαίων.

¹⁸¹ Ανακοίνωση για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 18, 27

¹⁸² Ανακοίνωση για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 36.

Επίσης, στην αυτή αγορά αμοιβαίων κεφαλαίων, η Επιτροπή κατέληξε ότι δεν αναμενόταν η συγκέντρωση να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης, ερειδόμενη στο ότι: α) οι τρεις μεγαλύτερες τράπεζες (Eurobank, Άλφα, Εθνική) θα αποκτούσαν, μετά τη συγκέντρωση, μερίδιο ανώτερο του 60%, ποσοστό που καταδεικνύει μεν υψηλό βαθμό συγκέντρωσης, αλλά αφήνει σημαντικό ανταγωνιστικό περιθώριο, β) η κατοχή συνολικού ποσοστού ανώτερου του 60% από τρεις ανταγωνιστές καθιστούσε τον πιθανό συντονισμό μεταξύ τους ασταθή, γ) υπήρχε στη αγορά τουλάχιστον ένας σημαντικός ανταγωνιστής, αλλά και μικρότεροι αξιόλογοι ανταγωνιστές, δ) δεν υφίσταντο διαρθρωτικοί δεσμοί μεταξύ των δραστηριοποιούμενων, ε) τα μερίδια αγοράς των δραστηριοποιούμενων παρουσίαζαν έντονη ασυμμετρία και στ) το κόστος των δραστηριοποιούμενων παρουσίαζε έντονη ασυμμετρία.

Στην αγορά των χρηματιστηριακών υπηρεσιών και ειδικότερα στην αγορά διαπραγμάτευσης μετοχών, η Eurobank θα διατηρούσε μετά τη συγκέντρωση την πρώτη θέση που κατείχε και προ της συγκέντρωσης, ενώ το μερίδιό της θα αυξανόταν ελάχιστα (κατά 0,88%). Επίσης, ο δείκτης HHI ήταν κατώτερος των 2.000 μονάδων ενώ η μεταβολή (Δ) ήταν κατώτερη του ορίου που προβλέπει η Ανακοίνωση της Ε.Ε. Ενόψει των ανωτέρω, η ως άνω συγκέντρωση δεν αναμενόταν να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης.

Επίσης, στην αγορά των χρηματιστηριακών υπηρεσιών κατέληξε ότι δεν αναμενόταν να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης, λαμβάνοντας υπ' όψιν ότι: α) οι τέσσερις μεγαλύτερες επιχειρήσεις θα αποκτούσαν, μετά τη συγκέντρωση, συνολικό μερίδιο ποσοστού 46%, το οποίο δεν καταδεικνύει υψηλό βαθμό συγκέντρωσης, β) ο πιθανός συντονισμός θα ήταν ασταθής, λόγω και της ύπαρξης μικρότερων ανταγωνιστών, γ) υπήρχε σημαντικό (ανώτερο του 50%) περιθώριο ανταγωνισμού και δ) δεν μεταβάλλονταν οι συνθήκες ανταγωνισμού εξ' αιτίας της συγκέντρωσης εφόσον η επαύξηση του μεριδίου της Eurobank ήταν αμελητέα (κατά 0,88%).

Η αγορά της ασφαλιστικής διαμεσολάβησης κρίθηκε ως μη καθέτως επηρεαζόμενη αγορά από την ανωτέρω συγκέντρωση, καθώς το μερίδιο της Eurobank στην αγορά αυτή δεν θα ξεπερνούσε το 25%.

Ενόψει όλων των ανωτέρω, η Επιτροπή ενέκρινε τη συγκέντρωση μεταξύ της Eurobank και του Νέου Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου δια της απόκτησης του αποκλειστικού ελέγχου του δεύτερου από την πρώτη, καθώς η εν λόγω συγκέντρωση δεν προκαλούσε σοβαρές αμφιβολίες ως προς το συμβατό αυτής με τις απαιτήσεις λειτουργίας του ανταγωνισμού στις επιμέρους αγορές στις οποίες αφορούσε.

Συνοψίζοντας όσα έχουν ειπωθεί ανωτέρω, η συγκέντρωση αποτελεί ένα αρκετά σύνθετο ζήτημα για τον ανταγωνισμό. Οι αρμόδιες Αρχές χρησιμοποιούν τα μερίδια αγοράς και

τον δείκτη ΗΗΙ για να εκτιμήσουν το επίπεδο του ανταγωνισμού. Ωστόσο, η ύπαρξη εμποδίων εισόδου και οι περιορισμοί δραστηριοτήτων λαμβάνονται υπ' όψιν όταν εκτιμάται η συμπεριφορά των επιχειρήσεων. Επιπλέον παράγοντες που πρέπει να λαμβάνονται υπ' όψιν είναι το κόστος μεταστροφής, οι γεωγραφικοί περιορισμοί σε πελάτες και προμηθευτές και το μέγεθος των ανταγωνιστών και των πελατών.

Σε πολλά κράτη έχει λάβει χώρα μέχρι σήμερα μεγάλος αριθμός συγχωνεύσεων και των εξαγορών τραπεζών. Η αυξητική τάση που παρατηρείται εδώ και τουλάχιστον τρεις δεκαετίες οφείλεται σε τέσσερις αλληλεπιδρούμενους παράγοντες: 1) την αναδιαμόρφωση του κανονιστικού πλαισίου, 2) τη συνεχή παγκοσμιοποίηση των αγορών, 3) την αντίστροφη σχέση μεταξύ υπερβολικών πλεονασμάτων και χρηματοπιστωτικής δυσχέρειας και 4) την τεχνολογική αλλαγή όπου περιλαμβάνεται η ανάπτυξη του e-banking.

Εξετάζοντας τον τελευταίο αυτό παράγοντα, την ανάπτυξη του e-banking, το οποίο κερδίζει συνεχώς έδαφος στις καθημερινές συναλλαγές, και της επίδρασης που ασκεί στις συγχωνεύσεις και εξαγορές, μπορούν να διατυπωθούν δύο αντίθετες απόψεις. Σύμφωνα με την πρώτη άποψη, η ανάπτυξη της τεχνολογίας, από τη στιγμή που θεωρείται ότι αντικαθιστά την φυσική παρουσία της τράπεζας σε έναν τόπο –δηλαδή το τοπικό κατάστημα- μπορεί να συνεπάγεται μια πτώση στα εμπόδια εισόδου ενός δυνητικού ανταγωνιστή, καθώς πλέον δεν απαιτείται η δημιουργία και η διατήρηση καταστήματος για να δραστηριοποιηθεί ένας ανταγωνιστής σε μια γεωγραφική αγορά. Από την άλλη πλευρά, μπορεί να αντιμετωπισθεί αυτή η εξέλιξη σαν ένα συμπλήρωμα στην ήδη υπάρχουσα δομή μιας τράπεζας, γεγονός που θα οδηγήσει στην αύξηση των εμποδίων εισόδου ενός νέου ανταγωνιστή στην αγορά. Αυτό θα συμβεί γιατί ο νέος ανταγωνιστής προκειμένου να εισέλθει στην αγορά θα πρέπει να αναπτύξει δίκτυο –πράγμα κοστοβόρο- ή να αποκτήσει πρόσβαση στα υφιστάμενα δίκτυα, πράγμα το οποίο μπορεί επίσης να είναι οικονομικά ασύμφορο και απαγορευτικό καθώς τα υφιστάμενα δίκτυα ανήκουν σε ήδη δραστηριοποιούμενες τράπεζες, οι οποίες θα θέσουν υψηλές τιμές ώστε να αποτρέψουν την είσοδο ενός νέου ανταγωνιστή.

Συμπερασματικά, μπορεί να διαπιστωθεί ότι τόσο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ανταγωνισμού όσο και η Ελληνική Αρχή Ανταγωνισμού έχουν αντιμετωπίσει -στη συντριπτική πλειονότητα των περιπτώσεων- τις συγχωνεύσεις και τις εξαγορές των τραπεζικών ιδρυμάτων με θετικό πρόσημο, εγκρίνοντάς τες. Είναι μικρός ο αριθμός των περιπτώσεων όπου εγέρθησαν αμφιβολίες για τη διατήρηση του υγιούς ανταγωνισμού και επιβλήθηκε από τις αρμόδιες Αρχές η ανάληψη δεσμεύσεων από τις συμμετέχουσες τράπεζες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Εμπειρικές Έρευνες & Μελέτες

Στο κεφάλαιο αυτό θα παρατεθούν στοιχεία από εμπειρικές μελέτες και έρευνες, οι οποίες έχουν εξετάσει διάφορες πτυχές των συγχωνεύσεων και εξαγορών τραπεζικών ιδρυμάτων, στην προσπάθεια εξαγωγής συμπεράσματος σχετικά με τη σχέση μεταξύ σταθερότητας και ανταγωνισμού.

Τόσο τα κράτη όσο και η ακαδημαϊκή κοινότητα υποστηρίζουν ότι η συγκέντρωση και ο ανταγωνισμός έχουν διαφορούμενες επιπτώσεις στη χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Όταν συνεπώς αυτή η σταθερότητα διασαλεύεται –μέσω των χρηματοπιστωτικών κρίσεων- μπορούν να εξαχθούν ορισμένα χρήσιμα συμπεράσματα σχετικά με τις συνέπειες που έχουν η συγκέντρωση και ο ανταγωνισμός. Παραδείγματος χάριν, ο Καναδάς και η Αυστραλία επέδειξαν ανθεκτικότητα στην κρίση του 2008, γεγονός που κατέδειξε ότι τα πιο συγκεντρωμένα χρηματοπιστωτικά συστήματα είναι πιο ανθεκτικά στην περίπτωση μιας κρίσης. Ωστόσο, το ίδιο ακριβώς συγκεντρωμένο σύστημα μπορεί να μην προστατεύσει το χρηματοπιστωτικό σύστημα και να το αφήσει εκτεθειμένο σε έντονες πιέσεις όπως συνέβη με την Ελβετία και να το οδηγήσει σε έναν πολύ έντονο κλυδωνισμό¹⁸³.

Η σχέση μεταξύ ανταγωνισμού και σταθερότητας είναι επίσης διαφορούμενη στην επιστημονική κοινότητα. Η Θεωρία έχει υιοθετήσει δύο αντίθετες απόψεις πάνω στη σχέση αυτή. Σύμφωνα με την πρώτη, υπάρχει αρνητική σχέση μεταξύ ανταγωνισμού και σταθερότητας, ενώ σύμφωνα με τη δεύτερη υπάρχει θετική επιρροή του ανταγωνισμού στη σταθερότητα.

Ένας παράγοντας που διαδραματίζει πολύ σημαντικό ρόλο στην χρηματοπιστωτική σταθερότητα είναι η ύπαρξη κανονιστικού πλαισίου. Η ύπαρξη κανονιστικού πλαισίου επηρεάζει την ανθεκτικότητα των τραπεζικών ιδρυμάτων στην περίπτωση μιας χρηματοπιστωτικής κρίσης. Κράτη με ισχυρό κανονιστικό πλαίσιο είναι λιγότερο επιρρεπή στις χρηματοπιστωτικές κρίσεις. Επιπλέον, το κανονιστικό πλαίσιο μπορεί να περιορίσει τις επιβλαβείς συνέπειες του ανταγωνισμού στη χρηματοπιστωτική σταθερότητα, περιορίζοντας την τάση των τραπεζών για ανάληψη υπερβολικών κινδύνων. Στη διεθνή βιβλιογραφία, υποστηρίζεται η άποψη ότι οι περιορισμοί στον ανταγωνισμό δεν συμβάλλουν στην βελτίωση

¹⁸³ Competition Committee, Competition Issues in the Financial Sector, OECD, 2011, p. 34

της ανθεκτικότητας των τραπεζικών ιδρυμάτων σε μια χρηματοπιστωτική κρίση. Οι αρμόδιες Αρχές πρέπει να συνεργαστούν ώστε να υπάρχει ένα τέτοιο κανονιστικό πλαίσιο που να μπορεί να συμφωνεί με μια ισχυρή πολιτική ανταγωνισμού¹⁸⁴.

Ένα χρήσιμο στοιχείο που αποκαλύπτει η πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση και σχετίζεται με το ζήτημα των συγχωνεύσεων και των εξαγορών είναι η χρηματοδότηση και οι πηγές αυτής για τις τράπεζες. Τράπεζες οι οποίες στηρίχθηκαν περισσότερο σε χρηματοδότηση εξ ιδίων κεφαλαίων –όπως συνέβη με τις τράπεζες του Καναδά και της Αυστραλίας- επέδειξαν πολύ μεγαλύτερη ανθεκτικότητα στην πρόσφατη κρίση σε σχέση με τράπεζες –π.χ. του Ηνωμένου Βασιλείου- που στήριζαν τη χρηματοδότησή τους σε ξένα κεφάλαια (π.χ. διατραπεζικός δανεισμός, μη τραπεζικοί επενδυτές κλπ.)¹⁸⁵. Το ανωτέρω στοιχείο μπορεί εύλογα να επαληθεύσει το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει μεγάλο μέρος της βιβλιογραφίας ότι μια συγχώνευση ή μια εξαγορά μπορεί εύκολα να δημιουργήσει ένα τραπεζικό ίδρυμα με πολύ μεγαλύτερη επάρκεια κεφαλαίων, γεγονός το οποίο βοηθά την τράπεζα να αντέξει σε μελλοντικές κρίσεις και εν τέλει να επιβιώσει.

Μια συγχώνευση που συγκέντρωσε τα φώτα της δημοσιότητας, προσφάτως, ήταν αυτή μεταξύ της Deutsche Bank και της Commerzbank στη Γερμανία. Οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές μεταξύ μεγάλων τραπεζών παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον καθώς καθορίζουν το τοπίο στον τραπεζικό κλάδο για αρκετά χρόνια.

Ο πιο συχνός λόγος για μια συγχώνευση είναι οι συνέργειες ή οι βελτιώσεις αποδοτικότητας. Στον ευρωπαϊκό χώρο, έρευνες καταδεικνύουν ότι οι μεγαλύτερες και πιο αποδοτικές τράπεζες τείνουν να αποκτούν λιγότερο αποδοτικές τράπεζες-στόχους, μολονότι το ανωτέρω εγχείρημα σε γενικές γραμμές δεν βελτιώνει την επίδοση. Επίσης, τα αποτελέσματα μελετών καταλήγουν ότι, κατά μέσο όρο, υπάρχουν σημαντικές βελτιώσεις στην κερδοφορία, ως αποτέλεσμα καλύτερου συνδυασμού εισροών-εκροών¹⁸⁶.

Περαιτέρω, μέσω μιας μεγάλης συγχώνευσης, οι τράπεζες μπορούν να διαφοροποιήσουν το χαρτοφυλάκιό τους, περιορίζοντας τον κίνδυνο και επιτρέποντάς τους να εκδώσουν δάνεια. Η ανωτέρω διαφοροποίηση μπορεί μεν να οδηγήσει στη δημιουργία ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος αλλά ενδέχεται να επηρεάσει αρνητικά την σταθερότητα του συστήματος.

¹⁸⁴ Competition Issues in the Financial Sector, Competition, concentration, and stability in the banking sector, Competition Committee, OECD, 2011, p. 67

¹⁸⁵ Competition Issues in the Financial Sector, Competition, concentration, and stability in the banking sector, Competition Committee, OECD, 2011, p. 35

¹⁸⁶ Elena Carletta -Steven Ongenab- Jan-Peter Siedlarek - Giancarlo Spagnolod, The impacts of stricter merger legislation on bank mergers and acquisitions: Too-Big-To-Fail and competition, Journal of Financial Intermediation, February 2020, p. 2-3

Αρκετές μελέτες ασχολούνται με τις συνέπειες των συγχωνεύσεων στους πελάτες της τράπεζας. Η απόκτηση μικρότερων τραπεζών από μεγαλύτερες τράπεζες τείνουν να λειτουργούν ευνοϊκά για τους πελάτες της μικρής τράπεζας μέσω χαμηλότερων επιτοκίων, γεγονός που δεν ισχύει εάν η τράπεζα-στόχος είναι μεγάλη.

Οι τράπεζες που το μέγεθός τους υπερβαίνει ένα επίπεδο μπορεί να λογίζεται από τις ρυθμιστικές Αρχές ως “too-big-to-fail”, γεγονός που συνεπάγεται άμεσες και έμμεσες ωφέλειες από την κυβερνητική παρέμβαση. Το γεγονός αυτό έκανε έντονα την εμφάνισή του κυρίως με την Κρίση του 2008, αλλά οι τράπεζες που χαρακτηρίζονται ως “too-big-to-fail” μπορούν να επωφεληθούν και εκτός τέτοιων περιόδων.

5.1 Συγκεντρώσεις - Εξαγορές & Επίδοση

Οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές μεγάλων τραπεζών αποτελούν πόλο ενδιαφέροντος καθώς επιδρούν αποφασιστικά στη διαμόρφωση του τραπεζικού «τοπίου» για τα επόμενα χρόνια και αποτελούν μάρτυρες του κύματος εξυγίανσης στον τραπεζικό τομέα κατά τη δεκαετία του 1990. Σύμφωνα με μελέτες, η νέα νομοθεσία για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων στην Ευρώπη σχετίζεται με μια αύξηση στο αναμενόμενο κέρδος των συγχωνεύσεων που λαμβάνουν χώρα, το γεγονός δε αυτό οφείλεται στη μείωση των συγχωνεύσεων που δημιουργούν μεγάλους τραπεζικούς οργανισμούς οι οποίοι είναι «πολύ μεγάλοι για να αποτύχουν» (“too big to fail”). Υπό το νέο νομοθετικό πλαίσιο είναι κατά 8-10% μικρότερες οι πιθανότητες δημιουργίας μιας τράπεζας “too big to fail”¹⁸⁷.

Τη βιβλιογραφία διεθνώς έχει απασχολήσει η συνύπαρξη του τραπεζικού τομέα με τους κανονισμούς και τις ρυθμίσεις. Αυτό που έχει παρατηρηθεί είναι ότι η απορρύθμιση, ειδικά με τη μορφή της «χαλάρωσης» σε ό,τι αφορά τις διακλαδικές και διακρατικές δραστηριότητες, σε πολλές περιπτώσεις, έχει οδηγήσει σε αναμόρφωση τον τραπεζικό κλάδο, ενώ δεν είναι και λίγες οι περιπτώσεις όπου βελτιώθηκε κατά πολύ η ποιότητα του τραπεζικού δανεισμού και επιταχύνθηκε η οικονομική ανάπτυξη.

Στην Ε.Ε. αυτό που παρατηρείται είναι ότι οι μεγαλύτερες, πιο αποδοτικές τράπεζες τείνουν να απορροφούν τις λιγότερες αποδοτικές, αλλά γενικότερα μέσω των συγχωνεύσεων δεν βελτιώνεται η επίδοση. Αντίθετα, έχει παρατηρηθεί ότι οι τράπεζες που επιλέγουν τη συγχώνευση με διαφοροποίηση αποκτούν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα αλλά η στρατηγική αυτή

¹⁸⁷ Elena Carletti, Steven Ongena, Jan-Peter Siedlarek, and Giancarlo Spagnolo, The Impact of Stricter Merger Control on Bank Mergers and Acquisitions, Too-Big-To-Fail and Competition, July 2019, p. 2

μπορεί κάλλιστα να επηρεάσει αρνητικά τη ρευστότητα και την χρηματοπιστωτική σταθερότητα¹⁸⁸.

Η ενίσχυση του φαινομένου των εξαγορών και των συγχωνεύσεων πυροδότησε αλλαγές στη νομοθεσία που αφορά τον έλεγχο των συγκεντρώσεων, μεταξύ των ετών 1989-2004 στην Ευρώπη. Η ενίσχυση του νομοθετικού πλαισίου οδήγησε σε μεγαλύτερες αποδόσεις για τις τράπεζες-στόχους. Ωστόσο, μετά τις νομοθετικές αλλαγές, οι μεγαλύτερες αποδόσεις σχετίζονται με μια μείωση στην τάση για συγχωνεύσεις που στοχεύουν στη δημιουργία “too – big – to – fail” τραπεζικών ιδρυμάτων. Αυτό που επαναλαμβάνει η διεθνής βιβλιογραφία και έρευνα είναι η σημασία της ύπαρξης κανονιστικού πλαισίου στον τραπεζικό κλάδο και παρά το γεγονός ότι οι αλλαγές στη νομοθεσία σχετικά με τον έλεγχο των συγκεντρώσεων δεν εξειδικεύονται στον κλάδο αυτό, δεν μπορεί να μην επηρεάζουν τη δομή του.

Οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές που έχουν γίνει στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα έχουν οδηγήσει σε αύξηση της κερδοφορίας τους αλλά όχι σε βελτίωση της επίδοσής τους. Αντίθετα η επίδοση έχει περιορισθεί και αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι τράπεζες – στόχοι είτε παρουσίαζαν μικρή αποδοτικότητα είτε δεν ήταν το ίδιο αποδοτικές με τις εξαγοράζουσες, ήτοι ήταν πιο «αδύναμοι κρίκοι» στην αγορά και γι’ αυτό έγιναν και στόχοι εξαγοράς (με εξαίρεση την Τράπεζα Εργασίας). Αυτό που ωστόσο είναι αδιαμφισβήτητο είναι ότι η εξέλιξη και εξάπλωση αυτή των τραπεζών οδήγησε στην προσέλκυση νέων κεφαλαίων αυξάνοντας την κεφαλαιακή τους επάρκεια και βελτιώνοντας την εξωστρέφεια τους, μέσω επέκτασης σε ξένες αγορές¹⁸⁹.

5.2 Η ολιγοπωλιακή τραπεζική αγορά

Ο ευρωπαϊκός τραπεζικός τομέας, κατά τη δεκαετία του 1990 γνώρισε μια ταχεία διαδικασία συγχωνεύσεων και εξαγορών. Ειδικότερα, από το 1996 παρατηρήθηκε μια επιτάχυνση της διαδικασίας των συγχωνεύσεων ενώ από το 1999 κάνουν την εμφάνισή τους οι «μεγάλες τράπεζες» σε εθνικό επίπεδο, όπως η BNP Paribas στην Γαλλία και η Bayerische HypoVereinsbank στη Γερμανία. Η τάση αυτή καταδεικνύει ότι μακροπρόθεσμα ο τραπεζικός τομέας της Ευρώπης θα είχε λιγότερους «παίκτες» ενώ η τραπεζική αγορά θα ήταν σαφώς πιο συγκεντρωμένη. Η αυξητική αυτή τάση στον τομέα των εξαγορών και των συγχωνεύσεων μπορεί να οφείλεται είτε σε λίγες μεγάλες συναλλαγές εντός του τραπεζικού κλάδου είτε να αποτελεί συνέπεια μιας ευρείας διαδικασίας ενοποίησης που επηρεάζει το σύνολο του

¹⁸⁸ Elena Carletti, Steven Ongena, Jan-Peter Siedlarek, and Giancarlo Spagnolo, The Impact of Stricter Merger Control on Bank Mergers and Acquisitions, Too-Big-To-Fail and Competition, July 2019, p. 1-5

¹⁸⁹ Vassilis Chouliaras and Athianos Stergios, MERGERS AND ACQUISITIONS IN THE GREEK BANKING SECTOR ADDRESSING THE PROFITABILITY QUESTION, Journal of Social Sciences 9 (1): 35-41, 2013, p. 40

τραπεζικού κλάδου. Στην πρώτη περίπτωση, θα ήταν μια συγκεκριμένη και άμεση διαδικασία αναδιαμόρφωσης όπου θα συμμετείχαν μόνο τα μεγάλα ευρωπαϊκά τραπεζικά ιδρύματα. Στη δεύτερη περίπτωση, ωστόσο, θα επρόκειτο για μια σημαντική και διαρκή διαδικασία αναδιάρθρωσης, καθώς θα εμπλέκονταν όλα τα ευρωπαϊκά τραπεζικά ιδρύματα, ανεξαρτήτως μεγέθους. Όπως προβλεπόταν στις αρχές της δεκαετίας του 2000, η τάση για δημιουργία μεγάλων εγχώριων και πανευρωπαϊκών τραπεζικών ομίλων θα είχε συνέχεια, ενώ πιο συγκεκριμένα θεωρείτο δεδομένη η ανάπτυξη σε ξένες αγορές όταν πλέον θα είχαν εξαντληθεί οι δυνατότητες εξαγοράς στις εγχώριες αγορές. Μια εξαγορά/συγχώνευση επιτρέπει στην προκύπτουσα εταιρεία να επιτύχει μειώσεις κόστους (ή συνέργειες κόστους), αυξήσει εσόδων (ή συνέργειες εσόδων), να υιοθετήσει βέλτιστες πρακτικές ή/και να διαφοροποιήσει τους κινδύνους. Αυτό που επισημαίνουν πολλές έρευνες είναι ότι οι συνέργειες κόστους είναι πολύ πιο εύκολος στόχος να επιτευχθεί σε σχέση με τις συνέργειες εσόδων, οι οποίες εξαρτώνται σε σημαντικό βαθμό και από τη συμπεριφορά των καταναλωτών, οι οποίοι σε ένα ποσοστό της τάξης 5-10% εγκαταλείπουν την τράπεζα μετά από μια συγχώνευση¹⁹⁰.

Το μερίδιο αγοράς και ιδιαίτερα η δύναμη στην αγορά σημαίνει την ικανότητα καθορισμού των τιμών της αγοράς ως αποτέλεσμα δεσπόζουσας θέσης. Η δημιουργία αξίας μέσω μεγαλύτερου μεριδίου αγοράς εξηγεί για ποιο λόγο είναι πιο πιθανή μια συγχώνευση ή/και εξαγορά μεταξύ επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται και ανταγωνίζονται στην ίδια αγορά.

Τα τραπεζικά ιδρύματα μπορούν να επηρεάσουν τις τιμές της προσφοράς και της ζήτησης. Στην περίπτωση της προσφοράς, το μέγεθος που δημιουργείται μετά από μια συγχώνευση ή εξαγορά μπορεί να οδηγήσει σε δεσπόζουσα θέση, η οποία επιτρέπει στην τράπεζα να επηρεάζει τα επίπεδα των τιμών σε μια συγκεκριμένη αγορά είτε: α) μειώνοντας αυτές προκειμένου να εκδιωχθούν ορισμένες μη ανταγωνιστικές τράπεζες ή/και νεοεισερχόμενες, είτε β) αυξάνοντας τις τιμές εάν δεν υπάρχει αποτελεσματικός ανταγωνισμός στην αγορά. Στην περίπτωση της ζήτησης, το μέγεθος που θα προκύψει θα επιτρέψει στο νέο σχήμα να μειώσει το κόστος αναχρηματοδότησής του χάρη στη φήμη και το μέγεθός του. Από εμπειρικά στοιχεία προκύπτει ότι οι συγχωνεύσεις τραπεζικών ιδρυμάτων που πραγματοποιούνται σε εγχώριο επίπεδο συμβάλλουν στη μείωση του κόστους της ενοποιημένης τράπεζας ενώ η αύξηση στο κέρδος δεν λογίζεται σημαντική. Το αντίθετο συμβαίνει στην περίπτωση συγχωνεύσεων και εξαγορών μεταξύ τραπεζών που βρίσκονται σε διαφορετικές χώρες, όπου η αύξηση των κερδών είναι ένας στόχος που επιτυγχάνεται σε ικανοποιητικό βαθμό.

¹⁹⁰ Rym Ayadi and Georges Pujals, "BANKING MERGERS AND ACQUISITIONS IN THE EU: OVERVIEW, ASSESSMENT AND PROSPECTS", SUERF – The European Money and Finance Forum, Vienna 2005, p. 25

Συμπερασματικά, θα μπορούσε κανείς να πει ότι η ευρωπαϊκή τραπεζική αγορά είναι κατακερματισμένη και σε μεγάλο βαθμό ολιγοπωλιακή. Σε όσες ευρωπαϊκές χώρες η εγχώρια τραπεζική αγορά παρουσιάζει υψηλό βαθμό συγκέντρωσης είναι πιθανό οι ευκαιρίες ανάπτυξης τους να ευρίσκονται σε διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές που συνεπάγονται γεωγραφική διαφοροποίηση. Αντίθετα, στις χώρες όπου ο βαθμός συγκέντρωσης είναι μικρότερος η εγχώρια ενοποίηση είναι πιο πιθανή επιλογή¹⁹¹. Τις τελευταίες τρεις και πλέον δεκαετίες η τραπεζική αγορά της χώρας μας, μαζί με αυτές ορισμένων χωρών όπως η Πορτογαλία, η Δανία, το Βέλγιο, η Φιλανδία θεωρείται αρκετά συγκεντρωμένη, με αποτέλεσμα να θεωρείται μάλλον απίθανη η έγκριση εκ μέρους των αρμόδιων Αρχών Ανταγωνισμού μιας συγκέντρωσης μεταξύ μεγάλων «παικτών» καθώς κάτι τέτοιο θα απειλούσε τον ελεύθερο ανταγωνισμό.

Αναπόφευκτο γεγονός των συγχωνεύσεων και των εξαγορών είναι η αύξηση των επιπέδων συγκέντρωσης του τραπεζικού κλάδου. Πολλοί ερευνητές καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η πιθανότητα για συγχωνεύσεις και εξαγορές εκτός συνόρων αυξάνεται σε δύο περιπτώσεις, είτε όταν η εγχώρια ενοποίηση είναι ήδη υψηλή, είτε όταν υφίστανται ανησυχίες για τη διασφάλιση του ανταγωνισμού. Συνεπώς, η ευρωπαϊκή τραπεζική αγορά θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι λίγο ως πολύ συγκεντρωμένη και ότι το χαρακτηριστικό της είναι το ολιγοπώλιο ενώ λίγα τραπεζικά ιδρύματα μπορούν να χαρακτηρισθούν ως παγκόσμιοι παίκτες. Στις χώρες που παρουσιάζουν υψηλό βαθμό συγκέντρωσης και οι δραστηριοποιούμενες τράπεζες παρουσιάζουν μεγάλα μερίδια αγοράς, διατυπώνονται ανησυχίες σχετικά με ενδεχόμενη κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης, ενώ σε χώρες όπου η συγκέντρωση είναι χαμηλή – κυρίως όπου δραστηριοποιούνται μικρές και μεσαίες τράπεζες, οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές είναι κάτι που εκτιμάται πως θα συνεχισθεί¹⁹².

Από την ευρωπαϊκή και την ελληνική νομολογία καθίσταται σαφές πως οι Αρχές Ανταγωνισμού χρησιμοποιούν απλούς δείκτες συγκέντρωσης, όπως τον CR5 και τον Herfindahl Hirschman index κυρίως. Ως εκ τούτου μπορούν να εξαχθούν τα ακόλουθα συμπεράσματα: 1) Παρουσιάζουν υψηλό βαθμό συγκέντρωσης αγορές της βόρειας Ευρώπης, γεγονός που αφενός «γεννά» ανησυχίες σχετικά με την διασφάλιση του ανταγωνισμού και αφετέρου δεν ευνοεί περαιτέρω ενοποίηση. 2) Παρά τη νομισματική ενοποίηση, οι ευρωπαϊκές χώρες εξακολουθούν να χρησιμοποιούν διαφορετικούς δείκτες συγκέντρωσης γεγονός δηλωτικό των δομικών διαφορών που υπάρχουν στα τραπεζικά τους συστήματα. 3) Τα επίπεδα συγκέντρωσης είναι υψηλότερα στις μικρές χώρες, ήτοι η ταχύτητα ενοποίησης του τραπεζικού

¹⁹¹ Rym Ayadi and Georges Pujals, "BANKING MERGERS AND ACQUISITIONS IN THE EU: OVERVIEW, ASSESSMENT AND PROSPECTS", SUERF – The European Money and Finance Forum, Vienna 2005, p. 47-51

¹⁹² Rym Ayadi and Georges Pujals, "BANKING MERGERS AND ACQUISITIONS IN THE EU: OVERVIEW, ASSESSMENT AND PROSPECTS", SUERF – The European Money and Finance Forum Vienna 2005, p. 48-49

τομέα είναι αντιστρόφως ανάλογη του μεγέθους της χώρας και της οικονομίας. Χώρες όπως το Βέλγιο, η Δανία, η Φιλανδία, η Πορτογαλία και η χώρα μας παρουσιάζουν υψηλό βαθμό συγκέντρωσης του τραπεζικού κλάδου, με αποτέλεσμα να περιορίζονται πολύ οι πιθανότητες μιας εγχώριας ενοποίησης, καθώς οι Αρχές Ανταγωνισμού θα ήγειραν ενστάσεις και θα εμπόδιζαν μια ενοποίηση μεταξύ μεγάλων εγχώριων τραπεζικών ιδρυμάτων. Το αντίθετο ισχύει για χώρες όπως η Γερμανία, όπου ο βαθμός συγκέντρωσης είναι χαμηλός. Αυτό συμβαίνει γιατί αφενός η τραπεζική αγορά είναι κατακερματισμένη και αφετέρου συνυπάρχουν τα ταμειυτήρια με τις Landesbanken, το δε μερίδιο αγοράς τους είναι μεγαλύτερο από αυτό των εμπορικών τραπεζών.

Θα μπορούσε κάποιος να ισχυρισθεί ότι η δημιουργία όλο και μεγαλύτερων τραπεζών μέσω των συγχωνεύσεων και των εξαγορών αποτελεί την καλύτερη επιλογή από πλευράς μεγέθους για μια τράπεζα και πως –ακριβώς επειδή τα μεγαλύτερα μεγέθη είναι προτιμότερα για τις τράπεζες- οι μικρές και μεσαίες τράπεζες έχουν την τάση να εξαφανίζονται¹⁹³. Το μεγαλύτερο μέγεθος μπορεί να οδηγήσει σε οικονομίες κλίμακας και οικονομίες φάσματος, χωρίς ωστόσο να αποτελούν αυτά τη μόνη σκοπιμότητα πίσω από μια συγχώνευση ή εξαγορά. Μια άλλη σκοπιμότητα μπορεί να είναι η απόκτηση μεγαλύτερου μεριδίου αγοράς, γεγονός που συμβαίνει κυρίως σε αγορές με υψηλό βαθμό συγκέντρωσης. Παρά τα ως άνω πλεονεκτήματα μιας τράπεζας μεγάλου μεγέθους, δεν μπορεί να ισχυρισθεί κανείς ότι το μέγεθος είναι συνώνυμο του κέρδους, καθώς και οι μικρότερες τράπεζες μπορούν να αναδειχθούν σε σημαντικούς ανταγωνιστές καθώς έχουν τη δυνατότητα να διαφοροποιήσουν τα προϊόντα που προσφέρουν και να προσφέρουν πιο προσωποποιημένες συμβουλές στους πελάτες.

Η σημασία του εποπτικού πλαισίου των τραπεζών που προαναφέρθηκε έχει σημασία γιατί –εκτός των άλλων- μπορεί να οδηγήσει σε μια εξαγορά ή μια συγχώνευση. Ειδικότερα, η κατοχή περισσότερων ιδίων κεφαλαίων σημαίνει για μια τράπεζα δύο επιλογές: είτε την τοποθέτηση του χαρτοφυλακίου της σε λιγότερο επικίνδυνες δραστηριότητες, είτε την απόκτηση μιας λιγότερο σύνθετης τράπεζας.

5.3 Συγκέντρωση & κίνδυνος

Είναι ευρέως γνωστό ότι το τραπεζικό σύστημα είναι πολύ πιο ευάλωτο ως προς την έλλειψη σταθερότητας σε σχέση με άλλους τομείς. Στην προσπάθεια εξασφάλισης της επιβίωσης και της κερδοφορίας της η τράπεζα υποστηρίζει καινοτομίες μέσω χορήγησης δανείων. Από την άλλη πλευρά μια τράπεζα στηρίζεται στις καταθέσεις των μικρών και

¹⁹³ Rym Ayadi and Georges Pujals, “BANKING MERGERS AND ACQUISITIONS IN THE EU: OVERVIEW, ASSESSMENT AND PROSPECTS”, SUERF – The European Money and Finance Forum Vienna 2005, p.65

μεσαίων καταθετών, οι οποίες είναι και απαιτητές –συνήθως- σε σύντομο χρονικό διάστημα, από τις οποίες χορηγεί μακροπρόθεσμα δάνεια. Αυτή η αναντιστοιχία μεταξύ των περιουσιακών στοιχείων και των υποχρεώσεων της τράπεζας την τοποθετούν στο ρόλο του χορηγού ρευστότητας και του αποδέκτη καταθέσεων, αλλά τις εκθέτει σε ενδεχόμενο φυγής καταθέσεων. Επιπλέον, οι τράπεζες εμπλέκονται στον διατραπεζικό δανεισμό και στο σύστημα πληρωμών. Η εμπλοκή αυτή σε συνδυασμό με την ασυμμετρία πληροφόρησης και την έκθεση των πιστωτικών ιδρυμάτων στις οικονομικές κρίσεις αποτελούν τον συστημικό κίνδυνο στον οποίο είναι εκτεθειμένα, κίνδυνος ο οποίος προκαλεί σοβαρά προβλήματα και θέτει εν τέλει εν αμφιβόλω την επιβίωσή τους.

Σύμφωνα με τη θεωρία, μια συγχώνευση ενέχει δύο αποτελέσματα: α) διευρύνει το μερίδιο αγοράς των συγχωνευμένων εταιρειών (και συνεπώς ενισχύει την ισχύ τους στην αγορά) και β) μπορεί να οδηγήσει σε κέρδη υπό όρους μείωσης του κόστους των συγχωνευμένων επιχειρήσεων. Το πρώτο αποτέλεσμα ασκεί ανοδική πίεση στις τιμές. Αντίθετα το δεύτερο αποτέλεσμα ασκεί καθοδική πίεση στις τιμές.

Έρευνες δεν μπορούν να εξακριβώσουν μια σαφή σχέση μεταξύ των επιπτώσεων της ενοποίησης του κλάδου και του τραπεζικού ή συστημικού κινδύνου¹⁹⁴. Ορισμένες μελέτες προτείνουν ότι ένας πιο ενοποιημένος τραπεζικός τομέας θα ήταν πιο σταθερός ενώ άλλες προτείνουν το ακριβώς αντίθετο.

Για ορισμένους μελετητές, οι συγκεντρώσεις που επιτυγχάνονται χάρη στην χαλάρωση των επιβαλλόμενων απαγορεύσεων οδηγούν σε χαμηλότερο κίνδυνο για τις τράπεζες και συνεπώς συμβάλλουν στην σταθερότητά τους¹⁹⁵. Ωστόσο, υπάρχουν και ερευνητικά αποτελέσματα, τα οποία αποδεικνύουν ότι οι μεγαλύτερες τράπεζες δεν πτωχεύουν λιγότερο συχνά από τις μικρές τράπεζες.

Κατά τη διάρκεια της, άνευ προηγουμένου, πρόσφατης οικονομικής κρίσης, η σημασία των συγχωνεύσεων και των εξαγορών στον τραπεζικό κλάδο επανήλθε δυναμικά, εφόσον ήταν απαίτηση τόσο των εγχώριων όσο και των διεθνών Αρχών και παραγόντων για μεγαλύτερες και αποτελεσματικότερες τράπεζες.

Ενώ η δεκαετία του 1990 χαρακτηρίστηκε από εγχώριες συγχωνεύσεις και εξαγορές, η δεκαετία του 2000 σηματοδεύτηκε από συμφωνίες με τράπεζες-στόχους κείμενες στην ευρύτερη περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Ειδικότερα, οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές στον ελληνικό τραπεζικό τομέα θεωρήθηκαν ως μια μέθοδος αντιμετώπισης της ως άνω κρίσης,

¹⁹⁴ Elena Carletti - Philipp Hartmann - Giancarlo Spagnolo, Implications of the bank merger wave for competition and stability, p.44

¹⁹⁵ ELENA CARLETTI AND PHILIPP HARTMANN, COMPETITION AND STABILITY: WHAT'S SPECIAL ABOUT BANKING?, ECB - Working Paper No 146 - May 2002, p.23-24

δεδομένου ότι οι ελληνικές τράπεζες βρέθηκαν να λειτουργούν σε ένα ασφυκτικό μακροοικονομικό περιβάλλον με περιορισμένη ρευστότητα, με περιορισμούς στην πιστωτική επέκταση, με αστάθεια στις χρηματοπιστωτικές αγορές και με αυξανόμενη δυσπιστία εκ μέρους των πελατών, παράγοντες οι οποίοι οδήγησαν σε μείωση κερδών και εσόδων. Εξ αυτού του λόγου, θεωρήθηκε ότι μέσω των συγχωνεύσεων και των εξαγορών, οι τράπεζες θα είναι πιο αποτελεσματικές και θα λειτουργούν με χαμηλότερο κόστος και υψηλότερα επίπεδα ρευστότητας¹⁹⁶.

5.4 Συγκέντρωση & Ανάπτυξη

Ο τραπεζικός κλάδος λογίζεται σαν εκείνον τον εξειδικευμένο μηχανισμό, ο οποίος μεταφράζει την επίπτωση της εξέλιξης της οικονομικής αγοράς σε ανάπτυξη. Έχει διατυπωθεί η άποψη ότι τράπεζες με μεγαλύτερα μερίδια αγοράς -και σε λιγότερο ανταγωνιστικό περιβάλλον- έχουν μεγαλύτερο κίνητρο να επενδύσουν στη χορήγηση δανείων και ιδίως δανείων για επιχειρηματική εξέλιξη, συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό στην οικονομική ανάπτυξη.

Για αρκετές έρευνες ο ανταγωνισμός λογίζεται σαν μία κατάσταση ισορροπίας και όχι σαν μια δυναμική διαδικασία αλληλεπίδρασης μεταξύ των επιχειρήσεων¹⁹⁷. Αυτό που συνήθως διαφεύγει της προσοχής είναι η διάκριση μεταξύ συλλογικής και μη συλλογικής συμπεριφοράς. Συλλογική συμπεριφορά υπάρχει όταν οι εταιρίες υιοθετούν την ίδια στρατηγική στο πλαίσιο της ανταγωνιστικής τους αλληλεπίδρασης, κερδίζοντας ή χάνοντας μαζί. Αυτό συμβαίνει όταν οι επιχειρήσεις αυξάνουν την τιμή αντιδρώντας στην αύξηση του κόστους.

Σύμφωνα με έρευνες υπάρχει διασύνδεση μεταξύ της τραπεζικής συγκέντρωσης και της αύξησης των τιμών εκ μέρους των επιχειρήσεων. Αντικείμενο έρευνας έχει αποτελέσει η ενδεχόμενη διασύνδεση μεταξύ κοινών δανειστών και της δυνατότητας των επιχειρήσεων να επιτυγχάνουν με λιγότερο ανταγωνισμό την παραγωγή του προσφερόμενου αγαθού ή της υπηρεσίας στην αγορά. Τα συμπεράσματα αυτών των ερευνών συνίστανται στο ότι η τραπεζική συγκέντρωση επηρεάζει τον ανταγωνισμό μεταξύ μη χρηματοοικονομικών επιχειρήσεων στην οικεία αγορά. Εταιρείες που δραστηριοποιούνται σε υποκατάστατα προϊόντα ενδέχεται να

¹⁹⁶ Antoniadis I.a, Alexandridis A.a, Sariannidis N., Mergers and acquisitions in the Greek banking sector: An event study of a proposal International Conference on Applied Economics (ICOAE) 2014, p.14

¹⁹⁷ Guy Liua, Ali Mirzaei, Industrial Growth: does Bank Competition, Concentration and Stability Constraint Matter? – Evidence from developed and emerging economies, p. 4

έχουν τους ίδιους δανειστές, γεγονός που τους επιτρέπει να επιβαρύνονται με χαμηλότερα κόστη και να επιτυγχάνουν αύξηση τιμών¹⁹⁸.

Αντίθετα όταν υπάρχει μη συλλογική ανταγωνιστική συμπεριφορά, οι επιχειρήσεις υιοθετούν τη δική τους στρατηγική στο πλαίσιο της μεταξύ τους ανταγωνιστικής αλληλεπίδρασης, με αποτέλεσμα άλλες να κερδίζουν και άλλες να χάνουν. Συνεπώς, στην περίπτωση μιας μη συλλογικής ανταγωνιστικής συμπεριφοράς, οι αποτελεσματικές τράπεζες μπορούν να αναπτυχθούν παίρνοντας μερίδιο αγοράς από τις μη αποτελεσματικές αντίπαλες, με αποτέλεσμα οι λιγότερο αποτελεσματικές τράπεζες να εξέλθουν της αγοράς, προκαλώντας μια περισσότερο συγκεντρωμένη αγορά. Ως εκ τούτου, η υψηλή συγκέντρωση δεν συνεπάγεται λιγότερο ανταγωνισμό, εάν οι τράπεζες αντιμετωπίζουν τους λοιπούς δραστηριοποιούμενους στον κλάδο σαν αντιπάλους. Αυτό συμβαίνει γιατί οι μεγάλες τράπεζες μπορούν πιο έντονα και δυναμικά να παρέχουν περισσότερες δυνατότητες χρηματοδότησης σε επιχειρήσεις. Ασφαλώς η ως άνω παραδοχή έρχεται σε σύγκρουση με το γενικώς ισχύον στη βιβλιογραφία, ότι η συγκέντρωση των τραπεζών συνεπάγεται μεγαλύτερα μερίδια αγοράς που μπορούν να περιορίσουν τον ανταγωνισμό.

Ο ανταγωνισμός μεταξύ των τραπεζών δεν μπορεί να επηρεάσει την ανάπτυξη χωρίς τραπεζική σταθερότητα. Η οικονομική σταθερότητα μιας τράπεζας περιορίζει τη δυνατότητα δανεισμού σε επιχειρήσεις, γεγονός που αναπόφευκτα επηρεάζει την ανάπτυξη. Λόγου χάρι, όσο υψηλότερο είναι το ποσό των μη εξυπηρετούμενων δανείων, τόσο υψηλότερο είναι το ποσό των κεφαλαίων που πρέπει να διατηρούν τα ιδρύματα, ώστε να αποφευχθεί ο κίνδυνος πιθανών χρεοκοπιών. Συνεπώς η βελτίωση των όρων της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας μειώνει τους περιορισμούς στη δανειοδότηση και έτσι προάγει την ανάπτυξη.

Η ανάπτυξη προάγεται ακόμη και στην περίπτωση που ο ανταγωνισμός σε μια αγορά είναι ασθενής. Ειδικότερα, η συγκέντρωση μεγάλων τραπεζών μπορεί να ενισχύσει την ικανότητα μιας τράπεζας να χρηματοδοτεί αναπτυξιακά προγράμματα του κράτους. Συνεπώς, ακόμη και όταν είναι ασθενής ο ανταγωνισμός, ο υψηλός βαθμός συγκέντρωσης μεγάλων τραπεζών μπορεί να συντελεί στην ανάπτυξη μέσω της κρατικής παρέμβασης, γεγονός που συμβαίνει κυρίως σε αναπτυσσόμενες αγορές. Αντίθετα, όταν η τραπεζική αγορά είναι ανταγωνιστική, οι μεγάλες τράπεζες θα λειτουργήσουν πιο δυναμικά ώστε να διατηρήσουν τη θέση τους στην αγορά.

Έρευνες έχουν παρατηρήσει ότι οι προηγμένες χώρες παρουσιάζουν υψηλή ανάπτυξη, όταν οι τράπεζές τους είναι οικονομικά σταθερές, γεγονός που δεν ισχύει στις αναπτυσσόμενες οικονομίες. Αυτό καταδεικνύει ότι στις προηγμένες οικονομίες η χρηματοπιστωτική

¹⁹⁸ Farzad Saidi - Daniel Streitz, Bank Concentration and Product Market Competition, August 11, 2020, p.33

σταθερότητα αποτελεί σημαντικό περιορισμό για τον δανεισμό των επιχειρήσεων, γεγονός που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι εάν βελτιωθεί η σταθερότητα μπορεί να αρθούν σε ένα βαθμό οι περιορισμοί και να προωθηθεί η ανάπτυξη.

Από τα ανωτέρω, μπορεί να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι ο ανταγωνισμός και οι μεγάλες τράπεζες μπορούν να προωθούν την ανάπτυξη και τη δημιουργία θέσεων εργασίας μέσα από την είσοδο νέων επιχειρήσεων στην αγορά. Γι' αυτό και πρέπει να επιτρέπεται στις τράπεζες και στην αγορά να καθορίσουν το μέγεθος και τη δομή τους υπό την προϋπόθεση ότι η διαδικασία δημιουργίας αυτών γίνεται όταν οι τράπεζες ανταγωνίζονται η μια την άλλη σαν αντίπαλο¹⁹⁹.

5.5 Συγκέντρωση & Κανονιστικό πλαίσιο

Ο έλεγχος των συγχωνεύσεων είναι σημαντικό συστατικό του κανονιστικού πλαισίου, επηρεάζοντας το μέγεθος και το μερίδιο ισχύος των επιχειρήσεων στην αγορά. Η πλειονότητα των βιομηχανικών κρατών έχει τροποποιήσει το κανονιστικό πλαίσιο που διέπει τον έλεγχο των συγχωνεύσεων, θέτοντας όρια στη δομή των επιχειρήσεων και στην ανάπτυξη αυτών μέσω των συγκεντρώσεων. Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί ότι ο τραπεζικός κλάδος είναι από τους πιο ρυθμισμένους κλάδους εντός της οικονομίας. Έρευνες καταδεικνύουν ότι η υπερβολική ρύθμιση αποδυναμώνει τον τραπεζικό κλάδο και οδηγεί σε κόστος ευημερίας.

Σύμφωνα με την μονοπωλιακή άποψη, οι συγχωνεύσεις, όταν περιλαμβάνουν μεγάλες επιχειρήσεις, είναι πιθανόν να έχουν σαν κίνητρο την κτήση μονοπωλιακής δύναμης. Αντίθετα, σύμφωνα με την άποψη της καλοήθους συγχώνευσης, οι επιχειρήσεις συγχωνεύονται προκειμένου να επιτύχουν καλύτερη απόδοση και να περιορίσουν τα κόστη²⁰⁰. Ενώ και στις δύο περιπτώσεις υπάρχει βελτίωση των κερδών των επιχειρήσεων, η πρώτη κατηγορία συγχώνευσης αντίκειται στον ανταγωνισμό καθώς οδηγεί σε αύξηση τιμών και μείωση της ευημερίας του καταναλωτή ενώ η δεύτερη είναι σύμφωνη με τις διατάξεις του ανταγωνισμού και αποβαίνει προς όφελος των καταναλωτών. Σκοπός του ελέγχου των συγχωνεύσεων είναι ακριβώς η αποτροπή συγχωνεύσεων και εξαγορών που έχουν αντιαγωνιστικά αποτελέσματα και ζημιώνουν τους καταναλωτές. Υπό αυτό το πλαίσιο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή απαγορεύει συγκεντρώσεις οι οποίες δημιουργούν ή ενδυναμώνουν δεσπόζουσα θέση, καθώς κάτι τέτοιο θα εμπόδιζε τον υγιή ανταγωνισμό και θα οδηγούσε σε αύξηση τιμών και μείωση της ευημερίας

¹⁹⁹ Guy Liua,b Ali Mirzaei, Industrial Growth: does Bank Competition, Concentration and Stability Constraint Matter? – Evidence from developed and emerging economies, p. 37

²⁰⁰ Elena Carletti - Philipp Hartmann - Steven Ongena, The Economic Impact of Merger Control Legislation, February, 2012, p. 7-8

του καταναλωτή²⁰¹. Συνεπώς, ο έλεγχος των συγκεντρώσεων πρέπει να αποτρέπει τις συγκεντρώσεις που περιορίζουν τον ανταγωνισμό και να επιτρέπει αυτές που βελτιώνουν την αποδοτικότητα και ενέχουν οφέλη για τον καταναλωτή και την οικονομία. Επίσης σημαντικό χαρακτηριστικό του τραπεζικού κλάδου είναι η ύπαρξη αφενός πολύ συγκεκριμένου ρυθμιστικού πλαισίου και αφετέρου εποπτείας, των οποίων κύριος σκοπός είναι η σταθερότητα του συστήματος. Συμπερασματικά, μπορεί κανείς να πει ότι στον τραπεζικό κλάδο η ενίσχυση του ελέγχου των συγχωνεύσεων θα πρέπει να οδηγεί σε πιο αποτελεσματική αποφυγή ανταναγωνιστικών συγχωνεύσεων.

5.6 Συγκέντρωση & καταναλωτές

Η ανάπτυξη μέσω συγχωνεύσεων και εξαγορών θα μπορούσε να ερμηνευθεί σαν αποτέλεσμα της αποσταθεροποίησης του ανταγωνιστικού περιβάλλοντος για τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες.

Ένα από τα κυριότερα κίνητρα των συγχωνεύσεων και των εξαγορών σε όλους τους κλάδους είναι η αντιμετώπιση ανταγωνιστικών πιέσεων μέσω της συγκέντρωσης και της ανακατανομής του μεριδίου αγοράς. Υπό αυτή την έννοια, ο λόγος ύπαρξης πολλών συγχωνεύσεων και εξαγορών είναι η εξουδετέρωση των επιπτώσεων του ανταγωνισμού στους ενδιαφερόμενους οργανισμούς. Το γεγονός αυτό είναι αποτέλεσμα της ρύθμισης εντός της Ένωσης, της οποίας ρύθμισης σκοπός ήταν η ενίσχυση της «σταθερότητας» του χρηματοοικονομικού κλάδου²⁰².

Όπως είναι φυσικό, μια συγχώνευση επιτρέπει σε μια τράπεζα να προσφέρει ευρεία γκάμα προϊόντων και υπηρεσιών. Από αυτή την εξέλιξη μπορούν να επωφεληθούν οι καταναλωτές οι οποίοι διαθέτουν κανονικό εισόδημα και καλό πιστωτικό προφίλ, καθώς μπορούν να δανειστούν χρήματα γρηγορότερα και φθηνότερα.

Μια συγχώνευση ή μια εξαγορά επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τον καταναλωτή, αλλά δεν θεωρείται ικανή για να τον οδηγήσει σε άλλο πιστωτικό ίδρυμα, καθώς οι καταναλωτές των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών είναι συντηρητικοί. Ωστόσο, όλο και πιο συχνά οι πελάτες μιας τράπεζας είναι έτοιμοι να μεταφέρουν τις δραστηριότητές τους και τις συναλλαγές τους σε άλλο ίδρυμα, εάν κρίνεται αναγκαίο.

Έχουν υπάρξει μελέτες που συνδέουν τη δομή του τραπεζικού κλάδου με την συμμετοχή και πρόσβαση των ατόμων σε αυτόν. Ειδικότερα, όσο πιο συγκεντρωμένος ο

²⁰¹ Elena Carletti - Philipp Hartmann - Steven Ongena, The Economic Impact of Merger Control Legislation, February, 2012, p.8

²⁰² The Impact of Mergers and Acquisitions in the Banking and Insurance Sector, p. 16

τραπεζικός κλάδος τόσο μεγαλύτερη η δυνατότητα πρόσβασης σε λογαριασμούς καταθέσεων και δάνεια, υπό την προϋπόθεση ότι η ισχύς των τραπεζών στην αγορά είναι περιορισμένη. Επίσης, μελετητές θεωρούν ότι υπάρχουν κίνητρα περιορισμού της συγκέντρωσης στον τραπεζικό κλάδο και διατήρησής τους μικρών σε μέγεθος, όπως είναι η πιθανή απειλή για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα που μπορεί να αποτελούν οι πολύ μεγάλες τράπεζες²⁰³.

Προφανώς, πάρα πολλές συγχωνεύσεις, εντός του τραπεζικού κλάδου, μπορούν να χαρακτηριστούν ως οικονομική αποτυχία. Ενόψει τούτου, είναι προς το συμφέρον της κοινωνίας αλλά και προς το μακροπρόθεσμο συμφέρον των μετόχων να αποτραπούν τέτοιες συγχωνεύσεις σε όσο γίνεται μεγαλύτερο βαθμό. Από τη στιγμή που δεν είναι επιθυμητή η απαγόρευση όλων των συγχωνεύσεων που περιλαμβάνουν έναν μεγάλο «παίκτη», είναι προτιμητέο να επανεξεταστούν οι τρόποι και τα μέσα των υφιστάμενων πολιτικών ανταγωνισμού²⁰⁴.

5.7 Επιδιωκόμενοι στόχοι των συγχωνεύσεων & εξαγορών σε εγχώριο και διεθνές επίπεδο

Όπως έχει ήδη ειπωθεί, υφίσταται συσχέτιση μεταξύ του μεγέθους της χώρας, της συγκέντρωσης και της δραστηριότητας στον τομέα των συγχωνεύσεων και εξαγορών. Από τη συσχέτιση αυτή προκύπτει ότι οι μικρές χώρες παρουσιάζουν (σύμφωνα με το δείκτη Herfindahl) υψηλά επίπεδα συγκέντρωσης, γεγονός που συνεπάγεται χαμηλότερη δραστηριότητα συγχωνεύσεων και εξαγορών. Επίσης, έρευνες έχουν καταδείξει ότι η συγχώνευση ή η εξαγορά που περιλαμβάνει μικρές τράπεζες γίνεται προκειμένου να επιτευχθούν οικονομίες κλίμακας²⁰⁵. Φυσικά, η επίτευξη οικονομιών κλίμακας αποτελεί σκοπό που επιδιώκεται και με τις συγχωνεύσεις και τις εξαγορές και μεγάλων τραπεζικών ιδρυμάτων. Ωστόσο, στην περίπτωση αυτή επιδιώκεται μέσω της συγχώνευσης ή της εξαγοράς μιας στρατηγικής επανατοποθέτησης εντός της αγοράς. Στην περίπτωση των conglomerations αυτό που επιδιώκεται είναι η διαφοροποίηση κινδύνου και η εξομάλυνση της αστάθειας των εσόδων.

Ειδικότερα, στην περίπτωση των εγχώριων συγχωνεύσεων και εξαγορών, οι μικρές τράπεζες επιλέγουν τη συγχώνευση ή την εξαγορά για λόγους επίτευξης οικονομιών κλίμακας. Η στόχευση αυτή συνδέεται με μείωση κόστους μέσω συρρίκνωσης του δικτύου καταστημάτων

²⁰³ Ann L. Owen - Javier M. Pereira, Bank concentration, competition, and financial inclusion, Review of Development Finance 8 (2018) 1–17, June 2018, p. 12

²⁰⁴ The Impact of Mergers and Acquisitions in the Banking and Insurance Sector, p. 40

²⁰⁵ European Central Bank, MERGERS AND ACQUISITIONS INVOLVING THE EU BANKING INDUSTRY FACTS AND IMPLICATIONS, ECB Mergers and acquisitions involving the EU banking industry, December 2000, p.

και του προσωπικού. Επίσης, μέσω αυτών απομακρύνεται η επιδίωξη μιας εξαγοράς εκ μέρους τρίτου ιδρύματος.

Οι συγχωνεύσεις και εξαγορές μεγάλων τραπεζικών ιδρυμάτων –σε εγχώριο επίπεδο– αντανακλούν, όπως ήδη ειπώθηκε, μια προσπάθεια επανατοποθέτησης στην αγορά. Χωρίς να απουσιάζει και εδώ η πρόθεση για επίτευξη οικονομικών κλίμακας, οι τράπεζες σε αυτή την περίπτωση επιδιώκουν αύξηση μεριδίου αγοράς, μεγαλύτερη κεφαλαιακή βάση και αύξηση εσόδων.

Αντίθετα, στις διεθνείς συγχωνεύσεις και εξαγορές αυτό που επιδιώκεται είναι η αύξηση του μεγέθους της τράπεζας τόσο σε τοπικό όσο και διεθνές επίπεδο. Ωστόσο δεν είναι μόνο η αύξηση του μεγέθους που επιδιώκεται αλλά και η διεύρυνση της πελατειακής βάσης του ιδρύματος, καθώς μέσω της συγχώνευσης ή της εξαγοράς μπορεί να αποκτήσει πρόσβαση σε μια μεγαλύτερη αγορά. Φυσικά και σε αυτή την περίπτωση δεν απουσιάζουν από τους στόχους οι οικονομίες κλίμακας και φάσματος²⁰⁶.

Ήδη από τη δεκαετία του 1990, έχει αυξηθεί ο αριθμός των συγχωνεύσεων και των εξαγορών στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες. Η διαδικασία αυτή λαμβάνει χώρα κυρίως σε εγχώριο επίπεδο έχοντας αυξήσει τα επίπεδα συγκέντρωσης σε πολλές χώρες όπως στην Γαλλία, το Βέλγιο, την Ελλάδα, την Πορτογαλία, την Ισπανία. Εκτός των εγχώριων συγχωνεύσεων και εξαγορών, οι τελευταίες λαμβάνουν χώρα και σε διασυνοριακό επίπεδο, αλλά σε μικρότερο βαθμό. Ωστόσο, εξ' αιτίας του υψηλού βαθμού συγκέντρωσης σε αρκετές χώρες, προβλέπεται ότι θα γνωρίσουν περαιτέρω αύξηση οι διασυνοριακές συγχωνεύσεις και εξαγορές²⁰⁷.

Λίγες εγχώριες συγχωνεύσεις έχουν δημιουργήσει σοβαρές ανησυχίες για την τήρηση του υγιούς ανταγωνισμού και έχουν εμποδιστεί από τις Αρχές Ανταγωνισμού. Αντίθετα, στις ΗΠΑ, οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές εγκρίνονται υπό την προϋπόθεση κάποιας αποεπένδυσης, ώστε να περιορίζεται η συγκέντρωση σε εγχώριο επίπεδο. Στην Ευρώπη, οι αρμόδιες Αρχές εστιάζουν και ανησυχούν περισσότερο για την προστασία και την μεγέθυνση των εθνικών τους πρωταθλητών παρά για τις πιθανές συνέπειες της ενοποίησης στους καταναλωτές.

Τέλος, στην περίπτωση των conglomerates τόσο των εγχώριων όσο και των διεθνών το κυρίαρχο κίνητρο είναι η επίτευξη οικονομικών φάσματος, ενώ για τα διεθνή conglomerates

²⁰⁶European Central Bank, MERGERS AND ACQUISITIONS INVOLVING THE EU BANKING INDUSTRY FACTS AND IMPLICATIONS, ECB Mergers and acquisitions involving the EU banking industry, December 2000, p. 21

²⁰⁷ Elena Carletti – Xavier Vives, Regulation and Competition Policy in the Banking Sector, IESE, October 2008, p. 15

αποτελεί επιπλέον κίνητρο και η αύξηση του μεγέθους, γεγονός που καθιστά το νέο σχήμα ελκυστικότερο σε μεγάλους διεθνείς πελάτες.

5.8 Συγκέντρωση & Αντιμονοπωλιακή Πολιτική

Για πολλούς μελετητές η ενοποίηση στον τραπεζικό τομέα μπορεί να αυξήσει την αξία μιας επιχείρησης μέσω του μεγαλύτερου μεριδίου αγοράς, των οικονομιών κλίμακας, των οικονομιών φάσματος και της βελτίωσης της διοίκησης. Ωστόσο, δεν μπορεί να μην ληφθεί υπ' όψιν ότι στην περίπτωση τραπεζών που λειτουργούν σε τοπικές αγορές με υψηλή συγκέντρωση, η ισχύς που διαθέτουν στην αγορά μπορεί να τους επιτρέψει να χρεώνουν με υψηλότερα επιτόκια ή/και προμήθειες τα προϊόντα λιανικής και τον δανεισμό σε μικρούς δανειολήπτες²⁰⁸.

Επίσης, ορισμένες μελέτες καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές μεταφέρουν την ποιότητα της διοίκησης στο νέο σχηματισμό. Μια συγχώνευση ή μια εξαγορά μπορεί να αυξήσει την αξία μιας επιχείρησης, γιατί ο αγοραστής μπορεί να πετύχει φορολογικά πλεονεκτήματα.

Πριν την υιοθέτηση του καθεστώτος εξυγίανσης, είχε παρατηρηθεί διασύνδεση μεταξύ του κινήτρου για τα τραπεζικά ιδρύματα να γίνονται μεγαλύτερα και της πρόσβασης στο δίκτυο δημόσιας ασφάλειας (σιωπηρές εγγυήσεις κ.λπ.) που εφάρμοζαν οι κυβερνήσεις και οι αρχές υπέρ των οντοτήτων που ήταν πολύ μεγάλες για να αποτύχουν ('too big to fail').

Είναι γεγονός ότι στόχος των αντιμονοπωλιακών πολιτικών είναι να περιορίζουν την ενοποίηση των τραπεζών ώστε να διασφαλίζεται ότι οι χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες παρέχονται σε ανταγωνιστικό περιβάλλον προς όφελος της ευημερίας του καταναλωτή. Ωστόσο, κατά τη διάρκεια της πρόσφατης χρηματοπιστωτικής κρίσης δεν έλειψαν οι περιπτώσεις πολιτικών προστατευτισμού έναντι εγχώριων τραπεζικών ιδρυμάτων, γεγονός που απομακρύνει το ενδεχόμενο μιας συγχώνευσης ή εξαγοράς ειδικά σε διασυνοριακό επίπεδο²⁰⁹. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η επέκταση των τραπεζικών ιδρυμάτων ειδικά σε διασυνοριακό επίπεδο και η συνακόλουθη αύξηση του μεγέθους τους μπορεί να τα βοηθήσει να επιτύχουν οικονομίες κλίμακας, οικονομίες φάσματος και διαφοροποίηση των αναλαμβανόμενων κινδύνων. Το γεγονός αυτό επιτρέπει την εξαγωγή του συμπεράσματος ότι οι τράπεζες γίνονται πιο ανθεκτικές για να αντέχουν κραδασμούς, προάγοντας με αυτόν τον τρόπο την ανθεκτικότητα του τραπεζικού τομέα και τη συνολική χρηματοπιστωτική σταθερότητα.

²⁰⁸ Anna Gardella - Massimiliano Rimarchi - Davide Stroppa, POTENTIAL REGULATORY OBSTACLES TO CROSS-BORDER MERGERS AND ACQUISITIONS IN THE EU BANKING SECTOR, February 2020, p. 6

²⁰⁹ Anna Gardella - Massimiliano Rimarchi - Davide Stroppa, POTENTIAL REGULATORY OBSTACLES TO CROSS-BORDER MERGERS AND ACQUISITIONS IN THE EU BANKING SECTOR, February 2020, p. 7

Ωστόσο, η μεγάλη χρηματοπιστωτική κρίση του 2007-2009 απέδειξε ότι, εξ' αιτίας της απουσίας του κατάλληλου ρυθμιστικού και θεσμικού πλαισίου σε επίπεδο ΕΕ, υφίσταται σοβαρή απειλή για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Η έλευση της κρίσης πυροδότησε μια σειρά διασυννοριακών τραπεζικών συγχωνεύσεων και εξαγορών, συμβάλλοντας στη δημιουργία και ανάπτυξη πολύ μεγάλων παικτών, φέρνοντας και πάλι στο προσκήνιο το ζήτημα των εξωτερικοτήτων που παράγουν οι «πολύ μεγάλες για να αποτύχουν»(too big to fail) οντότητες.

5.9 Συγκέντρωση & Χορηγήσεις

Ένας αποτελεσματικός και ανταγωνιστικός τραπεζικός τομέας αποτελεί αναπόσπαστο μέρος μιας υγιούς οικονομίας. Οι τράπεζες υποστηρίζουν την πραγματική οικονομία λειτουργώντας σαν διαμεσολαβητές, παρέχοντας ρευστότητα και παρακολουθώντας τους δανειζόμενους. Σε περίπτωση που δεν είναι σε θέση οι τράπεζες να επιτελούν τις ως άνω λειτουργίες τους, η οικονομία υποφέρει²¹⁰.

Μελέτες έχουν καταδείξει ότι σε αγορές με μεγάλες τράπεζες οι μικρές επιχειρήσεις έχουν μεγαλύτερη πιθανότητα να λάβουν πίστωση και μάλιστα με χαμηλότερο επιτόκιο σε σχέση με αγορές όπου υπάρχουν μικρότερες σε μέγεθος τράπεζες. Το γεγονός αυτό έρχεται σε αντίθεση με το αποτέλεσμα των περισσότερων ερευνών που καταλήγουν ότι όσο αυξάνεται ο βαθμός συγκέντρωσης της αγοράς τόσο τα επιτόκια δανεισμού ομοίως αυξάνονται²¹¹. Επίσης, πολλές μελέτες δεν μπορούν να καταλήξουν εάν υπάρχει μια σαφής σχέση μεταξύ των επιπτώσεων της συγκέντρωσης και του συστημικού κινδύνου. Για ορισμένες εξ αυτών ένας πιο συγκεντρωμένος τραπεζικός τομέας θα ήταν πιο σταθερός (ιδίως εάν η συγκέντρωση δημιουργεί ισχύ στην αγορά, γεγονός που λειτουργεί αποτρεπτικά για την ανάληψη υπερβολικών κινδύνων και εάν το μέγεθος προσφέρει στην τράπεζα κέρδη λόγω διασποράς των κινδύνων, τα οποία με τη σειρά τους δεν εξισορροπούνται από την υιοθέτηση νέων κινδύνων).

5.10 Επιπτώσεις του υψηλού βαθμού συγκέντρωσης

Σύμφωνα με μελέτες, η υψηλή συγκέντρωση δεν αποτελεί έναν επιθυμητό σκοπό για μια αγορά, γιατί συνήθως οδηγεί σε υψηλότερες τιμές και σε μείωση του πλεονάσματος του καταναλωτή. Παρά ταύτα μια έρευνα του National Bureau of Economic Research κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η υψηλή συγκέντρωση οδηγεί σε υψηλού βαθμού σταθερότητα του τραπεζικού τομέα, καθώς διαπίστωσε ότι υπάρχει αρνητική σχέση μεταξύ της αύξησης του μεγέθους των

²¹⁰ Jan-Peter Siedlarek, Merger Control in the Banking Sector, Number 2017-10, August 2017, p. 1

²¹¹ Elena Carletti - Philipp Hartmann - Giancarlo Spagnolo, Implications of the bank merger wave for competition and stability, January 2002, p. 39-41

τραπεζών και των τραπεζικών αποτυχιών, ήτοι όσο αυξανόταν το μέγεθος της τράπεζας τόσο μειωνόταν η περίπτωση αποτυχίας αυτής. Στην πράξη, οι μελέτες που οδηγούνται σε συμπεράσματα όπως το τελευταίο, θεωρούν ότι υπάρχουν τρία βασικά πλεονεκτήματα που συνοδεύουν την υψηλή συγκέντρωση²¹²: α) Οι τράπεζες με μεγάλο μέγεθος μπορούν εύκολα να διαφοροποιηθούν, γεγονός που τους επιτρέπει να στρέφονται σε τομείς της αγοράς για τους οποίους το κλίμα είναι ευνοϊκότερο όταν οι συνθήκες σε άλλους τομείς αυτής χειροτερεύουν. Μια μικρή τράπεζα με περιορισμένο εύρος δραστηριοτήτων δεν έχει αυτή την εναλλακτική. β) Ο υψηλός βαθμός συγκέντρωσης οδηγεί σε αύξηση των κερδών της κυρίαρχης τράπεζας, γεγονός το οποίο να μην μπορεί να οδηγήσει σε υψηλότερα επιτόκια και προμήθειες αλλά θα την προστατεύσει από οικονομικές κρίσεις. γ) Είναι πολύ πιο εύκολη η παρακολούθηση των μεγάλων τραπεζών για μια κανονιστική Αρχή παρά πολλών μικρών τραπεζών. Ωστόσο, ο υψηλός βαθμός συγκέντρωσης ενέχει και αρνητικές συνέπειες, οι οποίες είναι²¹³ : α) Όπως ήδη ελέγχθη, οδηγεί σε αύξηση τιμών, σε μείωση των επιπέδων του ανταγωνισμού και σε αύξηση επιτοκίων. Το γεγονός αυτό λειτουργεί αποτρεπτικά για τους επενδυτές. β) Οδηγεί πολλές φορές τη μεγάλη τράπεζα σε δραστηριότητες πιο κερδοφόρες με αποτέλεσμα να μην ικανοποιούνται ανάγκες των καταναλωτών που θα έπρεπε κανονικά να εξυπηρετούνται από τα τραπεζικά ιδρύματα. Όπως είναι φυσικό μια μεγάλη τράπεζα έχει αυξημένες πιθανότητες κερδοφορίας, η οποία πολλές φορές είναι υπερβολική, γεγονός όμως που την καθιστά πολύ πιο σταθερή, προκαλώντας και ενισχύοντας το δίλημμα μεταξύ των μεγάλων, σταθερών και πολύ συγκεντρωμένων τραπεζικών συστημάτων, που συνοδεύονται όμως από προβληματισμούς ως προς την διατήρηση του υγιούς ανταγωνισμού και των περισσότερων, μικρότερων και λιγότερο συγκεντρωμένων τραπεζικών συστημάτων, που συνάδουν πολύ περισσότερο με τον υγιή ανταγωνισμό.

5.11 Συγκέντρωση & Σταθερότητα τραπεζικού συστήματος

Ένα πιο ανεπτυγμένο τραπεζικό σύστημα προωθεί την οικονομική ανάπτυξη της χώρας κατά τη διάρκεια κανονικών περιόδων και μειώνει την οικονομική αστάθεια. Έρευνες²¹⁴ έχουν καταδείξει ότι η χρηματοπιστωτική σταθερότητα προάγει την οικονομική ανάπτυξη, ειδικά σε χώρες με πιο ανεπτυγμένα τραπεζικά συστήματα. Οι ρυθμιστικές και οι εποπτικές Αρχές εστιάζουν το ενδιαφέρον τους στον έλεγχο των κινήτρων που έχουν οι τράπεζες στην ανάληψη κινδύνων προκειμένου να αποφεύγονται οι αρνητικές επιπτώσεις των τραπεζικών κρίσεων. Έρευνες επιβεβαιώνουν ότι οι συστημικές τραπεζικές κρίσεις περιορίζουν την οικονομική

²¹² Barruch Ben-Zekry, Concentration in the Banking Industry, 2007, p.6-8

²¹³ Barruch Ben-Zekry, Concentration in the Banking Industry, 2007, p. 11-12

²¹⁴ Ana I. Fernández-Francisco González-Nuria Suárez, Banking Stability, Competition, and Economic Volatility, July 2014, p. 2

ανάπτυξη μέσω της μείωσης της προσφοράς τραπεζικών πιστώσεων, η αρνητική δε αυτή επίδραση είναι ισχυρότερη στις περισσότερο οικονομικά εξαρτώμενες βιομηχανίες που βρίσκονται σε χώρες με πιο ανεπτυγμένα τραπεζικά συστήματα. Συνεπώς, η τραπεζική σταθερότητα μειώνει την οικονομική αστάθεια περισσότερο στις πιο οικονομικά εξαρτημένες βιομηχανίες σε χώρες που διαθέτουν πιο ανεπτυγμένα τραπεζικά συστήματα. Οι τράπεζες είναι λιγότερο (περισσότερο) απρόθυμες να αποδεχτούν μια ριψοκίνδυνη συμπεριφορά εκ μέρους των οφειλετών τους, εάν αποφεύγουν λιγότερο (περισσότερο) τον κίνδυνο. Το αποτέλεσμα αυτό συνάδει περισσότερο με βιομηχανίες κατέχουσες περισσότερο άυλα περιουσιακά στοιχεία και σε χώρες με καλύτερη προστασία των επενδυτών, καθώς τα άυλα περιουσιακά στοιχεία ενέχουν περισσότερο κίνδυνο και έχουν μικρότερη αξία όταν μια επιχείρηση ρευστοποιείται. Έρευνες²¹⁵ έχουν καταδείξει ότι όσο χαμηλότερος είναι ο ανταγωνισμός στην τραπεζική αγορά, τόσο υψηλότερη είναι η πίστωση που παρέχεται σε επιχειρήσεις που εξαρτώνται περισσότερο από εξωτερική χρηματοδότηση. Οι στενές δανειακές σχέσεις μεταξύ τραπεζών και επιχειρήσεων ενέχουν κόστος μεταστροφής για τους δανειολήπτες, με την έννοια ότι εάν η τράπεζά τους πτωχεύσει θα υποχρεωθούν να στραφούν σε άλλο πιστωτή, με τον οποίο δεν διατηρούν σχέση και ο οποίος με τη σειρά του θα προτιμήσει να επενδύσει(δανείσει) σε λιγότερο κερδοφόρες μεν αλλά σε επιχειρήσεις με τις οποίες διατηρεί σχέσεις δε. Όπως καθίσταται αντιληπτό, οι σχέσεις μεταξύ της τράπεζας και του πελάτη-επιχείρησης καθορίζουν τη δυνατότητα δανεισμού του τελευταίου με άμεσες συνέπειες στην οικονομική δραστηριότητα και ανάπτυξη. Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι όσο πιο σταθερό και ανεπτυγμένο το τραπεζικό σύστημα τόσο μικρότερη η αστάθεια και η διακύμανση στην αξία που προσθέτει η βιομηχανία –η οποία χρηματοδοτείται από τις τράπεζες- στην οικονομία εν γένει.

Επίσης, από όλα τα ανωτέρω, προκύπτει ότι η τραπεζική αστάθεια αυξάνει με τη σειρά της την αστάθεια στην προσφορά πιστώσεων. Στις ατελείς κεφαλαιαγορές, οι επιχειρήσεις δεν μπορούν να υποκαταστήσουν πλήρως την χρηματοδότηση των τραπεζών εάν οι τράπεζες μειώσουν την προσφορά πιστώσεων, με αποτέλεσμα οι οφειλέτες να είναι υποχρεωμένοι να μειώσουν τις επενδύσεις τους. Υπό αυτές τις συνθήκες, η μεγάλη αστάθεια στην προσφορά πίστωσης θα οδηγούσε σε αύξηση της οικονομικής αστάθειας.

Επιπλέον, ορισμένοι ερευνητές έχουν καταλήξει ότι υπάρχει αντισταθμιστική σχέση μεταξύ ανταγωνισμού και σταθερότητας²¹⁶. Η απομάκρυνση των ρυθμιστικών εμποδίων στον ανταγωνισμό επιτείνει τον εύθραυστο χαρακτήρα του τραπεζικού συστήματος. Μέσω της συμπίεσης των περιθωρίων κέρδους για τις τράπεζες, ο ανταγωνισμός οδηγεί τις τράπεζες να

²¹⁵ Ana I. Fernández-Francisco González-Nuria Suárez, Banking Stability, Competition, and Economic Volatility, July 2014, p. 7

²¹⁶ Dean Corbae - Ross Levine, Competition, Stability, and Efficiency in the Banking Industry, May 2019, p.1

αυξήσουν τον δανεισμό σε πιο επικίνδυνες δραστηριότητες. Από την άλλη πλευρά, ο ανταγωνισμός ενισχύει την αποδοτικότητα της αγοράς όταν υπολογίζεται με βάση το περιθώριο επιτοκίου. Όπως έχει καταδειχθεί από πολλές έρευνες, οι τράπεζες με μεγαλύτερο μερίδιο αγοράς τείνουν να είναι πιο σταθερές. Με τη σειρά τους οι πιο σταθερές τραπεζικές αγορές, μπορούν να προσελκύουν πιο εύκολα νέες τράπεζες να εισέλθουν σε αυτές. Οι μεγαλύτερες τράπεζες που είναι καλύτερα διαφοροποιημένες και ενδεχομένως να ανταποκρίνονται καλύτερα στον όρο “too-big-to-fail” αποδεικνύουν ότι το μέγεθος της τράπεζας είναι αντιστρόφως ανάλογο του κινδύνου.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Όπως κατέστη σαφές από όσα παρατέθηκαν ανωτέρω, βασικό κριτήριο κατά την εκτίμηση μιας συγχώνευσης ή μιας εξαγοράς στον τραπεζικό κλάδο είναι η εξασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και η επιβίωση του κλάδου. Όλες οι ενέργειες –από το ρυθμιστικό και το κανονιστικό μέχρι το εποπτικό πλαίσιο- κατατείνουν στην ύπαρξη ενός υγιούς, ισχυρού και σταθερού τραπεζικού συστήματος, ικανού να ανταπεξέρχεται στις προκλήσεις και τις δυσκολίες που ενέχει η λειτουργία εντός ενός συστήματος όπως αυτό της Ευρωζώνης.

Ακριβώς αυτός είναι ο λόγος που πολλοί τραπεζικοί παράγοντες εκτιμούν ότι το ελληνικό τραπεζικό σύστημα βρίσκεται ενόψει συγχωνεύσεων και εξαγορών, καθώς βρίσκεται αντιμέτωπο με χαμηλή κερδοφορία και σημαντικά διαρθρωτικά ζητήματα. Σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος, είναι πιθανή, - αφού προηγηθεί η εξυγίανση των ισολογισμών των τραπεζών και ο περιορισμός των κόκκινων δανείων που έχουν στο χαρτοφυλάκιό τους- η αναδιάρθρωση του κλάδου μέσω συγχωνεύσεων και κυρίως μέσω της εισόδου στρατηγικών επενδυτών και ξένων οίκων, εντός του 2022.

Την ίδια διαπίστωση κάνει και ο οίκος Scope, ο οποίος εκτιμά ότι θα υπάρξει επιτάχυνση των συγχωνεύσεων και εξαγορών τραπεζών. Παρατηρεί ότι η πλειονότητα αυτών λαμβάνει χώρα σε εγχώριο επίπεδο, ενώ οι ρυθμιστικές Αρχές δεν αποκρούουν και συγχωνεύσεις ή εξαγορές σε διασυνοριακό επίπεδο. Χώρες όπως η Γερμανία ή η Ισπανία έχουν μεγαλύτερη ανάγκη για συγχωνεύσεις και εξαγορές, καθώς διαθέτουν λιγότερο συγκεντρωμένη τραπεζική αγορά, σε σχέση με χώρες όπως η δική μας που παρουσιάζει πολύ υψηλό βαθμό συγκέντρωσης. Πέραν της βελτίωσης της ανταγωνιστικότητάς τους, ο ανωτέρω Οίκος θεωρεί ότι αυτή η συγκέντρωση τραπεζικών ιδρυμάτων μπορεί να βελτιώσει την κερδοφορία τους, ενώ επωφελώς θα επιδράσουν και οι ανακύπτουσες συνέργειες, ειδικά την περίοδο αυτή που η πανδημία (COVID-19) έχει μεταβάλλει τη συμπεριφορά και των τραπεζικών πελατών. Επίσης, κατά την εκτίμηση του ανωτέρω Οίκου αναμένονται διασυνοριακές συγχωνεύσεις και εξαγορές από ισχυρούς τραπεζικούς ομίλους.

Αυτή ακριβώς η τελευταία εκτίμηση, ίσως να αποτελεί και τη λύση στη δύσκολη εξίσωση μεγάλες τράπεζες – πιο συγκεντρωμένη αγορά – περιορισμός του υγιούς ανταγωνισμού vs μικρότερες και περισσότερες τράπεζες – χαμηλός βαθμός συγκέντρωσης – διατήρηση υγιούς ανταγωνισμού.

Σε αγορές που υφίσταται χαμηλός βαθμός συγκέντρωσης π.χ. Γερμανία, υπάρχει το περιθώριο –από άποψη κανόνων Ανταγωνισμού- να γίνουν συγχωνεύσεις και εξαγορές

τραπεζών σε εγχώριο επίπεδο, γεγονός που θα εξασφαλίσει μεγαλύτερα, ισχυρότερα και πιο σταθερά πιστωτικά ιδρύματα, έχοντα επαρκή κεφάλαια και ικανά τόσο να ανταπεξέλθουν σε μια κρίση όσο και να στηρίζουν την οικονομία εν γένει.

Σε αγορές, ωστόσο, που ο βαθμός συγκέντρωσης είναι ήδη υψηλός, όπως συμβαίνει με την Ελλάδα, μια ενδεχόμενη λύση που θα μπορούσε να επιτύχει ταυτόχρονα την ύπαρξη ισχυρών και σταθερών τραπεζικών ιδρυμάτων, με επαρκή κεφάλαια και ικανών να υποστηρίζουν την πραγματική οικονομία, χωρίς όμως να θίγουν την κείμενη Νομοθεσία είναι οι διασυνοριακές συγχωνεύσεις και εξαγορές. Οι τελευταίες θα έδιναν στα τραπεζικά ιδρύματα τη δυνατότητα –τα οποία πλέον θα ήταν υγιή, ισχυρά, σταθερά και με κεφαλαιακή επάρκεια- να προσφέρουν καλύτερης ποιότητας υπηρεσίες στους πελάτες, να αντέχουν σε ενδεχόμενους κλυδωνισμούς της οικονομίας και να υποστηρίζουν την πραγματική οικονομία συμβάλλοντας στην επίτευξη της πολυπόθητης ανάπτυξης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική Βιβλιογραφία

- Αλεξιάκης Π. – Καλφάογλου Φ., Το κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας των τραπεζών, Νομική Βιβλιοθήκη, 2020
- Βουσινάς Γ., Εποπτεία χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων: Η μετάβαση από την Βασιλεία Ι στη Βασιλεία III, Τεύχος 24, Ιανουάριος 2016, ΗΠΑ Newsletter
- Γεωργιόπουλος Ν., Στρατηγικό Μάνατζμεντ, Εκδόσεις Μπένου, Αθήνα, 2013
- Γκόρτσος Χρήστος, «Βασιλεία III»: Η αναθεώρηση του ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία με στόχο την ενδυνάμωση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος
- Δρυλλεράκης Ι., Το νέο Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού, Νομική Βιβλιοθήκη, 2011
- ΚΟΚΚΟΡΗΣ Ι. – ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ Κ., Συγχωνεύσεις στο Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα υπό το πρίσμα του Δικαίου Ανταγωνισμού, ΔΕΕ 7/2013
- Κοτσίρης Λάμπρος, Δίκαιο Ανταγωνισμού, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2015
- Κυριαζής Δ., Συγχωνεύσεις και Εξαγορές, Εκδόσεις Διπλογραφία, Αθήνα, 2016
- Κυριαζόπουλος Γ. – Ζησόπουλος Δ. – Σαριγιαννίδης Ν., Τα Πλεονεκτήματα και τα Μειονεκτήματα των Εξαγορών και Συγχωνεύσεων των Τραπεζών στη Διεθνή και την Ελληνική Οικονομία, ΕΣΔΟ 2009
- Μόσχος Δημήτριος - Χορταρέας Γεώργιος, Ο ρόλος του χρηματοπιστωτικού τομέα στην πορεία της οικονομικής ανάπτυξης, Χρηματοπιστωτικό σύστημα και οικονομική δραστηριότητα
- Μουρμούρας Ιωάννης, Η Διπλή Κρίση Δημόσιου Χρέους-Τραπεζών, Τόμος Α', Ιανουάριος 2015
- Πανελλήνιο Συνέδριο της Εταιρίας Δικαίου Ανταγωνισμού, Δημοσιεύματα Εταιρείας Δικαίου Ανταγωνισμού, Ο έλεγχος συγκεντρώσεων επιχειρήσεων στο Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 1998
- Παπαϊωάννου Γ., Συγχώνευση πιστωτικών ιδρυμάτων και επιτροπή ανταγωνισμού, Ένωση Ελληνικών Τραπεζών
- Ρόκας Ν. – Μικρουλέα Α., Στοιχεία Τραπεζικού Δικαίου, Νομική Βιβλιοθήκη, 2016
- Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικολόγων, Εξαγορά Επιχειρήσεων, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2001
- Τζουγανάτος Δ., Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού, Νομική Βιβλιοθήκη, 2020

- Τριανταφυλλάκης Γ., Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού, Νομική Βιβλιοθήκη, 2020
- Τσιριτάκης Εμμανουήλ - Τσιριγωτάκης Ηλίας, Συγκέντρωση και ανταγωνιστικότητα στον τραπεζικό τομέα
- Φαφαλιού Ε. – Πολέμης Μ., Σύγχρονα θέματα βιομηχανικής πολιτικής, Εκδόσεις Μπένου, Αθήνα, 2016

Νομοθεσία στην ελληνική

- Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την παραπομπή υποθέσεων συγκέντρωσης (2005/C 56/02)
- Κανονισμός 139/2004, Κανονισμός 4064/89
- Κανονισμός (ΕΕ) αριθμ. 575/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου
- Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων σύμφωνα με τον κανονισμό του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων (2004/C 31/03)
- Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των μη οριζόντιων συγκεντρώσεων σύμφωνα με τον κανονισμό του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων (2008/C 265/07)
- Κωδικοποιημένη Ανακοίνωση της Επιτροπής για θέματα δικαιοδοσίας βάσει του Κανονισμού (ΕΚ) αριθμ. 139/2004 για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων (2008/C 95/01)
- Νόμος 3959/2011, Νόμος 3864/2010, Νόμος 3723/2008, Νόμος 3601/2007, Νόμος 4886/2022
- Οδηγία (ΕΕ) 2019/878 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου
- Οδηγία 2013/36/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου

Ξένη Βιβλιογραφία

- Altunbas Y. – Ibáñez D.M., Mergers and Acquisitions and Bank Performance in Europe, The Role of Strategic Similarities, European Central Bank, October 2004
- Antoniadis I.a, Alexandridis A.a, Sariannidis N., Mergers and acquisitions in the Greek banking sector: An event study of a proposal International Conference on Applied Economics (ICOAE) 2014
- Ayadi Rym and Pujals Georges, “BANKING MERGERS AND ACQUISITIONS IN THE EU: OVERVIEW, ASSESSMENT AND PROSPECTS”, SUERF – The European Money and Finance Forum Vienna 2005
- Barata Maria Ana – Smoleńska Agnieszka, EU competition policy in the European Banking Union – are the good old policies good enough?
- Ben-Zekry Barruch, Concentration in the Banking Industry, 2007

- Brouwer Adriaan - Parplies Kay - Zaera-Cuadrado Elisa, Graeper Elke - JAKAB Erika, Fortis/ABN AMRO: When do bank mergers raise competition concerns? Competition Policy Newsletter
- Carletti Elena - Hartmann Philipp - Spagnolo Giancarlo, Implications of the bank merger wave for competition and stability
- Carletti Elena - Hartmann Philipp, Competition and Stability: What's Special About Banking?, European Central Bank, May 2002
- Carletti Elena - Hartmann Philipp - Ongena Steven, The Economic Impact of Merger Control Legislation, February 2012
- Carletti Elena – Ongena Steven – Siedlarek Jan-Peter – Spagnolo Giancarlo, The impacts of stricter Merger Legislation on Bank Mergers and Acquisitions: Too - big – to- fail and Competition, Journal of Financial Intermediation, February 2020
- Carletti Elena – Vives Xavier, Regulation and Competition Policy in the Banking Sector, IESE, October 2008
- Carletti Elena, Ongena Steven, Siedlarek Jan-Peter, and Spagnolo Giancarlo, The Impact of Stricter Merger Control on Bank Mergers and Acquisitions, Too-Big-To-Fail and Competition, July 2019
- Cerasi Vittoria - Chizzolini Barbara - Ivaldi Marc, Impact of Mergers on the Degree of Competition: Application to the Banking Industry, November 2011
- CHEN - Yi Liao Haoqian, Exploring the Assessment of Concentration in EU Merger Control of the Banking Industry, European Journal of Business, Economics and Accountancy, Vol. 3, No. 2, 2015, ISSN 2056-6018
- Chouliaras Vassilis - Stergios Athianos, Mergers and Acquisitions in the Greek Banking Sector Addressing the Profitability Question, Journal of Social Sciences 9 (1): 35-41, 2013
- Commission takes note of merger withdrawal by Swedish banks (SEB/FSB), Brussels, 19-9-2001
- Competition Committee, Competition Issues in the Financial Sector, OECD, 2011
- Corbae Dean - Levine Ross, Competition, Stability, and Efficiency in the Banking Industry, May 2019
- Current competition law issues in the financial services sector, www.law-now.com/regzone
- EU competition law considerations in M&A transactions in light of recent enforcement trends: when procedural breaches present significant risk, Financier, April 2020
- Fernández Ana I. - González Francisco - Suárez Nuria, Banking Stability, Competition, and Economic Volatility, July 2014
- Gardella Anna - Rimarchi Massimiliano - Stroppa Davide, Potential regulatory obstacles to cross-border mergers and acquisitions in the EU banking sector, EBA Staff Paper Series, February 2020

- Hellwig Martin, Competition Policy and Sector-Specific Regulation in the Financial Sector, July 2018
- Liua Guy - Mirzaei Ali, Industrial Growth: does Bank Competition, Concentration and Stability Constraint Matter? – Evidence from developed and emerging economies
- Lowe Philip, The New Competition Enforcement Regime, North Western Journal of International Law and Business
- Mankiw Gregory N. – Taylor Mark P., Αρχές Οικονομικής Θεωρίας, Gutenberg
- Mergers and Acquisitions Involving the EU Banking Industry Facts and Implications, European Central Bank, December 2000
- Owen Ann L. - Pereira Javier M., Bank concentration, competition, and financial inclusion, Review of Development Finance 8 (2018) 1–17, June 2018
- Röller Lars-Hendrik & De La Mano Miguel, The impact of the new substantive test in European merger control, European Competition Journal, April 2006
- Saidi Farzad - Streitz Daniel, Bank Concentration and Product Market Competition, August 2020
- Siedlarek Jan-Peter, Merger Control in the Banking Sector, Economic Commentary, August 2017
- The Impact of Mergers and Acquisitions in the Banking and Insurance Sector
- Wheelen T. – Hunger J.D., Introduction to strategic management and business policy, 8th Edition

Νομολογία

- Υπόθεση M.10029 - ABN AMRO BANK/ODDO BHF/JV
- Υπόθεση M.10095 - CRÉDIT AGRICOLE ITALIA/CREDITO VALTELLINESE
- Υπόθεση M.10286 - BNPPF / BPOST BANK
- Υπόθεση M.1089 -PARIBAS BELGIQUE /PARIBAS NEDERLAND
- Υπόθεση M.1138 -ROYAL BANK OF CANADA / BANK OF MONTREAL
- Υπόθεση M.1244 - BANK AMERICA / NATIONS BANK
- Υπόθεση M.1398 -DEUTSCHE BANK /CREDIT LYONNAIS BELGIUM
- Υπόθεση M.1618 - BANK OF NEW YORK/ROYAL BANK OF SCOTLAND TRUST BANK
- Υπόθεση M.1660 - BANK OF NEW YORK /ROYAL BANK OF SCOTLAND / RBSI SECURITY SERVICES
- Υπόθεση M.1764 –SKANDINAVISKA ENSKILDA BANKEN /BFG BANK
- Υπόθεση M.1910 -MERITANORDBANKEN/ UNIDANMARK

- Υπόθεση Μ.1029 - MERITA/NORDBANKEN
- Υπόθεση Μ.1106 - BAYERISCHE VEREINSBANK/FGH BANK
- Υπόθεση Μ. 1172 - FORTIS AG/GENERALE BANK
- Υπόθεση Μ.2380 - FÖRENINGSSPARBANKEN/SEB
- Υπόθεση Μ. 341 - DEUTSCHE BANK/ BANCO DE MADRID
- Υπόθεση Μ.983 - BACOB BANQUE / BANQUE PARIBAS BELGIQUE
- Υπόθεση Μ.5728 – CRÉDIT AGRICOLE/ SOCIÉTÉ GÉNÉRALE ASSET MANAGEMENT
- Υπόθεση Μ.2567 - NORDBANKEN/POSTGIROT
- Υπόθεση Μ.9130 - SOCIÉTÉ GÉNÉRALE / COMMERZBANK EMC BUSINESS
- Υπόθεση Μ.681 - RB OF SCOTLAND/BANK OF IRELAND
- Υπόθεση Μ.4844 - FORTIS/ ABN AMRO ASSETS
- Υπόθεση Μ.5384 – BNP PARIBAS / FORTIS

- Επιτροπή Ανταγωνισμού ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 152 / ΙΙ / 2000
- Επιτροπή Ανταγωνισμού ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘΜ. 320/V/2006
- Επιτροπή Ανταγωνισμού ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘΜ. 425/V/2008
- Επιτροπή Ανταγωνισμού ΑΠΟΦΑΣΗ 478/VI/2010
- Επιτροπή Ανταγωνισμού ΑΠΟΦΑΣΗ 485/VI/2010
- Επιτροπή Ανταγωνισμού ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 488/VI/2010
- Επιτροπή Ανταγωνισμού ΑΠΟΦΑΣΗ 534/VI/2012
- Επιτροπή Ανταγωνισμού ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 537/VII/2012
- Επιτροπή Ανταγωνισμού ΑΠΟΦΑΣΗ 542/VII /2012
- Επιτροπή Ανταγωνισμού ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 549/VII/2012
- Επιτροπή Ανταγωνισμού ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 553/VII/2012
- Επιτροπή Ανταγωνισμού ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 556/VII/2012
- Επιτροπή Ανταγωνισμού ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 562/VII/2013
- Επιτροπή Ανταγωνισμού ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 564/VII/2013
- Επιτροπή Ανταγωνισμού ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘΜ. 566/VII/2013
- Επιτροπή Ανταγωνισμού ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘΜ. 568/VII/2013
- Επιτροπή Ανταγωνισμού ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 569/VII/2013
- Επιτροπή Ανταγωνισμού ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘΜ. 574/VII/2013

- Επιτροπή Ανταγωνισμού ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 576/VI/2013
- Επιτροπή Ανταγωνισμού ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 578/VI/2013
- Επιτροπή Ανταγωνισμού ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 584/VI/2013
- Επιτροπή Ανταγωνισμού ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 585/2014
- Επιτροπή Ανταγωνισμού ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 592/2014
- Επιτροπή Ανταγωνισμού ΑΡΙΘΜ. ΑΠΟΦ. 685/2019

Άλλες Πηγές

- Έκθεση του Διοικητού της Τράπεζας της Ελλάδος 2/2018
- Έκθεση του Διοικητού της Τράπεζας της Ελλάδος 3/2020
- Έκθεση Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας 6/2021
- Ελληνική Ένωση Τραπεζών, Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2009
- Ελληνική Ένωση Τραπεζών, Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2010
- Ελληνική Ένωση Τραπεζών, Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2011 και το 2012
- Επισκόπηση Ελληνικού Χρηματοπιστωτικού Συστήματος 7/2016, Τράπεζα της Ελλάδος
- Επισκόπηση Ελληνικού Χρηματοπιστωτικού Συστήματος 7/2017, Τράπεζα της Ελλάδος
- Επισκόπηση Ελληνικού Χρηματοπιστωτικού Συστήματος 6/2019, Τράπεζα της Ελλάδος
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή - Δελτίο Τύπου, Δέσμη μέτρων για τις τράπεζες 2021: νέοι κανόνες της ΕΕ για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας των τραπεζών και την καλύτερη προετοιμασία για το μέλλον, Βρυξέλλες, Οκτώβριος 2021
- Οικονομικό Επιμελητήριο της Ελλάδας, Επιστημονικό Δελτίο Οικονομικής Ανάλυσης, Αθήνα, Μάρτιος 2016, Τεύχος 04
- Οικονομικό Δελτίο, Τράπεζα Ελλάδος, Τεύχος 22, Ιανουάριος 2004
- ΟΟΣΑ - Αξιολογήσεις από Ομότιμους του Δικαίου και των Πολιτικών Ανταγωνισμού, Ελλάδα, 2018

Ιστοσελίδες

www.eur-lex.europa.eu

www.ec.europa.eu

www.bankofgreece.gr

www.hba.gr

www.nbg.gr

www.alpha.gr

www.piraeusbank.gr

www.eurobank.gr

www.businessdaily.gr

www.newsbreak.gr